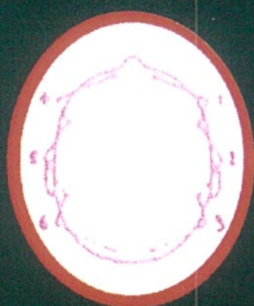
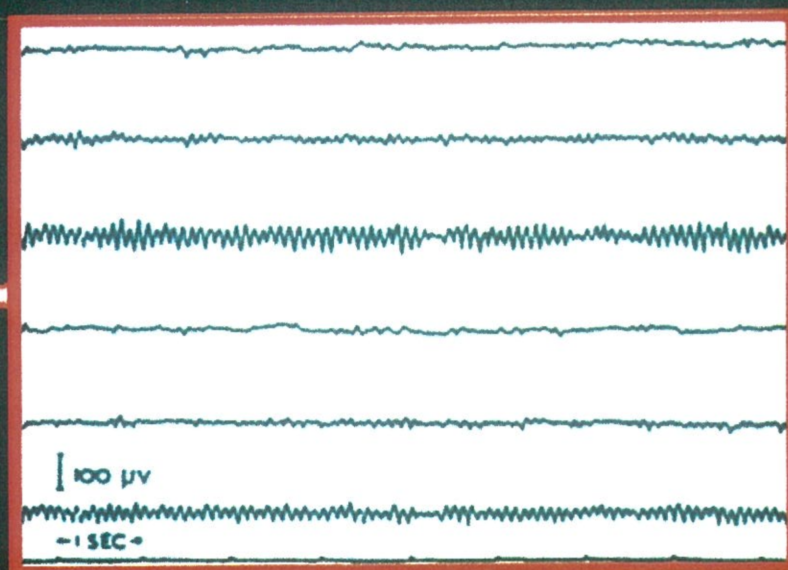
ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟ ΝΟΥ

ΧΑΣΑΝ ΧΑΤΧΟΥΤ

Πρόλογος από το Σεΐχη Άχμαντ Ζάκι Γιαμανί

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟ ΝΟΥ

ΧΑΣΑΝ ΧΑΤΧΟΥΤ

Πρόλογος από το
Σεΐχη Άχμαντ Ζάκι Γιαμανί

Αποκωδικοποιώντας το Μουσουλμανικό Νου

Για Δωρεάν Διανομή

Εξώφυλλο:

Η εικόνα του εξωφύλλου, επινοημένη από τον συγγραφέα, απεικονίζει μία ηλεκτροεγκεφαλογραφική καταγραφή που αποτελεί υπαινιγμό για τα περιεχόμενα και τον τίτλο του βιβλίου.

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΟ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΟ ΝΟΥ

Χασάν Χατχούτ

Πρόλογος από το
Σεΐχη Άχμαντ Ζάκι Γιαμανί

AP

American Trust Publications

American Trust Publications, ΗΠΑ

▶ Τυπώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και ανατυπώθηκε: 1996, 1997, 1998, 2001, 2002, 2003, 2005, 2008

▶ Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου Καταλογογράφηση εκδόσεων Χασάν Χατχούτ (Hassan Hathout)

▶ Τίτλος Διαβάζοντας την Μουσουλμανική Σκέψη / Χασάν Χατχούτ (Hassan Hathout) με πρόλογο από τον Σεΐχη Άχμαντ Ζάκι Γιαμανί (Ahmad Zaki Yamani).

p. cm.

▶ Περιλαμβάνει βιβλιογραφικές αναφορές και ευρετήριο

▶ ISBN 0-89259-156-0. — ISBN 0-89259-157-9 (pbk.)

1. Ισλάμ. 1. Τίτλος

▶ BP161.2.H84 1994
297—dc20

94-46150
CIP

Εξώφυλλο: Η εικόνα του εξωφύλλου, επινοημένη από τον συγγραφέα, απεικονίζει μία ηλεκτροεγκεφαλογραφική καταγραφή που αποτελεί υπαινιγμό για τα περιεχόμενα και τον τίτλο του βιβλίου.

Σ 'εκείνους που τιμούν
την Αγάπη, την Αλήθεια
και την Ανθρώπινη Οικογένεια

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ τον Θεό που μου έδωσε τη δυνατότητα να γράψω επιτέλους αυτό το βιβλίο, έστω και αν αυτό συνέβηκε σε μια περίοδο απομόνωσης εξαιτίας μιας ασθένειας, χωρίς την οποία θα είχα συνεχίσει να το αναβάλω για ένα μέλλον που δεν θα ερχόταν ποτέ εξαιτίας της ψευδαίσθησης περί φόρτου εργασίας. Όπως λέει το Κοράνιο: «*Προσέξτε, μήπως είναι δυνατόν να απεχθάνεστε κάτι τι που ο Αλλάχ κατάφερε μ' αυτό πολλά καλά*». (4:19)*

Ο Προφήτης Μωάμεθ είπε: «Αυτός που είναι αχάριστος προς τους ανθρώπους, είναι αχάριστος και προς τον Θεό». Ως εκ τούτου, με ευγνωμοσύνη αναγνωρίζω την τεράστια συμπαράσταση, βοήθεια και υποστήριξη της συζύγου μου, Σάλονας, η οποία σε καμία περίπτωση δεν με αιφνιδίασε (ποτέ δεν διαμαρτυρήθηκε για την απασχόλησή μου σ' αυτόν τον ιερό σκοπό) κάτι που χαρακτήρισε τις σχέσεις μας από τότε που

* Σημείωση του μεταφραστή (σ.τ.μ.): όλες οι κορανικές περικοπές που αναφέρονται στο βιβλίο έχουν ληφθεί από την σαουδική έκδοση Το Ιερό Κοράνιο και μετάφραση των εννοιών του στην Ελληνική Γλώσσα από το Συγκρότημα του Βασιλιά Φαχντ για την Εκτύπωση του Ιερού Κορανίου στη Μεδίνα της Σαουδικής Αραβίας.

παντρευτήκαμε, πριν από πενήντα τρία χρόνια. Οι ευχαριστίες μου επίσης στρέφονται και προς τους αδελφούς και φίλους μου που διαρκώς με παρακινούσαν να γράψω, και σωστά ισχυρίζονταν ότι μία γραπτή εργασία αφήνει ανεξίτηλα ίχνη σε αντίθεση με τις πολυάριθμες διαλέξεις, αν και αυτές είναι επίσης απαραίτητες.

Είμαι ακόμα ιδιαίτερα ευγνώμων στην κα Carol De Mars, μία αγαπητή φίλη κι ευγενική ψυχή, που προσφέρθηκε εθελοντικά να επανεξετάσει προσεκτικά το κείμενο και προσέφερε πολύτιμες συμβουλές για την έκδοση.

Στον εκδότη μου, θα είμαι πάντα υπόχρεος επειδή έκανε το έργο μου και εύκολο και ευχάριστο.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τη συνεργάτιδά μου, δεσποινίδα Χεντάμπ αλ Τερίφι που διεκπεραίωσε την έγκαιρη δακτυλογράφηση του χειρογράφου, χωρίς ποτέ να διαμαρτυρηθεί για τυχόν αλλαγές και τροποποιήσεις. Είθε ο Θεός να τους ανταμείψει όλους.

Χασάν Χατχούτ

Περιεχόμενα

Πρόλογος

του Σεΐχη Άχμαντ Ζάκι Γιαμανί[1]

Από όλες τις μεγάλες θρησκείες του κόσμου το Ισλάμ διαφέρει επειδή το όνομά του δεν προέρχεται από μία φυλή ή από ένα πρόσωπο, όπως συμβαίνει με τον Ιουδαϊσμό (από τους Ιουδαίους), τον Χριστιανισμό (από τον Χριστό), ή τον Βουδισμό (από τον Βούδα). Το όνομα Ισλάμ δεν οφείλεται στον Προφήτη Μωάμεθ, που μακάρι να έχει την ειρήνη και την ευλογία του Θεού, και, παρά την τάση ορισμένων παλαιών Ανατολιστών να χρησιμοποιούν όρους όπως «Μωαμεθανισμός» και «Μωαμεθανοί», αυτοί δεν είναι ονομασίες που οι Μουσουλμάνοι αποδέχονται για την πίστη τους ή τους ίδιους.

Το Ισλάμ ως λέξη ετυμολογείται από δύο λέξεις, ήτοι τασλίμ που σημαίνει υποταγή, και σαλάμ που δηλώνει την ειρήνη. Ουσιαστικά, το Ισλάμ είναι μία πλήρης και ακέραια

1 Ο σεΐχης Άχμαντ Ζάκι Γιαμανί είναι πρώην υπουργός Πετρελαίου και Ορυκτών Πόρων του Βασιλείου της Σαουδικής Αραβίας και ένας από τους επιτυχημένους πολιτικούς της εποχής μας. Έχει επίσης αναδειχθεί σε πανεπιστημιακό δάσκαλο του Ισλάμ και κάθε χρόνο συμμετέχει στο μάθημα της Σαρία (Ισλαμικού Δικαίου) στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Χάρβαρντ. Το βιβλίο του Η Αιώνια Σαρία (Saudi Publishing House, 1970), καθώς και τα πολυάριθμα γραπτά του και οι διαλέξεις του, έχουν συμβάλει ιδιαίτερα στην παρουσίαση του Ισλάμ στη διεθνή κοινότητα. Είναι ιδρυτής και πρόεδρος του ιδιαίτερα σημαντικού Κέντρου Σπουδών Παγκόσμιας Ενέργειας που έχει έδρα το Λονδίνο, στην Αγγλία. Είναι επίσης ιδρυτής και πρόεδρος του Alfurqan, ενός Ιδρύματος Ισλαμικής Κληρονομιάς, το οποίο δραστηριοποιείται σε τομείς όπως η διαφύλαξη, καταγραφή και έκδοση παλαιών Ισλαμικών χειρογράφων.

ιδεολογία, η οποία καθορίζει τη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του Δημιουργού του, καθώς επίσης και τις σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους.

Η σχέση του ανθρώπου με τον Παντοδύναμο είμαι μια σχέση απόλυτης υποταγής του δημιουργήματος στο θέλημα του Δημιουργού του. Αυτή είναι η ουσιαστική και καθοριστική σημασία της λέξης Ισλάμ, και είναι μια σημασία που δεν περιορίζεται στην πίστη που αποκαλύφθηκε μέσω του Προφήτη Μωάμεθ. Στην πραγματικότητα το Κοράνιο αναφέρεται σε έναν αριθμό προφητών (είθε να έχουν την ειρήνη του Θεού) που εμφανίστηκαν πριν από τον Προφήτη μας Μωάμεθ και ήταν Μουσουλμάνοι.

Έτσι, η θρησκεία του Αβραάμ και, στην πραγματικότητα η θρησκεία όλων των προφητών, ήταν το Ισλάμ. «*Είναι η λατρεία του πατέρα σας Αβραάμ. Ο Αλλάχ είναι Εκείνος που σας ονόμασε 'οι Μουσουλμάνοι' από πριν, και σ' αυτή* (την θρησκεία) *για να μπορέσει να μαρτυρήσει ο Απόστολος για σας, κι εσείς να είστε μάρτυρες για τους ανθρώπους*»! (22:78)

Από την άλλη πλευρά, οι σχέσεις ανάμεσα στους ανθρώπους κυβερνούνται από την δεύτερη ετυμολογία της λέξης Ισλάμ, την ειρήνη, η οποία βεβαίως συνεπάγεται ανοχή και έλεος. Σε μια περιγραφή του σωστού και αυθεντικού Μουσουλμάνου, ο Προφήτης μας λέει ότι «*ο Μουσουλμάνος είναι αυτός από του οποίου την γλώσσα και τα χέρια οι άλλοι Μουσουλμάνοι είναι ασφαλείς*». Εξάλλου, ο Προφήτης συχνά επαινούσε την ανοχή και τον ανεκτικό άνθρωπο, όπως στην εξής προφορική του παράδοση (χαντίθ): «*Ο Θεός είναι πολυέλαιος προς τον ανεκτικό άνθρωπο, σ' εκείνον που είναι ανεκτικός και όταν πουλάει και όταν αγοράζει*».

Σε περίπτωση πολέμου, οι κανονισμοί που αφορούν την εμπλοκή Μουσουλμάνων σε μάχη ορίζουν ότι σύγκρουση επιβάλλεται μόνον εάν ο Μουσουλμάνος απειλείται από ένα

μη Μουσουλμάνο. Και πάνω στη βάση αυτή δόθηκε Θεία Συγκατάθεση στους Μουσουλμάνους για να πολεμήσουν, όπως ακριβώς περιγράφει ο στίχος του Κορανίου: «*Εκείνους που ενάντιά τους έχει κηρυχθεί πόλεμος, τους δόθηκε η άδεια* (να πολεμήσουν) *γιατί έχουν αδικηθεί. Ο Αλλάχ έχει, βεβαίως, τη Δύναμη να τους βοηθήσει για την νίκη*» (22:39).

Οι σχέσεις ανάμεσα στους Μουσουλμάνους και τους μη Μουσουλμάνους γενικά, και ανάμεσα στους Μουσουλμάνους και στους Λαούς της Βίβλου ειδικώτερα, είναι ένα πολύπλευρο θέμα που χρειάζεται πολύ περισσότερη συζήτηση από όση επιτρέπεται σε ένα Πρόλογο όπως αυτόν εδώ. Αρκεί να τονίσουμε σ' αυτό το σημείο ότι η ανοχή και η ειρήνη είναι οι δίδυμες θεωρητικές αρχές που διέπουν αυτή τη σχέση. Αυτό είναι το τι ορίζεται από τα κείμενα του Κορανίου και τις προφορικές παραδόσεις (χαντίθ) του Προφήτη. Όσο για τα ιστορικά συμβάντα, τα οποία έρχονται σε αντίθεση μ' αυτές τις αρχές, πρέπει να αποδίδονται ανά περίσταση σε ορισμένους Μουσουλμάνους, και όχι στο Ισλάμ, όπως ακριβώς εκδηλώσεις μη χριστιανικής συμπεριφοράς πρέπει να αποδίδονται ανά περίσταση σε ορισμένους Χριστιανούς, και όχι στη διδασκαλία του Ιησού Χριστού (είθε να έχει την ειρήνη του Θεού).

Επιπλέον, το Ισλάμ διακρίνεται περαίτερω από το γεγονός ότι ο Μουσουλμάνος, ο οποίος πρέπει να είναι σε ειρήνη με τους άλλους, οφείλει να είναι επίσης σε ειρήνη με τον ίδιο τον εαυτό του. Αυτό είναι ένα απαραίτητο συνεπακόλουθο της απόλυτης υποταγής του Μουσουλμάνου στο θέλημα του Θεού. Το Ισλάμ είναι μοναδικό στην συμβατότητα και στην αρμονία που δημιουργεί ανάμεσα στις πνευματικές και τις υλικές πτυχές της ζωής. Η συμπεριφορά των Μουσουλμάνων σε υλικά ζητήματα καθορίζεται και προσδιορίζεται από τις πνευματικές διδαχές της πίστης τους, και όσοι είναι εξοικειωμένοι με τον ισλαμικό νόμο, μπορούν σαφώς να εκτιμήσουν το τι ορίζεται σχετικά με τις επιχειρηματικές συναλλαγές, ή την προσωπική

συμπεριφορά ενός εκάστου.

Από την άλλη πλευρά, η λατρεία στο Ισλάμ είναι ένας συνδυασμός ρητής ικεσίας και φυσικών κινήσεων, ο σκοπός των οποίων είναι να επιβεβαιώσει και να τονίσει την πνευματική ουσία. Οι καθημερινές προσευχές του Μουσουλμάνου, για παράδειγμα, περιλαμβάνουν συγκεκριμένες σωματικές κινήσεις. Μια απ' αυτές, η στάση τύπου *ρουκούα* (υπόκλιση με το κεφάλι να σκύβει προς τα κάτω και τις παλάμες να ακουμπάνε στα γόνατα) καθρεφτίζει την ταπεινότητα του Μουσουλμάνου μπροστά στο μεγαλείο του Κυρίου, και γι' αυτό, κατά την κίνηση αυτή, ο προσευχόμενος επαναλαμβάνει την πρόταση: «Δοξασμένος είναι ο Κύριός μου ο Μέγας».

Εξάλλου, η στάση *σάτζιντα* (γονυκλισία και επαφή του μετώπου και άλλων έξι μελών του σώματος με το δάπεδο), συμβολίζει την μηδαμινότητα των ανθρωπίνων πραγμάτων μπροστά στο απέραντο μεγαλείο του Θείου. Ακριβώς γι' αυτό το λόγο, κατά την κίνηση αυτή, ο προσευχόμενος, εκφράζοντας την ταπεινότητά του ως δούλος, επαναλαμβάνει την πρόταση: «Δοξασμένος είναι ο Κύριός μου ο Ύψιστος». Αυτές οι στάσεις και κινήσεις φανερώνουν την προθυμία ενός Μουσουλμάνου να υπηρετήσει τον Κύριο και Δημιουργό του, και να θέσει την εμπιστοσύνη και πίστη του στο Έλεος και τη Χάρη Του. Υπόκλιση και γονυκλισίες εκφράζουν την απόλυτη ταπεινοφροσύνη του Μουσουλμάνου, κάτι που προορίζεται για τον Θεό μόνον, και για κανέναν άλλον. Οι Μουσουλμάνοι διδάσκονται από το Κοράνιο να λένε: «*Εσένα μόνο λατρεύουμε, και Εσένα μόνο ικετεύουμε για να μας παρέχεις τη βοήθειά σου*». (1:5)

Όσον αφορά τις σχέσεις των Μουσουλμάνων με τους συνανθρώπους τους, η ισλαμική πίστη επιτάσσει να χαρακτηρίζονται σε ισότητα. Η ιστορία της ανθρωπότητας συμπεριλαμβάνει αρκετούς πολιτισμούς: τον κινεζικό, τον αιγυπτιακό, τον ελληνικό, τον περσικό, το ρωμαϊκό πολιτισμό. Συμπεριλαμβάνει επίσης και τον ισλαμικό πολιτισμό. Καθένας από τους πολιτισμούς που προηγήθηκαν του Ισλάμ έγινε γνωστός

για τις όψεις και τα χαρακτηριστικά του που τον διαφοροποιούσαν από τους άλλους. Έτσι, η φιλοσοφία αναπτύχθηκε ιδιαίτερα στον ελληνικό πολιτισμό, ενώ η αρχιτεκτονική ήταν το δυνατό σημείο του ρωμαϊκού πολιτισμού. Από την άλλη πλευρά, ο ισλαμικός πολιτισμός χαρακτηρίζεται από την άνοδο όλων των σημαντικών τομέων της γνώσης, όπως της ιατρικής, της αστρονομίας, της χημείας, των μαθηματικών, της φιλοσοφίας, όπως επίσης και της αρχιτεκτονικής. Αλλά το πιο σημαντικό χαρακτηριστικό στοιχείο που διακρίνει τον ισλαμικό πολιτισμό από τους προγενέστερούς του είναι ότι γνωρίζουμε την ακριβή ημερομηνία έναρξής του, δηλαδή την στιγμή της αποκάλυψης της ισλαμικής πίστης στον Προφήτη, κατά τον έβδομο χριστιανικό αιώνα. Αντίθετα, άλλοι πολιτισμοί χρειάστηκαν αιώνες για να αναπτυχθούν και συνεπώς να εμφανιστούν σε μια αναγνωρίσιμη μορφή. Για να το πούμε αλλιώς, οι παλιότεροι πολιτισμοί δεν είχαν μίαν ακριβή ημερομηνία έναρξης, ή ημερομηνία γέννησης, αν μπορεί η έκφραση αυτή να χρησιμοποιηθεί. Επιπλέον, ενώ άλλοι πολιτισμοί προέκυψαν φυσιολογικά από το κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο γεννήθηκαν, οι Άραβες της Μέκκας κατά τον έβδομο χριστιανικό αιώνα, δεν ήταν ικανοί να δημιουργήσουν έναν πολιτισμό του οποίου το σήμα κατατεθέν να είναι η γνώση, διότι ήταν αμαθείς και αγράμματοι. Ήταν το κάλεσμα του Προφήτη Μωάμεθ (ας έχει την ειρήνη και την ευλογία του Θεού) που τους συγκλόνισε εκ θεμελίων και ολοσχερώς ανέτρεψε την κοινωνική τους δομή. Μεταμορφώθηκαν εντελώς, μετά απ' αυτό το κάλεσμα και Θείο Μήνυμα, και προχώρησαν προς κάθε κατεύθυνση του τότε γνωστού κόσμου, αλλάζοντας την πορεία της ιστορίας καθώς προχωρούσαν.

Είναι αλήθεια ότι δεν καταργήθηκαν από το Κοράνιο και από τη Σούνα[2] του Προφήτη όλα τα αραβικά φυλετικά έθιμα

2 Σούνα: (κυριολ. «ένας τρόπος, μία πορεία, ένας κανόνας, ή μια οδός κατεύθυνσης της ζωής»). Στην ισλαμική λογοτεχνία χρησιμοποιείται για να δηλώσει το παράδειγμα ή τον τρόπο ζωής του Προφήτη Μωάμεθ, που είναι η δεύτερη κύρια πηγή του ισλαμικού νόμου. (σημ. του εκδότη)

που επικρατούσαν πριν από το Ισλάμ. Κάποια επιδοκιμάστηκαν, άλλα τροποποιήθηκαν και ενσωματώθηκαν στη νέα ηθική και νομική τάξη, ενώ βέβαια εκείνα που έρχονταν σε αντίθεση με το Ισλάμ καταργήθηκαν. Μερικά από εκείνα τα έθιμα που δεν καλύπτονταν άμεσα από το Κοράνιο ή τη Σούνα τα χειρίστηκαν αργότερα οι νομικοί και οι μελετητές, οι οποίοι ανέλαβαν το έργο της ερμηνείας των αυθεντικών κειμένων του Ισλάμ. Και ήταν μέσω των συμπερασμάτων τους που ίχνη κάποιων από τα παλιά, ανεπιθύμητα έθιμα των βεδουΐνων εντάχθηκαν στη Σαρία / Shari'ah (το σύνολο της ισλαμικής νομοθεσίας). Αυτό το τμήμα της Σαρία, όπως θα δούμε αργότερα, δεν είναι αμετάβλητο και πρέπει πάντα να υποβάλλεται σε εξονυχιστικό έλεγχο από τους καλύτερους ειδικευμένους νομικούς κάθε εποχής. Αυτό, ωστόσο, είναι ένα εκτενές και περίπλοκο θέμα, το οποίο θα απαιτούσε διεξοδικές συζητήσεις και επεξηγήσεις. Παρόλα αυτά, ένα ή δύο παραδείγματα από το πεδίο του οικογενειακού δικαίου θα διευκρίνιζαν αυτό το σημείο.

Η πολυγαμία και το δικαίωμα των ανδρών να χωρίζουν τις συζύγους κατά βούληση ήταν ευρέως αποδεκτά και διαδεδομένα στην προϊσλαμική Αραβία. Ένας άνδρας επιτρεπόταν να έχει όσες συζύγους επιθυμούσε και μπορούσε να τις χωρίσει και να τις αλλάξει χωρίς κάποιον περιορισμό. Αυτή η κατάσταση των πραγμάτων συνεχίστηκε στο πρώτο τμήμα της ζωής του Προφήτη (ας έχει την ειρήνη και τις ευλογίες του Θεού). Το Ισλάμ έθεσε ένα όριο στον αριθμό των συζύγων που ένας άντρας μπορούσε να έχει σε μια συγκεκριμένη στιγμή, και αναγνώρισε το δικαίωμα ενός άνδρα να παντρευτεί με πάνω από μία σύζυγο υπό τον όρο ότι θα είναι ικανός να τους συμπεριφερθεί με ισοτιμία και ευθυδικία. Επιπλέον, το δικαίωμα να παντρευτούν με πάνω από μία σύζυγο υπό τον παραπάνω όρο ήταν στενά συνδεδεμένο με καταστάσεις στις οποίες οι άντρες αναλάμβαναν τη φροντίδα να μεγαλώσουν παιδιά που είχαν μείνει ορφανά από τον πατέρα τους. Στο Κοράνιο, εκείνοι που σφετερίζονται περιουσία που

δικαιωματικά ανήκει σε ορφανά, απειλούνται ως εξής:

«*Όσοι καταβροχθίζουν άδικα την περιουσία των ορφανών, βάζουν στα σπλάχνα τους φωτιά, και θ'ανάψουν απ'τις φλόγες της φωτιάς*». (4:10)

Τότε, εκείνοι οι Μουσουλμάνοι, στους οποίους είχε ανατεθεί η περιουσία ορφανών, ανησύχησαν και, φοβούμενοι ότι μέρος εκείνης της περιουσίας, που για επενδυτικούς σκοπούς είχε συναθροιστεί με τη δική τους περιουσία, θα μπορούσε από απροσεξία να μην επιστραφεί στα ορφανά, ανέλαβαν την πρωτοβουλία να επιστρέψουν στον Προφήτη την περιουσία των ορφανών, για να προφυλαχθούν από τυχόν παράβαση του Θείου Νόμου. Τότε, ένας άλλος στίχος του Κορανίου αποκαλύφθηκε στον Προφήτη ο οποίος τον κοινοποίησε στην πρώϊμη κοινότητα των Μουσουλμάνων:

«*Κι αν φοβάστε ν'αδικήσετε τις ορφανές* (σε περίπτωση γάμου) *τα ορφανά, τότε να παντρεύεστε άλλες δύο ή τρεις ή τέσσερις γυναίκες της επιλογής σας. Κι αν όμως φοβάστε ακόμη μήπως τις αδικήσετε τότε, να παντρεύεστε μόνο μία, ή όποιες έχετε αιχμάλωτες κι αυτό για να σας προφυλάξει απ'το να φερθείτε άδικα*». (4:3)

Ατυχώς, η νόμιμη ανοχή της πολυγαμίας η οποία θεσπίστηκε από το Κοράνιο, γινόταν συχνά αντικείμενο εκμετάλλευσης από Μουσουλμάνους που ελάχιστα νοιάζονταν για τις συνθήκες, υπό τις οποίες όφειλε να εφαρμοστεί η πολυγαμία. Αντί να εξετασθεί το θέμα με τη μεγαλύτερη προσοχή και σοβαρότητα που υπαγορεύονται από τις συνθήκες υπό τις οποίες έγινε η πολυγαμία επιτρεπτή και από τους όρους υπό τους οποίους έγινε νομότυπη, το δικαίωμα στην πολυγαμία θεωρήθηκε από τους άνδρες κάποιων κοινωνιών απλώς ως άδεια να επιδοθούν σε πολλαπλές σεξουαλικές σχέσεις.

Ειδικώτερα, πολλοί Άραβες, μόλις γίνονταν πλούσιοι,

μετέτρεπαν την πολυγαμία από εξαίρεση σε κανόνα, και αν και δεν ξεπερνούσαν το όριο των τεσσάρων συζύγων σε μια συγκεκριμένη στιγμή, κατέφευγαν στο διαζύγιο (μιας από τις τέσσερις συζύγους τους) όποτε επιθυμούσαν αλλαγή. Χρησιμοποιούσαν το διαζύγιο για επίτευξη κοσμικών απολαύσεων, παρά το γεγονός ότι γνώριζαν ότι, αν και είναι νόμιμο, είναι, σύμφωνα με τους λόγους του ίδιου του Προφήτη (ας έχει την ειρήνη και τις ευλογίες του Θεού), «*στο Θεό το πιο απεχθές από όλα τα νόμιμα πράγματα*». Επιπλέον, το Κοράνιο είναι εντελώς σαφές αναφορικά με τον τρόπο που αυτή η δυσάρεστη νομική κύρωση πρέπει να πραγματοποιείται. Όταν η συζυγική σχέση γίνεται τεταμένη και επιδεινώνεται, το ζεύγος θα πρέπει πρώτα να προσφύγει σε διαιτησία:

«*Κι αν φοβάστε τη διακοπή των σχέσεων ανάμεσα στους δύο, ορίστε ένα διαιτητή απ' την οικογένεια του άνδρα κι έναν άλλο απ'την οικογένεια της γυναίκας. Κι αν θελήσουν κι οι δύο* (διαιτητές) *στη συμφιλίωση, ο Αλλάχ θα τους βοηθήσει* (τους συζύγους) *να φτάσουν στην συμφωνία μεταξύ τους, γιατί ο Αλλάχ είναι Παντογνώστης, Έμπειρος* (ξέρει τα πάντα)». (4:35)

Στην περίπτωση που η διαιτησία αποτύχει, ο σύζυγος μπορεί να επιτελέσει την πράξη του διαζυγίου, η εφαρμογή της όμως μπορεί να ανασταλεί για μία περίοδο τριών μηνών και δέκα ημερών, μετά την οποία το διαζύγιο τίθεται πλέον σε άμεση εφαρμογή. Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου αναστολής, η σύζυγος πρέπει να παραμένει στην οικογενειακή εστία, ώστε ο σύζυγός της να έχει την ευκαιρία να αναθεωρήσει την απόφασή του για διαζύγιο, κάτι που είναι βέβαια μια νόμιμη επίλυση προβλημάτων, πλην όμως ιδιαίτερα απεχθής στα μάτια του Θεού.

Αυτή η διαδικασία μπορεί να πραγματοποιηθεί δύο φορές ανάμεσα σε ένα ανδρόγυνο. Εάν συμβεί και τρίτη φορά, τότε το

διαζύγιο τίθεται σε ισχύ αμέσως, και το ανδρόγυνο χωρίζει για πάντα, εκτός και αν αργότερα η γυναίκα παντρευτεί έναν άλλον άντρα και στη συνέχεια διαζευχθεί και απ' αυτόν. Σύμφωνα με τους στίχους του Κορανίου:

«Διαζύγιο επιτρέπεται μόνο δύο φορές: Μετά απ' αυτό, και οι δύο θα πρέπει είτε να μείνουν μαζί με καλή πρόθεση, είτε να χωρίσουν ευγενικά». (2:229)

«Κι αν ο άνδρας χωρίσει οριστικά (για τρίτη φορά) *τη γυναίκα του δεν μπορεί, μετά απ' αυτό, να την ξαναπαντρευτεί, παρά μόνο αν αυτή έχει παντρευτεί άλλον άνδρα, κι αυτός τη χωρίσει, επιτρέπεται γι' αυτούς να ξαναπαντρευτούν υπό τον όρο να αισθάνονται ότι μπορούν να τηρούν τους ορισμούς του Αλλάχ».* (2:230)

Παρά την σαφήνεια του Κορανίου στο θέμα αυτό, ορισμένοι Μουσουλμάνοι σύζυγοι συχνά έθεσαν σε ισχύ και τα τρία διαζύγια μονομιάς. Τότε ορισμένοι Μουσουλμάνοι νομικοί που ήθελαν να διατηρήσουν σε ισχύ την περίοδο υπαναχώρησης την οποία το Κοράνιο επιτρέπει στους συζύγους για να αναθεωρήσουν την απόφασή τους, προσδιόρισαν ότι τρία διαζύγια που ανακοινώθηκαν μονομιάς την ίδια στιγμή θεωρούνται μόνο ως ένα διαζύγιο. Ωστόσο, όταν ο Όμαρ Ιμπν αλ Χατάμπ, δεύτερος χαλίφης μετά τον Προφήτη, διαπίστωσε πόσο ελαφρά οι άνθρωποι αντιμετώπιζαν το σοβαρό ζήτημα του διαζυγίου, θέσπισε ότι ανακοίνωση τριών διαζυγίων μονομιάς θέτει σε ισχύ και τα τρία. Επιπλέον, οι διδασκαλίες του Προφήτη σχετικά με το θέμα αυτό προσδιορίζουν ότι ένας σύζυγος δεν μπορεί να χωρίσει την γυναίκα του σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπως κατά τη διάρκεια της εμμήνου ρύσης, ή ανάμεσα σε δύο περιόδους εμμήνου ρύσης, εάν στο διάστημα έχει επισυμβεί σεξουαλική επαφή (συνουσία απαγορεύεται κατά τη διάρκεια της εμμήνου ρύσης). Όταν ένας από τους συντρόφους του Προφήτη, ο Αμπντάλλαχ Ιμπν Όμαρ παραβίασε τον κανόνα

αυτόν, ο Προφήτης τον διέταξε να επιστρέψει στη γυναίκα του.

Αυτά είναι παραδείγματα λυπηρών πρακτικών σε ορισμένες μουσουλμανικές κοινωνίες που οδήγησαν σε λαθεμένη θεώρηση του νομικού μας συστήματος εκ μέρους ορισμένων παρατηρητών. Παρόλα αυτά όμως, η Σαρία και ειδικότερα τα τμήματά της που αφορούν θέματα σχετικά τον γυναικείο πληθυσμό και την οργάνωση της διοίκησης παραμένει ένα μοναδικό νομικό σύστημα όσον αφορά την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων και την οργάνωση των κοινωνιών και των ατόμων.

Δυστυχώς αυτές οι λαμπρές πτυχές της Σαρία που ωφελεί την ανθρωπότητα όσο κανένα άλλο νομικό σύστημα επισκιάζονται από την τάση ορισμένων Μουσουλμάνων να μεγαλοποιούν την σκληρότητα της έννοιας της τιμωρίας στο Ισλάμ. Αυτό είναι το αποτέλεσμα μιας σοβαρής παρανόησης του Ισλάμ, της οποίας έχουν πέσει θύματα ορισμένοι Μουσουλμάνοι, και πολύ περισσότερο ξένοι ανατολιστές. Η αποκάλυψη του Ισλάμ διά του Προφήτη δεν επισυνέβηκε για να ακρωτηριαστεί ένα χέρι ανθρώπου που έκλεψε ή να λιθοβοληθεί ένας μοιχός, αλλά μάλλον για να προστατευθεί και να διαφυλαχθεί η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η σκληρότητα της τιμωρίας για τον παραβάτη νοείται περισσότερο ως αποτρεπτικός παράγοντας, παρά για άμεση εφαρμογή. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι πολλά εμπόδια πρέπει να ξεπεραστούν, πριν να επιβληθεί η τιμωρία, και το βάρος της απόδειξης είναι τόσο επαχθές, ώστε η εφαρμογή της τιμωρίας μπορεί να είναι πρακτικά αδύνατη.

Ύστερα απ' αυτά, δεν είναι καθόλου περίεργο ότι η αυθεντικά ισλαμική κοινωνία χαρακτηρίζεται από ευγένεια και ομοιογένεια. Αυτές είναι μερικές από τις προϋποθέσεις που προσδιορίζονται από το Ισλάμ για την διαμόρφωση υψηλής τάξης πολιτισμού. Και φυσικά, οι συστατικές μονάδες που απαρτίζουν αυτή την πολιτισμένη κοινωνία, οι άνθρωποι,

πρέπει να είναι του υψηλότερου επιπέδου, διαμορφωμένοι από ιδανικά καθορισμένα από τον Δημιουργό τους.

Ωστόσο, η γοητεία που εξάσκησαν ποικίλοι κοσμικοί πειρασμοί επέδρασε αρνητικά πάνω στους Μουσουλμάνους, ιδιαίτερα όσον αφορά την τήρηση των εντολών του Κυρίου. Είναι εξωπραγματικό να περιμένει κανείς να βρει στην σημερινή μουσουλμανική κοινωνία πολλούς με εξ ολοκλήρου ισλαμική συμπεριφορά και ηθική. Στην δική μου εμπειρία ζωής, έχω συναντήσει πολύ λίγους, και μπορώ να δηλώσω κατηγορηματικά ότι ο Δρ. Χασάν Χατχούτ είναι ένας απ' αυτούς. Επομένως, το αίτημά του να γράψω τον πρόλογο του βιβλίου του «Αποκωδικοποιώντας το Μουσουλμανικό Νου» με χαροποίησε ιδιαίτερα. Διαβάζοντας τις σκέψεις του, πριν ακόμη διαβάσω το βιβλίο του, βοηθήθηκα να ταξιδέψω σε ένα κόσμο «ρεαλιστικών ιδανικών».

Ο Δρ. Χατχούτ κατανοεί το Ισλάμ μέσα στην πραγματική του έννοια, δηλαδή όπως το Ισλάμ θα έπρεπε να γίνει κατανοητό. Η πίστη του στο Μόνο και Ένα Θεό δεν είναι μόνο το αποτέλεσμα της αποδοχής της θείας αποκάλυψης και των διδασκαλιών του Προφήτη, αλλά επίσης ένα προϊόν έντονης πνευματικής άσκησης, στην οποία εφαρμόζονται η λογική και ο ορθός λόγος. Τέτοια νοητική προσπάθεια είναι συμβατή με τις αναρίθμητες παραινέσεις του Κορανίου προς τον άνθρωπο να σκέφτεται, να συλλογίζεται, να εξετάζει το σύμπαν και την δική του ύπαρξη μέσα στο σύμπαν, διότι αυτό βελτιώνει την ανθρώπινη γνώση περί του Δημιουργού. Όπως τονίζουν δύο περικοπές του Κορανίου:

> «*Βέβαια, στην δημιουργία των ουρανών και της γης, και στην εναλλαγή της Νύχτας και της Μέρας, υπάρχουν σημεία για τους συνετούς ανθρώπους*». (3:190)

> «*Εκείνοι που όρθιοι, καθισμένοι και πλαγιασμένοι δοξάζουν τη μνήμη του Αλλάχ και σκέπτονται, ατενίζοντας τα θαύματα της δημιουργίας στους ουρανούς και την γη λένε: 'Ω, Κύριέ μας! Δεν έφτιαξες όλα αυτά για το τίποτα! Δοξασμένε Θεέ'*»! (3:191)

Ως εκ τούτου, το πρώτο κεφάλαιο του βιβλίου, με τίτλο «Θεός», χαράσσει ένα δρόμο που μπορεί να οδηγήσει τον Μουσουλμάνο στην γνώση του Κυρίου του, κάτι που επομένως διευκολύνει την πίστη και την απόλυτη αποδοχή του Θεού. Το στυλ του είναι πειστικό ταυτόχρονα για τον νέο και για τον ώριμο, τον ενήλικο που δεν είναι ευκολόπιστος. Η ορθολογική ανάλυση των παραγόντων που μαρτυρούν την ύπαρξη του Θεού οδηγούν τον συγγραφέα, στο δεύτερο κεφάλαιο, σε μία περαιτέρω ορθολογική ανάλυση των συνεπειών της ύπαρξης του Θεού και του τρόπου με τον οποίο Αυτός φανερώνεται στον άνθρωπο, στην ανάσταση των νεκρών και στην μετά θάνατον ζωή, στην διαφορά μεταξύ ανθρώπου και κτήνους, και στις τρεις μεγαλύτερες μονοθεϊστικές θρησκείες, Ιουδαϊσμό, Χριστιανισμό και Ισλάμ, οι οποίες έχουν ως κοινό σημείο αφετηρίας το πρόσωπο του πατριάρχη Αβραάμ.

Το τρίτο κεφάλαιο του βιβλίου είναι μία ενδιαφέρουσα και αντικειμενική παρουσίαση του Ισλάμ και της σχέσης του με τις άλλες δύο θρησκείες. Ο μη Μουσουλμάνος αναγνώστης που δεν γνωρίζει τίποτα σχετικά με το Ισλάμ θα εκπλαγεί με τους δεσμούς που συνδέουν ιδιαίτερα το Ισλάμ με τον Χριστιανισμό. Το Κοράνιο τονίζει:

> «*Ενώ θ' ανακαλύψεις ότι οι πιο κοντά στην αγάπη προς τους πιστούς είναι αυτοί που είπαν ότι: 'είμαστε Χριστιανοί'. Κι αυτό, γιατί μεταξύ τους υπάρχουν άνθρωποι αφοσιωμένοι στη μάθηση, καθώς και μοναχοί, και δεν είναι υπερήφανοι*». (5:82)

Ο ισλαμικός πολιτισμός έχει αφήσει το ευδιάκριτο αποτύπωμά του στο δυτικό πολιτισμό, σε διάφορες επιστήμες, και στις τέχνες. Έδωσε στο δυτικό κόσμο το θεμέλιο πάνω

στο οποίο θα μπορούσε να χτίσει το δικό του πολιτισμό, όπως δηλώνει η εκ μέρους των δυτικών γλωσσών υιοθέτηση παραφράσεων ή μεταφράσεων αραβικών λέξεων.

Για παράδειγμα, η αραβική λέξη τζάμαα 'πανεπιστήμιο' ετυμολογείται από τη λέξη τζάμα που σημαίνει κυριολεκτικά το τζαμί. Στην περίοδο του ισλαμικού πολιτισμού, επιστήμες, όπως η ιατρική, η αστρονομία και η νομική, διδάσκονταν στα τζαμιά, κι οι φοιτητές κάθονταν κυκλικά, γύρω από τους καθηγητές τους. Αυτή η πρακτική μεταλαμπαδεύτηκε στη Δύση, υπό την έννοια ότι δημιουργήθηκαν ειδικά κτίρια για τη διδασκαλία επιστημών, τα οποία ονομάστηκαν σε αντιστοιχία με την αραβική λέξη τζάμαα universitas (στα λατινικά) και university (στα αγγλικά). Το πτυχίο που ο Μουσουλμάνος φοιτητής έπαιρνε κατά την αποφοίτησή του ονομαζόταν στα αραβικά ιτζάζα, λέξη η οποία αντιστοιχεί στη σύγχρονη ευρωπαϊκή λέξη license που χρησιμοποιήθηκε για να δηλώσει το ακαδημαϊκό πτυχίο σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες.

Θα όφειλε να είναι ήδη γνωστό ότι η ιστορική ρήξη ανάμεσα σε Μουσουλμάνους και Χριστιανούς είχε πολιτικές ρίζες. Δεν προκλήθηκε από την έλευση του Ισλάμ ως θρησκεία, και, όπως τονίζει ο συγγραφέας, είναι λάθος να περιγράφει κανείς σήμερα τον κυρίαρχο πολιτισμό ως ιουδαιο-χριστιανικό. Αυτή η περιγραφή είναι απλά και μόνο μία απόπειρα να παραλειφθούν τα αποδεδειγμένα ιστορικά γεγονότα που δείχνουν τη σημαντική επίδραση των πρώτων Μουσουλμάνων σ' αυτόν τον κοινά διαμορφωμένο πολιτισμό, μία επίδραση η οποία είναι όντως πολύ μεγαλύτερη από αυτήν των Εβραίων. Συνεπώς, ο σημερινός πολιτισμός επακριβώς περιγράφεται ως ιουδαιο-χριστιανο-ισλαμικός. Αυτό το κεφάλαιο αποκαλύπτει το μέγεθος της εκτίμησης που τρέφει το Κοράνιο για τον Μωϋσή, τον προφήτη των Εβραίων. Η ιστορία του αγώνα του Μωϋσή και του λαού του επαναλαμβάνεται πολλές φορές στο Κοράνιο, και όντως το όνομα του Μωϋσή αναφέρεται πολύ περισσότερες

φορές από όσες το όνομα του προφήτη μας Μωάμεθ, ας έχουν και οι δύο την ειρήνη και τις ευλογίες του Θεού. Τα ονόματα των προφητών Ισμαήλ, Ισαάκ, Ιακώβ, Μωϋσή, Ααρών, Δαυίδ, Σολομώντα και Ιωσήφ είναι ευρύτατα γνωστά ανάμεσα στους Μουσουλμάνους. Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι η διαμάχη ανάμεσα στους Μουσουλμάνους και τους Ιουδαίους έχει πολιτικό και όχι θρησκευτικό χαρακτήρα. Στην πραγματικότητα, οι Ιουδαίοι θα ήταν προφανώς οι πρώτοι που θα παραδέχονταν ότι σε ένα ισλαμικό κράτος έχαιραν περισσότερης ασφάλειας και καλύτερης μεταχείρισης παρά οπουδήποτε αλλού. Όταν κατέρρευσε η ισλαμική πολιτική εξουσία στην Ισπανία, οι Ιουδαίοι διέφυγαν από τους νέους κυβερνήτες και προσέφυγαν σε ένα άλλο ισλαμικό κράτος, την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Για τον ίδιο λόγο, οι δεσμοί ανοχής και συνεργασίας ανάμεσα στον ισλαμικό και το χριστιανικό κόσμο μπορούν να είναι ιδιαίτερα ισχυροί, αν υπάρχει η απαιτούμενη ειλικρίνεια και πολιτική βούληση. Οι διαφορές μεταξύ των δύο θρησκειών δεν προξενούν εχθρότητα, ενώ επιπλέον υπάρχουν αρκετά κοινά συμφέροντα που δικαιολογούν το να δοθεί ένα τέλος στη σειρά αδικιών που έπλητταν και συνεχίζουν να πλήττουν τους Μουσουλμάνους. Είναι καιρός να δοθεί ένα τέλος σε όλα αυτά και να ενώσουμε τα χέρια, για να εξαφανίσουμε την έχθρα και την αντιπάθεια που προκλήθηκαν σε διαφορετικές εποχές.

Το τέταρτο κεφάλαιο, ένα από τα πιο διεξοδικά και πιο σημαντικά του βιβλίου, συνιστά μία πλήρη ανατομία του Ισλάμ. Ο Δρ. Χατχούτ παρουσιάζει εν συντομία τη Σαρία, δηλαδή το σύνολο του ισλαμικού νόμου, το διαχωρισμό της θρησκείας από το κράτος, και τη δημοκρατία. Στη συνέχεια, αναπτύσσει την πνευματική πλευρά του Ισλάμ, ασχολούμενος με θέματα λατρείας και ηθικής. Παρουσιάζει το ηθικό μήνυμα του Ισλάμ που έκανε τους Μουσουλμάνους να πειθαρχήσουν και τους ενέπνευσε τη συμπόνια, την ευσπλαχνία και την αγάπη για καθετί καλό. Θα επιθυμούσα μόνο να προσθέσω στην πολύ

ενδιαφέρουσα παρουσίαση της Σαρία (Shari'ah) που παραθέτει στο βιβλίο του ο Δρ. Χατχούτ ένα επιπλέον σημαντικό σημείο. Πρέπει να γίνει μία σαφής διάκριση μεταξύ δύο πραγμάτων: από την μία πλευρά, υπάρχουν οι κανόνες και οι εντολές του Κορανίου — που είναι σχετικά λίγοι — καθώς και οι κανόνες που συμπεριλήφθηκαν στις ομιλίες και προφορικές επεξηγήσεις του Προφήτη, τα οποία όλα αποτελούν μία ιερή και αμετάβλητη νομική πηγή. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει ένα τεράστιο αρχείο νομικών γνωμοδοτήσεων που σχηματίσθηκε από Μουσουλμάνους νομικούς και μελετητές όλων των ιστορικών ισλαμικών σχολών κατά τη διάρκεια των αιώνων. Αυτές οι νομικές γνωμοδοτήσεις και ερμηνείες δεν έχουν την ισχύ ιερών κι αμετάβλητων νόμων, και συνεπώς δεν είναι υποχρεωτικά δεσμευτικές για τους Μουσουλμάνους.

Μία από τις πηγές του ισλαμικού νόμου είναι αυτό που οι νομικοί αποκαλούν μασάλιχ μουρσάλα, το οποίο αντιστοιχεί στο ό,τι ορίζεται ως «δημόσιο συμφέρον» στις δυτικές κοινωνίες. Οι πρώϊμοι Μουσουλμάνοι νομομαθείς και νομοθέτες χρησιμοποίησαν αυτή την πηγή, για να θεσπίσουν νέους κανόνες, όταν έπρεπε να καλύψουν καταστάσεις ανύπαρκτες στην εποχή του Προφήτη, για τις οποίες δεν αναφερόταν κάτι στα ιερά κείμενα, το Κοράνιο και εν γένει τη μουσουλμανική παράδοση (Σούνα). Οι Μουσουλμάνοι νομομαθείς και νομοθέτες χρησιμοποίησαν περαιτέρω την πηγή αυτή, το κοινό συμφέρον, ώστε υπό το φως του να εξακριβώσουν την ορθότητα νέων νομικών ρυθμίσεων και κειμένων. Μερικοί Μουσουλμάνοι νομομαθείς και νομοθέτες προχώρησαν ακόμη παραπέρα, δίνοντας προτεραιότητα στο δημόσιο συμφέρον και όχι στα κείμενα, όπου τύχαινε να υπάρχει αντίθεση ανάμεσα στις δύο αυτές νομικές πηγές. Αυτό ήταν ένα μάλλον ριζοσπαστικό βήμα που ήταν δύσκολο να γίνει αποδεκτό.

Η ισλαμική νομική έρευνα συνεχίζεται ακατάπαυστα για να ανευρεθούν λύσεις στα νέα προβλήματα, που προκύπτουν με την αλλαγή των καιρών και με τις συνεπαγόμενες αλλαγές στις ανάγκες της ισλαμικής κοινότητας. Ως εκ τούτου, η Σαρία χρειάζεται να αναπτυχθεί. Άλλωστε, η ανάπτυξη της Σαρία άρχισε πολύ σύντομα μετά το θάνατο του Προφήτη. Ένας από τους πιο τολμηρούς ηγέτες που επέφερε αλλαγές ήταν ο δεύτερος χαλίφης, ο Όμαρ Ιμπν αλ Χατάμπ, ο οποίος προχώρησε τόσο, ώστε να προσαρμόσει ή ακόμα και να θέσει εκτός ισχύος μερικές από τις διατάξεις του Κορανίου[3]. Αυτός ο Πρόλογος δεν είναι, βεβαίως, το κατάλληλο μέρος για μία πλήρη εξήγηση αυτών των θεμάτων, οπότε θα περιορίσω τα σχόλιά μου μόνο στο να κάνω μία διάκριση μεταξύ των δύο μεγαλύτερων σχολών πάνω στο θέμα του ιτζτιχάντ, ή νομολογικής ερμηνείας. Η μία σχολή προτιμάει τη στενή προσκόλληση στο κείμενο και την κυριολεκτική του ερμηνεία, χωρίς πολλή σκέψη και ανάλυση των στόχων του κειμένου, ενώ η άλλη σχολή ερευνάει περισσότερο τις προθέσεις και τη σοφία που εμπεριέχονται στις νομικές θεσπίσεις των ιερών κειμένων.

Ο Δρ. Χατχούτ αφηγείται την ιστορία των στρατιωτών, που διατάχθηκαν να μην εκτελέσουν την Ασρ (απογευματινή) προσευχή, εκτός από αυτούς που βρίσκονταν στην περιοχή του Μπανί Κουράϊντα. Όταν η ώρα για την απογευματινή προσευχή πλησίαζε στο τέλος της, και αυτοί δεν είχαν ακόμη φτάσει στον προορισμό τους, ορισμένοι ανάμεσά τους επέλεξαν να κάνουν την προσευχή τους, επί τη βάσει της δικής τους ερμηνείας της εντολής του Προφήτη, ότι δηλαδή η εντολή δεν είχε την έννοια ότι θα έπρεπε να απέχουν από την προσευχή, αλλά ότι θα έπρεπε να επισπεύσουν ιδιαίτερα την αποστολή τους (μετά την

3 Η απόφαση του χαλίφη Όμαρ Ιμπν αλ Χατάμπ δεν ήταν, ωστόσο, αυθαίρετη, αλλά βασισμένη στην δική του κατανόηση και ερμηνεία των εντολών του Κορανίου και της εφαρμογής τους στην κατάσταση που επικρατούσε τότε στη χώρα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, συμβουλεύθηκε τους έμπειρους συντρόφους του Προφήτη, οι οποίοι ήταν παρόντες, εφόσον αποτελούσαν το γνωμοδοτικό συμβούλιό του. Και όλοι συμφώνησαν μαζί του.

προσευχή) για να φθάσουν έγκαιρα στον προορισμό τους. Οι υπόλοιποι στρατιώτες επέλεξαν την κυριολεκτική ερμηνεία της διαταγής του Προφήτη και απείχαν από την προσευχή, μέχρις ότου έφτασαν στον προορισμό τους. Αργότερα, ο Προφήτης (ας έχει την ειρήνη και τις ευλογίες του Θεού) ενέκρινε και τις δύο ερμηνείες ως σωστές, αφού και οι δύο ήταν βασισμένες σε σωστό συλλογισμό. Ο Όμαρ Ιμπν αλ Χατάμπ, στην ερμηνεία (ιτζντιχάντ) του, ανήκε στη σχολή που αναζητούσε περισσότερο τη σοφία και την πρόθεση των νομικών θεσπίσεων των ιερών κειμένων, παρά την κυριολεκτική τους ερμηνεία. Η δική μου κατανόηση των απόψεων του Δρ. Χατχούτ αναφορικά με τον τρόπο ερμηνείας των νομικών θεσπίσεων των ιερών κειμένων, καθώς και με την προσαρμογή ή επέκτασή τους με σκοπό να καλύψουν νέες και συνεχώς μεταβαλλόμενες καταστάσεις, με πείθει ότι και κείνος κλίνει προς την ίδια σχολή.

Ο συγγραφέας παρουσίασε πολύ σωστά τις σχέσεις ανάμεσα στο Ισλάμ και τη δημοκρατία. Η ισλαμική διοίκηση μιας χώρας, όπως καθορίζεται από το Κοράνιο και τη Σούνα, δεν περιλαμβάνει μία συγκεκριμένη μορφή πολιτεύματος. Αυτό που μάλλον κάνουν τα κείμενα, είναι να καθορίσουν τις βασικές αρχές πάνω στις οποίες θα μπορούσε να βασιστεί οποιοδήποτε πολίτευμα. Ο κυβερνήτης πρέπει να επιλεχθεί από τους άλλους, και μπορεί να κυβερνήσει μόνο σύμφωνα με το νόμο. Οι υποθέσεις της κοινότητας πρέπει να διευθετηθούν με αποφάσεις της πλειοψηφίας που είναι και η ουσία του συστήματος Σούρα. Ο Προφήτης, υπό την ιδιότητά του ως ηγεμόνα του ισλαμικού κράτους, δεσμεύτηκε από το σύστημα Σούρα στο μέτρο που οι πράξεις του δεν υπαγορεύονταν από Θεία Αποκάλυψη. Αναφορικά με τον τρόπο εξάσκησης του συστήματος Σούρα, δηλαδή σχετικά με όλα τα θέματα τύπου, αυτά αφήνονταν να καθοριστούν σύμφωνα με τις ανάγκες και τις περιστάσεις. Έτσι το ζωτικό στοιχείο της ευελιξίας ήταν εγγυημένο. Για να επεκταθώ λίγο περισσότερο στην ιστορία του χαλιφάτου κατά την περίοδο

ηγεμονίας του Όμαρ Ιμπν αλ Χατάμπ, θέλω να σημειώσω ότι ο χαλίφης συνήθιζε κανονικά να διεξάγει το συμβούλιο Σούρα στο τζαμί. Όταν το περιεχόμενο ήταν δύσκολο και απαιτούσε πολλή συζήτηση, πήγαινε σε έναν ανοιχτό χώρο, έξω από την πόλη, μαζί με όλους τους συμμετέχοντες στις διαβουλεύσεις. Εκεί θα περνούσαν μέρες συζητώντας το ζήτημα, έως ότου φτάσουν σε μία απόφαση πλειοψηφίας με την οποία θα δεσμευόταν ο χαλίφης.

Εκτός από τον κανόνα της πλειοψηφίας, ο οποίος ίσχυε μέσα στο σύστημα Σούρα, το Ισλάμ θέσπισε τις θεμελιώδεις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ελευθερία θρησκείας, λόγου και κίνησης, και η ισότητα μεταξύ των πολιτών του κράτους, όλα αυτά τα δικαιώματα εξασφαλίστηκαν για τους κατοίκους του πρώϊμου μουσουλμανικού κράτους, πολύ πριν άλλα έθνη αρχίσουν τη δύσκολη και μακρόχρονη προσπάθειά τους να εισαγάγουν τις αρχές αυτές στα συστήματά τους. Δυστυχώς, πολλά έχουν αλλάξει από την αρχική εμφάνιση του Ισλάμ, και πολλά από τα αυθεντικά χαρακτηριστικά του ισλαμικού πολιτεύματος αφέθηκε να διαβρωθούν. Σε ορισμένα ισλαμικά κράτη, κάποιος μένει με την εντύπωση ότι υπάρχει μία σαφής αντίθεση ανάμεσα στο Ισλάμ και τη δημοκρατία.

Στη συνέχεια, ο συγγραφέας δίνει μία σαφή και περιληπτική εξήγηση των πέντε στυλοβατών του Ισλάμ, τους οποίους ένας Μουσουλμάνος κανονικά μαθαίνει κατά τη διάρκεια της παιδικής του ηλικίας. Έτσι, δίνει στο μη Μουσουλμάνο αναγνώστη μία σαφή εικόνα του πώς ένας Μουσουλμάνος αγωνίζεται για την τελειότητα μέσα από τη σχέση του με τον Δημιουργό του, και σε διαφορετικούς τομείς, όπως η λατρεία και η τήρηση των εντολών και των απαγορεύσεων του Θεού κατά τη διάρκεια της καθημερινής ζωής του. Αυτή η άποψη της ζωής του Μουσουλμάνου, δηλαδή η συμπεριφορά του προς τους άλλους αποσπάει την προσοχή του παρατηρητή. Εδώ το ηθικό πρότυπο, το οποίο ορίσθηκε από το Ισλάμ είναι υψηλό

και υπεισέρχεται σε όλες τις πτυχές της ζωής, καθιστώντας τον αληθινό Μουσουλμάνο γενναιόδωρο, ανεκτικό, σεμνό, και έτοιμο να κάνει το καλό στους Μουσουλμάνους συντρόφους του έτσι ακριβώς όπως θα το έκανε στους συγγενείς και τους φίλους του. Ο συγγραφέας παραθέτει έξοχα παραδείγματα από το Κοράνιο και τη Σούνα που επηρέασαν τους Μουσουλμάνους κατά τη διάρκεια των αιώνων και είναι ικανά να δώσουν στο μη Μουσουλμάνο μία ζωντανή εικόνα του τι ακριβώς είναι το Ισλάμ.

Το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο αφορά πολιτικά και κοινωνικά θέματα τα οποία είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενα σε ολόκληρο τον κόσμο. Οι απόψεις του συγγραφέα και οι λύσεις που προτείνει δείχνουν πόσο βαθειά έχει καταλάβει την ισλαμική Σαρία, καθώς και τις ηθικές αρχές που εισήγαγε το Ισλάμ. Μερικοί Μουσουλμάνοι μπορεί να διαφωνήσουν με τις θεωρίες και τα συμπεράσματα του συγγραφέα. Τέτοια διαφορά απόψεων, ωστόσο, είναι ευπρόσδεκτη από το Ισλάμ, και η εντολή που ο Προφήτης μας άφησε είναι ότι «*εκείνος, ο οποίος εξασκεί το νου του στην αναζήτηση της αλήθειας ή της λύσης ενός προβλήματος και βρίσκει την σωστή απάντηση, θα κερδίσει δύο ανταμοιβές, ενώ εκείνος που εξασκεί το μυαλό του και χάνει την αλήθεια θα κερδίσει μία ανταμοιβή*». Κατά την αντίληψή μου, οι προσπάθειες του Δρ. Χατχούτ, ο οποίος προτίμησε ν' αναζητήσει το πνεύμα και τη σοφία των κειμένων και όχι μόνο την κυριολεκτική σημασία τους, θα του εξασφαλίσουν και τις δύο ανταμοιβές, όχι μόνο τη μία.

Εισαγωγή

Γεννήθηκα στην Αίγυπτο κατά την διάρκεια της βρετανικής κατοχής. Αυτό έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή μου, αφού η πιο παλιά από τις πρώτες αναμνήσεις μου ως μικρό παιδί ήταν η παρότρυνση της μητέρας μου κατ' επανάληψη, «Όταν ήμουν έγκυος με εσένα έκανα όρκο να σε ονομάσω Χασάν και να σε αφιερώσω στην εθνική υπόθεση του εκδιωγμού των Βρετανών από την Αίγυπτο». Αυτό καταγράφτηκε μέσα μου πολύ έντονα. Το αποτέλεσμα; Δεν έζησα μια ανέμελη παιδική ζωή και δεν είχα μια άσωτη εφηβεία. Για μένα υπήρχε μία αιτία, και ένας σκοπός στη ζωή!

Η γενιά μου ακολούθησε τα χνάρια των προηγούμενων γενεών στην καταπολέμηση της βρετανικής κατοχής με όλα τα αναγκαία μέσα. Σύμφωνα με τους Βρετανούς και τις αιγυπτιακές κυβερνήσεις ανδρεικέλων που εκείνοι διόριζαν, ήμασταν τρομοκράτες, ενώ για την υπόλοιπη χώρα και όλο τον κόσμο ήμασταν μαχητές της ελευθερίας. Ήμασταν τυχεροί που είδαμε το τέλος της βρετανικής κατοχής. Όταν αργότερα έζησα στη Βρετανία, για να συνεχίσω τις σπουδές μου, απέκτησα αγάπη και θαυμασμό για τους Βρετανούς. Συνειδητοποίησα ότι οι άνθρωποι μπορεί να είναι πολύ διαφορετικοί από την εξωτερική πολιτική των πολιτικών και των κυβερνητών τους. Το ίδιο συνέβη επίσης σε μένα, όταν πολύ αργότερα πήγα να ζήσω στην Αμερική.

Σοβαρότητα και αποφασιστικότητα χαρακτήρισαν τη φοιτητική ζωή μου. Εξειδικεύτηκα στη μαιευτική και τη γυναικολογία, και, για ν' αποκτήσω μια σταθερή ακαδημαϊκή βάση, προετοίμασα και υποστήριξα τη διδακτορική διατριβή μου στο Πανεπιστήμιο του Εδιμβούργου, στη Σκωτία. Το θέμα ήταν «Μελέτες σχετικά με τη Φυσιολογική και τη Μη Φυσιολογική Ανθρώπινη Εμβρυογένεση». Είχα την ικανοποίηση να πετύχω το όνειρο της ζωής μου, να γίνω καθηγητής πανεπιστημίου, πρόεδρος του τμήματός μου, κλινικός γιατρός, επιστήμονας και δάσκαλος, και να αποκτήσω υψηλό κύρος στον επαγγελματικό κύκλο μου, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Όλα αυτά, ωστόσο, αποτελούσαν τον ένα από τους δύο πνεύμονές μου, με τους οποίους αναπνέω. Ο άλλος ήταν η μελέτη της θρησκείας, πρωτίστως της δικής μου, αλλά επίσης και των άλλων. Οι μελέτες μου δεν ήταν λιγότερο εκτενείς από εκείνες των τακτικών φοιτητών Θεολογίας, αλλά το υπόβαθρό μου στην επιστήμη και την ιατρική μού παρείχε ένα ανεκτίμητο εργαλείο με το οποίο θα μπορούσα να αναλογιστώ τη θρησκεία μου, να την κατανοήσω και να την εξηγήσω.

Καθώς ήμουν εξοικειωμένους με δυο παιδείες και δυο γλώσσες, συνειδητοποίησα ότι το Ισλάμ είναι ευρέως γνωστό στη Δύση για ό,τι στην πραγματικότητα δεν είναι. Μερικές φορές πιστεύω ότι οι ίδιοι οι Μουσουλμάνοι θα έπρεπε να αναλάβουν μέρος της ευθύνης για αυτό. Ενεργός συκοφαντία και αμαύρωση του Ισλάμ έχουν γίνει αποστολή και σταδιοδρομία ορισμένων ομάδων στην πολιτική, στα ΜΜΕ και στον τομέα της ψυχαγωγίας.

Πιστεύω ακράδαντα ότι είναι βασικό ανθρώπινο δικαίωμα να γίνει κάτι γνωστό έτσι ακριβώς όπως είναι. Πιστεύω επίσης ότι η ειρήνη, η αρμονία και η καλή διάθεση μεταξύ των ανθρώπων μπορεί να βασιστεί μόνο στην σωστή κατανόηση, και όχι στο μύθο ή στο ψεύδος. Έτσι, οι άνθρωποι θα έχουν επίγνωση των αληθινών ομοιότητων και των πραγματικών διαφορών, και θα έχουν τη δυνατότητα να σεβαστούν τις διαφορές τους και να συμφωνήσουν να τις ανεχθούν και να ζήσουν με αυτές.

Αυτό το βιβλίο είναι μία ταπεινή συνεισφορά προς αυτή την κατεύθυνση εκ μέρους της θρησκείας του Ισλάμ που αποτελεί την πίστη ενός δισεκατομμυρίου γειτόνων μας επάνω στον πλανήτη αυτό.

Με αγάπη το παρουσιάζω στον αναγνώστη.
Η αγάπη είναι εκ του Θεού. Το μίσος είναι εκ του Διαβόλου.

Χασάν Χατχούτ

Κεφάλαιο Πρώτο

Θεός;

Ρώτησα την εγγονή μου «Πιστεύεις στο Θεό»; Μου απάντησε σχεδόν απότομα «Φυσικά!» και μετά, συγκρατώντας την ανάσα της, πρόσθεσε «Η μαμά έτσι λέει»! Αλλά έπειτα διάλεξα ένα από τα βιβλία της και την ρώτησα «Ποιος έγραψε αυτό το βιβλίο»; Τότε, εκείνη αμέσως διάβασε το όνομα του συγγραφέα. Συνεχίζοντας τη συζήτηση, ξαναρώτησα «Αν υποθέσουμε ότι σκίσω την πρώτη σελίδα που φέρει το όνομα του συγγραφέα και ισχυρισθώ ότι αυτό το βιβλίο γράφτηκε από μόνο του, χωρίς κάποιο συγγραφέα, τι θα έλεγες»; Η απάντησή της ήταν φυσικά ένα εμφατικό «Αδύνατον», και το υπόλοιπο της συζήτησής μας ομαλά και λογικά απέδειξε ότι, όπως ένα βιβλίο αποτελεί απόδειξη ύπαρξης ενός συγγραφέα, ομοίως και η πλάση είναι απόδειξη ύπαρξης του Δημιουργού.

Ευθύ και απλό, αλλά είναι ταυτόχρονα και μία κεντρική ιδέα στη σκέψη ενός Μουσουλμάνου. Ήταν ίσως μία παρόμοια πνευματική διαδικασία, που οδήγησε τον πατριάρχη Αβραάμ (επίσης γνωστό στο Ισλάμ ως πατέρα των προφητών) να βρει τον Θεό. Πεπεισμένος για το ψεύδος των ειδώλων, που οι άνθρωποι της εποχής του φιλοτεχνούσαν και λάτρευαν, άρχισε να εξετάζει τα στοιχεία της φύσης, δηλαδή τα άστρα, τη σελήνη, και τον ήλιο, αναζητώντας μιαν ένδειξη θεότητας, αλλά τελικά ανακάλυψε ότι όλα υπάκουαν σε συγκεκριμένους νόμους. Έτσι

η σκέψη του οδηγήθηκε στον Ένα, Εκείνον που έθεσε τους συγκεκριμένους νόμους. Η περιγραφή του Κορανίου γι' αυτό είναι πολύ ενδιαφέρουσα:

«Κι έτσι δείξαμε στον Αβραάμ τα σημεία που δείχνουν την κυριαρχία του Αλλάχ στους ουρανούς και στη γη, και για να γίνει ένας απ' τους βαθύτατα πιστούς.

Κι όταν τον σκέπασε πάνω του η νύχτα, είδε ένα αστέρι, κι είπε: 'Αυτό είν' ο Κύριός μου'. Όταν όμως έδυσε είπε: 'Δεν αγαπώ αυτούς τους θεούς που δύουν'.

Κι όταν είδε το φεγγάρι ν' ανατέλλει με μεγαλειότητα, είπε: 'Αυτό είν' ο Κύριός μου'. Όταν όμως έδυσε, είπε: 'Αν δεν με καθοδηγήσει ο Κύριός μου, θα βρεθώ σίγουρα στους παραστρατημένους'.

Κι όταν είδε τον ήλιο ν' ανατέλλει με λαμπρότητα, είπε: 'Αυτός είν' ο Κύριός μου, είν' ο μεγαλύτερος απ' όλα'. Όταν όμως έδυσε, είπε: 'Ω, λαέ μου! Είμαι στ' αλήθεια αθώος απ' ό,τι συνεταιρίζετε με τον Αλλάχ'.

Έστρεψα τον εαυτό μου με αφοσίωση προς την λατρεία του Αλλάχ, ο οποίος έπλασε τους ουρανούς και τη γη. Αποφεύγω την πλάνη σκοπεύοντας την αλήθεια και ποτέ δεν θα είμαι απ' αυτούς που συνεταιρίζουν άλλους με τον Αλλάχ». (6:75-78)

Ωστόσο, η ιδέα του Θεού δεν είναι τόσο δημοφιλής όσο θα φανταζόταν κανείς. Εξεπλάγην όταν έμαθα ότι πολλοί από τους επιστήμονες συναδέλφους μου στους ακαδημαϊκούς κύκλους της Αμερικής και Ευρώπης, και όχι μόνο από το πρώην κομμουνιστικό μπλοκ, ήταν άθεοι. Εγώ προσωπικά, σε μία φάση της ζωής μου, προσπάθησα πολύ να γίνω άθεος. Ήταν στη μόδα κάποτε, ακριβώς μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ανάμεσα στους φοιτητές της πατρίδας μου, της Αιγύπτου. Προσπάθησα ιδιαίτερα να συμμορφωθώ με τους συμφοιτητές

μου, αλλά δεν μπόρεσα ποτέ να αποδεχθώ την έννοια ενός σύμπαντος χωρίς Θεό. Το ζήτημα διευθετήθηκε τελικά, όταν ένα απόγευμα άνοιξα το λεξικό για να ψάξω τη σημασία μιας λέξης. Τότε μου ήρθε μία ιδέα: ας υποθέσουμε ότι κάποιος μου είχε πει πως η αλάνθαστη διάταξη των λέξεων στο λεξικό ήταν το αποτέλεσμα μιας έκρηξης στο τυπογραφείο που έκανε όλα τα τυπογραφικά στοιχεία να εκτιναχθούν ψηλά στον αέρα και μετά να πέσουν, έτσι απλά και σε αλφαβητική σειρά, ακριβώς όπως υπάρχουν στο λεξικό. Αυτό θα ήταν κάτι που δεν θα μπορούσε να χωρέσει ο νους μου!

Εάν Αυτός είναι ο Απόλυτος Δημιουργός, συνάγεται ότι τίποτα δεν θα ήταν «περισσότερο» από Αυτόν από οποιαδήποτε άποψη, ή για να το πω αλλιώς, αν Αυτός ήταν «λιγώτερος» από το κάτι άλλο, τότε Αυτός θα είχε όρια, και αυτό θα ήταν ασυμβίβαστο με το να είναι το απόλυτο Ένα ή η πρωταρχική Αιτία, στην οποία αναφέρεται η φιλοσοφία. Οι διαστάσεις Του σε όλα τα χαρακτηριστικά Του μπορούν να εκφραστούν υπό το πρίσμα του απείρου. Η επιστήμη των μαθηματικών, πράγματι, αναγνωρίζει το άπειρο ως ένα μαθηματικό γεγονός και το εκφράζει με ένα ειδικό σύμβολο. Βέβαια, δεν μπορούμε να κατανοήσουμε τι πραγματικά σημαίνει το άπειρο, αλλά θα οφείλαμε να ομολογήσουμε ότι αυτό είναι εντελώς φυσικό διότι είμαστε πεπερασμένοι, και το περιορισμένο δεν μπορεί να κατανοήσει το άπειρο. Ο Θεός επομένως μπορεί να μας κατανοήσει και, αν και εμείς, λόγω της πεπερασμένης φύσης μας, δεν μπορούμε να Τον συλλάβουμε στην πραγματική Του διάσταση, μαθαίνουμε σχετικά με Αυτόν με το να κατανοούμε τα σημεία και τις αποκαλύψεις Του μέσω της δημιουργίας Του. Και εφόσον το άπειρο δεν μπορεί να διαιρεθεί δι' ενός αριθμού, δηλ. διά του 2, 3 ή κάποιου άλλου αριθμού (κάτι που συνιστά ένα μαθηματικό γεγονός), συνάγεται ότι δεν μπορεί να υπάρχει ένας Θεός για τους Ιουδαίους, ένας άλλος για τους Χριστιανούς, άλλος ένας για τους Μουσουλμάνους, άλλος για τους Ινδουιστές,

και ακόμη ένας άλλος για τους άθεους κλπ. Ο Θεός είναι Ένας! Είναι αυτή η ύπαρξη του Θεού ως Ενός και Αδιαιρέτου, η οποία βρίσκεται στη βάση της ισλαμικής πίστης και του Πιστεύω των Μουσουλμάνων.

Όταν η αντωνυμία «Αυτός» χρησιμοποιείται για να αναφερθεί στον Θεό, δεν φέρει βέβαια καμία υποδήλωση φύλου αρσενικού ή θηλυκού. Ο Θεός είναι πέρα από τέτοιες κατατάξεις και το θέμα είναι αποκλειστικά γλωσσικό, κάτι το οποίο είναι και περιορισμένο και αυθαίρετο. Αναφερόμενος σε γλώσσες, πρέπει να τονίσω ότι θεωρώ αξιοσημείωτο ότι μερικές γλώσσες (συμπεριλαμβανόμενων και των αγγλικών) δεν έχουν μία συγκεκριμένη λέξη με την οποία να δηλώνουν τον Ένα και Απόλυτο Δημιουργό. Επομένως, η χρήση κεφαλαίου γράμματος (G) στη λέξη *God* είναι απαραίτητη, προκειμένου να διακρίνεται ο Ένας και Απόλυτος Δημιουργός από άλλους (τεχνητούς) θεούς που δηλώνονται από ένα πεζό γράμμα g*. Άλλες όμως γλώσσες διαθέτουν ένα ιδιαίτερο όνομα για τον Ένα και Απόλυτο Δημιουργό, όπως τα αραβικά: Αλλάχ είναι ο Ένας και Απόλυτος Δημιουργός. Όμως, είτε διαβάζει κανείς *God* (στα αγγλικά), *Dieu* (στα γαλλικά), *Adonai* (στα εβραϊκά), ή Αλλάχ (στα αραβικά), δεν πρέπει να δημιουργείται καμμιά σύγχυση ότι πρόκειται για τον Ένα και Απόλυτο Δημιουργό. Στις διάφορες ομιλίες μου, πολύ συχνά με ρωτούσε το ακροατήριό μου «εάν λατρεύετε τον Θεό, τότε ποιος είναι ο Αλλάχ;» Μερικές άλλες φορές, η αναφορά δεν είναι κατ' ανάγκην τόσο αθώα, εφόσον ορισμένοι λόγιοι διδάσκουν ότι οι Μουσουλμάνοι δεν λατρεύουν τον Θεό αλλά έχουν έναν ξεχωριστό δικό τους θεό, τον οποίο αποκαλούν Αλλάχ!

---

* Σημ. του μεταφραστή. Αντίστοιχα Θεός / θεός στα ελληνικά

Κεφάλαιο Δεύτερο

Και λοιπόν;

Το Πιστεύω του Ισλάμ

Έστι Θεός.

Μερικοί θα ρωτήσουν «Και λοιπόν»; Θα πρέπει πραγματικά να ανησυχούμε για την ύπαρξη ή όχι του Θεού, ή είναι αυτό ένα εντελώς ακαδημαϊκό ερώτημα που προσελκύει το ενδιαφέρον μονάχα των θεολόγων, των φιλοσόφων και των στοχαστών; Τι και ποιους αφορά η Αρχή του Θεού, ή ενδεχομένως η έλλειψις Θεού, και ό,τι πρακτικές συνέπειες για την ανθρώπινη κοινωνία έχει ή δεν έχει η Αρχή του Θεού;

Εάν υποθέσουμε ότι ο Θεός άρχει και ότι Αυτός είναι ο Απόλυτος Δημιουργός, μία μελέτη της δημιουργίας Του δείχνει αμέσως ότι εμείς οι άνθρωποι ξεχωρίζουμε πολύ έντονα από την υπόλοιπη δημιουργία, τουλάχιστον αυτήν που έως τώρα μπορούσαμε να μελετήσουμε. Από το απειροελάχιστο άτομο μέχρι τον γαλαξία μας, όλα υπακούουν στους νόμους που τα κυβερνούν. Τα συστατικά άτομα και μόριά μας είναι τα ίδια με εκείνα που υπάρχουν στη φύση και, όντας μέσα μας, υπακούουν τους ίδιους ακριβώς νόμους. Καθώς αυτά γίνονται πιο περίπλοκα και σχηματίζουν το νουκλεϊκό οξύ (αυτοαναπαραγόμενο μόριο, το οποίο είναι το βασικό συστατικό της ζωής), η χημεία συγχωνεύεται με τη βιολογία, η οποία επίσης υπακούει στους δικούς της νόμους. Εν προκειμένω, είμαστε καταπληκτικά όμοιοι με τα ανώτερα ζώα.

Όταν πήγαινα σχολείο, διδασκόμασταν ότι ο Άνθρωπος ήταν ο επικεφαλής του ζωϊκού βασιλείου. Ωστόσο, κατά κάποιο τρόπο, δεν αναγνωρίζουμε τους εαυτούς μας ως ζώα. Παρόλο που μοιραζόμαστε τη βιολογία με τα ζώα, υπό την έννοια ότι έχουμε οργανικά συστήματα, όπως το καρδιαγγειακό και το κυκλοφοριακό, το αναπνευστικό, το πεπτικό, το ανοσοποιητικό, το κινητικό, το γεννητικό, κλπ., γνωρίζουμε επίσης ότι δεν είναι η βιολογική μας υπόσταση που μας κάνει ανθρώπους. Ανάμεσα σε όλα τα βιολογικά είδη, μόνον εμείς μελετήσαμε, εμείς μόνο είμαστε το είδος το οποίο υπερέβη τη βιολογία. Είμαστε υπερβιολογικά όντα, για τα οποία η βιολογία δεν είναι ο απόλυτος οδηγός συμπεριφοράς. Έχουμε τα ίδια ένστικτα και ορμές, αλλά ενώ τα ζώα απλώς ανταποκρίνονται σε αυτά με έναν απλό, σχεδόν αυτόματο τρόπο, οι δικές μας αντιδράσεις ρυθμίζονται από ένα πολύπλοκο μηχανισμό ο οποίος υπερβαίνει ένα εγγενή προγραμματισμό. Μπορεί να μοιραζόμαστε τη βιολογία με τα ζώα, αλλά εμείς έχουμε σίγουρα προχωρήσει πέρα από τη βιολογία, στην σφαίρα των αξιών, των αρχών και της πνευματικότητας. Όντως, είναι σωστό να πούμε ότι είμαστε πνευματικά όντα φιλοξενούμενα σε βιολογικά δοχεία (δηλαδή στα σώματά μας). Όσοι δε από μας έχουν ως μοναδικό μέλημα ζωής την κάλυψη της κάθε ανάγκης και πλεονεξίας της βιολογικής πλευράς της υπόστασής τους, ενώ ταυτόχρονα αδιαφορούν για την πνευματική πλευρά της υπόστασής τους, μπορούν κάλλιστα να περιγραφούν ως ζώα, τουλάχιστον μεταφορικά.

Μελετώντας τον άνθρωπο, συνειδητοποιούμε ότι ο Δημιουργός μάς εφοδίασε με τέσσερα ακρογωνιαία χαρακτηριστικά τα οποία είναι μοναδικά στο είδος μας: γνώση, επίγνωση του καλού και του κακού, ελευθερία επιλογής, και υπευθυνότητα.

Γνώση. Έχουμε αγάπη για την γνώση, και επιδιώκουμε να αποκτήσουμε ολοένα και περισσότερη γνώση. Ο εγκέφαλός

μας είναι κατάλληλα εξοπλισμένος ώστε να παρατηρεί, να φαντάζεται, να αιτιολογεί, να αναλύει, να πειραματίζεται και να συμπεραίνει. Λαχταρούμε να μάθουμε το παρελθόν και το μέλλον, όπως επίσης και να αποκρυπτογραφήσουμε τη φύση μέσα μας και ολόγυρω μας, ενώ παράλληλα μπορούμε να καταγράφουμε και να εκφράζουμε τις γνώσεις μας με διάφορους τρόπους.

Επίγνωση του καλού και του κακού. Θα ήμασταν απλοϊκοί, εάν περιμέναμε ότι το καλό θα είναι πάντα ελκυστικό και το κακό αποκρουστικό. Η πολυπλοκότητα της ανθρώπινης ζωής, η ευκολοπιστία του ανθρώπινου νου, και η τάση του για εξορθολογισμό, καθώς και το γεγονός ότι το κακό μπορεί να είναι πολύ δελεαστικό, σαφέστατα μπορούν να συγχέουν την όλη εικόνα, αλλά η δική μας επίγνωση περί του καλού και του κακού είναι ένα αναπόσπαστο τμήμα της ύπαρξής μας.

Ελευθερία επιλογής. Η ελευθερία επιλογής την οποία έχουμε πηγάζει από την «αυτονομία» με την οποία ο Δημιουργός προίκισε το είδος μας. Προφανώς, αυτή η ελευθερία δεν είναι απόλυτη, και εκτείνεται σε μια περιορισμένη σφαίρα, πέρα από την οποία παύει να λειτουργεί. Ωστόσο, μέσα σε αυτή τη σφαίρα, η ελευθερία αναδεικνύεται ως μία καίρια αξία υψίστης σημασίας στην ανθρώπινη ζωή.

Υπευθυνότητα. Η ελεύθερη επιλογή αποτελεί την προϋπόθεση για την υπευθυνότητα του ανθρώπου. Συνειδητοποιούμε ενστικτωδώς ότι είμαστε υπεύθυνοι και ότι φέρουμε ευθύνη για τις επιλογές μας. Αυτό δεν είναι μια θρησκευτική επινόηση, αφού ακόμα και σε μία αθεϊστική κοινωνία, εάν παραβιάσεις τους φωτεινούς σηματοδότες, θα τιμωρηθείς. Μέσα στη σφαίρα της θρησκείας, υπευθυνότητα σημαίνει ότι, μόνον εάν κάποιος είναι ελεύθερος, μπορεί να υποβληθεί σε διαδικασία αποτίμησης κατά την Ημέρα της (Εσχάτης) Κρίσεως. Η ελευθερία, επομένως, είναι ο πυρήνας και η ουσία της ανθρώπινης φύσης, τόσο από θρησκευτική όσο και από

κοσμική άποψη. Ο Θεός έπλασε ένα είδος το οποίο θα φέρει ευθύνη για τις πράξεις του. Επομένως, ο Θεός δημιούργησε ένα είδος, του οποίου το χαρακτηριστικό γνώρισμα είναι η ελευθερία. Γεγονότα, τα οποία δεν έχουμε δυνατότητα να επιλέξουμε ή ικανότητα να επηρεάσουμε, αποτελούν θέμα «μοίρας» και, βέβαια, δεν μπορούμε να θεωρηθούμε υπεύθυνοι για αυτά.

Συνεπώς, ως είδος, διάγουμε μια ζωή γεμάτη από ενδόμυχο διάλογο με σκοπό την αποτίμηση καταστάσεων και συνεχώς λαμβάνουμε αποφάσεις. Αρκετά συχνά, ταλαντευόμαστε συναισθηματικά μεταξύ του τι γνωρίζουμε ότι είναι σωστό και του τι γνωρίζουμε ότι είναι λάθος, και πρέπει να καταφύγουμε στη δύναμη της θέλησής μας, και συχνά - όποτε επιβάλλεται - στο χάρισμα της αυτοσυγκράτησης, αλλιώς υποπίπτουμε σε λάθη, και θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε τις συνέπειες των πράξεών μας. Τα ζώα είναι απαλλαγμένα από αυτή την αδιάκοπη εσωτερική πάλη. Χωρίς να κατηγορούνται για τίποτα, απλά ανταποκρίνονται σε ό,τι επιθυμούν να κάνουν. Οι Γραφές αποκαλύπτουν ότι οι άγγελοι κάνουν μόνο καλό, αλλά αυτό συμβαίνει επειδή δεν μπορούν να διαπράξουν το κακό. Άλλα όντα χαρακτηρίζονται από απόλυτο προγραμματισμό, αλλά εμείς χαρακτηριζόμαστε από δυνατότητα επιλογής. Πραγματικά, αυτό πιστοποιεί την ευγενή φύση της ανθρωπότητας. Και αυτό εξηγεί γιατί ο Θεός, σύμφωνα με τις γραφές, διέταξε τους αγγέλους να υποκλιθούν στον Αδάμ, αν και αυτοί ήταν απρόσβλητοι από αμαρτία, ενώ ο Αδάμ δεν ήταν. Και οι άγγελοι Τον υπάκουσαν.

Ας παρεκκλίνουμε κάπως στο σημείο αυτό, και ας εξετάσουμε το σύμπαν και τον άνθρωπο. Όσο περισσότερο μελετάμε επιστημονικά το σύμπαν, τόσο περισσότερο συνειδητοποιούμε ότι ζούμε σε ένα σύμπαν ισορροπιών τόσο λεπτεπίλεπτα εναρμονισμένων, ώστε η παραμικρή ανισορροπία θα οδηγούσε σε μία κοσμική καταστροφή.

Ας εξετάσουμε τώρα τις ανθρώπινες κοινωνίες! Εδώ θα δούμε ανθρώπους που ζουν όλη τη ζωή τους μέσα στο λάθος, το κακό ή την αμαρτία. Φαίνονται μάλιστα να το απολαμβάνουν

πλήρως, προτού βεβαίως στο τέλος πεθάνουν. Άλλοι, αντιθέτως, περνούν τη ζωή τους μαχόμενοι για την αλήθεια, πολεμώντας για δικαιοσύνη και υποφέροντας για τα ιδανικά τους, προτού βεβαίως και αυτοί στο τέλος πεθάνουν. Είναι λοιπόν δυνατόν να είναι αυτό όλο; Μπορεί ο θάνατος να είναι το απώτερο τέλος και για τους δύο τρόπους ζωής; Κάτι βαθειά ριζωμένο μέσα μας αρνείται να δεχτεί αυτή την οπτική. Πού βρίσκεται τότε η υπευθυνότητα του ανθρώπου; Εάν ο θάνατος ήταν το τέλος της κάθε ανθρώπινης ζωής, τότε η ανθρώπινη ζωή θα ερχόταν σε αντίθεση με τη λεπτή ισορροπία που χαρακτηρίζει όλο το σύμπαν. Επομένως, το μόνο συμπέρασμα είναι ότι ο θάνατος δεν μπορεί να είναι το τέλος. Ο θάνατος δεν μπορεί να ακολουθείται από κενό, αλλά από μίαν άλλη ζωή στην οποία η ισορροπία αποκαθίσταται και η υπευθυνότητα επιβραβεύεται. Αυτό είναι το Επέκεινα για το οποίο μιλούν οι θρησκείες, όπου όλοι οι άνθρωποι θα κριθούν από τον Θεό, τον Απόλυτο Κριτή, κατά την Ημέρα της Εσχάτης Κρίσεως.

Ο Θεός μας έχει χαρίσει αυτονομία και μας έχει καταστήσει υπόλογους. Δεν είμαστε τέλεια πλάσματα, ούτε και έχουμε προοριστεί για να είμαστε. Είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε ό,τι το καλύτερο μπορούμε κατά την αντιμετώπιση των δυσκολιών και του πειρασμού, και συχνά το «καλύτερο» που κάνουμε είναι γεμάτο λάθη. Παλεύουμε, και η ζωή μας είναι μια διαρκής πάλη. Είναι λογικό, επομένως, ότι ο Θεός αναγνωρίζει την προσπάθειά μας, εκτιμά τον αγώνα μας, και μας αγαπά ως το ευγενέστερο δημιούργημά Του. Σίγουρα θα ήθελε πολύ να μας δει να περνάμε στις εξετάσεις υπευθυνότητας που δίνουμε στη ζωή αυτή, παρά την ελευθερία επιλογής με την οποία μας έχει επίσης προικίσει. Ο καλύτερος τρόπος να το επιτύχουμε αυτό είναι να διατηρούμε στη μνήμη μας Αυτόν, ως Έσχατο Καταφύγιο και Απόλυτο Κύριό μας, και να θυμόμαστε πάντοτε τι είναι καλό και τι είναι κακό, όπως Αυτός τα έχει οριοθετήσει για μας. Επίσης, πρέπει να φέρνουμε συνέχεια στο μυαλό μας την αναπόφευκτη Ημέρα

της Εσχάτης Κρίσεως, οπότε και όλοι θα λογοδοτήσουμε. Έτσι έχει ορίσει ο Θεός, και γι' αυτό έχει επιλέξει ορισμένα μέλη της ανθρώπινης οικογένειας, επικοινωνώντας με ιδιαίτερο τρόπο (απευθείας λόγο, γραπτές πλάκες, επιφοίτηση, ή μέσω ενός αγγέλου), και τους έχει αναθέσει το καθήκον να μεταφέρουν το μήνυμά Του στους συνανθρώπους τους: λατρέψτε τον Θεό και μόνο τον Θεό, πράττετε το καλό και απέχετε από το κακό, και πάντα να θυμάστε την αναπόφευκτη υπευθυνότητα που φέρετε ενώπιόν Του και μέχρι την Ημέρα της Τελικής Κρίσεως από την οποία κανένας δεν μπορεί ν' αποδράσει. Αυτή είναι η έννοια της Προφητείας, και στη διάρκεια της Ιστορίας, η Ανθρωπότητα υποδέχθηκε ένα μεγάλο αριθμό προφητών και απεσταλμένων. Από αυτή την μακρύτατη αλυσίδα προφητών, ορισμένους ο Θεός ανέφερε με το όνομά τους, σε ορισμένους έδωσε γραπτές εντολές, και σε άλλους έδωσε τη δυνατότητα να εκτελούν συγκεκριμένα θαύματα. Οι τελευταίοι τρεις μεγαλύτεροι προφήτες, σε αυτή την αλυσίδα προφητών είναι οι κύριες φυσιογνωμίες των αβρααμικών μονοθεϊστικών θρησκειών, της Εβραϊκής Θρησκείας, του Χριστιανισμού και του Ισλάμ. Αυτές οι τρεις φυσιογνωμίες είναι όλοι τους απόγονοι του πατριάρχη Αβραάμ: ο Μωάμεθ μέσω του Ισμαήλ, ο Μωϋσής και ο Ιησούς μέσω του Ισαάκ (ο Ισμαήλ και ο Ισαάκ ήταν οι δύο γιοι του Αβραάμ).

Στο παρόν σημείο, είναι σωστό να αναφέρουμε ότι για τους Ιουδαίους η σειρά των προφητών σταματάει στον Ιουδαϊσμό. Γι' αυτούς, ο Ιησούς δεν ήταν ο Μεσσίας, και η μητέρα του, η Μαρία, δεν ήταν η αγνή γυναίκα που ισχυρίστηκε ότι ήταν. Γι' αυτό περιμένουν ακόμα τον Μεσσία, και αρνούνται τον Χριστιανισμό ως μία θεόσταλτη θρησκεία. Εξάλλου, για τους Χριστιανούς, η σειρά τελειώνει με τον Χριστό, αν και αναγνωρίζουν και τον Ιουδαϊσμό ως μία θεόσταλτη θρησκεία (χωρίς αυτό να είναι ωστόσο αμοιβαίο από την πλευρά των Ιουδαίων). Από την άλλη πλευρά, οι Μουσουλμάνοι αναγνωρίζουν και τον Ιουδαϊσμό

και τον Χριστιανισμό ως θρησκείες βασισμένες στη Θεία αποκάλυψη, παρά το γεγονός ότι οι Ιουδαίοι και οι Χριστιανοί δεν πιστεύουν το ίδιο για το Ισλάμ, και επίσης δεν πιστεύουν ότι ο Μωάμεθ ήταν ένας αληθινός προφήτης και απεσταλμένος του Θεού. Ωστόσο, είναι αναπόσπαστο τμήμα της πίστης κάθε Μουσουλμάνου (ως προσώπου που πρεσβεύει το Ισλάμ) να πιστεύει στον Μωϋσή και στον Ιησού, στις Γραφές οι οποίες τους αποκαλύφθηκαν, όπως επίσης και στη σειρά των προφητών οι οποίοι προηγήθηκαν. Όντως, μέσα στο Κοράνιο, την Ιερή γραφή του Ισλάμ την οποία οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν ως τον ίδιο τον Λόγο του Θεού, οι Μουσουλμάνοι διαβάζουν:

> «*Νομοθέτησε για σας την ίδια θρησκεία που είχε συστήσει στο Νώε, και που σου την έχουμε στείλει εμπνέοντάς σε, την ίδια που είχαμε συστήσει σχετικά με τον Αβραάμ, στον Μωϋσή, και στον Ιησού.* (Δηλαδή) *να παραμένετε – σταθερά – στη Θρησκεία και να μη χωριστείτε σ' αυτή* (σε αιρέσεις)». (42:13)

Μία σύντομη ενημέρωση σχετικά με το Κοράνιο θα βοηθούσε τους μη Μουσουλμάνους αναγνώστες, πριν προχωρήσουμε παρακάτω. Το Κοράνιο, καθώς πιστεύουν οι Μουσουλμάνοι, είναι ο καταγεγραμμένος λόγος του ίδιου του Θεού αυτολεξεί και κυριολεκτικά. Ως τέτοιος μεταφέρθηκε στον Προφήτη Μωάμεθ από τον άγγελο Γαβριήλ. Όταν η αποκαλυπτική διαδικασία ολοκληρώθηκε, το Κοράνιο είχε περίπου το μέγεθος της Καινής Διαθήκης, αλλά βεβαίως δεν αποκαλύφθηκε μονομιάς. Αποκαλύφθηκε σταδιακά και σε συνήθως μικρά αποσπάσματα, που αντιμετώπιζαν διάφορα θέματα και σχολίαζαν ποικίλα ζητήματα και γεγονότα. Η αποκάλυψη του Κορανίου ολοκληρώθηκε μέσα στη διάρκεια είκοσι τριών χρόνων.

Κάθε φορά που ο Προφήτης Μωάμεθ παραλάμβανε από τον Αρχάγγελο Γαβριήλ ένα απόσπασμα του Κορανίου και ήθελε

να το μεταφέρει στους οπαδούς του, το υποδείκνυε με τρόπο παράλληλο με τα εισαγωγικά, λέγοντας στην αρχή «Ο Θεός λέει» και στο τέλος «Ο Θεός είπε την αλήθεια». Οι νέοι στίχοι απομνημονεύονταν αμέσως από τους ακροατές του, και επίσης καταγράφονταν με όποιο υλικό βρισκόταν διαθέσιμο. Όταν ολοκληρώθηκε το Κοράνιο, ο Μωάμεθ το διαμόρφωσε στην τελική του διάταξη (όχι απαραίτητα με χρονολογική σειρά, αλλά σύμφωνα με θεία εντολή), και έτσι διατηρήθηκε από τότε, στην αυθεντική του γλώσσα και μορφή, λέξη προς λέξη και γράμμα προς γράμμα. Ως Ιερή Γραφή, το Κοράνιο είναι εν προκειμένω μοναδικό. Όταν μεταφραστεί, δεν είναι πλέον το ίδιο το Κοράνιο, αλλά η μετάφρασή του ή η απόδοση των εννοιών του, διότι η οποιαδήποτε μετάφραση είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα και όχι ο αυθεντικός Λόγος του Θεού.

Η γλώσσα του Κορανίου είναι τα αραβικά, και στη γλώσσα αυτή το κείμενο του Κορανίου θεωρείται ως ένα αμίμητο λογοτεχνικό θαύμα. Αποτέλεσε μια πρόκληση για τους Άραβες στην εποχή του Προφήτη να το μιμηθούν, αλλά κανένας δεν μπόρεσε κάτι τέτοιο. Αντίθετα, κυριεύθηκαν από δέος για τη λογοτεχνική δεινότητα του κειμένου, αν και ήδη υπερηφανεύονταν για την λογοτεχνική δύναμη της γλώσσας τους. Ορισμένοι από τους πιο άγριους εχθρούς του Ισλάμ της εποχής του Προφήτη το ασπάστηκαν μόνον και μόνον χάρη στην απαγγελία αποσπασμάτων του.

Τρίτο Κεφάλαιο

Το Ισλάμ και οι Άλλοι

Σύμφωνα με το Κοράνιο, κάθε ανθρώπινο ον τιμάται αποκλειστικά και μόνο λόγω της ανθρώπινης ύπαρξής του, αδιακρίτως φυλής, καταγωγής ή θρησκευτικών πεποιθήσεων. Το Κοράνιο λέει «*Κι έχουμε τιμήσει τα παιδιά του Αδάμ, προμηθεύοντας σ' αυτά μέσα μεταφοράς πάνω στη γη και τη θάλασσα. Τους δώσαμε για τη συντήρησή τους υπέροχη και αγνή τροφή, και τους ξεχωρίσαμε με ειδική εύνοια πάνω από ένα μεγάλο μέρος της δημιουργίας Μας*». (17:70)

Το Ισλάμ δίνει έμφαση στη μοναδικότητα της ανθρωπότητας ως μιας οικογένειας: «*Ω άνθρωποι! Σεβαστείτε τον Κύριό σας, που σας δημιούργησε από μια και μόνο ψυχή* (Αδάμ), *κι απ' αυτή έπλασε τη σύντροφό του* (Εύα) *κι απ' αυτούς τους δύο σκόρπισε – σαν σπόρους – αμέτρητους άντρες και γυναίκες*». (4:1) Όλοι οι άνθρωποι κατέχουν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα στον ίδιο βαθμό, και σ' αυτά τα δικαιώματα συγκαταλέγεται και το δικαίωμα να επιλέγουν ελεύθερα τη θρησκεία τους χωρίς εξαναγκασμό, διότι μέσα στο Ισλάμ ο χώρος του «άλλου» είναι καλά διατηρημένος και προστατευμένος. Το Ισλάμ δεν είναι μία αποκλειστική θρησκεία, και δεν επιτρέπεται σε κανέναν άνθρωπο, κληρικό ή άλλο να θέτει όρια στο Θείο έλεος και την άφεση αμαρτιών. Ούτε επιτρέπεται σε κανένα να απονέμει κάποια ανταμοιβή ή τιμωρία εξ ονόματος του Θεού. Τελικός Κριτής είναι ο ίδιος ο Θεός: «*Στο τέλος, το τέρμα είναι η*

επιστροφή σας στον Κύριό σας που θα σας αναγγείλλει την αλήθεια σε όσα εσείς πριν διαφωνούσατε». (6:164)

Οι Λαοί της Βίβλου (Ιουδαίοι και Χριστιανοί)

Από όλη την ανθρωπότητα, Ιουδαίοι και Χριστιανοί είναι οι πλησιέστεροι στους Μουσουλμάνους, γι' αυτό και τους δίνεται ο τιμητικός τίτλος «Οι Λαοί της Βίβλου». Μοιράζονται την κοινή πίστη σε Ένα Θεό, και είναι οι αποδέκτες των Ιερών Γραφών που ο Θεός τους έχει στείλει. Μοιράζονται την κοινή πίστη στην αλληλουχία των προφητών και των απεσταλμένων του Θεού, αλλά πολλοί από τους Ιουδαίους και Χριστιανούς φίλους μας εκπλήσσονται όταν μαθαίνουν ότι οι βιβλικοί προφήτες είναι επίσης ισλαμικοί προφήτες. Οι τρεις θρησκείες μοιράζονται ένα κοινό ηθικό κώδικα. Το Κοράνιο τονίζει: «*Να δηλώσετε: 'Πιστέψαμε στον Αλλάχ και σ' ό,τι αποκάλυψε σε μας* (το Κοράνιο) *και στον Αβραάμ, Ισμαήλ, Ισαάκ, Ιακώβ, και στις φυλές και σ' ό,τι δόθηκε στον Μωϋσή και τον Ιησού, και σ' ό,τι δόθηκε σ' όλους τους προφήτες απ' τον Κύριό τους. Δεν κάνουμε καμιά διάκριση ανάμεσα σ' οποιονδήποτε απ' αυτούς. Κι εμείς σ' Αυτόν* (στον Αλλάχ) *υποταχτήκαμε* (είμαστε Μουσουλμάνοι)'». (2:136)

Η λέξη Ισλάμ κυριολεκτικά σημαίνει «υποταγή στο θέλημα του Θεού».

Οι Μουσουλμάνοι επιτρέπεται να τρώνε το φαγητό που τους προσφέρεται από τους Λαούς της Βίβλου (εκτός κι' αν απαγορεύεται ειδικά, όπως το αλκοόλ ή το χοιρινό) και να τους το ανταποδίδουν προσφέροντας το δικό τους φαγητό: «*Σήμερα, σας επιτρέπονται* (όλα) *τα καλά και νόμιμα πράγματα και η τροφή των οπαδών της Βίβλου, όπως επιτρέπεται και για εκείνους η δική σας*» (5:5). Ακόμη περισσότερο, ένας Μουσουλμάνος άντρας επιτρέπεται να παντρευτεί (δηλαδή να έχει την πιο στενή σχέση και τον πιο ιερό δεσμό με) μία Ιουδαία ή Χριστιανή γυναίκα: «(Σας επιτρέπονται για γάμο) *οι αγνές γυναίκες απ' τους*

ανθρώπους που δόθηκαν τα βιβλία πριν από σας – εφόσον όμως τις προικίσετε και επιζητήσετε την αγνότητα κι όχι την ακολασία και τις κρυφές πονηριές» (5:5). Σε μια τέτοια περίπτωση, δεν είναι νόμιμο για το Μουσουλμάνο σύζυγο να προσπαθήσει να ασκήσει πίεση στη σύζυγό του για ν' αποδεχθεί και κείνη το Ισλάμ, γιατί αυτό θα ερχόταν σε αντίθεση με την επιταγή του Κορανίου «*Στη Θρησκεία δεν υπάρχει καταναγκασμός*» (2:256). Όντως, στην παραπάνω περίπτωση, το ισλαμικό του καθήκον θα ήταν να διασφαλίσει το δικαίωμα της συζύγου του να επιτελεί τα λατρευτικά της καθήκοντα σύμφωνα με τη δική της θρησκεία.

Σε ένα ισλαμικό κράτος, το νομικό ρητό σχετικά με τους Λαούς της Βίβλου είναι ότι «έχουν ίσα δικαιώματα με τους Μουσουλμάνους και οφείλουν να εκπληρώσουν τα ίδια καθήκοντα με τους Μουσουλμάνους». Δικαιούνται κοινωνικές ασφάλειες και άλλα προνόμια που παρέχει το κράτος, όπως και οι Μουσουλμάνοι. Εξάλλου, οι Μουσουλμάνοι έχουν προειδοποιηθεί για τυχόν πράξεις μισαλλοδοξίας ή προκατάληψης απέναντι στους Λαούς της Βίβλου, και ο ίδιος ο Προφήτης Μωάμεθ είχε πει: «*Όποιος βλάψει ένα άτομο από τους Λαούς της Βίβλου, θα είναι σαν να έβλαψε εμένα προσωπικά*».

Στην πραγματικότητα, από την ίδρυσή της, η ισλαμική κοινωνία ήταν πλουραλιστική. Αμέσως μόλις ο Μωάμεθ μετανάστευσε στη Μεδίνα, όπου και ίδρυσε το πρώτο ισλαμικό κράτος, συνάφθηκε μία συνθήκη μεταξύ όλων των φυλών, συμπεριλαμβανομένων και των ιουδαϊκών φυλών που ζούσαν εκεί, και στη συνθήκη αυτή θεσπίστηκαν η θρησκευτική ελευθερία και η ισότητα σαν δικαιώματα και καθήκοντα.

Το Ισλάμ δεν είναι μία αποκλειστική θρησκεία. Απευθύνεται παγκόσμια σε όλη την ανθρωπότητα και δεν είναι μία «αραβική» ή μία «ανατολική» θρησκεία, όπως πολλοί την χαρακτηρίζουν. Αν και το Ισλάμ απευθύνεται σε όλους τους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων και των Λαών της Βίβλου,

η τυχόν αποτυχία ορισμένων να ασπαστούν το Ισλάμ δεν τους καθιστά εχθρούς ή 'άπιστους'. Μάλιστα ο όρος 'άπιστος' είναι ευρωπαϊκής προέλευσης και χρησιμοποιήθηκε στην εποχή των Σταυροφοριών για να περιγράψει τους Μουσουλμάνους.

Η καλοσύνη αναγνωρίζεται από το Ισλάμ, όπου κι αν εντοπίζεται: «*Όλοι τους δεν είναι όμοιοι. Ανάμεσα στους οπαδούς της Βίβλου, υπάρχει μια μερίδα όρθια* (για το σωστό), *απαγγέλλουν τα εδάφια* (της Βίβλου) *του Αλλάχ, κατά τη νύχτα, και γονατίζουν λατρεύοντας*» (3:113). Κανένα άτομο και καμία ομάδα δεν μπορεί να διεκδικήσει το μονοπώλιο του ελέους του Θεού ή να το αρνηθεί σε άλλους: «*Όσοι όμως πίστεψαν* (στο Κοράνιο) *κι όσοι ακολούθησαν τις ιουδαϊκές Γραφές, κι οι Χριστιανοί κι οι Σαβίοι, κι όποιος άλλος πίστεψε στον Αλλάχ και την Έσχατη Ημέρα κι έκανε το καλό, θα έχουν την ανταμοιβή του Κυρίου τους. Σ' αυτούς δεν θα υπάρχει ούτε φόβος, ούτε λύπη*». (2:62)

Δογματικές Διαφορές

Οι ομοιότητες που έχει το Ισλάμ με τον Ιουδαϊσμό και το Χριστιανισμό είναι απέραντες, και η πραγματική διάσταση του Ισλάμ είναι πολύ διαφορετική από τα στερεότυπα που γίνονται πιστευτά από ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού στη Δύση. Το Ισλάμ, στην πραγματικότητα, είναι πιο κοντά και στο Χριστιανισμό και στον Ιουδαϊσμό από όσο αυτές οι δυο θρησκείες είναι μεταξύ τους, εφόσον αναγνωρίζει και τις δύο ως θρησκείες που βασίζονται πάνω στην Θεία Αποκάλυψη, ενώ οι Ιουδαίοι δεν αναγνωρίζουν ούτε τον Χριστιανισμό ούτε το Ισλάμ ως θρηκείες βασισμένες στην Θεία Αποκάλυψη. Εν προκειμένω φαίνεται ότι ο όρος «ιουδαιο-χριστιανικός» είναι ένας εσφαλμένος χαρακτηρισμός, ο οποίος κατά τη γνώμη μου επινοήθηκε πολιτικά, με μοναδικό σκοπό να εξαιρέσει τους Μουσουλμάνους. Μία πιο σωστή περιγραφή του παρόντος σύνθετου πολιτισμού μας θα ήταν «ιουδαιο-χριστιανο-

ισλαμικός», εφόσον και οι τρεις θρησκείες έχουν τις ρίζες τους στην παράδοση του Αβραάμ, ενώ ο πολιτισμός της ισλαμικής εποχής έδωσε τα θεμέλια του πολιτισμού μας. Ήταν ένας πολιτισμός στον οποίο Μουσουλμάνοι, Ιουδαίοι, Χριστιανοί και άλλοι ζούσαν με ασφάλεια και δικαιοσύνη κάτω από ένα σύστημα ανοχής και συνεργασίας.

Όσο κι αν είναι πάρα πολλές οι ομοιότητες, είναι ωφέλιμο να αντιλαμβανόμαστε επίσης και τις δογματικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στο Ισλάμ και τον Ιουδαϊσμό, ή το Ισλάμ και το Χριστιανισμό. Μία γενική περιγραφή θα δοθεί, χωρίς καμία πρόθεση σύγκρουσης ή επίθεσης σε άλλες θρησκείες, αλλά με σκοπό να επιτρέψουμε στους Ιουδαίους και Χριστιανούς αναγνώστες να αποσαφηνίσουν και να επαναξιολογήσουν την θέση τους απέναντι στο Ισλάμ, αντί να συνεχίζουν να το δυσφημούν από άγνοια και παρανόηση, κάτι που αποτελεί σε μεγάλο βαθμό την αιτία για την υπάρχουσα εχθρότητα και κακή θέληση.

Η πιο καίρια από αυτές τις διαφορές αυτές είναι ίσως ο τρόπος με τον οποίο οι Μουσουλμάνοι αντιλαμβάνονται τον Θεό και εκφράζονται στρεφόμενοι προς Αυτόν. Ο Θεός είναι το αιώνιο, το άπειρο και το απόλυτο σε όλα τα γνωρίσματά Του. Είναι πέρα από μας να φανταστούμε μία μορφή γι΄ Αυτόν ή να Τον ορίσουμε με οποιοδήποτε τρόπο που να Τον απεικονίζει ως περιορισμένο ή ως κατά τι λιγότερο από την άπειρη Οντότητα που Αυτός είναι. Εκφράσεις του πιο απόλυτου σεβασμού χρησιμοποιούνται, όταν αναφερόμαστε στον Θεό. Είναι λοιπόν ξένο προς τη μουσουλμανική σκέψη να αναφερει κάποιος (όπως γίνεται στη Βίβλο) ότι ο Θεός περπάτησε στον Κήπο της Εδέμ, ή ότι συγκάλεσε τους αγγέλους και τους είπε για τον Αδάμ «Ιδού, ο άνθρωπος έχει γίνει σαν ένας από εμάς», ή ότι μετάνιωσε για τη δική Του απόφαση και πράξη (μετά τον Κατακλυσμό) λέγοντας «Θα ευχόμουν να μην το είχα κάνει», ή ότι εργάστηκε για έξι μέρες και μετά έπρεπε να ξεκουραστεί την έβδομη μέρα,

ή ότι όλοι συγκρούστηκαν με τον Θεό και σχεδόν Τον νίκησαν.

Ένα άλλο θέμα αφορά επίσης τους προφήτες και απεσταλμένους που ορίστηκαν από τον Θεό. Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι αυτοί επιλέχθηκαν από τον Θεό, τόσο για να μεταφέρουν το μήνυμά Του όσο και για να γίνουν παραδείγματα προς μίμηση για τις κοινότητές τους. Όποτε οι κοινωνίες διολίσθαιναν προς την ειδωλολατρία ή αρνούνταν την Οντότητα του Θεού ως Ενός και Μόνου, απέδιδαν συνεργάτες στον Θεό ή παρέκκλιναν από τον ηθικό κώδικα που ορίστηκε από Αυτόν, τότε προφήτες και απεσταλμένοι στέλνονταν για να υπενθυμίσουν και να διορθώσουν την πορεία των κοινωνιών. Εάν θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι είναι δυνατή η ανθρώπινη τελειότητα, τότε οι προφήτες θα αποτελούσαν την πεμπτουσία και την ενσάρκωση της ανθρώπινης τελειότητας. Η ιδέα ότι οι προφήτες του Θεού διέπραξαν σοβαρές παραβάσεις ενάντια στους νόμους Του, όπως περιγράφεται σε βιβλικές παρουσιάσεις τους, όπου εμφανίζονται να εξαπατούν και να διαπράττουν σαρκικές αμαρτίες (όπως η υποτιθέμενη προδοσία του Ιακώβ, ότι τάχα πρόδωσε τον αδερφό του, ή η υποτιθέμενη αιμομιξία του Λωτ, ότι δηλαδή συνουσιάστηκε με τις κόρες του, ενόσω ήταν μεθυσμένος, κάτι που αποτελεί άλλη απιθανότητα), βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τις ισλαμικές διδαχές. Το μόνο λογικό κατά τους Μουσουλμάνους συμπέρασμα είναι ότι τέτοιες περιγραφές των προφητών προέκυψαν από ανθρώπινη παρεμβολή στις Γραφές.

Οι Ιουδαίοι

Οι Μουσουλμάνοι συχνά αναφέρουν τους Ιουδαίους σαν ξαδέρφια τους, εφόσον και ο Αβραάμ ήταν ο κοινός πρόγονος τόσο του Μωάμεθ (μέσω του Ισμαήλ), όσο και του Ισραήλ, δηλαδή του Ιακώβ, και των παιδιών του (μέσω του Ισαάκ). Όπως είναι καλά γνωστό, ο γάμος του Αβραάμ με την Σάρα ήταν άγονος, έως ότου αυτή προχώρησε αρκετά στην ηλικία.

Πριν από τη γέννηση του Ισαάκ, γιου της Σάρας, ο Αβραάμ είχε παντρευτεί την Άγαρ, η οποία συνέλαβε και γέννησε τον Ισμαήλ. Σύμφωνα με το Κοράνιο, ως δοκιμασία για τον Αβραάμ και ως εκπλήρωση του σχεδίου του Θεού, ο Θεός διέταξε τον Αβραάμ να στείλει τον Ισμαήλ, το μοναδικό γιο του, στον τόπο που, αιώνες μετά, διαμορφώθηκε η πόλη της Μέκκας, όπου και ο προφήτης Μωάμεθ επρόκειτο να γεννηθεί αργότερα. Η αγωνία της Άγαρ να βρει νερό για τον γιο της, όταν οι προμήθειές τους είχαν πια εξαντληθεί, και η απροσδόκητη ροή της πηγής Ζεμζέμ μνημονεύονται ετησίως από τους Μουσουλμάνους εντός των τυπικών λατρείας που σχετίζονται με Χατζ (Προσκύνημα), και κατά την περιφορά τους γύρω από το Κάαμπα, το πρώτο τζαμί το οποίο οικοδομήθηκε από τον Αβραάμ και τον Ισμαήλ για τη λατρεία του Ενός Θεού. Ο Θεός θέλησε να συλλάβει επίσης και η Σάρα, αν και είχε από καιρό εισέλθει στην εμμηνόπαυση, και να γεννήσει τον Ισαάκ, πατέρα του Ιακώβ, ο οποίος άλλαξε αργότερα το όνομά του σε Ισραήλ, και είναι ο προπάτωρ των δώδεκα φυλών του Ισραήλ.

Είναι κάπως λυπηρό για τους Μουσουλμάνους το γεγονός ότι μεγάλα τμήματα Ιουδαίων και Χριστιανών δεν θεωρούν τον Ισμαήλ ως νόμιμο γιο του Αβραάμ, επειδή η βιβλική εκδοχή απεικονίζει την Άγαρ ως σύζυγο του Αβραάμ και υπηρέτρια της Σάρας (Γένεση 16:3). Στο αντίγραφο της Βίβλου το οποίο έχω, την έκδοση του βασιλιά Ιακώβου (King James Version[4]), το όνομα του Ισμαήλ απουσιάζει εντελώς από το γλωσσάριο, και μπόρεσα να εντοπίσω την βιβλική αναφορά στην ιστορία του Ισμαήλ, μόνον αφού χρησιμοποίησα τις αναφορές του γλωσσαρίου στον Αβραάμ. Επανειλημμένως η Γένεση (16:16 - 17:23, 25, 26 - 21:11) αναφέρει τον Ισμαήλ ως «γιο του Αβραάμ», καθιστώντας έτσι αδύνατη την όποια τυχόν άρνηση του γεγονότος ότι ο Ισμαήλ είναι γιος του Αβραάμ. Επιπλέον,

4 Authorized King James Version, Great Britain: Collins World, 1975

εάν ανιχνεύσουμε τη μητρική πλευρά των παιδιών του Ισραήλ, η Γένεση μας λέει ότι ο Ισραήλ παντρεύτηκε τις δύο ξαδέρφες του, Ραχήλ και Λεία, και τις δύο υπηρέτριές τους, Ζιλπά και Μπιλά, και από τις τέσσερις γεννήθηκαν τα δώδεκα Παιδιά του Ισραήλ. Ωστόσο, κανείς ποτέ δεν ισχυρίστηκε ότι κάποια από αυτά ήταν κατά τι λιγώτερο παιδιά του Ισραήλ, επειδή οι μητέρες τους ήταν υπηρέτριες! Υπάρχουν δύο μέτρα και δύο σταθμά όταν έχουμε να κάνουμε με τον Ισμαήλ. Σχετικά με την αφήγηση (Γένεση 22:2), κατά την οποία ο Θεός είπε στον Αβραάμ «*Πάρε τώρα το γιό σου, τον μόνο γιό σου Ισαάκ, τον οποίο αγάπησες, και πορεύσου στη γη Μοριά, και πρόσφερέ τον εκεί για ολοκαύτωμα πάνω σε ένα από τα όρη που θα σου υποδείξω*», οι Μουσουλμάνοι αισθάνονται ότι η αναφορά του ονόματος του Ισαάκ εισήχθηκε σκόπιμα, γιατί ουδέποτε ήταν ο Ισαάκ ο μόνος γιος του Αβραάμ, επειδή ήταν (σύμφωνα με τη Γένεση 17:24-26) δεκατρία χρόνια νεώτερος του Ισμαήλ, και επειδή κι οι δύο γιοι ήταν ζωντανοί, όταν ο πατέρας τους πέθανε.

Ο εορτασμός αυτής της δύσκολης δοκιμασίας του Αβραάμ, της υποταγής του στον Θεό, και της προθυμίας του να σφάξει τον μοναδικό (τότε) γιο του (τον Ισμαήλ), λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο για τους Μουσουλμάνους, εφόσον το θέμα σχετίζεται με ένα από τα τυπικά του Χατζ (Προσκυνήματος). Για να κλείσω το θέμα σημειώνω ότι για τους Μουσουλμάνους τόσο ο Ισμαήλ όσο και ο Ισαάκ είναι το ίδιο ευλογημένοι και αγαπητοί προφήτες.

Το Κοράνιο περιλαμβάνει περίπου πενήντα αναφορές στους Ιουδαίους ή στα Παιδιά του Ισραήλ, χωρίς να υπολογίζουμε εν προκειμένω τις αναφορές στον Μωϋσή (σε 137 διαφορετικά χωρία) και στην Τοράχ ή Παλαιά Διαθήκη (σε 18 διαφορετικά χωρία). Μέσα στο Κοράνιο, στους Ιουδαίους ή στα Παιδιά του Ισραήλ αποδίδονται γενναιόδωροι έπαινοι, αλλά και κατηγορίες και επιπλήξεις σε αρκετό βαθμό. Τα περαιτέρω είναι κάποια παραδείγματα:

«*Ω! Παιδιά του Ισραήλ! Θυμηθείτε τις* (ειδικές) *ευεργεσίες που σας έκανα, κι ότι εγώ προτίμησα* (τους προγόνους σας) *από όλους τους άλλους* (που έζησαν την εποχή τους για το Μήνυμά μου). *Και φυλαχθείτε για τη μέρα που η μια ψυχή δεν θα βοηθάει την άλλη, κι ούτε μεσολάβηση ούτε λύτρα θα γίνονται δεκτά απ' αυτήν,* (ούτε κανείς) *θα μπορεί να τους βοηθήσει. Κι όταν σας απελευθερώσαμε από τον Φαραώ και τους ακολούθους του, κι απ' τα σκληρά βασανιστήρια, που έσφαζαν τα παιδιά σας κι άφηναν τις γυναίκες σας ζωντανές,* (για να υπηρετούν), *τούτο ήταν μια σκληρή δοκιμασία απ' τον Κύριό σας. Κι όταν χωρίσαμε στα δύο τη θάλασσα για σας, και σας σώσαμε, και πνίξαμε τους ακολούθους του Φαραώ μπροστά στα μάτια σας. Κι όταν επί σαράντα νύχτες προσδιορίζαμε τη Διαθήκη για τον Μωϋσή, εσείς στη διάρκεια της απουσίας του, πήρατε το μοσχάρι* (για λατρεία), *και κάνατε αδικία. Ακόμα και τότε σας συγχωρήσαμε, μήπως γίνετε ευγνώμονες*». (2:47-52)

«*Αποκαταστήσαμε τα Παιδιά του Ισραήλ σε κατάλληλα οικήματα και τους προμηθεύσαμε – τα καλύτερα – για τη συντήρησή τους, και μόνο μετά που τους ήρθε η γνώση άρχισαν να διαφωνούν* (και χωρίστηκαν σχισματικά). *Ο Κύριός σου όμως – βέβαια – θα δικάσει ανάμεσά τους κατά την Ημέρα της Κρίσης, για ό,τι διαφωνούσαν* (πάνω στα σχίσματα)». (10:93)

Πρέπει να σημειωθεί ότι, οποτεδήποτε το Κοράνιο επιπλήττει τους Ιουδαίους, αυτό στην πραγματικότητα οφείλεται στο γεγονός ότι έπραξαν κάτι που κατά το Κοράνιο θεωρείται ότι έρχεται σε σύγκρουση με την θρησκεία τους (η Βίβλος επίσης, σε διάφορα χωρία, καλεί τους Ιουδαίους να λογοδοτήσουν για ανυπακοή στο Θεό (δες για παράδειγμα, Β' Βασιλειών 17:7-23). Το Κοράνιο, ωστόσο, δεν καταδικάζει τους Ιουδαίους ως λαό, και γενικώτερα δεν υποτιμά ούτε εξυμνεί κάποια εθνική ομάδα ή φυλή. Μάλιστα, το Κοράνιο δίνει δέουσα προσοχή στο γεγονός

ότι, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, οι Ιουδαίοι ήταν οι μόνοι φορείς μονοθεϊσμού σε έναν κόσμο που ήταν παγανιστικός ή ειδωλολατρικός. Με τον ερχομό του Χριστιανισμού και του Ισλάμ, ωστόσο, ο ισχυρισμός των Ιουδαίων ότι μόνον αυτοί έχουν το μονοπώλιο του μονοθεϊσμού χάνει το έδαφός του, και μαζί του εξαφανίζεται και η έννοια του περιούσιου λαού, στην οποία αυτοί είναι προσκολλημένοι μέχρι σήμερα. Τουλάχιστον έτσι αισθάνονται οι Χριστιανοί και οι Μουσουλμάνοι.

Το Ισλάμ δεν εγκρίνει την έννοια του περιούσιου λαού. Ο Θεός ομιλεί διά του Κορανίου:

«*Ω! Εσείς οι άνθρωποι! Σας έχουμε πλάσει από έναν* (μόνο) *άνδρα και μια* (μόνο) *γυναίκα, και σας κάναμε σε λαούς – έθνη και φυλές για ν' αναγνωρίζει ο ένας τον άλλο* (κι όχι να καταφρονεί ο ένας τον άλλο). *Βέβαια ο πιο τιμημένος από σας – στα μάτια του Αλλάχ – είναι ο πιο ενάρετος* (υπάκουος) (ανάμεσά σας)». (49:13)

Οι άνθρωποι μπορούν να γίνουν καλύτεροι ή χειρότεροι μόνο επί τη βάσει της δίκαιης σκέψης και πράξης, όχι λόγω της αξίας της συμμετοχής σε μια συγκεκριμένη φυλετική ομάδα. Αυτό εκφράζεται έντονα και καθαρά στην υπόσχεση του Θεού προς τον Αβραάμ, όπως έχει καταγραφεί στο Κοράνιο:

«*Και κοίτα! Όταν ο Κύριος δοκίμασε τον Αβραάμ με ορισμένες παραγγελίες που τις εκτέλεσε, είπε: 'Θα σε ορίσω Ιμάμη των ανθρώπων'. Και ο Αβραάμ παρακάλεσε: 'Ακόμη και στους απογόνους μου!' Κι ο Αλλάχ αποκρίθηκε: 'Η συνθήκη* (η προφητεία) *Μου όμως δεν θα περιλάβει τους αδίκους'*». (2:124)

Η σύγκρουση μεταξύ των Αράβων και των Ιουδαίων σήμερα πηγάζει από μία μυωπική έμφαση στη βιβλική εκδοχή της Διαθήκης που δόθηκε από τον Θεό στον Αβραάμ: «*Και θα δώσω σε εσένα, και στο σπέρμα σου μετά από εσένα, τη γη στην*

οποία είσαι ξένος, όλη τη γη της Χαναάν, για αιώνια κατοχή» (Γεν. 17:8). Η πολυπλοκότητα του παλαιστινιακού προβλήματος προέρχεται από την πεποίθηση των Ιουδαίων ότι «το σπέρμα του Αβραάμ» περιλαμβάνει μόνο τους ίδιους. Επομένως, ένα μεγάλο τμήμα των σύγχρονων Ιουδαίων πιστεύει ότι μόνο οι ίδιοι έχουν το δικαίωμα να ζουν στη γη που, πριν από λιγότερο από έναν αιώνα, κατοικούνταν πρωτίστως από Μουσουλμάνους και Χριστιανούς Παλαιστινίους, οι οποίοι συνυπήρχαν ειρηνικά μαζί και με μία μικρή ιουδαϊκή μειονότητα. Αργότερα, η πλειοψηφία αυτών των Παλαιστινίων στην πραγματικότητα εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια και τη γη τους από τους Σιωνιστές, οι οποίοι ίδρυσαν το σύγχρονο κράτος του Ισραήλ[5]. Επιπλέον, τα Παιδιά του Ισραήλ, που ασπάστηκαν το Χριστιανισμό και το Ισλάμ αποκλείονται αυτομάτως από τον σημερινό ισραηλινό «νόμο επιστροφής», αν και είναι νόμιμοι απόγονοι του Ισραήλ (δηλαδή, του Προφήτη Ιακώβ που ήταν γιος του Ισαάκ, που ήταν γιος του Αβραάμ, ή του πρώτου γιου του Αβραάμ, του Ισμαήλ). Ούτε αυτοί, ούτε οι Παλαιστίνιοι, Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί, θεωρούν τους εαυτούς τους ως παρείσακτους που θα πρέπει είτε να φύγουν είτε να ζήσουν ως δευτέρας τάξεως πολίτες στη γη τους που ήταν για χιλιετίες, και γη των προγόνων τους. Με κανένα τρόπο δεν μπορούν ν' αποδεχτούν δηλώσεις όπως αυτή της Γκόλντα Μεΐρ «Δεν υπάρχει κάτι που να λέγεται 'Παλαιστίνιοι', αυτοί δεν υπάρχουν»,[6] ή του Joseph Weitz, πρώην επικεφαλής του Ιουδαϊκού Εθνικού Ταμείου: «Μεταξύ μας πρέπει να είναι σαφές ότι δεν υπάρχει χώρος και για τους δύο λαούς σε αυτή τη χώρα»[7].

5 Για μία συγκινητική βιογραφική αφήγηση αυτών των γεγονότων, δες το Blood Brothers του Elias Chacour (Grand Rapids: Chosen Books, 1984)

6 Sunday Times (Λονδίνο), 15 Ιουνίου 1969. Αναφέρεται στο βιβλίο του R. Garaudy, The Case of Israel (London: Shorouk International, 1983), 37

7 Davar (Ισραήλ). 29 Σεπτεμβρίου 1967

Οι Μουσουλμάνοι δεν βλέπουν το παλαιστινιακό πρόβλημα ως θρησκευτική διαμάχη, αλλά ως μια σύγκρουση μεταξύ δύο ομάδων ανθρώπων με διαφορετική λογική και στόχους. Η επίλυσή του, σύμφωνα και με τις τρεις αβρααμικές θρησκείες, απαιτεί μια προσπάθεια για ειρηνική λύση. Μια πραγματικά ειρηνική λύση βασίζεται στη δικαιοσύνη και στην αμεροληψία που αποτελούν και τη μόνη διασφάλιση μιας μόνιμης ειρήνης. Μια ειρηνική λύση απέχει πολύ από το να είναι ένα αποτέλεσμα διαπραγμάτευσης μεταξύ ισχυρών και αδυνάτων. Η νοοτροπία των Βερσαλλιών δεν πρέπει να κυριαρχεί στις διαπραγματεύσεις, αλλά απαιτείται διορατική πολιτική ικανότητα για να το συνειδητοποιήσει κανείς αυτό.

Πιστεύουμε ότι αυτό το μέρος του κόσμου θα πρέπει να είναι ο τόπος όπου οι τρεις αβρααμικές θρησκείες συγκλίνουν περισσότερο, και όχι αποκλίνουν. Θα πρέπει να είναι ο τόπος όπου και οι τρεις αβρααμικές θρησκείες εκδηλώνουν πνεύμα ανοχής και αγιότητας, και εορτάζουν την ενότητά τους, η οποία περιλαμβάνει και την ποικιλομορφία τους. Τόσο η κοινή λογική όσο και η θρησκεία δείχνουν προς αυτή την κατεύθυνση, και εκφράζουμε την ευχή όλες οι πλευρές ν' ανοίξουν τα αυτιά και τις καρδιές τους στη φωνή του Θεού.

Ιστορικά, οι σχέσεις των Μουσουλμάνων με τους Ιουδαίους είχαν τις διακυμάνσεις τους, αλλά ποτέ επειδή το Ισλάμ καλλιέργησε εχθρότητα ενάντια στον Ιουδαϊσμό ως πίστη. Η σύγκρουση ήταν περιστασιακή και βασισμένη πάνω σε εξηγήσιμους λόγους. Ωστόσο, πρέπει να αποδεχτούμε ότι η ιστορία των Μουσουλμάνων δεν ήταν πάντοτε μια αυθεντική εκπροσώπευση των διδασκαλιών του Ισλάμ. Ιδιαίτερα κάτω από δικτατορική κυριαρχία, Ιουδαίοι και Χριστιανοί είχαν υποστεί κακομεταχείριση, αλλά αυτό δεν συνέβηκε χωρίς να είναι και οι Μουσουλμάνοι υπήκοοι αντικείμενο κακομεταχείρισης και χωρίς να υποφέρουν και αυτοί, και μάλιστα συχνά πολύ περισσότερο από τους άλλους. Στο μουσουλμανικό κόσμο, οι

Ιουδαίοι ποτέ δεν υπέφεραν κάτι αντίστοιχο με τις φρικαλεότητες που υπέστησαν από τη Χριστιανική Ευρώπη κατά τη διάρκεια αιώνων, συμπεριλαμβανομένου και του Ολοκαυτώματος κατά τον εικοστό αιώνα. Ήταν σε χώρες της Χριστιανοσύνης, που οι Ιουδαίοι στιγματίστηκαν ως δολοφόνοι του Θεού και υποχρεώθηκαν να πληρώσουν γι' αυτό με πολλούς διωγμούς που ο ένας διαδεχόταν τον άλλο. Ακόμη και όταν ο εχθρός ήταν Μουσουλμάνος, η Ευρώπη πάντα συμπεριλάμβανε τους Ιουδαίους ως «παράπλευρες απώλειες». Η πρώτη Σταυροφορία ξεκίνησε με τη σφαγή χιλιάδων Ιουδαίων στην Ευρώπη, κάτι που επιτελέστηκε με την εξής κακόβουλη αιτιολόγηση: «*Έχουμε ξεκινήσει με σκοπό να πορευθούμε μακριά, για να πολεμήσουμε τους εχθρούς του Θεού στην Ανατολή, και ιδού, μπροστά στα ίδια τα μάτια μας, βρίσκονται οι χειρότεροι εχθροί του, οι Ιουδαίοι. Πρέπει πρώτα να ξεμπερδεύουμε μ' αυτούς*»[8].

Το 1492, οι Ιουδαίοι απελάθηκαν από την Ισπανία ως αποτέλεσμα της νίκης του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλας επί των Μουσουλμάνων. Σε αντίθεση με πρότερες υποσχέσεις, κατέστη παράνομο για Μουσουλμάνους και Ιουδαίους να ασκούν την θρησκεία τους. Όσοι δεν ασπάζονταν τον Καθολικισμό, καταδικάζονταν σε θάνατο ή απέλαση. Πολλοί Ιουδαίοι επέλεξαν τότε να πάνε στην Τουρκία, όπου βρισκόταν και η έδρα του Ισλαμικού Χαλιφάτου, και έτυχαν γενναιόδωρης υποδοχής, ενώ ο Σουλτάνος αναφέρεται ότι περιέπαιξε τον Φερδινάνδο και την Ισαβέλλα λέγοντας «Φτώχυναν το βασίλειό τους και εμπλούτισαν το δικό μου». Κατά τη μουσουλμανική εποχή στην Ισπανία, η ιουδαϊκή συμβολή στον πολιτισμό υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική. Ίσως το πιο γνωστό παράδειγμα αυτής της εποχής είναι ο μεγάλος φιλόσοφος Μαϊμονίδης, που ήταν ο μαθητής του Μουσουλμάνου φιλοσόφου Ιμπν Ρουσντ (γνωστού στην Δύση ως Αβερρόη) στην Κόρδοβα, και όταν αργότερα μετακόμισε στην Αίγυπτο, ήταν ο προσωπικός γιατρός

8 Cohn, Norman. The Pursuit of the Millennium. Αναφέρεται στο βιβλίο του Bamber Gascoigne, The Christians (London: Jonathan Cape, 1977), 113

του Μουσουλμάνου ηγέτη Σαλαχουντίν που έμεινε γνωστός στη Δύση ως Σαλαντίν.

Στο βιβλίο του Ο Λαός μου[9] (που παρουσιάστηκε επίσης και ως τηλεοπτική σειρά), ο κ. Αμπά Εμπάν, Ισραηλινός λόγιος, ιστορικός και πρώην Υπουργός Εξωτερικών, δήλωσε ότι οι Ιουδαίοι κατά την διάρκεια της ιστορίας τους σε δύο μόνο περιστάσεις έγιναν αντικείμενο δίκαιης μεταχείρισης, πρώτα στη Μουσουλμανική Ισπανία και πιο πρόσφατα, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Ανά τους αιώνες, οι Ιουδαίοι πολίτες ισλαμικών κρατών απολάμβαναν ασφάλεια και ευημερία. Έως σήμερα, πολλές ισλαμικές χώρες φιλοξενούν αρκετά μεγάλες ιουδαϊκές κοινότητες οι οποίες, παρά τις αγχωτικές επιπτώσεις του παλαιστινιακού προβλήματος, δεν ζουν χειρότερα από τους Μουσουλμάνους και τους Χριστιανούς συμπατριώτες τους.

Οι Χριστιανοί

«*Και να διηγηθείς στο Βιβλίο* (το Κοράνιο) (την ιστορία) *της Μαριάμ, όταν αποσυρθεί – από την οικογένειά της – σε ένα τόπο στα ανατολικά. Είχε τοποθετήσει ένα προπέτασμα* (για να προφυλάξει τον εαυτό της) *απ' αυτούς. Τότε στείλαμε σ' αυτήν το πνεύμα μας* (έναν άγγελο) *που παρουσιάστηκε μπροστά της – σαν ένα τέλειο ανθρώπινο πλάσμα. Εκείνη είπε: 'Αναζητώ καταφύγιο από σένα, στον Οικτίρμονα* (Αλλάχ) *αν* (Τον) *φοβάσαι* (μη με πλησιάζεις)'. *Εκείνος είπε: 'Είμαι μόνο ένας απεσταλμένος από τον Κύριό σου,* (να χαρίσω) *σε σένα ένα άγιο υιό'. Εκείνη είπε: 'Πως θα έχω γιο, εφόσον κανένα ανθρώπινο πλάσμα δεν μ' έχει αγγίξει, κι ούτε είμαι ακόλαστη'; Εκείνος είπε: 'Έτσι* (θα γίνει) *είπε ο Κύριός σου, αυτό για Μένα είναι εύκολο. Και* (επιθυμία Μας είναι) *να τον προσδιορίσουμε σαν ένα Θεϊκό Σημείο για τους ανθρώπους και Έλεος από Μας. Είναι μια υπόθεση που* (έτσι) *έχει θεσπιστεί'*.

9 Ebban, Abba. My people. New York: Behrman, 1968

Έτσι τον σήκωσε (ενν. στην κοιλιά της, δηλ. συνέλαβε) *και αποσύρθηκε μαζί του σ' ένα απόμακρο μέρος. Και οι πόνοι του τοκετού την οδήγησαν στον κορμό μιας χουρμαδιάς, και είπε* (μέσα στην αγωνία της): '*Αλίμονό μου! Μακάρι να πέθαινα πριν απ' αυτό και να ήμουν ένα πράγμα ξεχασμένο και αόρατο*'! *Αλλά* (μια φωνή) *την κάλεσε από κάτω της* (απ' την χουρμαδιά) '*Μην λυπάσαι! Γιατί ο Κύριός σου έχει προβλέψει ένα ποταμάκι κάτω από σένα. Και κούνησε – προς τη μεριά σου – τον κορμό της χουρμαδιάς, και θα πέσουν πάνω σου φρέσκοι – ώριμοι χουρμάδες. Κι έτσι τρώγε και πίνε και δρόσισε το μάτι σου* (να ησυχάσεις). *Κι αν δεις κανένα ανθρώπινο πλάσμα* (και σε ρωτήσει) *να του πεις: Έχω, πραγματικά, υποσχεθεί νηστεία στο Φιλεύσπλαχνο* (Αλλάχ) *αυτή τη μέρα δεν θα μιλήσω με κανέναν άνθρωπο*'.

Τέλος, ήλθε μαζί (με το μωρό της) *στη γενιά σηκώνοντάς το* (στα χέρια της). *Κι* (εκείνοι) *είπαν: 'Ω! Μαριάμ! Πραγματικά έφερες ένα καταπληκτικό πράγμα! Ω! Αδελφή του Ααρών! Ο πατέρας σου δεν ήταν ένας άνδρας του πονηρού, κι ούτε η μητέρα σου μια γυναίκα ακόλαστη'! Εκείνη όμως έδειξε προς το μωρό. Είπαν: 'Πως είναι δυνατό να μιλήσουμε με ένα παιδί που είναι στην κούνια'; Είπε* (το παιδί): '*Είμαι στ' αλήθεια ένας δούλος του Αλλάχ. Μου έδωσε το Βιβλίο* (την αποκάλυψη) *και με έκανε ένα προφήτη. Και με έχει κάνει ευλογημένο οπουδήποτε κι αν βρίσκομαι, και έχει επιτάξει σε μένα την Προσευχή και τη φιλανθρωπία εφόσον βρίσκομαι στη ζωή. Και* (Αυτός) *μ' έχει κάνει καλοκάγαθο στη μητέρα μου, κι όχι υπεροπτικό ή άθλιο.* (Γι' αυτό) *η Ειρήνη είναι πάνω μου κατά την ημέρα που γεννήθηκα, και την ημέρα που θα πεθάνω, και την ημέρα που θα εγερθώ για* (μια άλλη) *ζωή!*'» (19:16-33)

Αυτή είναι μία από τις αφηγήσεις του Κορανίου αναφορικά με τον Ιησού. Το Κοράνιο τον αναφέρει ως 'Ιησού' είκοσι πέντε φορές, ως 'Μεσσία' έντεκα φορές, και μόνο δύο φορές ως 'Υιό της Μαρίας'. Η Παρθένος Μαρία αναφέρεται ονομαστικά τριάντα τέσσερις φορές και δύο φορές μνημονεύεται ως 'αυτή που διαφύλαξε την αγνότητά της'. Οι Μουσουλμάνοι μένουν έκπληκτοι και άναυδοι, όταν διαβάζουν σημαντικούς μελετητές, ειδικούς και, πιο οδυνηρό απ' όλα, κληρικούς, που απεικονίζουν το Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους ως εχθρούς του Ιησού. Αντιστρόφως, πολλοί απληροφόρητοι ή παραπληροφορημένοι Χριστιανοί εκπλήσσονται, όταν τους πληροφορούμε για τον σεβασμό και την αγάπη που τρέφουμε προς τον Ιησού και την Παρθένο Μαρία, αν και βέβαια έχουμε, δογματικές διαφορές. Μερικά αποσπάσματα θα ήταν αρκετά για να εκφράσουν την υψηλή εκτίμηση, με την οποία το Ισλάμ αναφέρεται στον Ιησού και την Παρθένο Μαρία.

«*Κοίτα! Οι άγγελοι είπαν: 'Ω! Μαριάμ! Ο Αλλάχ σου αναγγέλει ευχάριστα νέα μ' ένα Λόγο του, το όνομά του θα είναι Μεσσίας Ιησούς* (Χριστός Ιησούς), *το παιδί της Μαριάμ, θα τύχει δε μεγάλης τιμής σ' αυτόν τον κόσμο και στον μελλοντικό, και σύντροφος μ' εκείνους που βρίσκονται πολύ κοντά στον Αλλάχ*'». (3:45)

«*Ο Χριστός Ιησούς, ο γιος της Μαριάμ, δεν είναι περισσότερο από Απόστολος του Αλλάχ, κι ο Λόγος του προς τη Μαριάμ, κι ένα Πνεύμα απ' Αυτόν* (τον Αλλάχ)». (4:171)

«*Και* (θυμήσου) *αυτήν που φύλαξε την αγνότητά της. Εμφυσήσαμε μέσα της από το Πνεύμα Μας* (με τον άγγελο) *και κάναμε αυτήν και τον γιο της ένα* (άξιο θαυμασμού) *Σημείο για όλους τους λαούς*». (21:91)

Μία βασική και φανερή διαφορά μεταξύ των Ιουδαίων και των Χριστιανών είναι η στάση τους απέναντι στον Ιησού, ο οποίος κατά τους Μουσουλμάνους ήταν ένας αληθινός και αυθεντικός αγγελιοφόρος του Θεού προς τους Ιουδαίους

συμπολίτες του. Στο Κοράνιο αναφέρεται: «*Ω! Εσείς που πιστεύετε! Ας βοηθήσετε* (την θρησκεία του Αλλάχ), *όπως είπε ο Ιησούς, ο γιος της Μαριάμ, στους μαθητές του: 'Ποιοι θα είναι οι βοηθοί μου* (Ανσάρι) (για το έργο) *του Αλλάχ'; Είπαν οι μαθητές: 'Εμείς είμαστε οι βοηθοί* (στο έργο) *του Αλλάχ'! Τότε πίστεψε μια μερίδα από τα Παιδιά του Ισραήλ, ενώ μια άλλη αρνήθηκαν. Ενισχύσαμε όμως αυτούς που πίστεψαν κατά των εχθρών τους, και αναδείχθηκαν νικητές*». (61:14)

Αυτοί οι οποίοι απαρνήθηκαν τον Ιησού και κατηγόρησαν την μητέρα του για μοιχεία επιπλήττονται επανειλημμένως μέσα στο Κοράνιο: «*Γιατί κι αρνήθηκαν την Πίστη κι είπαν για τη Μαριάμ* (τη μητέρα του Ιησού) *μια σοβαρή ψεύτικη κατηγορία. Γιατί ακόμη καυχήθηκαν: 'φονεύσαμε τον Χριστό Ιησού, το παιδί της Μαριάμ, τον Απόστολο του Αλλάχ'. Κι όμως δεν τον σκότωσαν, κι ούτε τον σταύρωσαν, αλλ' έτσι φαίνεται σ' αυτούς. Εκείνοι όμως που είχαν διαφορετική γνώμη* (που διαφώνησαν) *σ' αυτό* (το θέμα), *είναι γεμάτοι αμφιβολίες, γιατί δεν γνωρίζουν* (θετικά), *αλλά μόνο εικασίες ακολουθούν, και μια βεβαιότητα ότι δεν τον σκότωσαν, αλλά ο Αλλάχ τον σήκωσε ψηλά κοντά Του* (τον πήρε σ' ένα μέρος που να μην μπορούν οι εχθροί να τον βρουν) *γιατί ο Αλλάχ είναι Πανίσχυρος, Σοφός*». (4:156-158) Το Ισλάμ, ωστόσο, απάλλαξε πλήρως τους Ιουδαίους από το αίμα του Ιησού. Εξάλλου, η άποψη ότι εκείνος που συνέλαβαν και σταύρωσαν ήταν άλλος από τον Ιησού (ίσως ο Ιούδας ο Ισκαριώτης) είναι αποδεκτή από μια ομάδα Χριστιανών. Επιπλήττοντας τους Ιουδαίους που δεν αποδέχονται τον Ιησού, ο Αλλάχ λέει τα εξής στο Κοράνιο:

> «*Και δώσαμε στο Μωϋσή το Βιβλίο και στη συνέχεια στείλαμε αποστόλους για διαδόχους του. Δώσαμε στον Ιησού το γιο της Μαριάμ τα φανερά σημεία. Τον ενισχύσαμε με το Άγιο Πνεύμα. Μήπως κάθε φορά που σας έρχεται ένας απόστολος και σας φέρνει μια διδασκαλία, που η ψυχή σας την αποκρούει, θα τον περιφρονείτε αλαζονικά; Μερικούς τους διαψεύσατε κι άλλους τους σκοτώσατε*». (2:87)

Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν στα θαύματα, που επιτέλεσε ο Ιησούς με την συγκατάθεση του Θεού, και μερικά απ' αυτά αναφέρονται στο Κοράνιο:

> «*Τότε είπε ο Αλλάχ: 'Ω! Ιησού, γιε της Μαριάμ! Θυμήσου την χάρη Μου σε σένα και στη μητέρα σου! Κοίτα! Σ' ενίσχυσα με τ' Άγιο Πνεύμα, για να μπορέσεις να μιλήσεις στους ανθρώπους, και κατά την παιδική ηλικία και κατά την ωριμότητα. Κοίτα! Σου έμαθα το Βιβλίο και τη Σοφία, και το Νόμο και το Ευαγγέλιο,*[10] *κι ακόμη έφτιαξες – με την άδειά Μου – από πηλό τη μορφή ενός πουλιού που μ' ένα φύσημά σου, έγινε – με την άδειά Μου – ένα πουλί, και γιάτρεψες – με την άδειά Μου – τους εκ γενετής τυφλούς καθώς και τους λεπρούς, κι ανάστησες – με την άδειά Μου – τους νεκρούς. Και κοίτα! Εμπόδισα τα Παιδιά του Ισραήλ να σε βλάψουν, όταν τους παρουσίασες τα θαύματα, οι άπιστοι όμως όπως ήταν ανάμεσά τους, είπαν: 'Αυτά δεν είναι παρά φανερή μαγεία'*». (5:110)

Το εγκώμιο διευρύνεται, για να συμπεριλάβει τους ειλικρινείς οπαδούς του Ιησού, τόσο τους πρώτους Χριστιανούς όσο και εκείνους της εποχής του Προφήτη Μωάμεθ:

> «*Έπειτα – πάνω στα ίχνη τους – κάναμε ν' ακολουθήσουν* (κι άλλοι από) *τους Αποστόλους Μας. Και μετά στείλαμε τον Ιησού, τον γιο της Μαριάμ, και του δώσαμε το Ευαγγέλιο, και βάλαμε στις καρδιές εκείνων που τον ακολούθησαν,* (τον) *Οίκτο και* (την) *Ευσπλαχνία*». (57:27)

10 Ιντζίλ: Το αυθεντικό Βιβλίο το οποίο απεκαλύφθη στον Προφήτη Ιησού (ας είναι σε ειρήνη) και το οποίο δεν υφίσταται πλέον σε υλική μορφή, αν και κάποια αποσπάσματά του μπορεί να διασώθηκαν στα Ευαγγέλια (την Καινή Διαθήκη)

«Θ' ανακαλύψεις ότι οι πιο φανατικοί απ' τους ανθρώπους στην έχθρα προς τους Πιστούς είναι οι Ιουδαίοι κι οι ειδωλολάτρες. Ενώ θ' ανακαλύψεις ότι οι πιο κοντά στην αγάπη προς τους Πιστούς είναι αυτοί που είπαν ότι 'είμαστε Χριστιανοί'. Κι' αυτό γιατί μεταξύ τους υπάρχουν άνθρωποι αφοσιωμένοι στη μάθηση, καθώς και μοναχοί, και δεν είναι υπερήφανοι». (5:82)

Ας εξετάσουμε τώρα κάποιες από τις διαφορές ανάμεσα στους Μουσουλμάνους και τους Χριστιανούς. Η πρώτιστη ανάμσα σ' αυτές τις διαφορές είναι ότι οι Μουσουλμάνοι, πιστεύοντας στην αγνότητα της Παρθένου Μαρίας, λένε ότι ο Ιησούς 'δημιουργήθηκε' από τον Θεό χωρίς πατέρα. Ωστόσο, δεν λένε ότι είναι 'γεννημένος' από το Θεό. Για τους Μουσουλμάνους ο Θεός είναι πέραν από τέτοιους βιολογικούς χαρακτηρισμούς, γιατί είναι το αιώνιο και το απόλυτο, όπως ακριβώς περιγράφει η εξής εντολή που εμπεριέχεται στο Κοράνιο: «*Λέγε* (Μουχάμαντ): '*Αυτός είναι ο Αλλάχ, ο ένας και Μοναδικός, ο Αλλάχ, ο Αιώνιος, ο Απόλυτος* (απ' τον οποίο όλα τα πλάσματα έχουν ανάγκη). *Ποτέ δεν γέννησε, και ποτέ δεν γεννήθηκε. Και δεν υπάρχει κανείς όμοιός Του*'» (112:1-4). Η πίστη στην κυριολεκτική ιδιότητα του Ιησού ως 'υιού του Θεού' έρχεται σε αντίθεση με την ισλαμική πίστη (αν και είναι αποδεκτό να πει κανείς ότι, μεταφορικά, είμαστε όλοι τα παιδιά του Θεού).

Επίσης απαράδεκτη είναι η θεωρία ότι η Μαρία είναι η 'μητέρα του Θεού'. Και η Μαρία και ο Ιησούς είναι ανθρώπινα όντα τα οποία απολαμβάνουν υψηλής εκτίμησης από το Ισλάμ, αλλά το γεγονός ότι ο Ιησούς γεννήθηκε χωρίς πατέρα, σύμφωνα με το ισλαμικό δόγμα, δεν τον καθιστά 'τον μονογενή υιό του Θεού'. Το Κοράνιο τονίζει: «*Η κατάσταση του Ιησού μπροστά στον Αλλάχ είναι όμοια μ' εκείνη του Αδάμ που* (ο Αλλάχ) *τον έπλασε από χώμα και έπειτα του είπε: 'Γεννηθήτω', κι έγινε*». (3:59)

Σύμφωνα με το Κοράνιο, ο Ιησούς ουδέποτε επικαλέστηκε θεία φύση για αυτόν ή για την μητέρα του:

«Και πρόσεξε, όταν ο Αλλάχ θα πει: 'Ω! Ιησού, γιε της Μαριάμ! Μήπως είπες στους ανθρώπους: 'Λατρεύετε εμένα και την μητέρα μου σαν Θεό εκτός από τον Αλλάχ'; 'Δόξα σε Σένα!' είπε ο Ιησούς 'ποτέ δεν θα έλεγα ό,τι δεν είχα δικαίωμα (να πω). *Κι αν είπα τέτοιο πράγμα, Εσύ θα το γνωρίζεις αμέσως. Γιατί ξέρεις τι κρύβει η καρδιά μου, ενώ εγώ δεν ξέρω τι υπάρχει στη δική Σου. Γιατί Εσύ είσαι ο Γνώστης όλων, όσα είναι κρυμμένα. Ποτέ δεν τους είπα τίποτα παραπάνω από όσα με δίδαξες να πω: 'Να λατρεύετε τον Αλλάχ, τον Κύριό μου και Κύριό σας', κι ήμουν μάρτυρας γι' αυτούς εφ'όσον βρισκόμουν κοντά τους. Όταν όμως συμπλήρωσα την διαμονή μου στη ζωή, Εσύ τότε ήσουν πια ο Φύλακάς τους κι Εσύ είσαι ο Αυτόπτης μάρτυρας για όλα τα πράγματα. Αν τους βασανίσεις, είναι υπηρέτες Σου, κι αν τους συγχωρέσεις Εσύ Είσαι ο Παντοδύναμος, ο Σοφός'».* (5:116-118)

Συνεπώς, οι Μουσουλμάνοι ταυτίζονται με ορισμένα εδάφια της Καινής Διαθήκης, όπως αυτή η δήλωση που αποδίδεται στον Ιησού: «*Γιατί με λες καλό; Δεν υπάρχει κανείς καλός πλην Ενός, κι' αυτός είναι ο Θεός*» (Κατά Μάρκον, 10:18).

Σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη, όταν ο Ιησούς κρεμόταν από το σταυρό, φώναξε: «*Ηλί Ηλί, λιμά σαβαχθανί;*» που μεταφράζεται ως «*Θεέ μου, Θεέ μου, γιατί με εγκατέλειψες;*» (Κατά Μάρκον, 15:34). Προφανώς θα έπρεπε να μιλούσε σε κάποιον άλλον πέραν του εαυτού του. Η όλη έννοια της τριαδικότητας και του τριαδικού Θεού δεν έχει θέση στο Ισλάμ: «*Μη λέτε 'Τριάδα'. Παραιτηθείτε, θα είναι το καλύτερο για σας. Γιατί ο Αλλάχ είναι ο Θεός. Ας είναι δοξασμένος. Μεγάλη η Αξιοπρέπειά Του, προ παντός απ' το να έχει παιδί. Σ' Αυτόν ανήκουν όσα βρίσκονται στους ουρανούς και στη γη*» (4:171).

Οι Μουσουλμάνοι δεν διανοούνταν ότι το Άπειρον μπορεί να διαιρεθεί ή να κατατεμαχιστεί στα τρία, και δεν δέχονται την θεοποίηση του Ιησού ή του Αγίου Πνεύματος. Πιστεύουμε ότι ο Ιησούς ποτέ δεν είπε τίποτα σχετικά με τρία θεϊκά πρόσωπα σε μία «ενιαία θεότητα» και ότι η έννοια του Θεού κατά τον Ιησού ποτέ δεν διέφερε από εκείνη των πρώτων προφητών που κήρυτταν το αδιαίρετον (και ποτέ την τριαδικότητα) του Θεού. Επιπλέον, η έννοια της τριαδικότητας ήταν άγνωστη στους πρώτους Χριστιανούς. Ιστορικά, διακηρύχθηκε για να είναι το Πιστεύω της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας στη Σύνοδο της Νίκαιας το έτος 325 μ.Χ. και επιβλήθηκε από την στρατιωτικο-πολιτική εξουσία της αυτοκρατορίας υπό τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο. Η Νέα Καθολική Εγκυκλοπαίδεια[11] τονίζει: «*Η διατύπωση 'ένας Θεός σε τρία πρόσωπα' δεν ήταν σταθερά εδραιωμένη στη χριστιανική ζωή και στην ομολογία της πίστης της, πριν από τον 4ο αιώνα*».

Άλλος ένας τομέας διαφοροποίησης μεταξύ Ισλάμ και Χριστιανισμού είναι η έννοια του προπατορικού αμαρτήματος. Σύμφωνα με την Βίβλο, ο διάβολος έβαλε την Εύα στον πειρασμό να φάει από το απαγορευμένο δέντρο, και αυτή στη συνέχεια έβαλε τον Αδάμ στον πειρασμό να κάνει το ίδιο διαπράττοντας εν προκειμένω ένα αμάρτημα. Και οι δύο τιμωρήθηκαν με το να εξοριστούν ντροπιασμένοι στη Γη, και βέβαια περισσότερη ευθύνη αποδίδεται στην Εύα, η οποία ήταν η κύρια αυτουργός: «*Στην γυναίκα είπε: 'Θα πολλαπλασιάσω σε μεγάλο βαθμό τη θλίψη και την τεκνοποίηση σου· με πόνους θα γεννάς παιδιά, και η επιθυμία σου θα εξαρτάται από τον άντρα σου, και αυτός θα αποφαίνεται για εσένα'*» (Γένεση 3:16). Κατά την κοινή χριστιανική διδασκαλία όλα τα ανθρώπινα όντα κληρονομούν εκείνη την αμαρτία, και κάθε νεογέννητο γεννιέται στην αμαρτία.

11 Νέα Καθολική Εγκυκλοπαίδεια (New Catholic Encyclopedia), υπό τον τίτλο «Η Αγία Τριάδα» (The Holy Trinity)

Η ισλαμική εκδοχή του γεγονότος βασίζεται στην αναφορά που υπάρχει στο Κοράνιο ότι ο διάβολος έβαλε σε πειρασμό και τον Αδάμ και την Εύα, και οι δύο αμάρτησαν, και οι δύο μετανόησαν, και οι δύο συγχωρέθηκαν, και αυτό ήταν το τέλος του προπατορικού αμαρτήματος.

«*Τότε άρχισε ο Σατανάς να ψιθυρίζει και στους δύο, φέρνοντάς τους στο νου όλη τους τη ντροπή που* (πριν) *τους ήταν κρυμμένη, και είπε: 'Ο Κύριός σας σάς απαγόρευσε μόνο αυτό το δένδρο, για να μην γίνετε άγγελοι, ή να είστε απ' τους αθάνατους'. Κι ορκίστηκε και στους δύο λέγοντας ότι 'θα είμαι εγώ για σας ένας απ' τους συμβούλους σας'*» (7:20-21). Μετά την μετάνοιά τους, «*ο Αδάμ τότε κατάλαβε τους εμπνευσμένους λόγους του Κυρίου του και μετάνιωσε. Κι ο Κύριος δέχτηκε τη μετάνοια, γιατί είναι πολύ Επιεικής και Φιλεύσπλαχνος*» (2:37). Ο Αδάμ τότε προβιβάστηκε σε προφήτη, και η ανθρώπινη φυλή στο σύνολό της ορίστηκε ως αντιπρόσωπος του Θεού στη Γη. Ο Σατανάς ορκίστηκε να τους ακολουθήσει και να τους διαφθείρει, αλλά ο Θεός υποσχέθηκε να τους εφοδιάσει με τέτοια καθοδήγηση, ώστε να τους θωρακίσει από τις μηχανορραφίες του Σατανά, εκτός από όσους με τη θέλησή τους γυρνούσαν την πλάτη τους στην θεία καθοδήγηση. Κάθε ανθρώπινο ον, επομένως, γεννιέται αγνό, και είναι μόνο οι επιλογές μας, αργότερα, που μας καταστρέφουν και μας κάνουν αμαρτωλούς. Η αμαρτία, σύμφωνα με το Ισλάμ, δεν είναι κάτι που τα παιδιά κληρονομούν από τους γονείς τους.

Εν προκειμένω, το Ισλάμ τονίζει ότι η υπευθυνότητα είναι ατομική: «*Όποιος καθοδηγείται, τον εαυτό του ωφελεί. Κι όποιος παρεκτρέπεται, το κάνει για την καταστροφή του. Καμμία ψυχή δεν σηκώνει τα βάρη μιας άλλης* (δηλ. δεν ευθύνεται για άλλα ξένα καμώματα), *ούτε τιμωρούμε κανένα πριν στείλουμε ένα απόστολο* (για να προειδοποιήσει)» (17:15). Η ιδέα της έμμεσης θυσίας είναι επομένως ξένη για το Ισλάμ, και ο ισχυρισμός ότι ο Ιησούς, ή οποιοσδήποτε άλλος, έπρεπε να σκοτωθεί ως

εξιλέωση για τις ανθρώπινες αμαρτίες, είναι απαράδεκτη. Η συγχώρεση του Θεού, στο Ισλάμ, πρέπει να αναζητηθεί μέσα από ειλικρινή μετάνοια και από δίκαια έργα, χωρίς την ανάγκη για κάποια αιματοχυσία. Η σωτηρία παρέχεται με τη χάρη του Θεού: *«Και εκείνοι που έκαναν κάτι που ντροπιάζει ή αδίκησαν τον εαυτό τους κι έφεραν τον Αλλάχ στη σκέψη τους ζητώντας συγχώρεση για τα σφάλματά τους – γιατί ποιος άλλος εκτός απ' τον Αλλάχ συγχωρεί αμαρτίες; - και που ποτέ δεν επιμένουν με πονηριά σ' ότι κακό έκαμαν, και το αναγνωρίζουν, γι' αυτούς η αμοιβή είναι η συγχώρεση απ' τον Κύριό τους»*. (3:135)

Καμία αμαρτία δεν είναι πολύ μεγάλη για την συγχώρεση του Θεού. *«Να πεις: 'Ω! Δούλοι μου! Εκείνοι που έχετε παρανομήσει ενάντια στον εαυτό σας* (με αμαρτήματα), *μην απελπίζεσθε από την ευσπλαχνία του Αλλάχ. Ο Αλλάχ οπωσδήποτε συγχωρεί όλες τις αμαρτίες, γιατί είναι ο Πολυεύσπλαχνος, ο Ελεήμονας'»* (39:53). Σύμφωνα με τον Προφήτη Μωάμεθ, ο Θεός λέει: *«Εσύ, τέκνο του Αδάμ, με προσεγγίζεις γεμάτος από αμαρτίες, μετά μετανοείς και με λατρεύεις, χωρίς να με συσχετίζεις με άλλους, και σε προσεγγίζω γεμάτος συγχώρεση»*.

Χωρίς την έννοια της εξιλέωσης από την αμαρτία με το αίμα του Ιησού και χωρίς την έννοια του περιούσιου λαού (που τάχα απολαμβάνει ειδικά προνόμια από το Θεό), η μεγάλη ελπίδα των Μουσουλμάνων ότι θα υπολάβουν τελική συγχώρεση από τον Θεό εκφράζεται με την παιδεία και την παράδοση που έχουν να συγχωρούν σχετικά εύκολα. Ο ρόλος της συγχώρεσης, είτε μεταξύ ατόμων, είτε μεταξύ φυλών ή εθνών, είναι η ουσία του Ισλάμ. Ακόμη και όταν ο νόμος παρεμβαίνει επιβάλλοντας τιμωρία ανάλογη με την αδικία, η αδικηθείσα πλευρά ενθαρρύνεται να συγχωρήσει: *«Η ανταμοιβή για ένα κακό* (μια ζημιά) *πρέπει να είναι μια όμοια* (σε βαθμό) *βλάβη για το ίδιο πράγμα. Αλλά όποιος συγχωρεί και συμβιβάζεται, η αμοιβή του βρίσκεται στον Αλλάχ»* (42:40). Επίσης: *«Αφήστε τους να συγχωρούν και να παραβλέπουν. Μήπως δεν αγαπάτε να σας συγχωρήσει ο Αλλάχ* (για τις αδικίες σας);» (24:22).

Ένα άτομο μπορεί άμεσα να ζητήσει συγχώρεση από τον Θεό οποιαδήποτε στιγμή και σε οποιοδήποτε μέρος. Όποιος και αν είναι, δεν χρειάζεται μεσάζοντα ή μεσολάβηση, γιατί κάθε άτομο, άντρας ή γυναίκα, έχει μια απευθείας επικοινωνία προς τον Δημιουργό του. Οποτεδήποτε φωνάζουν για έλεος και συγχώρεση, Αυτός απαντά και συγχωρεί. Το να πάει κάποιος σε ένα θνητό άνθρωπο για εξομολόγηση, μετά την οποία αυτός θα ακούσει κάτι περίπου σαν το επόμενο: «Πήγαινε παιδί μου, συγχωρέθηκες», δεν υφίσταται στο Ισλάμ. Η συγχώρεση είναι στη δικαιοδοσία του Θεού και μόνο, και κανείς άλλος δεν είναι ποτέ σε θέση να παίξει τον ρόλο Του. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει ο θεσμός του κλήρου στο Ισλάμ. Παρόλο που υπάρχει θεολογική ευρυμάθεια, δεν υπάρχει ιερατείο. Έχουμε την ελπίδα ότι το έλεος του Θεού είναι απεριόριστο, αλλά εξαρτάται μόνο από Αυτόν να μας αντιμετωπίσει με δικαιοσύνη (και Αυτός είναι ο Απολύτως Δίκαιος) ή με το έλεός Του (και Αυτός είναι ο Απολύτως Πολυέλεος), και σε όλη τη ζωή μας προσευχόμαστε να μας παραχωρήσει το έλεός Του παρά την δικαιοσύνη Του. Η μετάνοιά μας θα πρέπει να είναι ειλικρινής και σοβαρή, και, εάν βρίσκεται στην καρδιά, θα πρέπει να φανεί στις πράξεις. Θα ήταν αντιφατικό, εάν κάποιος έκλεβε το πορτοφόλι μου και αρνιόταν να το επιστρέψει, επαναλαμβάνοντας ακόμα και ένα εκατομμύριο φορές: «συγχώρα με, Θεέ μου». Δικαιοσύνη θα πρέπει πρωτίστως να αποδοθεί, όταν εμπλέκεται ένας τρίτος.

Αυτές οι δογματικές διαφορές δεν είναι ούτε ασήμαντες, ούτε αγνοήσιμες, αλλά θα ήταν ωστόσο ανόητο και αντιπαραγωγικό να πολεμάμε ή να μισούμε ο ένας τον άλλο εξαιτίας των διαφορών αυτών. Η συζήτηση πάνω στις διαφορές πίστης θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τις αρχές της υψηλότερης ηθικής και του πολιτισμένου διαλόγου: *«Και μη φιλονικείτε με τους οπαδούς της Βίβλου, εκτός αν πρόκειται για απλή συζήτηση. Κι εκτός μ' εκείνους που αδικούν* (κι είναι παραστρατημένοι) *ανάμεσά τους.*

Και να πείτε: 'Πιστεύουμε στην Αποκάλυψη που έχει σταλεί σ' εμάς και σ' αυτή που έχει σταλεί σ' εσάς. Ο Θεός μας και ο Θεός σας είναι Ένας. Κι εμείς σ' Αυτόν έχουμε υποταχθεί (στη θέλησή Του – στο Ισλάμ)'». (29:46)

Παρά τις σοβαρές διαφορές μεταξύ των απόψεων των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων, οι Μουσουλμάνοι είναι πολύ πρόθυμοι να αναπτύξουν τα κοινά σημεία των δύο θρησκειών και να απολαύσουν την μεγάλη έκτασή τους. «*Πες* (Ω Μουχάμαντ!): *'Ω! Λαέ της Βίβλου! Ελάτε μαζί να συμφωνήσουμε για τις διαφορές ανάμεσά μας, ώστε να μη λατρεύουμε παρά μόνο τον Αλλάχ. Και να μην εξομοιώνουμε τίποτα μ' Εκείνον. Κι ας μη στήσουμε ανάμεσά μας κυρίους ή προστάτες εκτός απ' τον Αλλάχ'. Αν όμως δεν θελήσουν να συμμορφωθούν, τότε να πείτε: 'Να είστε μάρτυρες ότι εμείς είμαστε Μουσουλμάνοι'»* (3:64). Πέραν τούτου, οι σχέσεις θα πρέπει να παραμένουν ειρηνικές και φιλικές.

Έχοντας λοιπόν καλύψει τις θρησκευτικές (δογματικές) απόψεις, δεν είναι άτοπο εδώ να επεκταθούμε εν συντομία στην γεωπολιτική ιστορία του μουσουλμανικού και του χριστιανικού κόσμου. Την εποχή του τελευταίου προφήτη του Ισλάμ, ο κόσμος περιστρεφόταν γύρω από δύο μεγάλες δυνάμεις, την Περσική Αυτοκρατορία στα ανατολικά και την Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία στα δυτικά. Καθώς οι Πέρσες ήταν λάτρεις της φωτιάς και οι Ρωμαίοι ήταν Χριστιανοί, η συμπάθεια των Μουσουλμάνων ευλόγως έκλινε προς τους τελευταίους. Μια μακρά στρατιωτική σύγκρουση μαινόταν μεταξύ των δύο αυτοκρατοριών και η απαρχή του Ισλάμ έγινε μάρτυρας μιας περιόδου ήττας για τους Χριστιανούς, αλλά στο Κοράνιο προφητεύθηκε (γεγονός που επαληθεύτηκε σύντομα μετά) ότι το ρεύμα θα άλλαζε:

«*Νικήθηκαν οι Ρωμιοί, Σε μια γη πολύ κοντινή. Αλλά αυτοί και μετά την ήττα τους* (αυτή) *σύντομα θα ξανανικήσουν. Σε λίγα χρόνια όμως. Με τον Αλλάχ βρίσκεται η απόφαση και για* (ό,τι έγινε στο) *παρελθόν και για* (ό,τι έγινε στο) *μέλλον. Θα είναι η Ημέρα που οι Πιστοί θα χαίρονται, με τη βοήθεια του Αλλάχ. Βοηθά εκείνον που θέλει. Γιατί εκείνος είναι ο Παντοδύναμος, ο Πολυεύσπλαχνος*» (30:2-5). Λίγα χρόνια αργότερα, ωστόσο, το Ισλάμ κυριάρχησε στην αραβική χερσόνησο και την ενοποίησε σε ένα κράτος το οποίο έγινε μία αναδυόμενη πολιτική δύναμη, ακριβώς στο πλευρό και των δύο γιγαντιαίων αυτοκρατοριών. Και οι δύο το είδαν ως μια σοβαρή απειλή, και άρχισαν να υποκινούν εχθροπραξίες εναντίον του, χρησιμοποιώντας όσες αραβικές φυλές είχαν ως συνεταίρους και συμμάχους και, αργότερα, τις κολοσσιαίες ένοπλες δυνάμεις τους. Το αποτέλεσμα αυτής της αναπόφευκτης στρατιωτικής σύγκρουσης ήταν σχεδόν θαυματουργό, εάν συγκρίνουμε την ισχνότητα των ισλαμικών δυνάμεων με την δύναμη των αντιπάλων τους, τόσο σε αριθμό μαχητών όσο και σε εξοπλισμό.

Στην Ανατολή, η Περσική Αυτοκρατορία κατέρρευσε και οι λαοί που προηγουμένως τελούσαν υπό την κυριαρχία της, σχεδόν στο σύνολό τους, προσχώρησαν στο Ισλάμ. Στη Δύση, η εξουσία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας εξασθένισε, και σε λιγότερο από έναν αιώνα, μία πλουραλιστική Ισλαμική Αυτοκρατορία κάλυψε περισσότερο από το μισό του γνωστού κόσμου εκείνης της εποχής.

Αυτή ήταν η έδρα του ισλαμικού πολιτισμού που διαφύλαξε την ελληνική κληρονομιά από τον αφανισμό της Εκκλησίας και προσέφερε στην Ανθρωπότητα τεράστια άλματα προόδου σε ποικίλους τομείς της γνώσης, όπως στην ιατρική, χημεία, φυσική, αστρονομία, μαθηματικά (η Άλγεβρα είναι λέξη αραβικής ετυμολογίας, και η επιστήμη επινοήθηκε από τους Μουσουλμάνους), μουσική, φιλοσοφία, κλπ., πέρα από τις θρησκευτικές επιστήμες και την αραβική λογοτεχνία και γλωσσολογία. Άνθρωποι όλων των φυλών και θρησκειών συνέβαλαν γενναιόδωρα στην ανάπτυξη αυτού του πολιτισμού.

Η Ευρώπη δέχτηκε το πρώτο της πλήγμα κατά τον Μεσαίωνα,

παρατηρώντας αυτόν τον πολιτισμό ο οποίος αναπτύχθηκε χωρίς (θρησκευτική ή άλλη) λογοκρισία πάνω στην ανθρώπινη σκέψη. Τα αραβικά ήταν η γλώσσα της επιστήμης. Τα πρώτα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια προσέλαβαν Μουσουλμάνους καθηγητές και για πολλούς αιώνες χρησιμοποιούσαν τα βιβλία Μουσουλμάνων συγγραφέων. Η Ευρώπη έμαθε για τους Έλληνες φιλοσόφους μεταφράζοντας τα έργα τους από τα αραβικά, και όταν ανακαλύφθηκε ο τύπος, το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής του ήταν μετάφραση αραβικών πηγών.

Καθώς η Ισλαμική Αυτοκρατορία εξασθενούσε, η Ευρώπη αντεπιτέθηκε. Μεταξύ των σημαντικών ιστορικών εξελίξεων ήταν οι Σταυροφορίες στην Ανατολή, καθώς και η νίκη του Φερδινάνδου και της Ισαβέλλας επί της Ισλαμικής Ισπανίας στη Δύση, η οποία οδήγησε στην Ιερά Εξέταση και τη θρησκευτική εκκάθαριση της Ισπανίας από Μουσουλμάνους και Ιουδαίους, και άνοιξε το δρόμο για την ανακάλυψη του Νέου Κόσμου, την κυριαρχία των κονκισταδόρες, και τη δημιουργία κρατικού δουλεμπορίου.

Οι Σταυροφορίες ήταν μια απόπειρα για άμεση εισβολή στο κέντρο του μουσουλμανικού κόσμου. Εκείνο τον καιρό, ως αιτιολόγηση προτάχθηκε η απελευθέρωση των χριστιανικών Αγίων Τόπων στην Ιερουσαλήμ από τους Μουσουλμάνους. Για περισσότερο από δύο αιώνες οι Σταυροφορίες προκάλεσαν μια θρησκευτική οργή, η οποία εξακολουθεί να πλανάται πάνω από το δυτικό νου και να διαμορφώνει τη δυτική κουλτούρα κατά κάποιο τρόπο. Αυτό συνεχίζεται, αν και η σύγχρονη επικρατούσα νοοτροπία του Χριστιανισμού έχει καταδικάσει τις Σταυροφορίες και τις έχει στιγματίσει ως γεγονότα που δεν ήταν τίποτα περισσότερο από πόλεμοι αποικιοκρατικού χαρακτήρα και που κάτω από χριστιανικό μανδύα προξένησαν τέτοιες φρικαλεότητες, ώστε να αποτελέσουν μια προσβολή και για τον ίδιο τον Χριστιανισμό.

Η λέξη «σταυροφορία» (σε χρήση είτε ως ουσιαστικό είτε

ως ρηματική έκφραση) υιοθετήθηκε από τις δυτικές γλώσσες ως μια ευγενής λέξη, με βαθιά ριζωμένες συναισθηματικές αποχρώσεις. Πιστεύουμε, μαζί με πολλούς Χριστιανούς, τόσο κληρικούς όσο και λαϊκούς, ότι η Χριστιανοσύνη θα έπρεπε να επανεκπαιδευτεί με βάση το θέμα των Σταυροφοριών, σε μια προσπάθεια ενδοσκόπησης και αυτο-αξιολόγησης, όπως ακριβώς έχει ήδη γίνει με ένα μεγάλο βαθμό επιτυχίας, όσον αφορά την ισπανική Ιερά Εξέταση και το γερμανικό Ολοκαύτωμα. Μια συντονισμένη προσπάθεια για να αναγνωριστούν τα αληθινά κίνητρα των Σταυροφοριών θα ήταν ένα κρίσιμο βήμα στην προετοιμασία για μια Νέα Παγκόσμια Τάξη, και θα άνοιγε τις πύλες της συμφιλίωσης μεταξύ δύο ομάδων της ανθρωπότητας, που η καθεμία τους περιλαμβάνει πάνω από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπους. Αυτό θα βοηθούσε να αποφευχθούν παρόμοιες συμφορές, που συνήθως καμουφλάρονται κάτω από ένα ψευδο-θρησκευτικό πέπλο, όπως πρόσφατα συνέβηκε στη Βοσνία και σε άλλες περιοχές στον κόσμο.

Δεν είναι η πρόθεσή μου εδώ να επεκταθώ περισσότερο στις Σταυροφορίες, χρησιμοποιώντας πολλά επιλεγμένα αποσπάσματα από κείμενα Χριστιανών συγγραφέων. Παραθέτω εδώ μία αναφορά ενός σταυροφόρου, σχετικά με την κατάληψη της Ιερουσαλήμ κατά την πρώτη Σταυροφορία, στις 15 Ιουλίου 1099: «*Με γυμνά σπαθιά, οι άνθρωποί μας έτρεχαν μέσα στην πόλη. Ούτε λυπούνταν κανέναν, ούτε καν αυτούς που εκλιπαρούσαν για έλεος. Εάν θα ήσασταν εκεί, τα πόδια σας θα ήταν λερωμένα έως πάνω τους αστραγάλους με αίμα. Τι περισσότερο να πω; Κανείς τους δεν αφέθηκε να ζήσει. Δεν λυπούνταν τις γυναίκες ή τα παιδιά. Τα άλογα βάδιζαν μέσα στο αίμα μέχρι πάνω στα γόνατά τους, ή μάλλον, μέχρι πάνω στο χαλινάρι. Ήταν μια δίκαιη και σπουδαία τιμωρία του Θεού*»[12].

12 Cohn, Norman, The Pursuit of the Millennium. Αναφέρεται στον Bamber Gascoigne, The Christians, του Bamber Gascoigne (Λονδίνο: Jonathan Cape, London, 1977), σελ. 113

Το 1202, η τέταρτη Σταυροφορία αναχώρησε από τη Βενετία και, στο δρόμο της, πέρασε μέσα από την Χριστιανική Κωνσταντινούπολη, όπου χίμηξαν στην πόλη και προκάλεσαν τέτοιες αγριότητες ώστε ο Πάπας ο ίδιος επέπληξε τους σταυροφόρους του σε ένα μήνυμα λέγοντας: «*Δεν ήταν εναντίον των Απίστων αλλά εναντίον των Χριστιανών που τραβήξατε τα σπαθιά σας. Δεν ήταν η Ιερουσαλήμ που κυριεύσατε, αλλά η Κωνσταντινούπολη. Δεν ήταν τα ουράνια πλούτη που εβάλατε για στόχο, αλλά τα επίγεια. Τίποτα δεν ήταν ιερό για σας. Βιάσατε παντρεμένες γυναίκες, χήρες, ακόμα και καλόγριες. Λεηλατήσατε τα ίδια τα ιερά της Εκκλησίας του Θεού, κλέψατε τα ιερά αντικείμενα των Αγίων Τραπεζών, λεηλατήσατε αμέτρητες εικόνες και λείψανα αγίων. Δεν προκαλεί καμιά έκπληξη το ότι η Ελληνική Εκκλησία βλέπει σε σας τα έργα του Διαβόλου*»[13]. Εάν αυτό ήταν ό,τι έκαναν οι Σταυροφόροι στη χριστιανική Κωνσταντινούπολη, μπορεί κανείς να φανταστεί τι έκαναν στους 'άπιστους' Μουσουλμάνους.

Ένα από τα σημαντικά ορόσημα της σύγχρονης εποχής, ωστόσο, ήταν η ριζική αλλαγή των απόψεων της Αγίας Έδρας για τους Μουσουλμάνους, η οποία ευχόμαστε να λειτουργήσει ως καταλύτης για την καλύτερη κατανόηση μεταξύ Μουσουλμάνων και Χριστιανών. Ενώ το 1095 ο Πάπας Ουρβανός Β΄ (γνωστός επίσης ως Ουρβανός ο Ευλογημένος), ο οποίος ήταν ο πρώτος Πάπας που κάλεσε τους δυτικο-ευρωπαϊκούς λαούς για τις Σταυροφορίες, χαρακτήρισε τους Μουσουλμάνους ως «ανθρώπους χωρίς Θεό, ειδωλολάτρες, εχθρούς του Χριστού, σκυλιά, άχυρα που προορίζονται για αιώνια φωτιά» κλπ., η διακήρυξη *Nostra Aetate* του 1965 από τον Πάπα Παύλο ΣΤ΄ βλέπει τους Μουσουλμάνους υπό τελείως διαφορετικό πρίσμα.

«Τους Μουσουλμάνους, επίσης, η Εκκλησία τους κοιτάζει με εκτίμηση», σημειώνεται στο έγγραφο όπου γίνεται αποδεκτό

13 Gascoigne, Bamber. The Christians. London: Jonathan Cape, 1977, σελ. 119

ότι οι Μουσουλμάνοι λατρεύουν τον Ένα Θεό, τον Θεό του Αβραάμ, με τον οποίο η ισλαμική πίστη χαίρεται να ταυτίζεται, ότι οι Μουσουλμάνοι λατρεύουν, προσεύχονται και δίνουν ελεημοσύνες, και ότι επίσης τιμούν τον Ιησού και την Παρθένο Μητέρα του, θεωρώντας τον προφήτη και αγγελιοφόρο του Θεού.

Από την εποχή τως Σταυροφοριών, οι σχέσεις μεταξύ της Ευρώπης και του μουσουλμανικού κόσμου διαταράχθηκαν από την αποικιοκρατική συνωμοσία των ευρωπαϊκών χωρών, και, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σχεδόν όλες οι ισλαμικές χώρες βρέθηκαν υπό την επιρροή της ευρωπαϊκής αποικιοκρατίας. Ακολούθησε ένας μακροχρόνιος αγώνας, ο οποίος εξασφάλισε πολιτική ανεξαρτησία στους Μουσουλμάνους, αλλά η αποικιοκρατία πήρε άλλη μορφή, την νεοαποικιοκρατία, η οποία επιτελέστηκε υπό την καθοδήγηση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής. Η νεοαποικιοκρατία δεν εξαρτάται τόσο από στρατούς κατοχής όσο από οικονομική επιρροή και εκμετάλλευση.

Τέταρτο Κεφάλαιο

Η Ανατομία του Ισλάμ

Η λέξη θρησκεία, όταν χρησιμοποιείται στις δυτικές γλώσσες, υπολείπεται πολύ από το να εκφράσει το σύνολο του Ισλάμ ως ένα συνολικό σύστημα που εμπεριέχει όλες τις κοινές πτυχές της ζωής, σε ατομικό και συλλογικό κοινωνικό επίπεδο. Η πλήρης αποδοχή του Ισλάμ, ως συστήματος σωστής πίστης και πράξης, ονομάζεται από τους Μουσουλμάνους Σαρία. Η υποδιαίρεση της Σαρία σε τρία τμήματα, ήτοι σε λατρεία, κώδικα ηθικής, και νομικό σύστημα είναι αυθαίρετη, εφόσον και τα τρία τμήματα είναι στενά συνδεδεμένα και αλληλοεξαρτώμενα. Ό,τι είναι ηθικό για το άτομο αποτελεί το μέτρο για τη συλλογική ηθική μιας κοινότητας πιστών, και οι ηθικές αρχές δεν υφίστανται σε περίπτωση νομικού κενού. Ο εσωτερικός εαυτός (η συνείδηση και οι προθέσεις) και ο εξωτερικός εαυτός (οι πράξεις και η διαπιστωμένη συμπεριφορά) θα πρέπει να είναι σε αρμονία και όχι σε σύγκρουση. Από την άλλη πλευρά, η λατρεία προετοιμάζει το άτομο ακριβώς για να είναι ικανό να επιτύχει αυτή την επιταγή του Ισλάμ. Ο,τιδήποτε άλλο λιγώτερο από το παραπάνω είναι απατηλό και ψευδεπίγραφο.

Γενική Σκιαγράφηση της Σαρία

Οι πηγές της Σαρία

Η πρωταρχική πηγή της Σαρία είναι φυσικά το Κοράνιο, το οποίο είναι κυριολεκτικά ο λόγος του Θεού. Το Κοράνιο

ασχολείται με ολόκληρο το φάσμα θεμάτων, που εκτείνονται από τη θεμελίωση της πίστης[14] μέχρι τον ορισμό των απόλυτων ηθικών αρχών και του κώδικα επιτρεπτής και μη επιτρεπτής συμπεριφοράς. Οροθετεί τις αρχές της λατρείας και προσδιορίζει το πλαίσιο ενός συνολικού νομικού συστήματος, το οποίο αφορά το οικογενειακό δίκαιο, τους κανόνες οικονομικών συναλλαγών, τον ποινικό κώδικα, την κοινωνική συμπεριφορά, τη συνομολόγηση συμφωνιών με άλλες χώρες, την δεοντολογία του πολέμου και της ειρήνης, τον τύπο διακυβέρνησης της χώρας (και αυτό θεωρείται ως πρόδρομος της σημερινής δημοκρατίας), τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις σχέσεις με άλλα έθνη και τις άλλες θρησκείες, την κληρονομιά, τη φορολογία (ζακάτ) κλπ. Είναι σωστό να πούμε ότι δεν υπάρχει σχεδόν κανένα γεγονός της ανθρώπινης ζωής, που να μην έχει τύχει αναφοράς στο Κοράνιο.

Το Κοράνιο καθορίζει ένα βασικό πλαίσιο και αμετάβλητες αρχές οι οποίες αφορούν την πίστη (ακίντα) και την λατρεία (ιμπαντάτ), ενώ ο τομέας του δικαίου που διέπει τις κοινωνικές επαφές και συναλλαγές (μουαμαλάτ), εκτός από ένα περιορισμένο αριθμό εξαιρέσεων, χαράσσεται από ευέλικτες γενικές κατευθυντήριες γραμμές. Οι σταθερές αρχές της Σαρία σχετικά με τις κοινωνικές επαφές και συναλλαγές είναι επομένως περιορισμένες. Αυτό το γεγονός συνέβαλε πάρα πολύ στην ανάπτυξη και εξέλιξη της νομικής επιστήμης (και την έκδοση αποφάσεων). Έτσι, στην ισλαμική κοινωνία διαμορφώθηκαν αρκετές νομικές σχολές σκέψης και θεώρησης, κάτι που οδήγησε στη συγκέντρωση ενός τεράστιου νομικού πλούτου, δηλαδή ενός πρωτοφανούς συνόλου νομικών γνωμοδοτήσεων που θεωρήθηκαν σωστές και εφαρμόσθηκαν σε διάφορες χώρες και σε διαφορετικές εποχές. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει ότι η Σαρία δεν είναι κάτι το στατικό ή εξαντλήσιμο.

---

14 Βλέπε κεφάλαια ένα μέχρι τρία.

Η δεύτερη πηγή της Σαρία είναι η Σούνα (παράδοση) του Προφήτη Μωάμεθ, δηλ. το ό,τι διέταξε, απαγόρευσε, έπραξε ή αποδέχθηκε με την ιδιότητά του ως προφήτη. Η Σούνα επεξηγεί κατά καιρούς το Κοράνιο, το διευκρινίζει, αναλύει μερικές από τις γενικότητές του, και το συμπληρώνει σε ορισμένους τομείς. Οι επιστήμες της Σούνα, ιδιαίτερα η διαδικασία της επαλήθευσης της αυθεντικότητας των λόγων του Προφήτη, είναι ίσως ο πιο επακριβής επιστημονικός κλάδος στην επιστήμη της ιστορίας. Οι αυστηρές κατευθυντήριες γραμμές που ακολουθούνται από τους συντάκτες της Σούνα για τον σωστό εντοπισμό και την επακριβή καταγραφή της αλυσίδας των ατόμων που έτυχε να παρευρεθούν ως μάρτυρες στις εκάστοτε συγκυρίες που μιλούσε ο Προφήτης και συστηματικά ή όχι ανέφεραν ή και κατέγραψαν τις προφορικές παραδόσεις που αποδίδονταν στον Προφήτη Μωάμεθ, και, πάνω από όλα, οι ειλικρινείς προσπάθειες των συντακτών της Σούνα να επιβεβαιώσουν ότι μία καταγραμμένη και έτσι δημοσιευμένη, προφορική παράδοση του Προφήτη Μωάμεθ δεν ερχόταν σε άμεση ή έμμεση σύγκρουση με το Κοράνιο, ή με κάποιο αδιαμφισβήτητο γεγονός και την κοινή λογική, καθιέρωσαν τη Σούνα ως την επιστήμη της ακρίβειας και της ακριβολογίας.

Η τρίτη πηγή της Σαρία λειτουργεί όταν ένα θέμα δεν έχει ειδικότερα διευθετηθεί από το Κοράνιο ή τη Σούνα. Τότε, οι νομικοί Μουσουλμάνοι επιστήμονες και ερευνητές καταφεύγουν σε εξέταση αναλογιών, κάτι που επιτυγχάνεται μέσα από μια διαδικασία επαγωγικού συλλογισμού που επιχειρεί να εξισώνει το νέο υπό εξέταση θέμα με ένα άλλο επί του οποίου έχει ήδη αποφανθεί ο Θεός (ή ο Προφήτης) σε κάποιο ιερό κείμενο, δηλαδή το Κοράνιο και τη Σούνα. Ιτζντιχάντ (αναλογία παραλληλισμών) είναι ο όρος που υποδεικνύει την αξιοποίηση των διαθέσιμων αποδείξεων (θρησκευτικών, επιστημονικών, στατιστικών και κοινωνικών) με σκοπό την ανεύρεση της πιο σωστής νομικής επίλυσης του υπό εξέταση θέματος. Κατά την

ιτζντιχάντ ιδιαίτερη μέριμνα λαμβάνεται ώστε η νέα νομική απόφαση να μην έρχεται σε σύγκρουση με το Κοράνιο, ή με τη Σούνα, ή με τους στόχους της Σαρία, τους οποίους θα παρουσιάσω σύντομα. Η Σαρία επομένως, δεν είναι ένα άκαμπτο σύνολο κανόνων που αντιγράφονται και εφαρμόζονται πανομοιότυπα οπουδήποτε και οποτεδήποτε. Η Σαρία αφήνει την ανθρώπινη επινοητικότητα να αντιμετωπίσει μεταβλητές καταστάσεις μέσω μιας εξελικτικής νομοθεσίας. Κατά τη διάρκεια της εξέλιξης της ισλαμικής νομικής επιστήμης, καθιερώθηκαν νέοι νομικοί κανόνες μέσω της εφαρμογής των αρχών του Ισλάμ οι οποίες προέκυψαν από την καθοδήγηση του Προφήτη και από το Κοράνιο. Οι νέοι αυτοί νομικοί κανόνες χρησίμευσαν για να ληφθούν αργότερα νέες νομικές αποφάσεις όταν η ισλαμική κοινωνία βρισκόταν ενώπιον νέων καταστάσεων. Ένα παράδειγμα αυτού είναι η αρχή «Οι ανάγκες υπερισχύουν των απαγορεύσεων». Για παράδειγμα, είναι παράνομο να φάει κανείς χοιρινό κρέας, αλλά αν αυτό είναι η μοναδική διαθέσιμη τροφή για έναν ταξιδιώτη που χάθηκε στην έρημο, γίνεται επιτρεπτό σε ποσότητες απαραίτητες για την επιβίωση έως ότου νόμιμη τροφή είναι διαθέσιμη. Παραδείγματα άλλων κανόνων περιλαμβάνουν τα επόμενα: «το μικρότερο από δύο κακά πρέπει να επιλεχθεί, όταν και τα δύο μαζί δεν μπορούν να αποφευχθούν», «το δημόσιο συμφέρον υπερισχύει του ατομικού συμφέροντος», και «η ζημιά πρέπει να αποφευχθεί». Ο γενικός κανόνας, όταν δεν διαπιστώνεται αντιπαράθεση με το Κοράνιο και τη Σούνα είναι «Όπου πηγαίνει η ευημερία, εκεί πηγαίνει και ο νόμος του Θεού».

Στόχοι της Σαρία

Ο υπέρτατος στόχος της Σαρία είναι η ευημερία των ανθρώπων, στον κόσμο αυτό και στο επέκεινα. Μιλώντας γενικά, οι ανάγκες μιας κοινότητας ταξινομούνται κατά σειρά σπουδαιότητας σε βασικές ανάγκες, συνήθεις ανάγκες, και συμπληρωματικές ανάγκες (αυτές που κάνουν τη ζωή πιο

ευχάριστη). Στην κορυφή της λίστας βρίσκεται η πρώτη κατηγορία, η οποία περιλαμβάνει τους ευρύτερα γνωστούς «Πέντε Στόχους της Σαρία», που είναι η διατήρηση και προστασία (1) της ζωής, (2) της νόησης, (3) της θρησκείας, (4) της ιδιοκτησίας και περιουσίας, και (5) της αναπαραγωγής και διατήρησης του είδους. Κάθε ένας από αυτούς τους πέντε στόχους χωρίζεται σε επί μέρους τμήματα και υποδιαιρέσεις που περιλαμβάνουν ακόμα και φαινομενικά ασήμαντες λεπτομέρειες, και το κάθε θέμα έχει αποσαφηνισθεί από τις κατάλληλες ηθικές και/ή νομικές αποφάσεις. Αντιστεκόμενοι στον πειρασμό να εισχωρήσουμε στα βαθιά αυτού του τεράστιου θέματος, μπορούμε εδώ να σταχυολογήσουμε τις ουσιώδεις ιδέες από κάθε στόχο, ούτως ώστε να δώσουμε ενδεχομένως μια σαφή εικόνα στον αναγνώστη.

Διατήρηση και προστασία της ζωής. Αυτός ο στόχος περιλαμβάνει το δικαίωμα στη ζωή και το καθήκον να προστατεύεται. Συνεπιφέρει την απαγόρευση της θανάτωσης και οι επιτρεπόμενες εξαιρέσεις ορίζονται ιδιαίτερα: θεμιτός πόλεμος ή δικαστική ποινή. Το να αναζητά κάποιος τη θεραπεία, όταν είναι άρρωστος, και το να προλαβαίνει προβλήματα υγείας, αποφεύγοντας ο,τιδήποτε οδηγεί σε αυτά, είναι ισλαμικά καθήκοντα. Εδώ συγκαταλέγονται οι κανόνες διατροφής, η διατήρηση καλής φυσικής κατάστασης, και οι κανόνες καθαριότητας των ανθρώπων, των σπιτιών, των δρόμων, και του περιβάλλοντος. Μία από τις εντυπωσιακές διδαχές του Προφήτη Μωάμεθ είναι ότι «*Ο Θεός δεν δημιούργησε μία αρρώστια χωρίς να δημιουργήσει μια θεραπεία για αυτήν.... Μερικές είναι ήδη γνωστές, αλλά άλλες όχι*», κάτι που αποτελεί ώθηση για συνεχή έρευνα. Οι αρχές της καραντίνας καθιερώθηκαν όταν ο Προφήτης Μωάμεθ έδωσε την εντολή: «*Εάν υπάρχει επιδημία στην πόλη, μην πάτε μέσα, εάν είστε έξω, ή βγείτε έξω, εάν είστε ήδη μέσα*».

Η παρότρυνση για την ανάπτυξη της γεωργίας συνιστάται ιδιαίτερα. Οι διδασκαλίες του Προφήτη Μωάμεθ περιλαμβάνουν

και τις επόμενες περικοπές:

- «*Εάν η Ημέρα της Κρίσεως έφθασε, και έχετε ακόμη στο χέρι σας ένα βλαστάρι να φυτέψετε, βιαστείτε και φυτέψτε το, εάν μπορείτε*».

- «*Όποιος καλλιεργεί μια γη, θα ανταμειφθεί για κάθε ψυχή που έχει φάει από τη σοδειά του, ακόμα και για τα πουλιά και τα ζώα, και ακόμα και για τον κλέφτη που έχει κλέψει από αυτήν*».

- «*Κανένα δένδρο δεν πρέπει να κοπεί ή να καεί για τις ανάγκες διεξαγωγής ενός πολέμου*».

Η οικολογική συνείδηση και ο σεβασμός για το περιβάλλον είναι θεσμοθετημένα. Ο κύκλος του νερού περιγράφεται στο Κοράνιο, και η διατήρηση και μη μόλυνσή του είναι ρητή επιταγή του Προφήτη Μωάμεθ. Σε μία από τις εντολές του ο Προφήτης διετύπωσε ότι «*Κανένα πουλί ή ζώο δεν πρέπει να θανατωθεί, παρά μόνο αν προορίζεται για τροφή*», και ο ίδιος σε μία από τις οδηγίες του συνέστησε στους πιστούς να εκφράζουν καλοσύνη στα ζώα και να αποφεύγουν να τα υπερφορτώνουν.

Διατήρηση και προστασία της σκέψης. Ο νους είναι το χαρακτηριστικό γνώρισμα των ανθρώπων. Είναι το όργανο με το οποίο μαθαίνουμε το καλό και το κακό και μπορούμε να εξερευνήσουμε τη θεία δημιουργία και τη φύση του θείου μέσα μας και ολόγυρά μας. Ο συλλογισμός και ο στοχασμός είναι θρησκευτικά καθήκοντα, και το Κοράνιο καταδικάζει όσους έχουν εκ Θεού μυαλό αλλά δεν το χρησιμοποιούν. Η ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης είναι βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Η επιδίωξη της γνώσης δεν είναι μόνο δικαίωμα αλλά επίσης και καθήκον στο Ισλάμ. Η πρώτη λέξη του Κορανίου, η οποία αποκαλύφθηκε στον Προφήτη, ήταν η εντολή «*Διάβασε!*»,ενώ σε άλλο σημείο στο Κοράνιο σημειώνεται: «*Μήπως ο τυφλός είναι το ίδιο μ' εκείνον που βλέπει; Ή τα βάθη του σκότους το ίδιο με το Φως;*» (13:16). Επίσης σημειώνεται ότι «*Τον Αλλάχ φοβούνται μόνο όσοι από τους δούλους Του έχουν τη Γνώση*» (35:28).

Η επιστημονική έρευνα, κατά την ισλαμική νομική ορολογία, ονομάζεται «η αποκάλυψη της παράδοσης του Θεού μέσα από τη Δημιουργία Του», και είναι καθήκον εκείνων που είναι ικανοί να την καλλιεργούν. Η λογοκρισία πάνω στη σκέψη απορρίπτεται, και κανείς άνθρωπος δεν μπορεί εν προκειμένω να θεωρεί τον εαυτό του αυθεντία απέναντι σε κάποιον άλλον. Η σκέψη θα πρέπει να προστατεύεται όχι μόνο από τη λογοκρισία, αλλά και από την καταστολή, τον φόβο, το άγχος και το στρες. Ο,τιδήποτε παραλύει ή σκοτώνει τη σκέψη είναι απεχθές. Εξού και η κατανάλωση αλκοόλ και ναρκωτικών είναι απολύτως απαγορευμένη στο Ισλάμ, και αυτά δεν γίνονται αποδεκτά ούτε για το απλό επίπεδο των κοινωνικών συναναστροφών.

Ελευθερία θρησκείας. Πολλοί Μουσουλμάνοι λόγιοι δίνουν στην ελευθερία της θρησκείας την πρώτη θέση, αλλά προφανώς χωρίς την ακεραιότητα της ζωής και της νόησης, η εκτέλεση των θρησκευτικών καθηκόντων είναι αδύνατη. Η ελευθερία θρησκείας και λατρείας είναι ένα βασικό ανθρώπινο δικαίωμα, για όλους και όχι μόνο για τους Μουσουλμάνους. Είναι ενάντια στο Ισλάμ να αναγκάζεται κανείς να το ασπασθεί. Το Κοράνιο τονίζει: «*Στη Θρησκεία δεν υπάρχει καταναγκασμός*» (2:256). Κάθε είδους ναοί πρέπει να ανεγείρονται απρόσκοπτα, και οποιαδήποτε παραβίασή τους θεωρείται ότι είναι εξάπλωση αναρχίας στη χώρα[15]. Όταν οι Μουσουλμάνοι δέχονται επίθεση, λόγω της θρησκείας τους, έχουν και το δικαίωμα και το καθήκον να αμυνθούν.

Προστασία της ατομικής ιδιοκτησίας. Το δικαίωμα της ιδιοκτησίας είναι απαράβατο και δεν υπάρχει καμία αντίρρηση ή όριο στην συσσώρευση πλούτου, υπό την προϋπόθεση ότι αποκτήθηκε με νόμιμα μέσα. Ως μη νόμιμα μέσα συλλογής πλούτου καθορίζονται από το Ισλάμ η τοκογλυφία, η εξαπάτηση,

15 Το Κοράνιο τονίζει: «Κι αν ο Αλλάχ δεν περιόριζε μια μερίδα ανθρώπων μέσω μιας άλλης, τότε θα καταστρέφονταν – οπωσδήποτε – τα μοναστήρια, οι εκκλησίες, οι τόποι λατρείας των (Ιουδαίων) και τα τζαμιά, όπου το όνομα του Αλλάχ συνέχεια μνημονεύεται (αναφέρεται)». (22:40)

η απάτη, η κλοπή, το μονοπώλιο, κα. Καθορίζονται επίσης οι κανόνες των εμπορικών συναλλαγών και ανταλλαγών. Τα δικαιώματα του κεφαλαίου συνδέονται με σχετικά καθήκοντα, στα οποία συμπεριλαμβάνονται η φορολογία και η συνεισφορά ανάλογα με τις ανάγκες της κοινωνίας. Ο φόρος ζακάτ είναι υποχρεωτικός και ισοδυναμεί περίπου με το 2,5% του ετήσιου εισοδήματος συγκεντρωμένου από γεωργία, κτηνοτροφία, διάθεση ακινήτων, και βιομηχανία. Η ευημερία του κάθε ατόμου είναι κοινή ευθύνη ολόκληρης της κοινότητας, και κανείς δεν μπορεί να συμπεριφέρεται σαν ένα απομονωμένο νησί.

Αναπαραγωγή και διατήρηση του είδους. Ο αυθεντικός γάμος μέσω ενός δημοσιοποιημένου και τεκμηριωμένου γαμήλιου συμβολαίου είναι ο μόνος νόμιμος τρόπος για ένα ζευγάρι να ενωθεί, να σχηματίσει οικογένεια, και να αποκτήσει παιδιά (η Σαρία λεπτομερώς προσδιορίζει τυχόν οικογενειακούς δεσμούς που καθιστούν το γάμο ενός ζευγαριού ανεπίτρεπτο). Η αγνότητα της καταγωγής (νόμιμες γεννήσεις από αναγνωρισμένους γονείς) και το δικαίωμα να γνωρίζει κανείς με βεβαιότητα τους γονείς και τους απογόνους του είναι κάτι το αυστηρώς επιβεβλημένο. Ο θηλασμός ενθαρρύνεται, και θεωρείται ιδεώδης ανατροφή βρεφών για δύο χρόνια.

Εξωσυζυγικές σεξουαλικές σχέσεις (συμπεριλαμβανομένων και των προγαμιαίων σχέσεων) συνιστούν αμαρτία, και συνεπώς αποτελούν μία νομικώς αξιόποινη πράξη, εάν το γεγονός βεβαιωθεί από τέσσερις αξιόπιστους μάρτυρες. Ο οικογενειακός προγραμματισμός (μέσω φυσιολογικών ή τεχνητών μέσων) επιτρέπεται, αλλά όχι εάν συνεπάγεται την θανάτωση μιας ζωής (δηλαδή άμβλωση), διότι το έμβρυο έχει δικαίωμα στη ζωή, στην κληρονομιά και στην λήψη διαθήκης ή προίκας. Η επιδίωξη της γονιμότητας και η θεραπεία της στειρότητας επιτρέπονται, αλλά μόνο αν είναι αποδεκτές (ανά περίπτωση) από τη Σαρία.

Δυτικού τύπου υιοθεσία δεν επιτρέπεται, αλλά η προσφορά χορηγίας εκ μέρους θετών συγγενών σε άπορα παιδιά

ενθαρρύνεται ως φιλανθρωπία. Αυτές οι πρακτικές είναι ολότελα άσχετες από κάθε τι το ψευδές, ιδιαίτερα από τυχόν απόπειρα διεκδίκησης αληθινών οικογενειακών δεσμών, καθώς τέτοιοι, στην πραγματικότητα, δεν υφίστανται και δεν είναι δυνατόν να υφίστανται. Τα παιδιά μαθαίνουν την κάθε αλήθεια για την καταγωγή τους. Κατά την ενηλικίωση, εάν ένα μη βιολογικό παιδί που ανατράφηκε μέσα σε μια οικογένεια κάνει πρόταση γάμου σε ένα βιολογικό παιδί της οικογένειας, η πρόταση δεν μπορεί να απορριφθεί με το σκεπτικό ότι είναι αδέρφια, αφού στην πραγματικότητα δεν είναι.

Τα αμοιβαία δικαιώματα και καθήκοντα μεταξύ των συζύγων και μεταξύ γονέων και παιδιών προσδιορίζονται με απόλυτη λεπτομέρεια στο Ισλάμ. Η συμπεριφορά μέσα στην οικογένεια και οι κανόνες κληρονομιάς είναι εξίσου εντελώς αποσαφηνισμένοι. Η συντήρηση της οικογένειας είναι υποχρέωση του συζύγου, ενώ τυχόν οικονομική συνεισφορά της συζύγου είναι δικαίωμά της. Οι γυναίκες έχουν το δικαίωμα να εργαστούν (όσο αυτό είναι ανά περίσταση συμβατό με την ηθική και κοινωνική ακεραιότητα της οικογένειας). Οι γυναίκες έχουν επίσης και τα απόλυτα δικαιώματα της ανεξάρτητης ιδιοκτησίας, κληρονομιάς, και εκπαίδευσης. Άντρες και γυναίκες έχουν ίσες ανθρώπινες και πνευματικές αξίες, και οι υποχρεώσεις (και οι απαγορεύσεις) που ορίζει το Ισλάμ ισχύουν επί ίσοις όροις και για τους δύο.

Εκκλησία και Κράτος

Η Ευρώπη αποδείχτηκε σοφή στην απόφασή της να διαχωρίσει εκκλησία και κράτος. Το σχεδόν μονοπώλιο της πρώτης εκκλησίας σε όλους τους τομείς της ζωής (ενάντια στη διδασκαλία των Γραφών) δεν είχε καμία βάση στη διδασκαλία του Ιησού. Η πολιτική – κοινωνική δύναμη της Εκκλησίας και η ικανότητα να παρεμποδίζει την ελευθερία σκέψης και επιστημονικής προόδου αντικαθρεπτίζεται σε πολλά γνωστά ιστορικά παραδείγματα. Αργότερα, η Αμερική ακολούθησε

παρόμοια πορεία για τους ίδιους λόγους, καθώς και για να αποτρέψει την επικράτηση μιας πίστης πάνω στις άλλες σε μία θρησκευτικά ποικιλόμορφη κοινωνία, κάτι που αν συνέβαινε θα έθετε την ελευθερία της θρησκείας υπό όρους. Πολλοί από τους πρώτους μετανάστες στην Αμερική είχαν στην πραγματικότητα καταφύγει εκεί για να αποφύγουν τη θρησκευτική μισαλλοδοξία και τις διώξεις που χαρακτήριζαν τον ευρωπαϊκό Χριστιανισμό.

Όπως το αντιλαμβάνομαι, ο διαχωρισμός της εκκλησίας από το κράτος είναι σύμφωνος με τα ουσιώδη ιδανικά του Χριστιανισμού, γιατί ο πρωταρχικός σκοπός του Χριστιανισμού είναι να εξαγνίσει την ανθρώπινη ψυχή και να εξευγενίσει τον ανθρώπινο χαρακτήρα, όχι να προσδιορίσει την οργάνωση του κράτους. Η Βασιλεία του Ιησού, σύμφωνα με την Καινή Διαθήκη, δεν ήταν αυτού του κόσμου. Η Καινή Διαθήκη αναφέρει ότι, όταν ο Χριστός ρωτήθηκε αν ήταν νόμιμο να αποδίδεται φόρος στον Ρωμαίο Καίσαρα, κοίταξε ένα νόμισμα που έφερε πάνω του την επιγραφή του Καίσαρα και ζήτησε από τους μαθητές και πιστούς του να αποδώσουν: *«τα του Καίσαρος τω Καίσαρι και τα του Θεού τω Θεώ»*. Οι Μουσουλμάνοι στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως και όλοι οι καλοπροαίρετοι άνθρωποι, εκτιμούν την ιδέα του πλουραλισμού, που εξασφαλίζει την ελευθερία της θρησκείας για όλους χωρίς μισαλλοδοξία ή διώξεις, κάτι που στην πραγματικότητα συμπίπτει και με τις ισλαμικές διδαχές.

Ίσως εδώ είναι το κατάλληλο σημείο για να εκφράσουμε μια επιφύλαξη, που αισθάνονται πολλοί Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί και Ιουδαίοι, στην Αμερική και τη Δύση, ότι η αρχή του διαχωρισμού εκκλησίας και κράτους χρησιμοποιήθηκε καταχρηστικά και χειραγωγήθηκε κατάλληλα, ώστε να αποκλείσει τον Θεό και τις παγκόσμιες αξίες της ηθικής και της ευπρέπειας που Αυτός όρισε για την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Η συζήτηση για το εάν ο Θεός είναι 'νεκρός' μαινόταν στα αμερικανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, κατά τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες, και επηρέασε την άποψη

πολλών. Πολλοί από εκείνους που πιστεύουν ότι ο Θεός δεν είναι νεκρός, έπαψαν στην πράξη να αναγνωρίζουν την εξουσία Του να μας υπαγορεύει τι να πράξουμε στη ζωή μας, ως άτομα και ως έθνη. Εκκλήσεις για ηθική συμπεριφορά ή ενάντια στην πορνογραφία, την ανηθικότητα και άλλες κοινωνικές παθολογίες συχνά γίνονται δεκτές με κριτική επειδή παραβιάζουν τον διαχωρισμό εκκλησίας και κράτους. Τα εμβλήματα «Ένα έθνος υπό τον Θεό» και «Το Θεό εμπιστευόμαστε» γίνονται όλο και πιο κενά μέρα με τη μέρα και, εάν τα πράγματα συνεχίσουν να κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση, πριν περάσει πολύς καιρός θα εφαρμοστούν διάφορες συνταγματικές τροποποιήσεις που θα προβλέπουν τη διαγραφή όλων αυτών των εμβλημάτων.

Η γενικευμένη αντίδραση αυτών, οι οποίοι στη Δύση πληροφορούνται ότι οι Μουσουλμάνοι των ισλαμικών χωρών θέλουν να κυβερνηθούν από τον ισλαμικό νόμο, είναι αποδοκιμασία και απογοήτευση. Επηρεασμένοι από την ατυχή Ευρωπαϊκή Ιστορία, που οδήγησε στο διαχωρισμό εκκλησίας και κράτους, αυτόματα αποστρέφονται την ιδέα και την θεωρούν ισοδύναμη με μία παλινδρόμηση προς τον Μεσαίωνα, τότε που η Ευρώπη υπέφερε κάτω από την καταπιεστική εξουσία της Χριστιανικής Εκκλησίας. Αυτό το συμπέρασμα δεν είναι σωστό, γιατί οι δύο περιπτώσεις δεν είναι ίδιες.

Όταν μελετάμε την περίπτωση του Ισλάμ, βλέπουμε ότι η αρχή της διάκρισης εκκλησίας και κράτους εμφανώς δεν είναι εφαρμόσιμη. Ενώ στην Χριστιανοσύνη δεν υπάρχει κράτος, στο Ισλάμ δεν υπάρχει εκκλησία, γεγονός που καθιστά αδύνατο να παραβάλουμε τη μια κατάσταση με την άλλη. Παρόλο που υπάρχει θεολογική ευρυμάθεια, δεν υπάρχει ιερατείο στο Ισλάμ, ούτε υπάρχει ένα ίδρυμα ιερωμένων. Το γεγονός ότι ορισμένοι απόφοιτοι ισλαμικών σπουδών σε κάποιες ισλαμικές χώρες φέρουν ειδική περιβολή δεν έχει καμία θρησκευτική σημασία και δεν τους καθιστά ιερείς. Ούτε και τους εξυψώνει με οποιοδήποτε τρόπο πάνω από άλλους Μουσουλμάνους.

Καμία τέτοια περιβολή δεν φοριούνταν τον πρώτο καιρό του Ισλάμ· πρόκειται για μία μάλλον μεταγενέστερη εξέλιξη, όταν η ισλαμική κοινωνία απέδιδε ιδιαίτερη σημασία στη διακριτική ενδυμασία ορισμένων ομάδων, όπως οι στολές του στρατού ή της αστυνομίας και η λευκή ρόμπα του γιατρού. Οι θρησκευτικές γνώσεις και σπουδές είναι ανοιχτές για όλους, η δε ερμηνεία δεν είναι μονοπώλιο ή προνόμιο μιας ιερατικής ελίτ. Η ακαδημαϊκή θεολογική εξειδίκευση εκτιμάται και γίνεται σεβαστή, αλλά δεν καθαγιάζεται. Και δεν υπάρχει κάποια ισλαμική επιταγή κατά την οποία ειδικά οι θεολόγοι θα έπρεπε να ασκούν την διακυβέρνηση. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μπορεί προφανώς να στερούνται τεχνικής κατάρτισης και εμπειρίας στους διάφορους τομείς της εκτελεστικής εξουσίας. Τα κυβερνητικά αξιώματα θα πρέπει να παραχωρούνται με βάση τα ατομικά προσόντα και οι θέσεις να είναι ανοιχτές τόσο σε Μουσουλμάνους όσο και σε μη Μουσουλμάνους πολίτες.

Ακόμα και από μια γρήγορη ματιά πάνω στους στόχους της Σαρία, όπως αυτοί εκτέθηκαν παραπάνω, γίνεται φανερό ότι η εφαρμογή τους είναι πέραν της συμπεριφοράς ενός ατόμου και ανήκει στη σφαίρα της διακυβέρνησης. Η Σαρία ως Σύνταγμα, είναι η πηγή της νομοθεσίας και το θεμέλιο από το οποίο πρέπει να προέρχονται οι νόμοι. Αν και ο λαϊκισμός στις χριστιανικές κοινωνίες δεν είναι ασύμβατος με την Χριστιανοσύνη, δεν μπορούμε να πούμε το ίδιο για το Ισλάμ, διότι αυτό θα σήμαινε ότι αγνοούμε, αφήνουμε ανενεργές, ή αντικαθιστούμε πολλές από τις επιταγές του Κορανίου και της Σούνα. Αυτό θα μας οδηγούσε σε αντίθεση με το βασικό πιστεύω του Ισλάμ. Η ακριβής αξιολόγηση αυτών των γεγονότων θα ήταν αρκετή για να αποσαφηνίσει το γεγονός ότι ό,τι είναι αποδεκτό στις χριστιανικές κοινωνίες δεν είναι κατ' ανάγκην ευκταίο στις μουσουλμανικές κοινωνίες, έστω και αν η καθεμία κοινωνία σέβεται και προστατεύει την ελευθερία της θρησκείας και το δικαίωμα στον αυτοπροσδιορισμό.

Ούτε τα ισλαμικά, ούτε τα χριστιανικά έθνη θα έπρεπε να επιβάλλουν τις απόψεις τους τα μεν στα δε και αντίστροφα, αλλά δυστυχώς αυτό δεν ισχύει, αφού η Δύση, μονομερώς, φαίνεται προδιατεθειμένη να εμποδίσει τους Μουσουλμάνους από το φυσικό τους δικαίωμα για αυτοδιάθεση με βάση το τι ορίζει η θρησκεία τους. Επεμβαίνοντας στον ισλαμικό κόσμο, η Δύση υποστηρίζει και κοσμικά δικτατορικά καθεστώτα και δικτατορίες που ψευδώς προσδιορίζουν τον εαυτό τους ως ισλαμικές, αλλά είναι απελπιστικές όσον αφορά την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων, τις βασικές ελευθερίες ανδρών και γυναικών, και την διακυβέρνηση των χωρών από τους λαούς τους και για τους λαούς τους. Στις υποτιθέμενες ισλαμικές χώρες αυτές, παραβιάζονται όλα τα χαρακτηριστικά μιας πραγματικής ισλαμικής διακυβέρνησης. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει ουσιαστικά σήμερα κανένα κράτος, που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως σωστή εφαρμογή και υλοποίηση των θρησκευτικών επιταγών σχετικά με το τι πρέπει να είναι ένα αληθινό ισλαμικό κράτος. Όποτε η υγιής δημοκρατική διαδικασία πρόκειται να οδηγήσει στη νίκη ενός ισλαμικού κόμματος, μία παράδοξη και ενοχλητική συμμαχία μεταξύ των μεγάλων δημοκρατιών και των επικρατουσών δικτατοριών μεσολαβεί αμέσως, για να αποτρέψει την προσπάθεια, στην οποία δεν αφήνεται καν η ευκαιρία να αποδείξει ή να διαψεύσει τον εαυτό της. Αλλοίμονο! Οι δυτικές δημοκρατίες είναι πιο πρόθυμες να διατηρήσουν την παρούσα διεθνή τάξη παρά να σεβαστούν την ίδια την δημοκρατία.

Μία από τις κατηγορίες που εκτοξεύονταν ενάντια στην αξίωση των ισλαμικών εθνών να κυβερνούνται από ισλαμικούς νόμους αναφέρεται στην ύπαρξη χριστιανικών και ιουδαϊκών μειονοτήτων, και στο απορρέον καθεστώς αυτών ως πολιτών των ισλαμικών χωρών. Αυτή η εναντίωση γίνεται αντικείμενο πολιτικής εκμετάλλευσης και υπερμεγιστοποίησης τόσο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, όσο και από τους πολιτικούς, παρόλο που στην πραγματικότητα είναι ανάξια λόγου. Στη

Δύση είναι ελάχιστα γνωστό ότι το ισλαμικό σύστημα, με μοναδικό τρόπο, επιτρέπει στις χριστιανικές και τις ιουδαϊκές κοινότητες να καθορίζουν και διοικούν τις δικές τους υποθέσεις νομικού χαρακτήρα, από μόνες τους και σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές των θρησκειών τους. Τέτοια θέματα, ωστόσο, είναι λίγα και αφορούν οικογενειακές υποθέσεις (όπως ο γάμος, το διαζύγιο, η κληρονομιά και τα παρόμοια). Αλλιώς, και χωρίς να επέλθει ούτε σύγκρουση με τις Ιερές Γραφές τους ούτε εναλλακτική λύση επ' αυτού του θέματος, οι μειονότητες δεν θα αδικηθούν αλλά, αντίθετα, θα σταθούν ισότιμες με την πλειοψηφία ενώπιον του νόμου που η πλειοψηφία υποστηρίζει (από θρησκευτική πεποίθηση), και θα συμβιώσουν σύμφωνα με υγιείς δημοκρατικές αρχές.

Δεν θα είμαστε εντελώς δίκαιοι, ωστόσο, εάν δεν εκφράσουμε κάποια σχόλια και κάποιες ανησυχίες σχετικά με το ζήτημα της εφαρμογής της Σαρία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, το θέμα έχει υποβιβαστεί στη σφαίρα της χρησιμοποίησης συνθημάτων και της υποκίνησης συναισθηματισμού. Υπερενθουσιώδεις νέοι το μετέτρεψαν σε ζήτημα αντιπαράθεσης με οπαδούς άλλων θρησκειών. Ωστόσο, το πνεύμα και το γράμμα της Σαρία συνιστούν εντελώς αντίθετη συμπεριφορά, με σκοπό να διαλυθούν οι φόβοι, να μετριασθούν οι ανησυχίες και να παρουσιαστεί η ηθική του καλού πολίτη με πρακτικό τρόπο. Όλα αυτά είναι ένα έργο που γενικά ο κάθε μέσος Μουσουλμάνος και η μεγάλη πλειοψηφία των ισλαμικών κινημάτων επιδιώκουν ενεργά, αν και σχεδόν χωρίς καθόλου κάλυψη από τα μέσα ενημέρωσης ή από το πολιτικό κατεστημένο της Δύσης.

Τα ισλαμικά πολιτικά κόμματα που έχουν αποφασίσει να επιχειρήσουν την άνοδο στην εξουσία μέσω δημοκρατικών εκλογών και να κυβερνήσουν δημοκρατικά χρειάζονται επίσης κάποια συμβουλή εδώ. Αν και διεξάγουν την εκλογική μάχη κάτω από την ελκυστική σημαία του Ισλάμ, θα έπρεπε επίσης να παρουσιάζουν στο εκλογικό σώμα λεπτομερή προγράμματα

που να έχουν ετοιμάσει προηγουμένως σχετικά με τον τρόπο υλοποίησης των στόχων της Σαρία. Το *Ισλάμ* δεν είναι μία μαγική λέξη που από μόνη της θα λύσει τα περίπλοκα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα τα οποία βαρύνουν τις χώρες τους. Διεξοδικές και εξειδικευμένες τεχνικές μελέτες θα πρέπει να σχεδιαστούν για να λειτουργήσουν σύμφωνα με τις επιταγές της Σαρία, έτσι ώστε να υλοποιηθεί η σωστή επίλυση των παραπάνω προβλημάτων. Οι Μουσουλμάνοι πολιτικοί και αγωνιστές που επιλέγουν την δημοκρατία επιβάλλεται από το Ισλάμ να είναι ειλικρινείς στις δηλώσεις τους, και δεν πρέπει να εκμεταλλεύονται και να κοροϊδεύουν το κοινό τους χρησιμοποιώντας δημοκρατικές ρητορικές μέχρις ότου βρεθούν στην εξουσία, και στη συνέχεια να προδίδουν το κοινό τους, εγκαταλείποντας τη δημοκρατική ρητορική στον αέρα. Το χειρότερο σενάριο για ένα ισλαμικό κόμμα είναι να ανέλθει στην εξουσία παίζοντας το δημοκρατικό χαρτί, να αποτύχει να πραγματοποιήσει τις υποσχέσεις του, στη συνέχεια να αρνηθεί να αναγνωρίσει την αποτυχία του, νομίζοντας λανθασμένα ότι η αποτυχία του θα αποδοθεί σε αποτυχία του ιδίου του Ισλάμ, και έτσι, είτε με νοθεία είτε με κατάργηση των επόμενων εκλογών, να αρνηθεί στο έθνος το δικαίωμα να απομακρύνει το κόμμα αυτό από την εξουσία, με τελικό αποτέλεσμα, αλλοίμονο, να μετατραπεί το κόμμα αυτό και ο ελεγχόμενος κρατικός μηχανισμός σε μια άλλη δικτατορία! Τα υπαρκτά ισλαμικά κόμματα δεν έχουν ακόμη δοκιμαστεί σε αυτό, και είναι άδικο να τα προδικάζουμε χωρίς να τα δοκιμάσουμε πρώτα στην εξουσία.

Οι κατά τόπους αντίπαλοι αυτών των ισλαμικών κομμάτων, οι οποίοι παραμένουν στην εξουσία παρά τη θέληση του λαού τους, αποδείχτηκαν ότι είναι όλοι αποτυχημένοι, και οι μεγαλύτερες δημοκρατίες του κόσμου θα έπρεπε να αρνηθούν να τους υποστηρίζουν, είτε ηθικά είτε υλικά. Εάν ποτέ ισλαμικά κόμματα βρεθούν στην εξουσία, τα συμβουλεύουμε να μην πράξουν το ίδιο, επειδή δεν είναι μόνο οι ισλαμικοί νόμοι που χρειάζονται, αλλά πάνω από όλα, ο ισλαμικός χαρακτήρας και η ισλαμική ακεραιότητα. Μερικά διάσημα παραδείγματα κυβερνήσεων ή καθεστώτων που ισχυρίζονται, ή ακόμη και καυχώνται, ότι κυβερνούν με βάση τη Σαρία, στερούνται, κατά τη γνώμη μας, είτε ειλικρίνειας, είτε γνώσης σχετικά με τη Σαρία είτε και τα δύο. Ο περιορισμός της Σαρία σε ορισμένα επιλεγμένα στοιχεία του ποινικού κώδικα χωρίς να λαμβάνεται υπόψει το συνολικό πλαίσιο είναι μία εξαπάτηση. Η επιβολή σκληρής ποινής για ήσσονος σημασίας εγκλήματα, χωρίς να λαμβάνεται παράλληλα καμία απόπειρα αντιμετώπισης της μαζικής διαφθοράς στους κυβερνώντες κύκλους και της εκ μέρους τους άπληστης εκμετάλλευσης των πόρων του έθνους, συνδυασμένη με την παντελή απουσία λογοδοσίας, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ισλαμικής φύσης ή χαρακτήρα.

Στο Ισλάμ, ο κυβερνήτης είναι υπόλογος ενώπιον του έθνους και θεωρείται υπηρέτης του, όχι αφέντης του. Είναι ενάντια στις επιταγές του Ισλάμ να δικάζουμε τους κοινούς ανθρώπους και τους κοινωνικά αδύναμους, και παράλληλα να επιτρέπουμε στην ελίτ να παραμένει ανεξέλεγκτη όταν παραβαίνει το νόμο. Η Σαρία θα πρέπει να εφαρμοστεί από την αρχή μέχρι το τέλος και όχι από το τέλος στην αρχή. Για τον περιορισμό της εγκληματικότητας, το Ισλάμ υιοθετεί μία προσέγγιση τριών επιπέδων: την καλλιέργεια της ισλαμικής συνείδησης (μέσω της εκπαίδευσης και της ηθικής καθοδήγησης), την πρόληψη προβλημάτων που μπορεί να οδηγήσουν σε (κοινωνικό και οικονομικό) έγκλημα και, τέλος, την νομική τιμωρία, όλα με την παραπάνω σειρά. Και τότε, ο νόμος δεν γνωρίζει όρια.

Δημοκρατία

Το ερώτημα εάν το Ισλάμ είναι συμβατό με τη δημοκρατία τίθεται αρκετά συχνά αυτές τις μέρες. Είναι αξιοσημείωτο ότι εκείνοι οι οποίοι διατείνονται ότι δεν είναι συμβατό είναι ένα

τόσο ετερογενές σύνολο ανθρώπων, οι οποίοι δεν έχουν σχεδόν τίποτ' άλλο κοινό μεταξύ τους. Όπως ακριβώς ορισμένες ομάδες Μουσουλμάνων διανοούμενων στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου αιώνα που ήταν τόσο γοητευμένοι από τη Δύση υποστήριζαν τη συνολική υιοθέτηση του δυτικού τρόπου ζωής και εν γένει πολιτισμού, χωρίς να ξεχωρίζουν εκεί το καλό από το κακό, η σημερινή εποχή μαρτυρεί τέτοια απογοήτευση από την ηθική παρακμή και τις πολιτικές αδικίες της Δύσης, ώστε πολλοί να απορρίπτουν, με δυναμική αντίδραση, ό,τι είναι δυτικό, συμπεριλαμβανομένης και της δημοκρατίας. Οι κοσμικοί δικτάτορες των ισλαμικών χωρών, φυσικά, απεχθάνονται τη δημοκρατία δεδομένου ότι είναι δικτάτορες και έχουν ιδιαίτερο συμφέρον να παρουσιάζουν τη δημοκρατία στις μουσουλμανικές μάζες τους ως μη ισλαμική. Οι δικτάτορες που φέρουν ισλαμική περιβολή και ισχυρίζονται ότι εμφορούνται από ισλαμική πολιτική ιδεολογία επίσης διαδίδουν την άποψη ότι η δημοκρατία είναι ξένη προς την ισλαμική πίστη, και έχουν στη δικαιοδοσία και τη μισθοδοσία τους θρησκευτικούς λόγιους οι οποίοι είναι πρόθυμοι να παίξουν αυτό τον μακιαβελικό ρόλο.

Από την άλλη, οι παραδοσιακοί αντίπαλοι του Ισλάμ στη Δύση, τόσο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης όσο και στους πολιτικούς κύκλους, έχουν επίσης την τάση να χαρακτηρίζουν αδυσώπητα το Ισλάμ ως μία αντιδημοκρατική θρησκεία που δεν διαθέτει καθόλου χώρο για δημοκρατικές αξίες. Ο στόχος τους, είναι φυσικά να αποξενώσουν περισσότερο το Ισλάμ από τον ψυχισμό της δυτικής κοινής γνώμης, κάνοντας παράλληλα δυνατή και ευπρόσδεκτη τη δαιμονοποίηση των Μουσουλμάνων εις τρόπον ώστε να διευκολύνουν την αποδοχή των σκληρών πολιτικών και των άδικων θέσεων που λαμβάνονται από τις κυβερνήσεις τους εναντίον των Μουσουλμάνων. Συχνά θέτουν το θέμα της έλλειψης δημοκρατίας στην πλειοψηφία των ισλαμικών χωρών. Αυτό που δεν αναφέρουν είναι ότι η μόνη αποτελεσματική υποστήριξη των δικτατόρων ενάντια

στην δημοκρατική φιλοδοξία των λαών της Μέσης Ανατολής παρέχεται από τις δυτικές δημοκρατίες.

Δεν είναι ίσως εφικτό να συγκρίνουμε το ισλαμικό σύστημα που τέθηκε σε λειτουργία στις αρχές του έβδομου αιώνα με τους δημοκρατικούς θεσμούς της Δύσης, οι οποίοι άρχισαν να εξελίσσονται πολλούς αιώνες αργότερα. Ούτε άλλωστε είναι όλα τα δυτικά δημοκρατικά συστήματα ακριβή πανομοιότυπα το ένα του άλλου. Απλώς μοιράζονται τις αρχές και την ιδεολογία της δημοκρατίας. Το Κοράνιο (δεκατέσσερις αιώνες πιο πριν) διευκρίνισε ρητά την αρχή της Σούρα, η οποία επιβάλλει ότι όλα τα κοινωνικά και πολιτικά θέματα πρέπει να αποφασίζονται ύστερα από συζήτηση και διαβούλευση ανάμεσα στα μέλη μιας κοινωνίας. Οι πρακτικές εφαρμογές αυτής της αρχής κατά την πρώϊμη περίοδο του Ισλάμ, στην εποχή του Προφήτη και των τεσσάρων πρώτων κοινώς αποδεκτών διαδόχων του, πληρούν τις προϋποθέσεις για να θεωρηθούν ως ο προάγγελος της σύγχρονης δημοκρατίας.

Μόνο υπό την ιδιότητά του ως Προφήτη έπρεπε να υπακούουν οι πιστοί τον Μωάμεθ χωρίς επιφυλάξεις, αλλά εκτός αυτού του τομέα, δηλαδή της αποστολής του να μεταφέρει και να εξηγεί την θρησκεία όπως την ελάμβανε από τον Θεό, ο ίδιος ο Μωάμεθ κατέστησε σαφές ότι ήταν ένας συνηθισμένος άνθρωπος που δεν μπορούσε να προβλέπει το μέλλον, ή να ισχυρίζεται ότι έχει περισσότερες γνώσεις από άλλους ανθρώπους στους αντίστοιχους τομείς εμπειρογνωμοσύνης τους. Την παραμονή της μάχης του Μπαντρ, της πρώτης και ιστορικά πιο σημαντικής στρατιωτικής συμπλοκής μεταξύ των πρώτων Μουσουλμάνων και της συμμαχίας των Αράβων ειδωλολατρών, ο Προφήτης κατέστρωσε ένα στρατιωτικό σχέδιο για την ανάπτυξη των ισχνών στρατευμάτων του. Τότε ένας από τους οπαδούς του τον ρώτησε: «*Είναι αυτή η στρατιωτική τοποθέτηση αποκάλυψη από το Θεό, οπότε πρέπει να συμμορφωθούμε με αυτό χωρίς ερωτήσεις, ή είναι μια γνώμη στρατηγικής και σχεδιασμού;*» και

ο Προφήτης Μωάμεθ απάντησε ότι ήταν πράγματι το δεύτερο. Στη συνέχεια, ο σύντροφός του πρότεινε ένα εναλλακτικό σχέδιο ανάπτυξης. Ο Προφήτης δέχτηκε τη συμβουλή του και υιοθέτησε το σχέδιό του. Το αποτέλεσμα ήταν μία συντριπτική νίκη.

Μερικά χρόνια αργότερα, οι πρώϊμοι εχθροί του Ισλάμ απέστειλαν ένα μεγάλο στρατό για να επιτεθεί στους Μουσουλμάνους που ήταν συγκεντρωμένοι στη Μεδίνα. Ήταν γνώμη του Μωάμεθ να παραμείνουν στη Μεδίνα και να συναντήσουν τον εχθρό εκεί, αλλά οι συζητήσεις φανέρωσαν ότι η πλειοψηφία προτιμούσε να φύγουν από κει και να εμπλακούν σε μάχη με τον εχθρό στο όρος Ουχούντ, αρκετά έξω από τη Μεδίνα. Ο Μωάμεθ υποχώρησε στην άποψη της πλειοψηφίας σύμφωνα με την αρχή της Σούρα. Οι Μουσουλμάνοι σημείωσαν μια αρχική νίκη. Εκείνη τη στιγμή, ένα τάγμα τοξοτών τοποθετημένο στην κορυφή του βουνού νόμισε ότι η μάχη τέλειωσε και, εγκαταλείποντας τις θέσεις του, προσχώρησε στην καταδίωξη, παρακούοντας τις σαφείς εντολές που ο Προφήτης τους είχε δώσει να μην αφήσουν τις θέσεις τους ό,τι και αν γινόταν. Ο Χάλεντ Ιμπν Ουαλίντ (ο οποίος ήταν μια στρατιωτική ιδιοφυΐα και ηγείτο ενός συντάγματος του εχθρικού ιππικού) παρατήρησε την αδυναμία στις μουσουλμανικές δυνάμεις, και επιχειρώντας μια κυκλοτερή κίνηση προς την κορυφή του βουνού, επιτέθηκε στους Μουσουλμάνους από πίσω, αιφνιδιάζοντάς τους τελείως. Αυτό ανέτρεψε την ισορροπία και έστρεψε την κατάσταση ενάντια στους Μουσουλμάνους, οι οποίοι όφειλαν πλέον να υποχωρήσουν, αφού είχαν υποστεί σοβαρές απώλειες. Αν και υπήρχε διπλή υπαιτιότητα από πλευράς των Μουσουλμάνων, οι επόμενοι στίχοι του Κορανίου αποκαλύφθηκαν λίγο αργότερα απευθυνόμενοι στον Μωάμεθ: «*Είναι με τον Οίκτο του Αλλάχ που τους αντιμετώπισες ευγενικά. Αν όμως ήσουν αυστηρός και σκληρόκαρδος, θ' άδειαζαν τον τόπο γύρω σου. Να ξεπεράσεις τα σφάλματά τους και ζήτησε συγνώμη του Αλλάχ γι' αυτούς, και*

συμβούλεψέ τους στις υποθέσεις της στιγμής. Κι όταν λοιπόν πάρεις την απόφαση, να εμπιστευθείς τον Αλλάχ. Γιατί ο Αλλάχ αγαπά όσους Τον εμπιστεύονται» (3:159). Η Σούρα πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλους τους τομείς της καθημερινής ζωής σε όλα τα επίπεδα, ακόμα και στα φαινομενικώς μικρά θέματα που αναφέρονται στο Κοράνιο, όπως η εντολή του Κορανίου ότι η απόφαση να απογαλακτίσουν ένα θηλάζον βρέφος θα πρέπει να ληφθεί από κοινή 'σούρα' (διαβούλευση) και συγκατάθεση και των δύο γονέων.

Ο θάνατος του Προφήτη σήμανε το τέλος της Προφητείας, εφόσον δεν επρόκειτο να υπάρξουν προφήτες μετά από αυτόν, αλλά επρόκειτο να τον διαδεχθεί ένας αρχηγός κράτους. Η επιλογή διαδόχου πραγματοποιήθηκε μέσα από μια ανοικτή συζήτηση, με παραπάνω του ενός υποψηφίους, έως ότου ο Αμπού Μπακρ, ο στενότερος σύντροφος του Προφήτη, επιλέχθηκε ομόφωνα για να διοριστεί ως ο πρώτος χαλίφης. Με την ευκαιρία εκείνη, η πάγια ισλαμική αρχή επαναλήφθηκε και τονίστηκε, κυρίως από τον ίδιο τον Αμπού Μπακρ. Έτσι, μπορούμε να συνοψίσουμε τους σημαντικούς κανόνες που διέπουν τη διαδικασία επιλογής ηγέτη και τον ρόλο του στη μουσουλμανική κοινότητα:

1. Η θέση πρέπει να καλυφθεί με εντολή του λαού (ο Αμπού Μπακρ αμέσως ζήτησε τη γνώμη όλων όσων δεν ήταν παρόντες στη συγκέντρωση που τον εξέλεξε, για να σιγουρευτεί ότι συμφωνούσαν).

2. Ο διορισμός είναι υπό όρους («*Υπακούστε με για όσο χρονικό διάστημα εγώ υπακούω τον Θεό*», δήλωσε ο χαλίφης).

3. Το δικαίωμα των ανθρώπων να δίνουν εντολή κυβέρνησης συνδέεται με το δικαίωμα να αποσύρουν την εντολή (Ο Αμπού Μπακρ δήλωσε ότι, εάν ενεργούσε ενάντια στο νόμο του Θεού, τότε οι άνθρωποι δεν θα του όφειλαν καμία υποταγή).

4. Ο κυβερνήτης είναι υπάλληλος του έθνους και έχει προσληφθεί από το λαό για να εκπληρώσει τα καθήκοντα του αξιώματός του (βλέποντας ότι ο Αμπού Μπακρ κατά τις πρώτες μέρες της θητείας του συνέχιζε να ασχολείται με τη διαχείριση της επιχείρησής του για να βγάλει τα προς το ζην, ο λαός επέβαλε στον χαλίφη να δεχτεί ένα μισθό ίσο με τα εισοδήματα ενός μέσου Μουσουλμάνου, ούτε πλούσιου ούτε φτωχού, με την υποχρέωση να εργάζεται εκείνος σε πλήρες ωράριο).

5. Ο αρχηγός του κράτους δεν είναι όμηρος της κοινωνικής ελίτ, της αριστοκρατίας, ή άλλων ομάδων ειδικών συμφερόντων. Ο Αμπού Μπακρ, αναφερόμενος στη θητεία του ως χαλίφη δήλωσε: «*Ο αδύναμος ανάμεσά σας είναι ισχυρός απέναντί μου μέχρις ότου εξασφαλίσω ό,τι του οφείλεται, και ο ισχυρός ανάμεσά σας είναι αδύναμος απέναντί μου μέχρις ότου πάρω από αυτόν ό,τι μου οφείλεται*».

Αυτά όλα αποτελούν εν συντομία την απόλυτη αντίθεση του τι εφαρμόζεται στις μέρες μας στην πλειοψηφία των ισλαμικών χωρών. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι εάν τα πράγματα είχαν εξελιχθεί προς την κατεύθυνση που καθορίζεται από το Ισλάμ κατά την περίοδο που η Ισλαμική Αυτοκρατορία εξαπλωνόταν και ο ισλαμικός πολιτισμός αναπτυσσόταν σε ωριμότητα και εξειδίκευση, οι Μουσουλμάνοι θα είχαν επιτύχει μία μορφή διακυβέρνησης που θα εφάρμοζε τα καλύτερα στοιχεία των συγχρόνων δημοκρατιών, ενώ παράλληλα θα παρέμενε ανέπαφη από τις αρνητικές πλευρές τους.

Στο Ισλαμικό Χαλιφάτο, τα πράγματα πήγαιναν πολύ καλά για κάποιο χρονικό διάστημα. Ο δεύτερος χαλίφης, Όμαρ, προειδοποίησε με τη σειρά του το νεαρό ισλαμικό έθνος για το καθήκον που είχαν να τον υποστηρίζουν, όταν ήταν σωστός, αλλά να τον διορθώνουν, όταν ήταν λάθος. Στο σημείο αυτό, κάποιος απάντησε: «*Εάν παραστρατήσεις, θα σε διορθώσουμε, έστω και με τα σπαθιά μας*». Ο χαλίφης απάντησε: «*Δεν είσαι σωστός αν δεν πεις ότι 'και εμείς δεν θα είμαστε καλοί, εάν δεν το δεχθούμε αυτό'*».

Δυστυχώς, αυτή η πρακτική διεκόπη σε μια από τις πιο λυπηρές στιγμές, αν όχι την πιο λυπηρή στιγμή, της Ισλαμικής Ιστορίας. Ο τρίτος χαλίφης Ουθμάν βρέθηκε αντιμέτωπος με μια επανάσταση όταν κατηγορήθηκε για νεποτισμό, και κατά την εξέλιξη των γεγονότων δολοφονήθηκε. Αμέσως τον διαδέχθηκε ο Αλί, ο οποίος ήταν ιδιαίτερα αγαπητός του Προφήτη, και ταυτόχρονα, εξάδελφος και γαμπρός του. Ο Αλί διακρινόταν επίσης για την εξαιρετική του προσωπικότητα και τις εντυπωσιακές αρετές του. Όταν εκλέχθηκε χαλίφης, οι κρατικοί υπάλληλοι και οι λαϊκές μάζες προσέτρεξαν να του προσφέρουν πλήρη κι ανεπιφύλακτη αποδοχή. Όμως, ο Μοαουΐγιε*, διοικητής της Συρίας που ήταν ήδη τμήμα της Ισλαμικής Αυτοκρατορίας, αρνήθηκε να δώσει τον απαιτούμενο όρκο, και εβάδισε ενάντια στη Μεδίνα επικεφαλής μιας μεγάλης στρατιάς. Εξέφρασε τη διάθεση να προχωρήσει ενάντια στην πρωτεύουσα του χαλιφάτου με σκοπό να τιμωρήσει τους δολοφόνους του Ουθμάν, επειδή συνδεόταν φυλετικά με το δολοφονημένο τρίτο χαλίφη – ανήκαν και οι δύο στη φυλή Ουμάγια. Απαίτησε να εκδικηθεί αντί να περιμένει τα αποτελέσματα της οφειλόμενης νομικής εκδίκασης της υπόθεσης. Στη μάχη που δόθηκε, νίκησαν οι στρατιές του Χαλίφη Αλί, αλλά ο Μοαουΐγιε, ραδιούργος καθώς ήταν και περιστοιχιζόταν από πονηρούς συμβούλους, πρότεινε μια απατηλή διαιτησία. Στη διαδικασία αυτή όμως, κάποιοι παρουσιάστηκαν εξεπίτηδες δυσαρεστημένοι ενάντια και στον Μοαουΐγιε και στον Αλί, και έτοιμοι να τους σκοτώσουν και τους δύο, αλλά μέσα στη γενικευμένη σύγχυση κατάφεραν να σκοτώσουν τον Αλί. Το ισλαμικό έθνος συγκλονίστηκε βαθύτατα, και στις διαπραγματεύσεις που επακολούθησαν ο Χασάν, γιος και διάδοχος του Αλί, υποχώρησε για να αποφευχθεί περαιτέρω αιματοχυσία, και αναγνώρισε την αρχή του Μοαουΐγιε.

---

*Σ.τ.μ. στα ελληνικά Μαβίας και Μωαβιά

Σε μικρό χρονικό διάστημα, ο Μοαουΐγιε, ο οποίος είχε υφαρπάξει την εξουσία, εκ νέου συγκλόνισε το ισλαμικό έθνος υποχρεώνοντας όλους να αναγνωρίσουν με όρκο τον γιο του, Γιαζίντ, για διάδοχό του. Αυτό το επέτυχε καταφεύγοντας στην τεχνική αρχικής τιμωρίας (για τυχόν άρνηση) και ύστερης ανταμοιβής (για τυχόν συμβιβαστική αποδοχή). Ο Χουσεΐν, δεύτερος γιος του Αλί, ηγήθηκε τότε επανάστασης εναντίον του Γιαζίντ (καθώς την ίδια χρονική στιγμή είχαν πεθάνει ο Μοαουΐγιε και ο Χασάν). Οι κάτοικοι του Ιράκ είχαν υποσχεθεί υποστήριξη στον Χουσεΐν, αλλά ύστερα από τις απατηλές υποσχέσεις και τη βίαιη καταστολή που εφάρμοσε η κεντρική κυβέρνηση, τον εγκατέλειψαν. Αντί να διαφύγει ή να συνθηκολογήσει, ο Χουσεΐν και εβδομήντα πιστοί οπαδοί του αντιμετώπισαν την στρατιά του Γιαζίντ που αποτελούνταν από μερικές εκατοντάδες χιλιάδες στρατιώτες, και πολέμησαν γενναία στην Κερμπάλα μέχρι που όλοι σκοτώθηκαν. Αυτό αποδείχθηκε αργότερα ότι ήταν το πρώτο καρφί στο φέρετρο της ομεϋαδικής δυναστείας, η οποία βασίλευσε για λίγο λιγότερο από ένα αιώνα.

Αυτό το γεγονός σημειώνει τη γέννηση του κινήματος των Σιιτών, οι οποίοι συμπεριλάμβαναν τους σκληροπυρηνικούς οπαδούς του Αλί, οι οποίοι αποκαλούσαν τους αυτούς τους 'οπαδούς' ή 'κόμμα' του Αλί. Το κίνημα εμφανίστηκε αρχικά ως πολιτική διαφωνία, αλλά δεν μπορούσε εν προκειμένω να διακρίνει κάποιος την πολιτική από τη θρησκεία, επειδή η ανταπόδωση δικαιοσύνης στο Ισλάμ είναι μια θρησκευτική εντολή. Με την πάροδο του χρόνου, το κίνημα των Σιιτών πήρε τη μορφή ισλαμικής αίρεσης της οποίας το πολιτικό πιστεύω περιστρεφόταν γύρω από την αποδοχή ότι το δικαίωμα εκλογής χαλίφη απαιτούσε την ανακήρυξη του Αλί ήδη ως πρώτου χαλίφη, και τη διαδοχή του στο ύπατο αξίωμα από τους φυσικούς απογόνους του (με προτεραιότητα στη διαδοχή για το μεγαλύτερο γιο).

Αργότερα, οι Σιίτες ανέπτυξαν επιπλέον θεωρίες και τελικά διαιρέθηκαν σε πολλούς κλάδους, από τους οποίους ο κεντρικός και μεγαλύτερος αποτελείται από αυτούς οι οποίοι πιστεύουν στους Δώδεκα Ιμάμηδες, και πιο συγκεκριμένα στο ότι ο Δωδέκατος Ιμάμης, ο οποίος μετέστη σε μια ιδιαίτερη κατάσταση μυστικής παρουσίας ήδη από την παιδική του ηλικία, προόρισται να επιστρέψει μια μέρα υπό την μορφή του επί μακρόν αναμενόμενου Μάχντι,[16] και να βασιλεύσει με δικαιοσύνη. Οι Σιίτες αποτελούν περίπου 10% του συνόλου των Μουσουλμάνων ανά τον κόσμο, ενώ οι υπόλοιποι παραδοσιακά ονομάζονται Σουνίτες. Οι Σιίτες τείνουν να διατηρούν μία μνησικακία εναντίον των Σουνιτών για την άμεση αποδοχή του ομολογουμένως άδικου ομεϋαδικού καθεστώτος, αλλά όλοι τους πιστεύουν στο Κοράνιο και στην Προφητεία Μουχάμαντ. Κάθε χρόνο μνημονεύουν τη Μάχη της Κερμπάλα και το μαρτυρικό θάνατο του Χουσεΐν. Πολλοί από αυτούς δέρνονται, πενθώντας και μετανοώντας που οι πρόγονοί τους εγκατέλειψαν τον Χουσεΐν στην πιο κρίσιμη στιγμή της μάχης. Αποτελεί χειροπιαστό γεγονός ότι οι Σουνίτες επίσης έχουν σεβασμό, αγάπη, συμπάθεια και συναίσθημα ως προς τον Αλί και τους γιους του, Χασάν και Χουσεΐν, καθώς και τους απογόνους τους.

Τα παραπάνω, αν και προσπαθήσαμε να τα συντομεύσουμε στο έπακρον, είναι αρκετά για να διαφωτίσουν το ιστορικό παρελθόν. Είναι ώρα για να επανέλθουμε στο βασικό μας θέμα, τη δημοκρατία. Το προαναφερθέν λυπηρό ιστορικό γεγονός δημιούργησε ένα ατυχές προηγούμενο για την παράδοση της κυβερνητικής ισχύος από χέρι σε χέρι όχι υπό συνθήκες όρκου και υπόσχεσης προς την ισλαμική κοινωνία αλλά υπό την εξουσία

16 Αλ Μάχντι: Κυριολεκτικά 'ο Καθοδηγημένος', είναι ο θρησκευτικός αρχηγός ο οποίος έχει προφητευθεί σε κάποιες προφορικές παραδόσεις του Προφήτη Μωάμεθ (Χαντίθ) ότι θα έλθει και θα οδηγήσει τους πιστούς στη νίκη πριν από την Ημέρα της Κρίσης (σημείωση του εκδότη).

του σπαθιού και του χρυσού. Οι επιπτώσεις από το παραπάνω ατυχές συμβάν άφησαν ανεξίτηλα ίχνη και καθόρισαν αρνητικά τη μεταγενέστερη ισλαμική ιστορία. Απολυταρχικοί ηγεμόνες κατάφεραν στη διάρκεια των αιώνων να βρίσκουν πάντοτε μορφωμένους ανθρώπους οι οποίοι ήταν πρόθυμοι να τους εξυπηρετήσουν και να τους δικαιολογήσουν και οι οποίοι, αν και συχνά με κάποια επιφύλαξη, έδιναν τη νομική – θεωρητική κάλυψη μιας άδικης εξουσίας. Άλλοι μορφωμένοι άνθρωποι, οι οποίοι τόλμησαν να φωνάξουν δυνατά την ανεπιθύμητη αλήθεια, πλήρωσαν την απόπειρά τους χάνοντας την ελευθερία τους ή ακόμη και τη ζωή τους. Τα πράγματα συνήθως πήγαιναν καλά, όταν ο χαλίφης ήταν καλός, και άσχημα, όταν ο χαλίφης ήταν κακός, και η δεύτερη περίπτωση ήταν η συνηθέστερη. Και στις δύο περιπτώσεις, η εξουσία του λαού και το δικαίωμα εξάσκησης ελέγχου επί του χαλίφη μειώθηκαν στο έπακρο. Ο ισλαμικός πολιτισμός αναπτύχθηκε ιδιαίτερα, επειδή υπήρχαν πάντοτε αυτοί που πίστευαν ότι είναι ένα θρησκευτικό καθήκον να αναζητούν τη γνώση, να αριστεύουν στην επιστημονική έρευνα, και να αναπτύσσουν όλες τις πτυχές του πολιτισμού. Η κυβερνητική αρχή του χαλιφάτου τους παρότρυνε σε όλους τους τομείς της επιστημονικής δραστηριότητάς τους, αλλά αποθάρρυνε οποιαδήποτε προσπάθεια συζήτησης ή συγγραφής σχετικά με τα δικαιώματα του λαού να ελέγχουν τους ηγεμόνες, ή αναφορικά με την απεριόριστη εξουσία των αρχόντων. Εάν λάβουμε υπόψη το μεγαλοφυή χαρακτήρα του ισλαμικού πολιτισμού σε πλείστους τομείς της γνώσης, αντιλαμβανόμαστε ότι τα υπαρκτά κείμενα που αναφέρονται στα συνταγματικά δικαιώματα του λαού είναι εμπεριστατωμένα και πειστικά, αλλά ανεπαρκή.

Στους Μουσουλμάνους αδελφούς μου, σε όσους από αυτούς αντιδρούν σπασμωδικά και διαστρεβλώνουν τη δημοκρατία, θα ήθελα να πω ότι η δημοκρατία δεν ήταν ποτέ ένα πρόβλημα του μουσουλμανικού κόσμου. Αντίθετα, η διαρκής μάστιγα του μουσουλμανικού κόσμου ήταν ο δεσποτισμός και η απολυταρχία.

Θα ήμασταν τυφλοί αν αποτυγχάναμε να δούμε αυτή την πραγματικότητα την οποία η ίδια η Ιστορία μας αποκαλύπτει. Σε αυτούς οι οποίοι κατηγορούν το Ισλάμ ότι δεν ανέχεται τη δημοκρατία, θα έλεγα ότι η σκέψη τους είναι λάθος, αλλά υπάρχει μια μεγάλη διαφορά ανάμεσα στη δυτική δημοκρατία και το Ισλάμ. Στη δυτική δημοκρατία, ο Θεός μπορεί είτε να καταψηφισθεί, είτε να απορριφθεί κατόπιν χρήσης δικαιώματος αρνησικυρίας εναντίον του, εάν οι αντίπαλοί Του καταφέρουν να αποκτήσουν την πλειοψηφία. Στο Ισλάμ, το Σύνταγμα βασίζεται στη Σαρία, και επομένως κάθε νομοθεσία που έρχεται σε αντίθεση είναι αντισυνταγματική. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η δημοκρατική διαδικασία μπορεί να αναπτυχθεί απρόσκοπτα και ολοκληρωμένα.

Η σύγχρονη ισλαμική επαναδραστηριοποίηση εκτείνεται πολύ πέρα από τις συνεχώς διαφημιζόμενες εικόνες εμπρηστικού εξτρεμισμού, βίαιης έκφρασης, ή απολυταρχικών καθεστώτων, κοσμικού ή δήθεν θρησκευτικού χαρακτήρα. Ένα ιδιαίτερα πλατύ και ήρεμο κίνημα φωτισμένων ανθρώπων που τοποθετούνται στο χώρο του Κέντρου έχει προχωρήσει αρκετά, ανακαλύπτοντας τις πραγματικότητες της θρησκείας. Έχουν αφυπνισθεί από τα διδάγματα της Ιστορίας και δεν τροφοδοτούνται από κενό χουλιγκανισμό ενάντια σε άλλους, αλλά από σωστή πληροφόρηση και διάθεση να προχωρήσουν σε μεταρύθμιση. Στο κάτω-κάτω της γραφής, Μουσουλμάνοι διανοητές εδώ και πολύ καιρό διετύπωσαν την αλήθεια ότι ένα μη ισλαμικό κράτος το οποίο σέβεται, επιβάλλει και τηρεί τη δικαιοσύνη είναι καλύτερο από ένα ισλαμικό κράτος που χαρακτηρίζεται από τυραννία και αδικία.

Ο Ενδότερος Εαυτός

Οι Πέντε Στυλοβάτες του Ισλάμ

Τα δύο πρώτα κεφάλαια αναφέρθηκαν σε θέματα πίστης, όπως αυτά ορίζονται σύμφωνα με τα λόγια του Προφήτη Μωάμεθ: «*Να πιστεύετε στο Θεό, στους αγγέλους Του, στα*

Βιβλία Του, στους απεσταλμένους Του, στην Τελευταία Ημέρα, και στην μοίρα ή προορισμό (η πίστη στον προορισμό δεν αναιρεί την έννοια της ελεύθερης βούλησης, αλλά αναφέρεται σε αυτό που δεν ελέγχει κάποιος, είτε καλό είτε κακό)». Στην παρουσίασή μας δεν προβάλαμε αυτά τα θέματα ως 'δόγμα' που πρέπει να γίνει αποδεκτό στα τυφλά, αλλά προσπαθήσαμε να τα εξηγήσουμε λογικά. Αυτό είναι σύμφωνο με τον τρόπο τον οποίο συστήνει το Κοράνιο, το οποίο καλεί τον ανθρώπινο νου να σκεφτεί, δείχνοντας σημάδια και θέτοντας ερωτήματα για περισυλλογή, όχι για να επιβάλει την πίστη, αλλά για να πείσει.

Το πιστεύω του Ισλάμ (ότι υπάρχει μόνον Ένας Θεός) μαζί με τα βασικά θέματα της πίστης είναι παρεμφερές με αυτό των άλλων αβρααμικών θρησκειών, του Χριστιανισμού και του Ιουδαϊσμού. Όντως, το Ισλάμ περιγράφει τους προηγούμενους απεσταλμένους του Θεού και τους οπαδούς τους ως Μουσουλμάνους οι οποίοι ακολουθούσαν το Ισλάμ, εδώ νοητό με την κυριολεκτική σημασία της λέξης, δηλ. υποταγή στο θέλημα του Θεού. Στο παρόν κεφάλαιο, παρουσιάσαμε πρώτα ένα γενικό διάγραμμα της ισλαμικής θρησκείας και της Σαρία. Στη συνέχεια, στην παρούσα ενότητα, θα αναπτύξουμε μία άλλη όψη του Ισλάμ, η οποία μάλιστα είναι ιδιαίτερα συγκεκριμένη και λεπτομερειακά αποσαφηνισμένη: την λατρεία. Για το Ισλάμ, η λατρεία έχει καίρια σημασία, και επικεντρώνεται στον καθένα Μουσουλμάνο εξατομικευμένα, ούτως ώστε η ισλαμική κοινότητα να απαρτίζεται από υγιείς μονάδες, ή, με άλλα λόγια, το κτήριο να είναι κατασκευασμένο από σωστά λειασμένους λίθους.

Η υποχρεωτική λατρεία στο Ισλάμ περιλαμβάνει πέντε τομείς, όπως αυτοί περιγράφονται από τον Προφήτη Μωάμεθ: «*Το Ισλάμ οικοδομήθηκε πάνω σε πέντε στυλοβάτες: στην ομολογία* (μαρτυρία) *ότι δεν υπάρχει θεός εκτός του Θεού* (Αλλάχ) *και ότι ο Μωάμεθ είναι ο απεσταλμένος Του, στην καθιέρωση προσευχών, στην πληρωμή του ζακάτ* (φόρος ελεημοσύνης), *στην εφαρμογή της νηστείας του Ραμαζανίου, και στο Χατζ* (προσκύνημα), *αν κάποιος δύναται να το επιτελέσει*». Σε μια άλλη περίπτωση, όταν ζητήθηκε από τον Προφήτη να δώσει έναν ορισμό του Ισλάμ, αυτός κατονόμασε τους παραπάνω πέντε στυλοβάτες. Είναι αυτονόητο ότι τα κτήρια δεν υπάρχουν για τους στυλοβάτες, αλλά αντίθετα οι στυλοβάτες υπάρχουν για να στηρίζουν τα κτήρια. Εκείνοι οι οποίοι περιορίζουν το Ισλάμ σε μόνο την τελετουργική λατρεία από τη φύση τους στερούνται κατανόησης της ολοκληρωμένης και συνολικής φύσης του Ισλάμ, και δεν κατανοούν το σκοπό τον οποίο αυτές οι πράξεις λατρείας προορίζονται να υπηρετήσουν κατά την διαμόρφωση του χαρακτήρα ενός πιστού.

Οι «πέντε στυλοβάτες του Ισλάμ» είναι η ελάχιστη απαίτηση λατρείας. Οποιαδήποτε νόμιμη πράξη, επιτελούμενη με την πρόθεση απόδοσης ευχαριστιών προς τον Θεό, θεωρείται ότι είναι λατρεία Του και η διάθεση φιλανθρωπισμού είναι ευπρόσδεκτη χωρίς όρια και μέχρι την παραμικρή λεπτομέρεια. Το να χαμογελά κάποιος στους ανθρώπους που συναντά και να απομακρύνει επιβλαβή αντικείμενα από το δρόμο αποτελούν ουσιαστικά πράξεις λατρείας του Θεού και έτσι έχουν περιγραφεί στους πιστούς από τον Προφήτη Μωάμεθ. Πρακτικά, όλες οι πράξεις κάποιου ανθρώπου μπορούν να γίνουν, σύμφωνα με την πρόθεσή του, νόμιμες πράξεις λατρείας. Θα αναπτύξουμε τώρα εν συντομία τον καθένα από αυτούς τους στυλοβάτες.

Ομολογία (Σαχάντα). Η απλή δήλωση: «*Επιβεβαιώνω ότι δεν υπάρχει θεός εκτός του Θεού* (Αλλάχ) *και ότι ο Μωάμεθ είναι ο απεσταλμένος Του*» είναι ο κωδικός πρόσβασης στο Ισλάμ. Η ειλικρινής ομολογία αυτή, εάν έχει γίνει ενώπιον δύο μαρτύρων, είναι όλη κι' όλη η τυπική διαδικασία, που απαιτείται για να προσχωρήσει κάποιος στο Ισλάμ. Η Σαχάντα περιλαμβάνεται επίσης στην πρόσκληση για προσευχή (αζάν) και επαναλαμβάνεται κατά τη διάρκεια όλων των προσευχών. Ωστόσο, είναι κάτι παραπάνω από μία λεκτική διατύπωση, διότι

όταν κάποιος δηλώνει ότι θεωρεί τον Θεό ως Θεό του, αυτό σημαίνει ότι Τον θεωρεί διαμορφωτή και οδηγητή της ζωής του, και ότι αρνείται να επηρεαστεί από άλλους παράγοντες, ό,τι και αν είναι αυτοί, άνθρωποι, πράγματα, προσωπικές διαθέσεις, ή επιθυμίες. Το άτομο, το οποίο ομολογεί ότι ο Μωάμεθ είναι απεσταλμένος του Θεού, στην πραγματικότητα υπόσχεται να τηρήσει τις οδηγίες και διδαχές του Μωάμεθ και να αποδεχτεί την θεία πηγή τους. Στην ισλαμική νομολογία και στην ισλαμική λογοτεχνία, γράφηκαν πολλά κείμενα, συχνά μακροσκελή, σχετικά με τις εκτεταμένες συνέπειες της δήλωσης: *«Δεν υπάρχει θεός εκτός του Θεού και ο Μωάμεθ είναι ο απεσταλμένος Του»*.

Προσευχή (Σαλάχ). Η τελετουργική προσευχή του Ισλάμ αποτελεί μια ξεχωριστή οντότητα, κάπως διαφορετική από την προσευχή όπως αυτή είναι γνωστή με την ευρύτερη έννοιά της, δηλαδή είτε τη γνωστοποίηση των συναισθημάτων μας στον Θεό, κάτι που μπορεί να επισυμβεί οποιαδήποτε στιγμή, σε οποιοδήποτε μέρος, είτε την παράκληση για καθοδήγηση, βοήθεια και άφεση αμαρτιών που και επιτάσσεται από το Κοράνιο και θεωρείται αξιέπαινη σύμφωνα με άλλες θρησκείες. Μία τελετουργική ισλαμική προσευχή παίρνει ειδική μορφή και περιεχόμενο, και σ' αυτά συμμετέχουν αρμονικά και το σώμα και η ψυχή. Η τελετουργική ισλαμική προσευχή πραγματοποιείται πέντε φορές την ημέρα: πριν την ανατολή, κατά το μεσημέρι, το απόγευμα, αμέσως μετά την δύση, και λίγο αργότερα το βράδυ.

Οι προσευχές μπορούν να γίνουν σε οποιοδήποτε καθαρό μέρος (σπίτι, τζαμί, πάρκο, χώρο εργασίας κλπ.), είτε ατομικά είτε ομαδικά, (άντρες ξεχωριστά από γυναίκες). Σε περίπτωση ομαδικής προσευχής, ένα από τα μέλη της ομάδας ηγείται ως ιμάμης (ηγέτης). Καθε μία από τις πέντε προσευχές παίρνει μόνο λίγα λεπτά της ώρας για να εκτελεστεί. Μόνον η μεσημβρινή προσευχή της Παρασκευής επιβάλλεται να είναι μια συλλογική (ομαδική) προσευχή και να πραγματοποιείται στο τζαμί, αφού πρώτα εκφωνηθεί το κήρυγμα (χούτμπα). Ο ιμάμης (ο επικεφαλής

της προσευχής) δεν είναι ιερέας, ούτε χρειάζεται να ηγείται της κάθε προσευχής το ίδιο πρόσωπο, αλλά κατά την επιλογή του από τους άλλους πιστούς συνυπολογίζονται η ευρυμάθειά του και η γνώση του Κορανίου και του Ισλάμ γενικώτερα την οποία τεκμηριωμένα έχει (συνήθως αυτή την ευθύνη μπορεί να φέρουν άνθρωποι από διάφορα κοινωνικο-επαγγελματικά στρώματα, δηλ. επιχειρηματίες, εργάτες, τεχνίτες, γιατροί, καθηγητές, και διάφοροι άλλοι, όπως επίσης και θεολόγοι).

Προκειμένου να επιτελέσει κάποιος την προσευχή του, πρέπει να είναι καθαρός, έχοντας πραγματοποιήσει μία τελετουργική κάθαρση (ουντού), η οποία συνεπάγεται καθαρισμό του στόματος, των ρουθουνιών, του προσώπου, των βραχιόνων ως τους αγκώνες, και των ποδιών με νερό και σκούπισμα του κεφαλιού και των αυτιών με βρεγμένα χέρια. Η κάθαρση μπορεί να είναι αρκετή για μία ή περισσότερες προσευχές στη διάρκεια της ημέρας, αλλά πρέπει οπωσδήποτε να επαναληφθεί, εάν κάποιος αποκοιμηθεί, ουρήσει, αφοδεύσει, ή αποβάλει αέριο. Ενδεχόμενη σεξουαλική επαφή επιβάλλει στον πιστό ένα πλήρες λουτρό. Οι γυναίκες εξαιρούνται από τις τελετουργικές προσευχές, κατά την περίοδο της εμμήνου ρύσης, και μετά την παύση της περιόδου ένα πλήρες λουτρό είναι απαραίτητο. Το ίδιο ακριβώς αφορά κάθε γυναίκα, όταν είναι λεχώνα. Πλήρες λουτρό απαιτείται για τους άντρες μετά από τυχόν εκσπερμάτωση. Ωστόσο, ο καθένας μπορεί να προσεύχεται στο Θεό οποιαδήποτε στιγμή, σε ατομική ικεσία, με ή χωρίς ουντού.

Κατά την προσευχή, ο κάθε πιστός επικοινωνεί με τον Θεό, ο οποίος αποτελεί τον μόνον ακροατή. Ο πιστός στρέφεται κοιτώντας προς την κατεύθυνση του Κάαμπα (το πρώτο τζαμί όλων των εποχών, το οποίο οικοδομήθηκε από τον πατριάρχη Αβραάμ και τον γιο του Ισμαήλ για την λατρεία του Ενός Θεού, στον τόπο όπου πολύ αργότερα αναπτύχθηκε η πόλη της Μέκκας στην Αραβία). Μόνο γύρω από το Κάαμπα, στη Μέκκα,

οι Μουσουλμάνοι στέκονται σε ομόκεντρους κύκλους για τις προσευχές τους (κάτι που αποτελεί μία ιδιαίτερα εντυπωσιακή σκηνή). Σε οποιοδήποτε σημείο του κόσμου και αν βρίσκονται, κατά την προσευχή τους, οι Μουσουλμάνοι στέκονται σε ευθείες γραμμές, χωρίς κενά ανάμεσά τους, και με πρόσωπο στραμένο προς τη Μέκκα. Οι γυναίκες συνήθως καλύπτουν τις πίσω σειρές, κάτι που δεν είναι απαραίτητα μία θρησκευτική επιταγή αλλά μία αισθητική προτίμηση, εφόσον οι γυναίκες θα αισθάνονταν άβολα με τους άντρες να στέκονται πίσω τους κατά τη διάρκεια της υπόκλισης και της γονυκλισίας.

Η προσευχή αρχίζει με την απαγγελία των λέξεων *Αλλάχ ου Άκμπαρ*, δηλαδή, ο Θεός είναι ο Μέγιστος (από όλους τους άλλους), με τις οποίες ο πιστός πρακτικά γυρίζει την πλάτη του σε ολόκληρο το υλικό σύμπαν και απευθύνεται στον Θεό. Απαραίτητο συστατικό στοιχείο κάθε προσευχής είναι το Εισαγωγικό Κεφάλαιο του Κορανίου, το οποίο λέει: «*Στο όνομα του Αλλάχ, του Παντελεήμονα, του Πολυεύσπλαχνου* (Μπισμιλλάχ ιρραχμάνιρραχίμ). *Η Δόξα ανήκει στον Αλλάχ, τον Άρχοντα όλων των κόσμων, Τον Παντελεήμονα, τον Πολυεύσπλαχνο, τον Ηγεμόνα της Ημέρας της Κρίσης. Εσένα μόνο λατρεύουμε και Εσένα μόνο ικετεύουμε για να μας παρέχεις τη βοήθειά Σου. Καθοδήγησέ μας στον ορθό δρόμο. Τον δρόμο εκείνων, που τους χάρισες την Ευλογία Σου, όχι εκείνων που περιέπεσαν στην Οργή Σου και που παραστράτησαν*» (1:1-7). Το υπόλοιπο της κάθε προσευχής αποτελείται από απαγγελία επιπρόσθετων αποσπασμάτων του Κορανίου, από υποκλίσεις και γονυκλισίες (όλες προσφερμένες στον Θεό), στις οποίες παρεμβάλλονται επικλήσεις, όπως «*Δόξα στον Κύριό μου τον Μέγιστο*», «*Δόξα στον Κύριό μου τον Ύψιστο*», «*Ο Αλλάχ ακούει εκείνους που Τον ευχαριστούν*», ή ο,τιδήποτε άλλο γεμίζει την καρδιά κάποιου ως έκφραση ικεσίας. Η προσευχή ολοκληρώνεται όταν ο προσευχόμενος κάθεται κατά γης και επαναλαμβάνει την Ομολογία (Σαχάντα), ζητώντας την ειρήνη και τις ευλογίες του Θεού για τους προφήτες Μωάμεθ και Αβραάμ, καθώς και για τις οικογένειες και τους πιστούς τους.

Η προσευχή, τόσο η υποχρεωτική όσο και η αυθόρμητη, είναι ένας τεράστιος πνευματικός θησαυρός προς αξιοποίηση. Εμπνέει στον πιστό ειρήνη, αγνότητα και ηρεμία, ενώ ενσταλάζει μέσα του τη διαρκή επίγνωση της εγγύτητας προς τον Θεό. Μειώνει εντυπωσιακά τον θόρυβο και τη φασαρία της ζωής σε ανεκτά επίπεδα. Καθώς κατατέμνουν το 24ωρο (τη νύκτα και τη μέρα) σε πέντε τμήματα, οι προσευχές βοηθούν τους πιστούς να διατηρούν ένα θεραπευτικό επίπεδο ευεξίας, και πρακτικά μιλώντας, δεν αφήνουν περιθώρια στην συνείδησή τους για πονηρές σκέψεις ή πράξεις.

Φόρος ελεημοσύνης (Ζακάτ). Το να ξοδεύει κάποιος χρήματα για φιλανθρωπία είναι αξιέπαινο, και οι Μουσουλμάνοι ενθαρρύνονται να ξοδεύουν όσα περισσότερα μπορούν. Ο ουρανός είναι το όριο. Αλλά ο φόρος ζακάτ, τρίτος στυλοβάτης του Ισλάμ, είναι κάτι το διαφορετικό, επειδή είναι υποχρεωτική, όχι προαιρετική, ελεημοσύνη και δίνεται σε μία συγκεκριμένη και υπολογισμένη ποσότητα. Σε γενικές γραμμές, ό,τι περισσεύει πέρα και πάνω από την ικανοποίηση των φυσικών αναγκών και των εξόδων ενός ατόμου και διατηρείται ως απόθεμα για ένα ολόκληρο χρόνο, πρέπει να εξαγνιστεί από τη ζακάτ, σε ποσοστό δυόμιση τοις εκατό. Συνεπώς, ένα αδρανές ποσό χρήματων, στην πραγματικότητα, τιμωρείται με πλήρη εξαφάνιση κατά τη διάρκεια μιας περιόδου περίπου σαράντα χρόνων, κάτι που αποτελεί κίνητρο για να χρησιμοποιήσει κάποιος τα χρήματα σε κάποια επενδυτική δραστηριότητα ή ένα κοινωφελές έργο, έτσι εξυπηρετώντας το δημόσιο συμφέρον. Πέραν από τα χρηματικά ποσά, άλλης μορφής οφέλη και κέρδη υπόκεινται σε άλλους κανονισμούς προσφοράς ελεημοσύνης (ζακάτ), συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από βιομηχανία, γεωργία, κτηνοτροφία, ακίνητα κλπ., όπως εκτενώς περιγράφονται σε εξειδικευμένες αναλύσεις.

Η ζακάτ είναι το δικαίωμα των φτωχών στον πλούτο των πλουσίων, και δεν είναι ούτε προαιρετική ελεημοσύνη, ούτε φιλανθρωπία. Σε ένα ισλαμικό κράτος, ο φόρος ελεημοσύνης εισπράττεται από την κυβέρνηση και αποτελεί πρωταρχική πηγή του προϋπολογισμού, ο οποίος συμπληρώνεται και από άλλες θεσμοθετημένες φορολογίες, όπως κρίνεται απαραίτητο. Η ζακάτ μπορεί να δοθεί σε εθελοντικά ισλαμικά ιδρύματα, τα οποία θα είναι στη συνέχεια υπεύθυνα για τη δίκαιη διανομή της ζακάτ. Μπορεί επίσης να αποδοθεί απευθείας σε άπορους, ιδιαίτερα σε περιοχές όπου ο ισλαμικός νόμος δεν λειτουργεί (όπως στην περίπτωση των Μουσουλμάνων που ζουν ως μειονότητες ανά τον κόσμο ή υπό κοσμική κυριαρχία). Άποροι μη Μουσουλμάνοι μπορούν να συμπεριληφθούν ως δικαιούχοι.

Η ζακάτ αντιπροσωπεύει τον άρρηκτο δεσμό μεταξύ των μελών της μουσουλμανικής κοινότητας, τον οποίο ο Προφήτης Μωάμεθ παρομοίασε με «*τα όργανα του σώματος, που, εάν το ένα από αυτά υποφέρει, τότε όλα τα υπόλοιπα τρέχουν να βοηθήσουν*». Κυριολεκτικά, η λέξη ζακάτ στα αραβικά σημαίνει «κάθαρση», και αυτό δηλώνει ότι κάποιος εξαγνίζει τα χρήματά του δίνοντας από αυτά στους άπορους το μερίδιο που ακριβώς τους αναλογεί. Όταν οι Μουσουλμάνοι καταβάλουν τη ζακάτ, έχουν την πραγματική αίσθηση ότι είναι μια επένδυση και όχι ένα χρέος.

Νηστεία κατά το Ραμαζάνι (Σάουμ). Ο μήνας του Ραμαζανίου είναι μέρος του ισλαμικού σεληνιακού ημερολογίου και επειδή το σεληνιακό ημερολόγιο είναι έντεκα ημέρες συντομώτερο του Γρηγοριανού ημερολογίου, το Ραμαζάνι έρχεται έντεκα μέρες νωρίτερα κάθε χρόνο. Αυτό το γεγονός συνεπάγεται ότι στη διάρκεια της ζωής ενός Μουσουλμάνου, η νηστεία του θα συμπέσει επανειλημένα με διαφορετικές εποχές, δηλ. χειμώνα, καλοκαίρι, κλπ. Από την ανατολή ως τη δύση του ηλίου, κατά τη διάρκεια κάθε ημέρας του Ραμαζανίου, οι Μουσουλμάνοι ούτε τρώνε, ούτε πίνουν τίποτα (ούτε καν νερό).

Επίσης, το σεξ απαγορεύεται κατά τη διάρκεια της ημέρας, και για να διατηρήσει κάποιος τη νηστεία του, δεν πρέπει να εκφράζει θυμό, οργή, ή οποιαδήποτε άλλη ανάρμοστη συμπεριφορά.

Το Ραμαζάνι δεν είναι μήνας πείνας, επειδή η διατροφή και η ενυδάτωση επισυμβαίνουν κατά τη διάρκεια της νύκτας. Συνίσταται, ωστόσο, μέτρο στην κατανάλωση των γευμάτων μετά τη δύση του ηλίου και πριν από την ανατολή. Όσοι είναι άρρωστοι, παιδιά, θηλάζουσες μητέρες, και ηλικιωμένοι εξαιρούνται από την νηστεία.

Καθώς κάποιος δαμάζει την έλξη των καθημερινών συνηθειών και υπομένει την πείνα και τη δίψα, το Ραμαζάνι αναδεικνύεται σε μία πρώτης τάξης άσκηση αυτοσυγκράτησης και εξαιρετική δοκιμασία τη δύναμης της θέλησης (και πώς θα ήταν η ανθρωπότητα, αν η ικανότητα αυτοσυγκράτησης χανόταν;). Η νηστεία γίνεται μία ιδιαίτερα πολύτιμη εμπειρία, καθώς χάρη σ'αυτήν ο νηστεύων υπερβαίνει τις ανάγκες της υλικής υπόστασής του και καλλιεργεί την πνευματική του διάσταση. Ο μήνας αυτός είναι μια περίοδος πνευματικής ανανέωσης και αναζωογόνησης. Είναι σχεδόν σαν να φορτίζει κάποιος τις μπαταρίες του για τον υπόλοιπο χρόνο. Έντονη λατρεία και ελεημοσύνη είναι επίσης κύρια χαρακτηριστικά αυτού του μήνα. Στο τέλος του Ραμαζανίου, οι Μουσουλμάνοι εορτάζουν ένα από τα δύο Αΐντ (θρησκευτικές γιορτές) του Ισλάμ – η άλλη είναι στο τέλος του Χατζ (Προσκυνήματος) – η οποία αρχίζει με μια ιδιαίτερη, συλλογική πρωϊνή προσευχή και περιλαμβάνει διάφορες εορταστικές συγκεντρώσεις με όλη την οικογένεια και τους φίλους.

Προσκύνημα (Χατζ). Το Ισλάμ σχετίζεται τόσο πολύ βαθιά με τη μονοθεϊστική αποστολή του Αβραάμ, ώστε ο πέμπτος στυλοβάτης του Ισλάμ (το Χατζ) δεν είναι τίποτ' άλλο παρά ένας επίσημος εορτασμός της υπακοής του πατριάρχη Αβραάμ στον Θεό. Ο Προφήτης Αβραάμ (ειρήνη σ' αυτόν) υπάκουε

με συνέπεια στο Θεό μέσα από τις δοκιμασίες που περνούσε στη ζωή. Σε μία από τις δοκιμασίες αυτές, ο Θεός τον διέταξε να οδηγήσει τη σύζυγό του Άγαρ και τον μοναδικό εκείνη την εποχή γιο του Ισμαήλ σε μία φαινομενικά έρημη περιοχή της νοτιοδυτικής Αραβίας. Εναποθέτοντας στο Θεό την εμπιστοσύνη του για την ευημερία τους, ο Αβραάμ άφησε την γυναίκα και το παιδί του στον τόπο όπου αργότερα ιδρύθηκε η Μέκκα. Λίγο μετά την αναχώρηση του Αβραάμ, όταν οι προμήθειές τους είχαν σχεδόν εξαντληθεί και η μητέρα του Ισμαήλ έπρεπε να περάσει από τη δοκιμασία της αναζήτησης νερού, ευρισκόμενη σε κατάσταση πανικού και σχεδόν σε απόγνωση, αναπάντεχα και θαυματουργικά αναφάνηκε η πηγή Ζεμζέμ. Ο Αβραάμ, ο οποίος τους επισκεπτόταν περιοδικά, διατάχθηκε αργότερα από τον Θεό να οικοδομήσει, με την βοήθεια του Ισμαήλ, το πρώτο τζαμί για τη λατρεία του Θεού και να καλέσει τους πιστούς να το επισκεφτούν ή να κάνουν λατρευτικό προσκύνημα (Χατζ) στο εν λόγω τζαμί. Ωστόσο, η πιο επίπονη δοκιμασία για τον Αβραάμ ήταν χωρίς αμφιβολία η θεία εντολή να θυσιάσει τον ίδιο τον γιο του. Στην εντολή αυτή, ο Αβραάμ υπάκουσε, όντας μάλιστα ενθαρρυμένος και από τον ίδιο το γιο του για να εκτελέσει την εντολή του Θεού. Ο Θεός, έχοντας δοκιμάσει την ειλικρίνεια και την πίστη του Αβραάμ, γλύτωσε το παιδί και το αντικατέστησε με ένα κριάρι.

Το προσκύνημα επομένως ξεκίνησε με τον Αβραάμ και τον Ισμαήλ και συνεχίστηκε χωρίς διακοπή από τότε. Δυστυχώς, όμως, οι άνθρωποι μετά από πολλές γενιές διολίσθησαν στην ειδωλολατρία και μετέτρεψαν τον οίκο λατρείας του Θεού σε οίκο ειδώλων. Κάθε φυλή των ειδωλολατρών Αράβων πήρε ένα είδωλο, του έδωσε ένα όνομα, και το τοποθέτησε στο Κάαμπα. Το προσκύνημα συνεχίστηκε να τηρείται κατά την Αρχαιότητα, αλλά αντί να είναι μία περίοδος λατρείας του ενός Θεού, μετατράπηκε σε περίοδο ευθυμίας και γιορτής, μέθης και ακολασίας, ενώ αυτοσχεδιάζονταν νέες τελετουργίες, όπως

για παράδειγμα να περιστρέφονται γύρω από τον Κάαμπα γυμνοί και να χειροκροτούν, τραγουδούν και σφυρίζουν. Ο νοθευμένος θεσμός του προσκυνήματος ήταν ένα μεγάλο οικονομικό προνόμιο για τους κατοίκους της Μέκκας, των οποίων η οικονομία βασιζόταν στο εποχιακό εμπόριο και σε δύο ετήσιες μετακινήσεις καραβανιών τα οποία διακινούσαν το διαμετακομιστικό εμπόριο μεταξύ της Ανατολής (Αφρική και Ασία) και της Δύσης (Συρία και πιο πέρα, προς τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία). Εμφανίστηκαν τότε και ψευδο-ιερείς που μιλούσαν εξ ονόματος των θεών και δέχονταν προσφορές και τάματα που προορίζονταν για τους θεούς αυτούς.

Για χιλιάδες χρόνια, η κατάσταση αυτή συνεχιζόταν ανάμεσα στους απογόνους του Ισμαήλ που αποτελούσαν μέρος του γένους του Αβραάμ. Έτσι, έπειτα από πολλές χιλιετίες ειδωλολατρίας, το 570 μ.Χ., γεννήθηκε ένα νέο μέλος της ισχυρής φυλής των Κουραΐς, που ήταν τμήμα των ύστερων απογόνων του Ισμαήλ, ο Μωάμεθ. Ο πατέρας του είχε πεθάνει ήδη πριν την γέννησή του και η μητέρα του απεβίωσε στην πρώϊμη παιδική ηλικία του. Ο Μωάμεθ ανατράφηκε από τον παππού του, και, όταν ο τελευταίος πέθανε, από έναν από τους θείους του. Καθώς μεγάλωνε, έγινε το επίκεντρο του σεβασμού και θαυμασμού της μικρής κοινωνίας της Μέκκας, και ήδη σε νεαρή ηλικία τού δόθηκε η παρωνυμία «ο ειλικρινής». Σε ηλικία είκοσι πέντε ετών, παντρεύτηκε μια πλούσια χήρα, την Χαντίτζα, η οποία τον γνώριζε κι εκτιμούσε το χαρακτήρα του, καθώς ο Μωάμεθ είχε παλιότερα εργαστεί στις επιχειρήσεις της ως υπεύθυνος για το εμπόριο καραβανιών. Ήταν δεκαπέντε χρόνια μεγαλύτερή του, αλλά έζησαν ευτυχισμένα σε ένα μονογαμικό γάμο για τα επόμενα είκοσι οχτώ χρόνια, έως ότου αυτή πέθανε.

Ο Μωάμεθ ποτέ δεν αποδέχθηκε την λατρεία που προσέφεραν οι συντοπίτες του στα είδωλα, και δεν συμφωνούσε με τις διάφορες αδικίες που χαρακτήριζαν την ίδια τη ζωή των προ-ισλαμικών Αράβων (η περίοδος αυτή καλείται Τζαχιλίγια,

δηλ. οι ημέρες της άγνοιας). Ο Μωάμεθ συχνά επισκεπτόταν μία σπηλιά στην κορυφή ενός βουνού κοντά στη Μέκκα, για να σκεφτεί και να διαλογιστεί μόνος του. Κάποτε, και κατά τη διάρκεια μιας από αυτές τις επισκέψεις, ο Αρχάγγελος Γαβριήλ του παρουσιάστηκε, του μεταβίβασε το θεϊκό καθήκον της Προφητείας, και του αποκάλυψε τους πρώτους στίχους του Κορανίου, οι οποίοι έχουν ως εξής: «*Διάβασε με το όνομα του Κυρίου σου, που δημιούργησε. Έπλασε τον άνθρωπο από ένα* (απλό) *θρόμβο πηκτού αίματος. Διάβασε! Και ο Κύριός σου είναι ο πλέον Γενναιόδωρος, που δίδαξε* (τη χρήση) *της Γραφίδας* (της πέννας), *δίδαξε τον άνθρωπο ό,τι δεν ήξερε*» (96:1-5). Ο μήνας ήταν Ραμαζάνι και η νύχτα ήταν η Νύχτα του Πεπρωμένου (στα αραβικά Λέϋλα-τουλ Κάνταρ). Ο Μωάμεθ καταλήφθηκε από δέος, κι έσπευσε στο σπίτι του, αναρριγώντας και τρέμοντας. Εκεί, η γυναίκα του τον παρηγόρησε και τον ηρέμησε λέγοντας: «*Σε Αυτόν, ο οποίος εξουσιάζει την ψυχή της Χαντίτζα, προσεύχομαι να γίνεις ο προφήτης αυτού του έθνους. Είσαι ευγενικός με τους συγγενείς σου, γενναιόδωρος με τους φιλοξενούμενους, πρόθυμος να προσφέρεις βοήθεια στους άπορους, και πιστός στο λόγο σου. Ο Θεός δεν θα σε απογοητεύσει*».

Ο άγγελος επισκέφτηκε ξανά και ξανά τον Μωάμεθ, καθ' όλη την διάρκεια της Προφητείας του. Αν και η καθορισμένη αποστολή του διέδωσε την αλήθεια και σηματοδότησε την επιστροφή του λαού του στον αγνό μονοθεϊσμό του Αβραάμ, τίποτα δεν θα μπορούσε να είναι περισσότερο απειλητικό για τη συμμαχία μεταξύ των πλουσίων και ισχυρών και του ειδωλολατρικού ιερατείου της Μέκκας, των οποίων η ίδια η ύπαρξη εξαρτιόταν από τη διατήρηση της τότε υπάρχουσας, παγιωμένης κατάστασης. Για δεκατρία χρόνια, ο Μωάμεθ και οι οπαδοί του στη Μέκκα διώκονταν. Τότε, μετανάστευσαν στη Μεδίνα, όπου διαμόρφωσαν τη νέα τους βάση. Εκεί τους επιτράπηκε (από το Κοράνιο) να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους και να ενδυναμώσουν τη θέση τους. Τελικά, ο στρατός του Μωάμεθ κατέκτησε την Μέκκα, κηρύσσοντας γενική

αμνηστία σε εκείνους που είχαν παλιότερα πολεμήσει ενάντια στους Μουσουλμάνους και το Ισλάμ. Κατέστρεψαν τα είδωλα, εξάγνισαν το Κάαμπα του Αβραάμ από την ειδωλολατρία και επανέφεραν τη θρησκεία στην αρχική, αγνή της μορφή. Το προσκύνημα συνεχίστηκε στην καθορισμένη εποχή του, και ο πέμπτος στυλοβάτης του Ισλάμ αποτέλεσε επιταγή για κάθε Μουσουλμάνο, άντρα ή γυναίκα, μια φορά στη διάρκεια της ζωής του, και κυρίως για όσους είναι σωματικά ικανοί γι' αυτό, και ταυτόχρονα οικονομικά εύποροι ώστε να αναλάβουν το κόστος της μετακίνησης.

Παρά τα ευρύτατα γνωστά γεγονότα που εκτέθηκαν ανωτέρω, στην μάλλον εκτενή παρουσίαση αυτή, υπάρχουν ακόμη «ειδικοί» και «λόγιοι» οι οποίοι περιγράφουν το Χατζ (Προσκύνημα) απλώς ως «μία παγανιστική τελετουργία που ενσωματώθηκε από το Ισλάμ». Δεν είναι αυτό επαρκής αιτία για τον Μουσουλμάνο να αισθάνεται ενοχλημένος;

Η εποχή του Προσκυνήματος συμπίπτει με τον δωδέκατο μήνα του σεληνιακού ημερολογίου, ο οποίος ακριβώς ονομάζεται μήνας του Χατζ (*Δου 'λ Χάτζα*), και ήταν ήδη γνωστός όταν εμφανίστηκε το Ισλάμ, εφόσον αποτελεί γεγονός σχετιζόμενο με την αβρααμική παράδοση. Κατά τη διάρκεια του Χατζ, οι γυναίκες φορούν τα συνηθισμένα ρούχα που καλύπτουν όλο τους το σώμα, εκτός από το πρόσωπο και τα χέρια. Οι άνδρες πρέπει να φορούν δύο κομμάτια λευκού, άραφτου ρούχου, χωρίς κανένα άλλο ρουχισμό εκτός, ίσως, από σανδάλια και μια (ενθυλακωμένη) ζώνη. Αυτή είναι η παγκόσμια ενδυμασία που επιβάλλεται για το Χατζ, και οι προσκυνητές μοιάζουν όλοι μεταξύ τους, χωρίς καμία ταξική διακρίση. Έτσι σμίγουν όλοι μαζί σε πλήρη αδελφοσύνη και με άμεση προθυμία να προσφέρουν βοήθεια ο ένας στον άλλο, όποτε είναι δυνατόν, παραβλέποντας και υπερβαίνοντας όλες τις διαφορές χρώματος, γλώσσας, φυλής, εθνικότητας, βαθμού εκπαίδευσης κλπ. Κατά τη διάρκεια του Χατζ, το μόνο που είναι εμφανές είναι η καλοσύνη της ανθρωπότητας και η αγνότητα της πίστης ότι

η ανθρωπότητα είναι *μια* οικογένεια που λατρεύει *ένα Θεό*. Δεν υπάρχει κανείς διαχωρισμός, οι δε οικογενειακές και άλλες ομάδες προσκυνητών προσπαθούν να μείνουν ενωμένες, ώστε να μην χαθεί κανείς ανάμεσα στον πολύ κόσμο που ανέρχεται σε εκατομμύρια.

Οι τελετουργίες του Χατζ περιλαμβάνουν προσκύνημα στο Τζαμί του Αβραάμ και περιφορά γύρω από το Κάαμπα, αρκετές διαδρομές πέρα δώθε μεταξύ των λοφίσκων Σάφα και Μάρουα, όπου η Άγαρ, μητέρα του προφήτη Ισμαήλ, απεγνωσμένα έτρεχε για να βρει νερό για τον γιο της, συγκέντρωση γύρω από το Όρος Άραφα για προσευχή και δέηση, και στάση στα τρία σημεία (όπου ο διάβολος προσπάθησε να βάλει τον Αβραάμ στον πειρασμό να μην θυσιάσει το γιο του), όπου και οι πιστοί προσκυνητές λιθοβολούν τους στύλους που βρίσκονται εκεί, κάτι που συμβολίζει τη νίκη πάνω στον πειρασμό που υποβάλλει στις ψυχές των ανθρώπων ο διάβολος. Το αποκορύφωμα του Χατζ είναι η συλλογική προσευχή και το κήρυγμα κατά την εορτή *Άϊντ αλ Άντχα* (εορτή της θυσίας). Στη συνέχεια οι πιστοί θυσιάζουν ένα κριάρι (αυτό δωρίζεται στους φτωχούς, αλλά τμήμα του πηγαίνει σε οικογένεια και φίλους), ακολουθώντας την παράδοση του Αβραάμ. Οι Μουσουλμάνοι που δεν είναι παρόντες στο προσκύνημα γιορτάζουν το Αΐντ με συλλογική προσευχή (συμπεριλαμβανομένου και ενός κηρύγματος) και με τη θυσιαστήρια προσφορά ενός προβάτου.

Η εορτή Αΐντ είναι μία μοναδική ευκαιρία χαράς. Λόγω του μεγάλου αριθμού ζώων που θυσιάζονται κοντά στη Μέκκα κατά το Χατζ, σφάγια που δεν είναι δυνατόν να καταναλωθούν εκεί εκείνες τις ημέρες μεταφέρονται αμέσως σε ένα εργοστάσιο συσκευασίας κρέατος (μετά την εξασφάλιση της απαραίτητης φάτουα, δηλ. θρησκευτικής οδηγίας), προκειμένου το κρέας τους να διατηρηθεί και να κονσερβοποιηθεί, ώστε στη συνέχεια να διανεμηθεί σε πτωχούς και απόρους σε διάφορα σημεία του ισλαμικού κόσμου. Οι προσπάθειες να φιλοξενηθούν οι προσκυνητές, και να διευκολυνθούν οι μαζικές μετακινήσεις

τους (δεδομένου του μεγάλου αριθμού ο οποίος ανέρχεται σε περίπου δύο εκατομμύρια) μέσα σε ένα σύντομο και πιεστικό χρονοδιάγραμμα, είναι αξιέπαινες.

Ισλαμική Ηθική

Η ισλαμική ηθική μπορεί να συγκριθεί με τη χριστιανική και την ιουδαϊκή ηθική στην καθαρή τους μορφή, όπως αυτές ορίστηκαν από την Τορά (Παλαιά Διαθήκη) και το Ευαγγέλιο (Καινή Διαθήκη). Η ισλαμική ηθική στερείται του σύγχρονου ρεβιζιονισμού των ομάδων που αναστάτωσαν την αβρααμική ηθική κληρονομιά και άλλαξαν τον ηθικό κώδικα ούτως ώστε να κάνουν την ανηθικότητα του χθες να μοιάζει 'ηθική' σήμερα. Αυτή η ανηθικότητα έχει επικαλυφθεί με νέους, φαινομενικά αβλαβείς, ευφημιστικούς όρους, όπως «αγάπη», «ομοφυλόφιλος», «σχέση», «φίλος/φίλη», «εραστής», κλπ., από εκείνους που ήλπιζαν ότι τα ωραία ονόματα θα μπορούσαν να συγκαλύψουν και να προωθήσουν το τι παλαιότερα εθεωρείτο αμαρτία.

Αντί να αναπτύξουμε μεμονωμένα θέματα, θεωρήσαμε καλύτερο σε αυτή την ενότητα να εισαγάγουμε τον αναγνώστη απευθείας στην πηγή της ισλαμικής ηθικής, αναφερόμενοι σε μια σειρά αποσπασμάτων από το Κοράνιο και τις Χαντίθ (τις παραδόσεις προφορικών διδασκαλιών) του προφήτη Μωάμεθ. Όλα αυτά στοιχειοθετούν υλικό άγνωστο στο δυτικό κυρίως αναγνώστη, ο οποίος δεν έχει πρόσβαση στο υλικό αυτό καθώς παρεμβάλλονται συνεχώς περισσότερα επίπεδα δυσφημιστικής παραπληροφόρησης και δογματικού εμποτισμού που οφείλονται σε υποτιθέμενους εμπειρογνώμονες και ειδικούς. Έχουμε διαβάσει ή ακούσει στο ραδιόφωνο και την τηλεόραση πάρα πολλές φορές ασυναρτησίες και διαστρεβλώσεις, όπως ότι το Κοράνιο δίνει εντολή στους Μουσουλμάνους να ψεύδονται, να εξαπατούν, ή να σκοτώνουν τους μη Μουσουλμάνους, ή ότι ο Μωάμεθ ήταν ένας αδίστακτος κακοποιός, μεθυσμένος

από τις δικές του φιλοδοξίες και από την τάση του για λαγνεία και φιληδονία. Προσπαθούμε να αντικρούσουμε τα ψεύδη, και μερικές φορές επιτυγχάνουμε να πάρουμε μια δημοσιευμένη απάντηση ή ακόμη να δεχθούμε μια συγγνώμη, αλλά η ασταμάτητη ροή της παραπληροφόρησης συνεχίζεται. Ωστόσο, χάρη στις ποικίλες πρωτοβουλίες μας, όλο και περισσότεροι άνθρωποι μαθαίνουν την αλήθεια για το Ισλάμ και, από τη στιγμή που ένα ελάχιστο αλλά κρίσιμο σύνολο ατόμων είναι σε θέση να διακρίνει το ψεύτικο από το αληθινό, είμαστε στο τέλος αυτής της εκστρατείας κακεντρέχειας και στερεοτύπων, χάρη στην οποία πολλοί έκαναν μία πετυχημένη σταδιοδρομία.

Η ισλαμική ηθική δεν είναι απλώς μία λίστα με πρέπει και μη. Στοχεύει στο να οικοδημήσει μια προσωπικότητα που κατανοεί και δέχεται τον ρόλο του ανθρώπου ως εκπροσώπου του Θεού στη γη, ούτως ώστε ένα άτομο να είναι πρόθυμο να διαχειριστεί τη φύση πρώτα μέσα του (στους συλλογισμούς του περί του πρακτέου), και έπειτα έξω από τον εαυτό του (μέσω της συμπεριφοράς του) και σε αρμονία με τις διαταγές του Ιδιοκτήτη (του Θεού). Παραθέτουμε στη συνέχεια κάποια αποσπάσματα από το Κοράνιο και τις Χαντίθ, με τη σειρά που ήρθαν στη μνήμη μας.

Ερανίσματα από το Κοράνιο

1. *«Και οι υπάκουοι δούλοι του Ραχμάν* (Ελεήμονα) *είναι εκείνοι που περπατούν πάνω στη γη με ταπεινοφροσύνη, κι όταν τους προσφωνούν οι αμαθείς λένε: 'Ειρήνη* (πάνω) *σας'. Και* (είναι) *εκείνοι που περνούν τη νύχτα λατρεύοντας τον Κύριό τους γονατιστοί και όρθιοι. Και* (είναι) *εκείνοι που λένε: 'Κύριέ μας! Απομάκρυνε από μας την Τιμωρία της Κόλασης, γιατί η τιμωρία της είναι μόνιμη, και πολύ κακός είναι σαν τόπος διαμονής και ανάπαυσης'. Και* (είναι) *εκείνοι που, όταν ξοδεύουν, δεν είναι υπερβολικά σπάταλοι κι ούτε φιλάργυροι, αλλά κρατούν μια δίκαιη* (ισορροπία) *ανάμεσα σ' αυτές* (τις ακρότητες). *Και* (είναι) *εκείνοι*

που δεν επικαλούνται με τον Αλλάχ άλλο θεό, και δεν σκοτώνουν μια τέτοια ζωντανή ψυχή που ο Αλλάχ την έκανε ιερή, εκτός (αν πρόκειται) *για δίκαιη αιτία, και δεν διαπράττουν μοιχεία. Κι όποιος κάνει αυτό θα συναντήσει τιμωρία. Θα διπλασιαστεί σ' αυτόν η τιμωρία κατά την Ημέρα της Ανάστασης και θα τον σκεπάσει η ντροπή* (αιώνια). *Εκτός αν μετανιώσει, αν πιστέψει και κάνει έργα αγαθά. Σ' αυτούς ο Αλλάχ θα αντικαταστήσει τις* (κακές) *πράξεις τους με καλές, κι ο Αλλάχ Πολυεύσπλαχνος, Πολυεπιεικής. Κι όποιος μετανιώνει κι αγαθοεργεί,* (τότε) *έχει στ' αλήθεια επιστρέψει στον Αλλάχ σε ένα* (ευπρόσδεκτο) *έργο. Κι εκείνοι που δεν ψευδομαρτυρούν, κι αν ακόμα περάσουν από ματαιότητα, θα περάσουν έντιμα* (χωρίς να συμμετέχουν σε μάταιες κουβέντες). *Κι εκείνοι που, όταν προειδοποιούνται από τα Εδάφια* (τις Εντολές) *του Κυρίου τους, δεν σκύβουν πάνω τους, κουφοί και τυφλοί. Κι εκείνοι που λένε* (προσευχόμενοι): *'Κύριέ μας! Χάρισε σ' εμάς συζύγους και απογόνους που να είναι η παρηγοριά των ματιών μας, και κάνε μας* (δώσε μας την τιμή) *να είμαστε υπόδειγμα για τους εναρέτους'».* (25:63-74)

2. *«Και βιαστείτε για συγχώρηση απ' τον Κύριό σας, και για τον παράδεισο, που είναι πλατύς όσο και οι ουρανοί κι η γη, και που προετοιμάστηκε για τους δικαίους, που ξοδεύουν ελεύθερα, είτε όταν ευημερούν, είτε όταν ατυχούν, και που περιορίζουν το θυμό τους, και συγχωρούν όλους τους ανθρώπους, γιατί ο Αλλάχ αγαπά τους αγαθοεργούς, και που κάνοντας κάτι που ντροπιάζει ή αδίκησαν τον εαυτό τους κι έφεραν τον Αλλάχ στη σκέψη τους ζητώντας συγχώρεση για τα σφάλματά τους, - γιατί ποιος άλλος εκτός από τον Αλλάχ συγχωρεί αμαρτίες; - και που ποτέ δεν επιμένουν με πονηριά σ' ότι κακό έκαμαν, και το αναγνωρίζουν, γι'αυτούς η αμοιβή είναι η συγχώρεση απ' τον Κύριό τους, και οι Παράδεισοι που κάτω τους τρέχουν ποτάμια κι όπου θα είναι η παντοτινή παραμονή. Πόσο υπέροχη είναι η αμοιβή για όσους ευεργετούν* (κι αγωνίζονται)*»!* (3:133-136)

3. *«Πρόσεξε, όταν είπε ο Λουκμάν στο γιο του, νουθετώντας τον: 'Ω! Γιε μου! Μην ενώνεις συνεταίρους* (άλλες θεότητες) *με τον Αλλάχ. Γιατί η απιστία είναι μεγάλη αδικία'. Και συστήσαμε στον άνθρωπο* (πως να συμπεριφέρεται) *στους γονείς του. Η μητέρα του, υποφέροντας με αδυναμία που μεγαλώνει μέρα με τη μέρα τον κουβαλούσε* (στα σπλάχνα της), *και σε δύο χρόνια διέκοψε* (το βύζαγμά) *του.* (Άκουσε λοιπόν το πρόσταγμα): *'Δείξε ευγνωμοσύνη σ' Εμένα και στους γονείς σου. Σ' εμένα είναι* (το τέρμα) *της Πορείας όταν κανονίζεται η αμοιβή σου για ό,τι έκανες. Αν όμως προσπαθήσουν μ' όλη τους την δύναμη να Με ενώσεις στη λατρεία με κάτι που δεν έχεις γνώση,* (τότε) *μην τους υπακούεις. Κράτησε τη συντροφιά μαζί τους, σ' αυτό τον κόσμο, δίκαια* (και με καλωσύνη) *κι ακολούθησε το δρόμο εκείνων που κατευθύνονται σ' Εμένα* (με αγάπη). *Έπειτα σ' Εμένα* (εξάλλου) *όλοι θα επιστρέψετε, και* (τότε) *θα σας πω την αλήθεια* (και το νόημα) *για όλα που κάνατε'. 'Ω! Γιε μου'!* (είπε ο Λουκμάν) *'Ό,τι έχει το βάρος ενός σιναπόσπορου, έστω κι αν είναι* (κρυμμένο) *σε βράχο, ή στους ουρανούς, ή στη γη, ο Αλλάχ θα το φέρει* (στο λογαριασμό). *Ο Αλλάχ, πράγματι, είναι Εκείνος* (που καταλαβαίνει τα μυστήρια του κόσμου) *ο Ευπροσήγορος, ο Έμπειρος. Ώ! Γιε μου! Να εκτελείς, τέλεια* (τακτικά) *την προσευχή, και να διατάζεις ό,τι είναι δίκαιο, και ν' απαγορεύεις ό,τι είναι κακό. Να υπομένεις καρτερικά σ' ο,τιδήποτε δυστύχημα κι αν συμβεί, γιατί τούτο είναι το πιο σταθερό στοιχείο για τις υποθέσεις. Και να μη στρέψεις το μάγουλό σου* (από υπερηφάνεια) *στους ανθρώπους, κι ούτε να περπατάς με υπεροψία στη γη, γιατί ο Αλλάχ δεν αγαπά οποιονδήποτε προπέτη που καυχιέται. Στο βάδισμά σου να είσαι μετρημένος και χαμήλωνε τη φωνή σου* (όταν μιλάς), *γιατί η πιο δυσάρεστη από τις φωνές είναι χωρίς αμφιβολία η φωνή* (το γκάρισμα) *του γαϊδάρου'».* (31:13-19)

4. *«Κι ας μην ορκιστούν όσοι από σας έχουν προικιστεί με τη χάρη και με την ευρύτητα* (του πλούτου) *ότι δεν θα βοηθήσουν τους συγγενείς τους και τους δυστυχισμένους, κι αυτούς που*

άφησαν τα σπίτια τους υπέρ του Αλλάχ. Αφήστε τους να συγχωρούν και να παραβλέπουν. Μήπως δεν αγαπάτε να σας συγχωρήσει ο Αλλάχ (τις αδικίες σας); *Γιατί ο Αλλάχ είναι Πολυεπιεικής, Πολυεύσπλαχνος. Εκείνοι που διαβάλλουν αγνές γυναίκες, τις απερίσκεπτες πιστές, είναι καταραμένοι σ' αυτό τον κόσμο και στο μελλοντικό, και θα έχουν φρικτά βασανιστήρια».* (24:22-23)

5. *«Ευσέβεια δεν είναι μόνο να στρέφετε ανατολικά και δυτικά τα πρόσωπά σας αλλά η ευσέβεια είναι εκείνου που πιστεύει στον Αλλάχ και στην Έσχατη Μέρα, στους Αγγέλους, στο Βιβλίο, και στους προφήτες. Να δίνει από την περιουσία του, ενώ την αγαπάει, για τους συγγενείς του, και για τα ορφανά, και για τους απόρους, και για τους οδοιπόρους, και τους ζητιάνους, και για την απελευθέρωση των σκλάβων. Είναι να εκτελεί την προσευχή, να καταβάλλει τη ζακάτ, και αυτοί που κρατούν την υπόσχεσή τους, αν έχουν υποσχεθεί,* (και προσδιορίζω) *τους υπομονετικούς στις δυσκολίες και στους πόνους και όταν πολεμάνε για το όνομα του Αλλάχ. Τέτοιοι είναι εκείνοι που πιστεύουν την αλήθεια και είναι ευσεβείς».* (2:177)

6. *«Για τους Μουσουλμάνους και τις Μουσουλμάνες, για τους πιστούς και τις πιστές, για τους ενάρετους και τις ενάρετες, για τους δίκαιους και τις δίκαιες, για τους υπομένοντες και τις υπομένουσες καρτερικά, για τους άνδρες και τις γυναίκες που ταπεινώνουν τον εαυτό τους, για τους άνδρες και τις γυναίκες που κανονικά ελεούν, για τους νηστεύοντες και τις νηστεύουσες, για τους άνδρες και τις γυναίκες που φυλάγουν την αγνότητά τους, γι' αυτούς και γι' αυτές που φέρνουν πολύ συχνά στη μνήμη τους τον Αλλάχ, γι' αυτούς όλους ο Αλλάχ έχει ετοιμάσει τη συγχώρεση κι εξαίρετη αμοιβή».* (33:35)

7. *«Ο Αλλάχ διατάζει τη δικαιοσύνη, την αγαθοεργία, και τη βοήθεια στους συγγενείς και απαγορεύει κάθε μεγάλη αμαρτία, άδικο και παράνομο. Να είστε συνεπείς στη Συνθήκη του Αλλάχ, εφόσον έχετε υποσχεθεί, και να μην παραβαίνετε τους όρκους*

σας, μετά που τους έχετε επικυρώσει και, βέβαια, αφού είχατε κάνει τον Αλλάχ εγγυητή πάνω σας, γιατί ο Αλλάχ γνωρίζει όλα τα έργα σας». (16:90-91)

8. Ο Κύριός σου έχει θεσπίσει να μη λατρεύετε παρά μόνο Εκείνον και στους γονείς σας οφείλετε φιλοφροσύνη. Αν ο ένας ή και οι δύο τους φθάσουν τη μεγάλη ηλικία κατά τη ζωή σου, μην πεις σ' αυτούς λέξη στενοχώριας κι ούτε να τους αποδιώχνεις, αλλά ν' απευθύνεσαι σ' αυτούς με λόγια σεβασμού. Και εκτός από την καλωσύνη, χαμήλωσε σ' αυτούς τη φτερούγα της ταπεινοφροσύνης και να πεις: 'Κύριέ μου! Δώσε σ' αυτούς την Ευσπλαχνία Σου καθώς μ' έχουν αναθρέψει (με αγάπη) *στην παιδική ηλικία'».* (17:23-24)

9. «Ίσως ο Αλλάχ να κάνει ώστε μεταξύ σας και μεταξύ αυτών που (τώρα) *είναι εχθροί σας να δημιουργηθεί αγάπη* (και φιλία). *Γιατί ο Αλλάχ έχει τη δύναμη. Και ο Αλλάχ είναι Πολυεύσπλαχνος, Ελεήμων. Δεν σας απαγορεύει ο Αλλάχ να συμπεριφέρεστε με καλωσύνη και δίκαια μ' αυτούς που δεν σας πολεμούν για την Πίστη* (σας), *κι ούτε σας βγάζουν από τα σπίτια σας. Γιατί ο Αλλάχ αγαπά όσους συμπεριφέρονται δίκαια».* (60:7-8)

10. «Ω! Σεις που πιστεύετε! Να επιμένετε στ' όνομα του Αλλάχ σαν μάρτυρες για την δικαιοσύνη και ας μην αφήνετε το μίσος των άλλων να σας κάνει να εγκαταλείψετε την δικαιοσύνη. Να είστε δίκαιοι. Η δικαιοσύνη είναι πιο κοντά στην ευσέβεια και να φοβάστε τον Αλλάχ. Γιατί ο Αλλάχ γνωρίζει πάρα πολύ καλά όλα όσα κάνετε». (5:8)

11. «Ω! Εσείς που πιστεύετε! Ας μην κοροϊδεύεται ένας λαός (ανδρών) *από έναν* (άλλο) *λαό. Ίσως να είναι καλύτεροι* (αυτοί που κοροϊδεύονται) *απ' αυτούς που* (κοροϊδεύουν). *Κι ούτε γυναίκες* (να κοροϊδεύονται) *από γυναίκες. Ίσως να είναι καλύτερες* (αυτές που κοροϊδεύονται) *απ' αυτές* (που κοροϊδεύουν). *Και μην συκοφαντείτε ο ένας τον άλλο με* (προσβλητικά) *παρανόμια* (παρατσούκλια). *Πόσο κακό να γίνει ο πιστός διεφθαρμένος όταν συκοφαντεί τον πιστό αδελφό του. Κι όποιοι δεν σταματήσουν και μετανιώσουν, αυτοί είναι – πραγματικά – οι κακοποιοί που αδικούν. Ω! Εσείς που πιστεύετε! Αποφεύγετε όσο μπορείτε πολλές υποψίες. Γιατί το να υποψιάζεσαι κάποιον σε μερικές περιπτώσεις είναι αμαρτία. Και μην κατασκοπεύετε κι ούτε να κακολογείτε – ο ένας τον άλλο – πίσω από την πλάτη του. Μήπως κανείς από σας αγαπά να φάγει το κρέας του νεκρού αδελφού του; Όχι, αυτό θα σας προκαλούσε φρίκη* (μίσος). *Φοβηθείτε λοιπόν τον Αλλάχ, γιατί ο Αλλάχ δέχεται τη μετάνοια, και είναι Επιεικής».* (49:11-12)

12. «Κι αν (ο εχθρός) *κλίνει προς τη μεριά της ειρήνης, τότε κι εσύ να γείρεις σ' αυτή και να βασιστείς στον Αλλάχ. Γιατί* (ο Μοναδικός) *που ακούει και γνωρίζει* (τα πάντα)». (8:61)

13. «Κι ούτε είναι δυνατό να είναι ίσο το καλό με το κακό. Πλήρωσε (να ανταποδίνεις το κακό) *με ό,τι είναι καλύτερο. Και τότε εκείνος που μεταξύ σου και μεταξύ του υπήρχε εχθρότητα, θα γίνει σαν στενός φίλος»!* (41:34)

14. «Μήπως είδες αυτόν που αρνείται την (επερχόμενη) *Κρίση; Τέτοιος είναι κι αυτός που αποδιώχνει με τραχύτητα τ' ορφανό, και δεν ενθαρρύνει το τάϊσμα του φτωχού. Αλλοίμονο λοιπόν σ' αυτούς που συμμετέχουν στη προσευχή, κι αδιαφορούν για τις προσευχές τους, απ' αμέλεια. Και προσεύχονται για επίδειξη, κι αρνούνται να προσφέρουν κάτι για τις ανάγκες των γειτόνων* (των άλλων)». 107:1-7)

15. «Συμφορά σ' αυτούς που εμπορεύονται την Απάτη (στη γενική μορφή της). *Αυτοί που όταν έχουν να λάβουν με τα μέτρα* (κάτι) *από τους ανθρώπους, απαιτούν ακρίβεια, ενώ όταν έχουν να δώσουν με τα μέτρα ή το ζύγι* (κάτι) *στους ανθρώπους, δίνουν λιγώτερο από ό,τι πρέπει. Μα δεν σκέπτονται ότι θα κληθούν* (γι'

Ανάσταση) (ν' αποδώσουν) *λογαριασμό, τη Μεγάλη και τρομερή* (εκείνη) *Ημέρα, μια Ημέρα που* (όλη) *η ανθρώπινη γενιά θα σταθεί μπροστά στον Κύριο του Σύμπαντος Κόσμου»;* (83:1-6)

Τάδε έφη Μωάμεθ

Επιλογές από τις Προφορικές Παραδόσεις (Χαντίθ) του Προφήτη

1. «Κανείς από εσάς δεν πιστεύει (αληθινά) *τόσο, ώστε να εύχεται για τον αδερφό του ό,τι εύχεται για το εαυτό του».*

2. «Οποιοσδήποτε από εσάς δει μια κακή πράξη, ας την αποτρέψει με το χέρι του. Και εάν ακόμη δεν μπορεί να το κάνει, τότε ας το επιχειρήσει με τα λόγια του. Και εάν δεν μπορεί να το επιτύχει ούτε με αυτόν τον τρόπο, τότε ας αποπειραθεί να το αποτρέψει με την καρδιά του – και αυτός είναι ο πιο αδύναμος στην πίστη του άνθρωπος».

3. «Ο Κύριός σας (ο Θεός) *είπε: 'Ω! Γιε του Αδάμ, όσο καιρό θα Με επικαλείσαι και θα Με αποζητάς, θα σε συγχωρώ για όσα έχεις κάνει και δεν θα ανησυχώ. Ω! Γιε του Αδάμ, εάν αμάρτανες, θέλοντας να φτάσεις τα σύννεφα του ουρανού, και μετά ζητούσες τη συγχώρεσή Μου, θα σε συγχωρούσα. Ω! Γιε του Αδάμ, εάν έρθεις σ' Εμένα με πληθώρα αμαρτιών και μετά Με αντικρίσεις* (με ειλικρινή μετάνοια), *μη αποδίδοντας συνέταιρους σε Εμένα, θα σου προσφέρω πληθώρα συγχώρεσης'».*

4. «Ο Θεός δεν κοιτάζει τα σώματα και την εμφάνισή σας, αλλά κοιτάζει τις καρδιές και τα έργα σας».

5. «Όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι μεταξύ τους, όπως τα δόντια μιας χτένας. Είστε όλοι από τον Αδάμ. Και ο Αδάμ είναι από χώμα. Δεν υπάρχει υπεροχή του λευκού έναντι του μαύρου, ούτε του Άραβα έναντι του μη Άραβα, εκτός ένεκα της ευσέβειας».

6. «Ο δυνατός άνθρωπος δεν είναι αυτός που είναι καλός στην πάλη. Ο δυνατός άνθρωπος είναι αυτός που ελέγχει τον εαυτό του, όταν είναι θυμωμένος».

7. «Ένας νεαρός άνδρας ρώτησε τον Προφήτη: 'Ποιος από όλους τους ανθρώπους αξίζει περισσότερο την καλοσύνη μου;' Ο Προφήτης απάντησε: 'Η μητέρα σου'. Ο άνδρας ρώτησε: 'Και (ποιος είναι ο επόμενος)*;' Ο Προφήτης απάντησε: 'Η μητέρα σου'. Ο άνδρας ξαναρώτησε: 'Και μετά ποιος;' και ο Προφήτης απάντησε: 'Η μητέρα σου'. Ο άνδρας ρώτησε ωστόσο πάλι: 'Και έπειτα ποιος;' Και τότε ο Προφήτης απάντησε: 'Ο πατέρας σου'».*

8. «Οι καλύτεροι από εσάς είναι εκείνοι οι οποίοι είναι οι πιο ευγενικοί προς τις γυναίκες τους. Και εγώ είμαι ο καλύτερος ανάμεσά σας».

9. «Ο Προφήτης ρωτήθηκε: 'Θα μπορούσε ποτέ ένας πιστός να είναι δειλός;' και απάντησε: 'Ίσως'. 'Θα μπορούσε ένας πιστός να είναι φιλάργυρος;' ρωτήθηκε ο Προφήτης, και απάντησε 'Ίσως'. Αλλά όταν ρωτήθηκε: 'Θα μπορούσε ένας πιστός να είναι ψεύτης;', ο Προφήτης απάντησε: 'Όχι. Ποτέ'»!

10. «Μία καυτή καλοκαιρινή μέρα, ένας άνθρωπος βρήκε ένα διψασμένο σκύλο στην άκρη ενός πηγαδιού, ανίκανο να φτάσει το νερό. Είπε μέσα του: 'Αυτός ο σκύλος πρέπει να υποφέρει από δίψα, όπως εγώ τώρα'. Ο άνθρωπος μπήκε μέσα στο πηγάδι, γέμισε το παπούτσι του με νερό, και το έδωσε στον σκύλο να το πιει. Ο Θεός ευχαριστήθηκε μαζί του και του χάρισε άφεση αμαρτιών».

11. «Τα σημεία από τα οποία διακρίνεται ένας υποκριτής είναι τρία: όταν μιλάει, λέει ψέματα. Όταν υπόσχεται, αθετεί (την υπόσχεσή του). Και όταν τον εμπιστεύονται, προδίδει την εμπιστοσύνη που του δείχνουν».

12. «Ο Κύριός σας (ο Θεός) *λέει: 'Όταν ο υπηρέτης Μου έρχεται κοντά μου όσο η απόσταση μιάς παλάμης, έρχομαι σ' αυτόν κοντά όσο μία ωλένη* (ένας πήχης – η απόσταση από τον αγκώνα μέχρι τα δάκτυλα). *Και όταν έρχεται σε Εμένα τόσο μακριά όσο μία ωλένη, Εγώ μένω μακριά απ' αυτόν σε απόσταση δυο χεριών απλωμένων σε έκταση. Και όταν έρχεται σε Εμένα περπατώντας, Εγώ έρχομαι σ' αυτόν τρέχοντας'».*

13. «Ο αρχάγγελος Γαβριήλ με συμβούλεψε επανειλημμένως να φροντίζω τον γείτονά μου και μέχρι του βαθμού που πίστεψα ότι ο Θεός θα τον έκανε κληρονόμο».

14. «Όταν θα έρθει η Ημέρα της Κρίσεως, μία φωνή θα ακουστεί να λέει: 'Που είναι εκείνοι που συνήθιζαν να συγχωρούν τους άλλους ανθρώπους; Ελάτε μπροστά, προς τον Κύριό σας, και λάβετε τις ανταμοιβές σας. Είναι αρμόζον γι' αυτούς που έχουν συγχωρέσει τους συνανθρώπους τους να γίνουν δεκτοί στον ουρανό'».

15. «Ω Θεέ μου! Αναζητώ καταφύγιο σ' Εσένα όταν αντιμετωπίζω δυσκολία και θλίψη. Αναζητώ καταφύγιο σ' Εσένα όταν αισθάνομαι δειλία και νιώθω τσιγκουνιά. Και αναζητώ καταφύγιο σ' Εσένα όταν έχω χρέη και με κυνηγούν οι συνάνθρωποί μου».

16. «Όταν ένα βδέλυγμα γίνεται αποδεκτό από τους ανθρώπους και αυτοί το προβάλλουν και το προωθούν περαιτέρω, τότε σίγουρα ο Θεός θα προκαλέσει σε αυτούς ασθένειες οι οποίες ήταν άγνωστες στους προγόνους τους».

17. «Το οινόπνευμα (αλκοολικό ποτό) *είναι η μητέρα των δεινών».*

18. «Πόσο επιτυχημένες είναι οι δουλειές ενός πιστού ανθρώπου! Αυτό συμβαίνει επειδή μέσα του ενυπάρχει το καλό σε όλες του τις δουλειές. Εάν λάβει κάτι καλό, είναι ευγνώμων (στον Θεό) *και αυτό είναι καλό γι' αυτόν, ενώ εάν χτυπηθεί από αντιξοότητες, είναι υπομονητικός, και αυτό είναι επίσης καλό γι' αυτόν».*

19. «Όταν ένα παιδί του Αδάμ πεθάνει, αποκόπτεται τελείως (από αυτόν τον κόσμο), *και απομονώνεται στο Επέκεινα, εκτός από τρεις περιπτώσεις όπου ευλογίες θα φθάσουν σ' αυτόν: μια αδιάκοπη φιλανθρωπία, χρήσιμες γνώσεις που οι άλλοι συνεχίζουν να αποκομίζουν απ' αυτόν και το έργο του, και ένα παιδί που όλο ευσέβεια προσεύχεται για αυτόν».*

20. «Το πιο μισητό στο Θεό από όλα τα πράγματα, τα οποία Αυτός όρισε ως νόμιμα, είναι το διαζύγιο. Ο κάθε πιστός πρέπει πάση θυσία να μην εγκαταλείψει μία σύζυγο, η οποία είναι πιστή στο Θεό. Εάν αυτή έχει κάποια στοιχεία στη συμπεριφορά της που δεν του αρέσουν, σίγουρα θα έχει επίσης και άλλα που του αρέσουν».

21. «Επτά άνθρωποι θα προστατευτούν από τη σκιά του Θεού την Ημέρα της Κρίσεως, όταν δεν θα υπάρχει καμία σκιά εκτός από τη δική Του: ένας δίκαιος ηγέτης, ένας νεαρός αναθρεμμένος έτσι ώστε να υπακούει στο Θεό, ένας άνδρας του οποίου η καρδιά είναι αφιερωμένη στα τζαμιά, δύο αδελφοί (ή αδελφές) *των οποίων η αδελφοσύνη είναι για το Θεό, ένα άτομο που θυμήθηκε τον Θεό στην προσωπική του ζωή και δάκρυα πλημμύρισαν τα μάτια του, ένας νέος άνδρας ο οποίος σε μια όμορφη γυναίκα που αποπειράθηκε να τον αποπλανήσει απάντησε: 'Φοβάμαι τον Θεό', και ένας άνθρωπος που σιωπηλά έδινε χρήματα για φιλανθρωπία, έτσι ώστε το αριστερό του χέρι να μην γνωρίζει τι είχε ξοδέψει το δεξί του».*

22. «Οποιοσδήποτε έχει φάει ωμό κρεμμύδι και σκόρδο θα πρέπει να απέχει από τη συλλογική (ομαδική) *προσευχή στο τζαμί* (μήπως και ενοχλήσει τους άλλους εξαιτίας της δυνατής μυρωδιάς τους)».

23. «Το παράδειγμα εκείνων που (πιστά) *τηρούν τις εντολές του Θεού και εκείνων που δεν τις τηρούν είναι σαν μια ομάδα ταξιδιωτών, οι οποίοι μοιράστηκαν ένα πλοίο, κάποιοι στο επάνω κατάστρωμα και κάποιοι στο κάτω. Όταν οι τελευταίοι χρειάστηκαν νερό κι έπρεπε να ανεβούν επάνω για να το φέρουνε είπαν: 'Ας κάνουμε μια τρύπα στο δικό μας μέρος του πλοίου* (για να πάρουμε νερό) *απευθείας'. Αλλά εάν εκείνοι στο επάνω καταστρώμα τους επέτρεπαν να κάνουν αυτό που είχαν σκεφθεί, όλοι τους θα καταστρέφονταν, ενώ εάν τους απέτρεπαν από το να το κάνουν, όλοι τους θα ήταν ασφαλείς».*

24. «Το πάνω χέρι (δηλαδή αυτό που δίνει) *είναι καλύτερο από το κάτω χέρι* (αυτό που παίρνει)».

25. «Ο Προφήτης είπε: 'Υποστήριξε τον αδερφό σου είτε αυτός είναι σωστός είτε είναι λάθος'. Επ' αυτού τότε ρωτήθηκε: '(Καταλαβαίνουμε το) *να τον υποστηρίξουμε εάν είναι σωστός, αλλά πώς θα μπορούσαμε να τον υποστηρίξουμε εάν ήταν λάθος;' Ο Προφήτης απάντησε: 'Με το να τον αποτρέψετε από το να κάνει λάθος: γιατί αυτό είναι η πραγματική* (βοήθεια) *υποστήριξη'».*

26. «Πολλά έθνη πριν από εσάς γνώρισαν την καταστροφή επειδή, όταν οι γιοι των ευγενών έκλεβαν, τους αθώωναν, αλλά όταν οι αδύναμοι έκλεβαν, τους τιμωρούσαν».

27. «Δούλεψε γι' αυτόν τον κόσμο, σαν να πρόκειται να ζήσεις για πάντα, και δούλεψε για τον άλλο κόσμο, σαν να πρόκειται να πεθάνεις αύριο».

28. «Ορισμένοι φτωχοί Μουσουλμάνοι παραπονέθηκαν στον Προφήτη: 'Οι εύποροι έχουν πάρει (όλες) *τις ανταμοιβές: προσεύχονται όπως προσευχόμαστε, νηστεύουν όπως νηστεύουμε, και δίνουν για φιλανθρωπία από τα χρήματά τους* (αλλά εμείς δεν μπορούμε να το πετύχουμε αυτό)*'. Ο Προφήτης είπε: 'Δεν δημιούργησε ο Θεός κάποια πράγματα, για να μπορείτε και σεις να τα δώσετε για φιλανθρωπία; Κάθε ύμνος στον Θεό για την τελειότητά Του είναι μια φιλανθρωπία. Κάθε ευγνωμοσύνη στον Θεό είναι μια φιλανθρωπία. Κάθε φορά που λέτε ότι δεν υπάρχει άλλος Θεός εκτός από τον Θεό είναι μια φιλανθρωπία. Το να διατάζεις το καλό και να απαγορεύεις το κακό είναι φιλανθρωπία. Και κάθε φορά που πηγαίνεις στην γυναίκα σου είναι μια φιλανθρωπία'. Αυτοί είπαν: 'Κάποιος ικανοποιεί τη σεξουαλική του επιθυμία και ανταμείβεται γι' αυτό;' Αυτός είπε: 'Δεν πιστεύετε ότι, εάν αυτός επρόκειτο να ικανοποιήσει την επιθυμία του παράνομα, θα αμάρτανε; Συνεπώς, εάν ικανοποιεί την επιθυμία του νόμιμα, θα έχει ανταμοιβή γι' αυτό που κάνει'».*

29. «Ο προφήτης ρωτήθηκε για το τι είναι το τέλειο (στην προσπάθεια του καθενός να προσέχει τον Θεό). *Αυτός είπε: 'Να Τον προσέχεις σαν να Τον βλέπεις, γιατί παρόλο που δεν Τον βλέπεις, σε βλέπει Αυτός'».*

30. «Να λαμβάνετε υπόψει τον Θεό, και θα Τον βρείτε μπροστά σας. Προσέξτε τον Θεό όταν ζείτε σε ευημερία, και θα σας προσέξει Εκείνος, όταν ζείτε σε αντιξοότητες. Μάθετε ότι ο,τιδήποτε σας προσπέρασε δεν θα μπορούσε να σας πλήξει, και ό,τι σας έπληξε δεν θα μπορούσε να σας προσπεράσει, και μάθετε ότι η νίκη έρχεται με την υπομονή, η ανακούφιση με την οδύνη, και η ευκολία με την ταλαιπωρία».

Πέμπτο Κεφάλαιο

Φλέγοντα Θέματα της Καθημερινότητας

Ως μία πολυσυλλεκτική και ολοκληρωμένη θρησκεία, η οποία εμπεριέχει τη συνολική θεώρηση ολόκληρης της ζωής του ανθρώπου καθώς και τη συνεπαγόμενη καθοδήγηση του ανθρώπου σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας, το Ισλάμ δεν περιορίζεται μόνο σε θέματα λατρείας ή προσκυνήματος σε τζαμιά, αλλά έχει απάντηση σε όλες τις ανησυχίες και τα προβλήματα της μουσουλμανικής κοινωνίας στο σύνολό της. Φυσικά, οι Μουσουλμάνοι επιθυμούν να μοιραστούν τις αξίες τους με άλλους σε μια προσπάθεια να διερευνήσουν από κοινού λύσεις και κοινά σημεία για την επίλυση των διαφόρων κοινωνικών προβλημάτων.

Σε αυτό το κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε την ισλαμική άποψη σχετικά με ορισμένα σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα. Τα θέματα αυτά επιλέχθηκαν μόνον ως παραδείγματα κατά τα οποία θα εξεταστεί και θα αποδειχθεί η σημασία της ισλαμικής προοπτικής στην καθημερινή ζωή μας, χωρίς καθόλου θεωρητικολογία ή διαλογισμό.

Τα θέματα τα οποία εξετάζονται στις επόμενες σελίδες είναι: 1) η νέα παγκόσμια τάξη, 2) η τζιχάντ, 3) η οικογένεια και η σεξουαλική επανάσταση, και 4) η βιοϊατρική ηθική, συμπεριλαμβανομένων των εξής ζητημάτων: α) αναπαραγωγή, β) δωρεά οργάνων και μεταμόσχευση, γ) ορισμός του θανάτου, δ) ευθανασία, και ε) γενετική μηχανική.

Η Νέα Παγκόσμια Τάξη

Η διακήρυξη της Νέας Παγκόσμιας Τάξης δρομολογήθηκε πρόσφατα από την ξαφνική κι απότομη πτώση του κομμουνισμού. Αν και η κατάρρευση του κομμουνισμού δεν είχε προβλεφθεί από μεγάλο μέρος του κόσμου, ισλαμικές δημοσιεύσεις και κριτική είχαν, για αρκετές δεκαετίες, επικρίνει τόσο τον κομμουνισμό όσο και τον καπιταλισμό, και προβλέψει ότι κανένα από τα δύο συστήματα δεν επρόκειτο να διαρκέσει. Επεκτεινόμενοι σε συγκρίσεις μέσα στα έργα τους, Μουσουλμάνοι μελετητές έχουν σαφώς αποδείξει πώς και πού καθένα από αυτά τα συστήματα υπολείπονται σε σχέση με ένα τρίτο ιδιαίτερο σύστημα, δηλαδή αυτό το οποίο είναι βασισμένο στις διδασκαλίες του Ισλάμ.

Θα ήταν απερίσκεπτο να συμπεράνουμε ότι η κατάρρευση του κουμμουνισμού πιστοποιεί την καταλληλότητα του καπιταλισμού. Και τα δύο συστήματα είναι ατελή, επειδή αποτελούν υλιστικές ιδεολογίες, ακατάλληλες για τον άνθρωπο, δηλ. ένα ον του οποίου τα χαρακτηριστικά εκτείνονται πολύ πέραν της ύλης. Άλλη μία κοινή πλάνη αυτών των ιδεολογιών – αν και βρίσκονται σε αντίθετες κατευθύνσεις – είναι η εικασία ότι το άτομο και η κοινωνία βρίσκονται σε ασυμβίβαστη σύγκρουση. Ο κομμουνισμός προσπάθησε να συντρίψει το άτομο προς όφελος της κοινωνίας. Ωστόσο, το άλλο είναι η κοινωνία εκτός από ένα πολλαπλασιασμό του ενός ατόμου; Το αποτέλεσμα ήταν αναπόφευκτα μία καταπιεσμένη κοινωνία.

Ο καπιταλισμός, από την άλλη μεριά, εκθειάζει την

ατομικότητα και λαθεμένα τη χωρίζει από τις απαιτήσεις της κοινωνίας. Αυτό εμποτίζει το άτομο με μια αίσθηση δικαιολογημένου εγωϊσμού, και όταν αυτή η αίσθηση προβάλλεται προς τα έξω, οι διάφορες εκφράσεις της είναι ταξισμός (ταξική διάκριση), συντεχνιακό πνεύμα, εθνικισμός, ρατσισμός, δουλεία και αποικιοκρατία. Ο ακρογωνιαίος λίθος πάνω στον οποίο εδράζεται ο καπιταλισμός είναι η θεωρία ότι η μόνη λειτουργία και ο μόνος προορισμός του κεφαλαίου είναι να αναπτύσσεται και να συνεχίζει να αναπτύσσεται χωρίς όρια. Όταν οι τοπικές αγορές είναι εντελώς κορεσμένες, αναζητούνται νέες αγορές στο εξωτερικό και στον Τρίτο Κόσμο. Υπάρχει τυφλή άρνηση, ίσως σκόπιμη, του γεγονότος ότι είναι αδύνατον να επιτευχθεί απεριόριστη ανάπτυξη σε έναν πεπερασμένο πλανήτη.

Ο πυρετώδης αγώνας για δολάρια και ολοένα περισσότερα δολάρια είναι συνδυασμένος με την προγραμματισμένη και ενεργό ενθάρρυνση των προτύπων του καταναλωτισμού και της προγραμματισμένης απαξίωσης των καταναλωτικών αγαθών με σκοπό την είσοδο νέων στις αγορές, κάτι το οποίο συμβαίνει – όχι για να ικανοποιηθούν βασικές ανάγκες αλλά περισσότερο – για να αποκτηθούν επιθυμητές ανέσεις, απολαύσεις, και πολυτέλειες. Οι φυσικοί πόροι, πολλοί από τους οποίους είναι αναντικατάστατοι, εξαντλούνται με επιταχυνόμενο ρυθμό. Και αυτή η τάση για υπερβολή έχει βάλει ως στόχο τις πηγές ενέργειας σε όλο τον κόσμο, οι οποίες μετατρέπονται σε ένα είδος θυσιαζόμενου αμνού. Αυτή η τάση οδηγεί στην εκμετάλλευση ιδιαίτερα του Τρίτου Κόσμου, ο οποίος αποτελεί μια ζωτικής σημασίας αγορά και μια φτηνή πηγή εργατικού δυναμικού και πρώτων υλών, τα οποία δυστυχώς θεωρούνται αναλώσιμα. Έτσι, οι λαοί του Τρίτου Κόσμου όχι μόνον στερούνται τους φυσικούς πόρους και τις πρώτες ύλες των χωρών τους έναντι πενιχρής τιμής (σε σύγκριση με τις εξωφρενικές τιμές που πληρώνουν οι ίδιοι για να αγοράσουν τα τελικά προϊόντα που προέρχονται από

την επεξεργασία αυτών των πρώτων υλών), αλλά και επιπλέον αποτρέπονται από τη διενέργεια δημοσίων έργων τα οποία θα μπορούσαν να βελτιώσουν την κατάστασή τους και να μειώσουν την εξάρτησή τους από τις εισαγωγές του Πρώτου Κόσμου.

Για να αποτραπεί ο οριστικός και απόλυτος θάνατος του Τρίτου Κόσμου από τη διενεργούμενη αφαίμαξη, ενισχύονται οι χώρες του Τρίτου Κόσμου τακτικά με νέα κεφάλαια, υπό τη μορφή δανείων και επιδοτήσεων, προκειμένου να διατηρηθεί η αγοραστική δύναμή τους, προς όφελος πάλι του δυτικού κεφαλαίου.

Αλλοίμονον, όμως! Μόνον ένα πολύ μικρό ποσοστό αυτής της βοήθειας προορίζεται για την αντιμετώπιση των αναγκών των τοπικών πληθυσμών. Το μεγαλύτερο μέρος περιέρχεται στην εγχώρια άρχουσα τάξη, και τα όργανά της. Οι τοπικές ελίτ λοιπόν αναλαμβάνουν τη διατήρηση της καθεστηκυίας κατάστασης. Δεν επιτρέπουν την δημόσια συζήτηση των όρων και των προϋποθέσεων των δανείων και της βοήθειας, και εμποδίζουν οποιαδήποτε απόπειρα εποπτείας της διαχείρισής τους και καθιέρωσης λογοδοσίας για την περίπτωση κακοδιαχείρισης. Καταδυναστεύουν τα εργασιακά δικαιώματα και επιτρέπουν χαλαρές διαδικασίες ασφαλείας, ενώ απαγορεύουν εντελώς την εξάρθρωση της τρομακτικής διαφθορά, που έχει γίνει το χαρακτηριστικό γνώρισμα των κυβερνήσεων του Τρίτου Κόσμου, συμπεριλαμβανόμενου και ενός μεγάλου μέρους του ισλαμικού κόσμου. Αυτό φαίνεται να εξηγεί δύο παράδοξα. Το πρώτο είναι ότι σε πολλές χώρες της Μέσης Ανατολής, όσο περισσότερο χρήμα δανείζει η Δύση, τόσο φτωχότερη γίνεται η χώρα και τόσο μεγαλύτερο γίνεται το χρέος. Το δεύτερο είναι η εκ μέρους τως μεγάλων δημοκρατιών απόλυτη προδοσία των δημοκρατικών κινημάτων της Μέσης Ανατολής που φαίνονται κοντά στην απόκτηση δύναμης μέσα από σωστές δημοκρατικές διαδικασίες. Κατά κανόνα, οι δημοκρατίες συντάσσονται με τους δικτάτορες εναντίον των δημοκρατικών φιλοδοξιών του

λαού και, όπου είναι απαραίτητο, υποστηρίζουν τους δικτάτορες ακόμη και με την χρήση στρατιωτικής δύναμης.

Ο όρος *σταθερότητα*, ο οποίος είναι ο δεδηλωμένος στόχος κάθε δυτικής παρέμβασης, σημαίνει στην ουσία την διατήρηση των καλυτέρων ευκαιρών εκμετάλλευσης για το ξένο κεφάλαιο, ακόμη και αν είναι η χειρότερη δυνατή για τις ξένες μάζες. Αυτοί και οι μελλοντικές γενεές θα κληρονομήσουν ένα αυξανόμενο χρέος, που το ακαθάριστο εθνικό προϊόν (ΑΕΠ) τους δεν θα μπορεί να εξυπηρετήσει, πόσο μάλλον να εξοφλήσει. Αυτή η κατάσταση πραγμάτων είναι και γνωστή και οδυνηρά αισθητή από τους ανθρώπους του Τρίτου Κόσμου. Βλέπουν τα αποτελέσματά της στα σπίτια τους, στις οικογένειές τους και στις εξαιρετικά περιορισμένες δυνατότητες που είναι διαθέσιμες για τα παιδιά τους. Την αποκαλούν αδικία και προσπαθούν να την αλλάξουν, αλλά γίνονται αντικείμενο βάναυσης καταπίεσης. Δυτικοί πολιτικοί συμμετέχουν σ' αυτή την καταστολή, και για να τη δικαιολογήσουν στα μάτια του λαού τους, χρησιμοποιούν πάραυτα προπαγανδιστικές φόρμουλες και ορολογίες (δηλώσεις όπως ότι τα θύματά τους διαβρώνουν την σταθερότητα του έθνους τους ή διαπράττουν κατάφωρη επίθεση ενάντια στα εθνικά τους συμφέροντα). Μέχρι πρόσφατα, ήταν βολικό να αποκαλούν «κομμουνιστές» αυτούς που αναζητούσαν τη δικαιοσύνη. Μετά την κατάρρευση του κουμμουνισμού, η νέα ετικέτα τους είναι «ισλαμικοί φονταμενταλιστές».

Υπό την επίδραση μιας γιγαντιαίας μηχανής μέσων μαζικής ενημέρωσης, που ανήκουν σε μεγάλες εταιρίες και στο μεγάλο κεφάλαιο, και που έχουν προγραμματιστεί κατάλληλα για να χειραγωγούν και να διαμορφώνουν την κοινή γνώμη, οι μάζες στη Δύση έχουν μέχρι στιγμής γρήγορα καταπιεί το δόλωμα και, ανυποψίαστα, επικυρώνουν τα μέσα και τις μεθόδους των διαμορφωτών της πολιτικής των κυβερνήσεών τους. Και όμως, αυτό δεν είναι το χειρότερο λάθος της ενδοτικής και ανυποψίαστης φύσης του μέσου ανθρώπου στη Δύση. Το

τι αποδείχθηκαν ακόμη πιο αργοί να καταλάβουν είναι ότι η αδηφαγία του κεφαλαίου και η απληστία του στον Τρίτο Κόσμο δεν περιορίζεται σε κάποια απομακρυσμένα μέρη που κατοικούνται από περίεργους και εξωτικούς ανθρώπους. Οι κυβερνήσεις και οι μεγάλες επιχειρήσεις δεν διστάζουν να κάνουν το ίδιο και στο εσωτερικό των δυτικών χωρών, στους δικούς τους πολίτες, όποτε ζητηθεί από τις επιταγές της ιερής αρχής τους: ανάπτυξη και περισσότερη ανάπτυξη, κεφάλαιο και περισσότερο κεφάλαιο, δολάρια και περισσότερα δολάρια! Τι άλλο μπορεί να εξηγήσει τη μετατόπιση των μεγάλων κομματιών της διεθνούς βιομηχανίας στη Νοτιοανατολική Ασία και αλλού, όπου το φτηνό (οικονομικά και ανθρώπινα) εργατικό δυναμικό μπορεί να παράγει ένα φθηνότερο τελικό προϊόν, το οποίο, όμως, δε θα πουληθεί φθηνότερα, όταν θα αποσταλεί πίσω στην Αμερική; Εν τω μεταξύ, εκατομμύρια Αμερικανών εργατών έχουν απολυθεί και ενταχθεί στις τάξεις των ανέργων.

Αυτός ο δρόμος του αχαλίνωτου καπιταλισμού δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' αόριστον. Όλα τα αποδεικτικά στοιχεία δείχνουν ότι θα φθάσει σε αδιέξοδο πολύ σύντομα, έστω κι αν αυτά τα στοιχεία απορρίπτονται, αγνοούνται, ή ακόμη αποκρύβονται. Όπως και να έχει το πράγμα, είτε αυτό αρέσει στους εχθρούς της πραγματικότητας, είτε όχι, τα αποδεικτικά στοιχεία υπάρχουν. Οι δύο 'χήνες με τα χρυσά αυγά', δηλαδή οι υπαρκτοί ανά την υφήλιο πόροι ενέργειας και οι λαοί του Τρίτου Κόσμου που γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης δεν θα διαρκέσουν επί μακρόν. Εάν δεν υπάρξει μια δραστική αλλαγή, πριν να είναι πολύ αργά, αυτός ο πλανήτης θα πάψει τελικά να είναι βιώσιμος.

Αυτό που απαιτείται, ωστόσο, δεν είναι απλώς μια αλλαγή των κανόνων αλλά μια αλλαγή νοοτροπίας. Όσο βασιλεύει η υλιστική θεώρηση του κόσμου, δεν υπάρχει ελπίδα για κάτι περισσότερο από μια θεραπεία των συμπτωμάτων ανά περίσταση, που μπορεί ενδεχομένως να καθυστερήσει το

αναπόφευκτο για ένα μικρό διάστημα, αλλά δεν μπορεί να το αποτρέψει. Όσο ο κυρίαρχος τρόπος σκέψης βλέπει τις ανθρώπινες σχέσεις και αλληλεξάρτηση υπό το πρίσμα 'εμείς' εναντίον 'αυτών', 'Βόρειοι' εναντίον 'Νοτίων', 'εκμεταλλευτές' εναντίον 'θυμάτων', 'πλούσιοι' εναντίον 'φτωχών', 'λευκοί' εναντίον 'μαύρων', 'κιτρίνων' ή 'ερυθροδέρμων' και 'αφεντικά' εναντίον 'σκλάβων' (ή 'δούλων'), δεν υπάρχει ελπίδα για το μέλλον. Το πλοίο της ανθρωπότητας θα βυθιστεί, ακόμα και εάν οι επιβάτες της θέσης λουξ και της πρώτης θέσης συσσωρεύουν ολοένα περισσότερα τιμαλφή και είδη πολυτελείας.

Είναι αμφίβολο αν οι πολιτικοί και οι εκπρόσωποι του μεγάλου κεφαλαίου σε όλα τα μήκη και πλάτη του κόσμου διαθέτουν το απαραίτητο όραμα, τη σοφία και την ικανότητα να υποβληθούν σε μια συνταρακτική αλλαγή του εαυτού τους. Είναι πολύ λυπηρό να τους παρακολουθούμε να επιμένουν στην καταστροφική πορεία τους, και να οδηγούν την ανθρωπότητα τόσο κοντά στο χείλος της αβύσσου. Η μόνη ελπίδα είναι μια μαζική εκστρατεία ενημέρωσης και εκπαίδευσης του κοινού το οποίο καθώς αποτελεί τους ψηφοφόρους παραμένει στο τέλος-τέλος και ο τελικός διαιτητής. Εάν δημιουργηθεί η απαίτηση για ένα νέο δρόμο, τότε οι πολιτικοί θα πρέπει είτε να αλλάξουν πολιτική, είτε να αποσυρθούν μακριά από το δρόμο της αλλαγής.

Τι σχέση έχει το Ισλάμ με όλα αυτά; Οι Μουσουλμάνοι λόγιοι και στοχαστές (όχι οι τρομοκράτες και οι εξτρεμιστές που τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσιάζουν ως μία σταθερή μάσκα στο πρόσωπο κάθε Μουσουλμάνου), έχουν εδώ και αρκετές δεκαετίες σκιαγραφήσει τα χαρακτηριστικά ενός ισλαμικού συστήματος που θα αντιμετώπιζε τα παγκόσμια προβλήματα βασισμένο πάνω στην ισλαμική Σαρία. Αυτό το σύστημα, προφανώς, δεν θα είναι ένα απλό αντίγραφο τύπων και εφαρμογών που μπορεί ενδεχομένως στο παρελθόν και υπό διαφορετικές συνθήκες να είχαν χρησιμεύσει. Και το σύστημα αυτό δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως αποκλειστικά ισλαμικό ή ως

αποκλειστικά υπαγορευμένο για τους Μουσουλμάνους, διότι η ευημερία της ανθρωπότητας είναι μια κοινή φροντίδα και με τον ολοένα περισσότερο συρρικνούμενο και αλληλεξαρτώμενο κόσμο μας, όλοι αντιμετωπίζουμε την ίδια μοίρα. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτού του συστήματος περιγράφονται παρακάτω:

– Η Αρχή υπεράνω του ανθρώπου

Ο άνθρωπος δεν είναι το υπέρτατο ον αυτού του σύμπαντος, αλλά είναι υπεύθυνος και υπόλογος στο Υπέρτατο Ον, τον Θεό! Χωρίς τον Θεό όλα γίνονται πιθανά, όπως είπε ο Ντοστογιέφσκι, και το ο,τιδήποτε μπορεί να τύχει επεξήγησης και δικαιολογίας. Όταν ο άνθρωπος εκθρόνισε τον Θεό, παρασύρθηκε σε αυτολατρεία. Ο πραγματικός ρόλος του ανθρώπου σε αυτό το σύμπαν είναι να αποτελεί τον αντιπρόσωπο και διαχειριστή του Θεού. Ο άνθρωπος είναι έτσι εφοδιασμένος ώστε να έχει απόλυτη εξουσία πάνω στη φύση, προκειμένου να διαχειρίζεται τον πλανήτη σύμφωνα με τις οδηγίες του Δημιουργού, και όχι σύμφωνα με τις δικές του παρορμήσεις και πειρασμούς. Ούτε η επιστήμη (ένα εργαλείο ακόμη σε νηπιακή ηλικία), ούτε η αλαζονεία (μια δολοφονική παγίδα) δεν θα έπρεπε να παραπλανούν τον άνθρωπο κάνοντάς τον να παριστάνει τον Θεό… Μακάρι να μπορούσαν να είναι αρκούντως σοφοί οι άνθρωποι!

– Η ιδιοκτησία των αγαθών

Η απόλυτη κυριότητα πάνω στο ό,τιδήποτε ανήκει στο Θεό, δεδομένου ότι Αυτός είναι ο Δημιουργός. Η δική μας, ανθρώπινη, ιδιοκτησία είναι εντελώς δευτερεύουσα. Είμαστε ελεύθεροι να έχουμε στην κατοχή μας υλικά αγαθά, και να αυξάνουμε τον πλούτο μας με νόμιμα μέσα, στην ουσία δίχως όρια, στο βαθμό που αντιλαμβανόμαστε ότι το κεφάλαιο δεν έχει μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσεις. Η λειτουργία του κεφαλαίου δεν συνίσταται απλώς στην επ' άπειρον αύξηση του, αλλά επίσης και στη δυνατότητά του να εκπληρώνει συγκεκριμένες υποχρεώσεις κοινωνικού περιεχομένου.

Η αντίληψη (υπαρκτή και στον κομμουνισμό και στον καπιταλισμό) ότι υπάρχει μια αναπόφευκτη σύγκρουση μεταξύ του ατόμου και της κοινωνίας δεν υφίσταται στο Ισλάμ, κατά το οποίο το ιδεώδες είναι μια λεπτή ισορροπία ανάμεσα στο άτομο και στην κοινωνία, κάτι που αποδίδει δικαιοσύνη πάντοτε και σε όλους. Αυτή η ισορροπία δεν διατηρείται μόνον από το ισχυρό γράμμα του νόμου, αλλά και από την σφοδρή επιθυμία των ανθρώπων να κερδίσουν την ευαρέσκεια του Θεού, κάτι που κάνει τον κάθε άνθρωπο που προσφέρει στους άλλους πολύ χαρούμενο με την πράξη του αυτή. Σε κάθε επίλυση προβλήματος και σε κάθε σχέση ενυπάρχει η σκέψη για τον Θεό, κι ο Θεός είναι μια ζώσα πραγματικότητα, κάτι που από μια υλιστική προοπτική είναι άνευ σημασίας και απολύτως χωρίς νόημα.

Στο Ισλάμ, η θεμελιώδης αντίληψη σχετικά με το θέμα ορίζει ότι ο Θεός έχει αναθέσει την τροφή των φτωχών στον πλούτο των πλουσίων – και σε μια νέα παγκόσμια τάξη, αυτή η θεωρητική αρχή μπορεί να εφαρμοσθεί σε διεθνείς διαστάσεις. Αυτό το νέο σύστημα είναι βεβαίως εφικτό και δυνατό, αλλά όχι όσο βρίσκονται σε ισχύ ένα εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς αξίες, ένα παλιρροϊκό κύμα προπαγάνδας εκ μέρους των μέσων μαζικής ενημέρωσης ή μια κοινωνία που αποδέχεται αδικίες. Η κοινωνία είναι τώρα τόσο αλληλεξαρτώμενη και αλληλοσυνδεόμενη, ώστε κανείς δεν μπορεί να ζήσει σε απομόνωση, είτε βρίσκεται ανάμεσα στους πιο πλούσιους, είτε συγκαταλέγεται ανάμεσα στους πιο φτωχούς.

Πριν περισσότερο από δεκατέσσερις αιώνες, ο Όμαρ, δεύτερος χαλίφης του Ισλάμ, θέσπισε ότι, εάν ένας άνθρωπος πεθάνει φτωχός, οι συμπολίτες του θα έπρεπε να πληρώσουν λύτρα γι' αυτόν σαν να τον είχαν σκοτώσει. Η κοινότητα είναι *«σαν ένα σώμα…*(όπου), *όταν ένα όργανο υποφέρει, τα υπόλοιπα συσπειρώνονται προς υποστήριξη»*, όπως είχε πει ο Προφήτης. Κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να ζει σε ένα ελάχιστο επίπεδο ανέσεων (όχι απλώς σε επίπεδο επιβίωσης). Εφόσον ζωή

βασισμένη σε ελεημοσύνη δεν είναι μια αποδεκτή έννοια, συμπεραίνουμε ότι τα ατομικά δικαιώματα περιλαμβάνουν και το δικαίωμα σε προσοδοφόρα απασχόληση. Επομένως, τεχνολογία που οδηγεί σε υποκατάσταση της ανθρώπινης εργασίας είναι αποδεκτή ως απάντηση στην έλλειψη εργατικού δυναμικού, αλλά όχι ως απόπειρα εξοικονόμησης θέσεων εργασίας με σκοπό το μεγαλύτερο κέρδος, διότι αυτή η περίπτωση μετατοπίζει μεγάλους αριθμούς εργατών στην ανεργία. Δικαιωματικά δίνεται προτεραιότητα στον άνθρωπο και όχι στη μηχανή και ο νομικός κανόνας πρέπει να είναι ότι η συλλογική ευημερία προηγείται της ατομικής ευημερίας. Αυτό δεν σημαίνει αναχαίτιση της τεχνολογικής προόδου, αλλά καθιστά σαφές ότι για την αντιμετώπιση των συνεπειών της, κάθε τεχνολογική πρόοδος πρέπει να εναρμονίζεται με τα συμφέροντα του εργατικού δυναμικού.

Οι εργάτες πρέπει να ενθαρρύνονται και να υποστηρίζονται για να αγοράζουν μετοχές των εταιρειών τους, προκειμένου να αποτραπεί η πόλωση μεταξύ εργασίας και κεφαλαίου και να επιτευχθεί η συμμετοχή των εργατών στα κέρδη και στην πρόοδο των εταιρειών τους.

Άλλος ένας κανόνας στο Ισλάμ είναι ότι το χρήμα ως μέσον δεν μπορεί να αναπαράγει χρήμα, χωρίς να συνδέεται με κάποιο είδος παραγωγής. Συνεπώς, η τοκογλυφία είναι παράνομη στο Ισλάμ. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, πολλά έχουν γραφεί για τράπεζες χωρίς τοκογλυφία, και πράγματι ένας μικρός αριθμός τραπεζών, όχι μόνο στις ισλαμικές χώρες αλλά και στην Ευρώπη και Αμερική, έχουν πρωτοπορήσει με επιτυχία στην εφαρμογή της.

– Η ισότητα ανάμεσα στους ανθρώπους

Η *μοναδικότητα* της ανθρωπότητας, ως μιας οικογένειας που έχει για κοινούς προγόνους τον Αδάμ και την Εύα, πρέπει να γίνει γνωστή με ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά από μικρή ηλικία,

μαζί με την έννοια της εγγενούς ισότητας των ανθρώπων. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι στο παρελθόν τόσο η επιστήμη όσο και η θρησκεία έγιναν αντικείμενο κακής χρήσης εκ μέρους Ευρωπαίων και Αμερικανών επιστημόνων οι οποίοι επινόησαν πλήθος στοιχείων για να 'αποδείξουν' τη φυσική υπεροχή της λευκής (ή Άριας) φυλής έναντι των άλλων. Τα ψευδή στοιχεία για την υποστήριξη αυτού του ισχυρισμού είναι τώρα νεκρά και θαμμένα, αλλά η κληρονομιά τους συνεχίζει να βαραίνει. Στις περισσότερες εκκλησίες στη Δύση, μέχρι τώρα ο Ιησούς απεικονίζεται ως ένας ξανθός, λευκός άνδρας με γαλανά μάτια, σε πλήρη αντίθεση με τους μελαχρινούς, στο χρώμα της ελιάς, ανθρώπους που συναντώνται συνήθως στην περιοχή της Παλαιστίνης.

Η αποδεδειγμένη ύπαρξη ρατσισμού στη Δύση, που πρακτικά διαποτίζει όλες τις πλευρές της καθημερινής ζωής του δυτικού κόσμου, και η διάθεση για αλλαγή δεν έχουν ακόμη γίνει αντιληπτές από ευρύτερα στρώματα στις χώρες αυτές όπως κανονικά θα έπρεπε. Μία δύσκολη μάχη για πολιτικά δικαιώματα συνεχίζεται στην Αμερική επί δεκαετίες, και, παρά την απτή πρόοδο, δεν μπορεί κανείς να πει ότι η πικρή γεύση της δουλείας έχει απομακρυνθεί. Η ισότητα δεν είναι μια σειρά από νομικές προδιαγραφές, αλλά κυρίως ένας τρόπος σκέψης.

Έως τώρα, οι μαύροι στην Αμερική δεν άκουσαν τη λέξη «συγγνώμην» από τους λευκούς, για το κεφάλαιο της δουλείας που αμαύρωσε την ιστορία του πολιτισμού των λευκών (παρά το γεγονός ότι οι μη λευκοί, Ιάπωνες Αμερικανοί υπήκοοι έλαβαν δημόσια συγγνώμη και αποζημιώσεις για τον εγκλεισμό τους σε ιδιαίτερα στρατόπεδα κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου). Φυλετικές εντάσεις εξακολουθούν να ξεσπούν, και αν και είναι λυπηρό, οι συμμετέχοντες σε αυτά τα περιστατικά βίας συχνά εμφανίζουν δικαιολογίες για τις πράξεις τους. Οι ταραχές του Λος Άντζελες[17] στο πρόσφατο παρελθόν, είναι μια τέτοια περίπτωση.

17 Τον Απρίλιο του 1992

Κάθε φορά που υπάρχει μια έκκληση για δράση ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση των Αμερικανών μαύρων, η απάντηση, αν και συχνά χρήσιμη για ένα περιορισμένο χρονικό διάστημα, συνήθως δεν χτυπάει την αιτία του προβλήματος. Ούτε σφαίρες ούτε δολάρια καταλήγουν σε μόνιμες και αληθινές λύσεις. Μόνον όταν από τα βάθη της καρδιάς του ο καθένας αισθανθεί και πιστέψει ότι κάθε άνθρωπος είναι ένας αγαπητός και ίσος αδελφός ή αδελφή, τότε θα επιτευχθεί πραγματική αλλαγή. Αυτό δεν μπορεί να θεσπιστεί από κάποιο νόμο, αλλά είναι συνάρτηση της εκπαίδευσης. Για να μεταμορφώσουμε τον κόσμο μας πρέπει να επιφέρουμε μια ολική εκπαιδευτική επανάσταση, με σκοπό να δημιουργήσουμε μια συνενωτική και συμπονετική πανανθρώπινη κοινωνία, αδιαίρετη από διακρίσεις οποιουδήποτε είδους, και να δώσουμε νέα ζωή και σημασία στα συνθήματα της ελευθερίας, της αδελφοσύνης και της ισότητας, όχι μόνο μέσα σε εθνικά σύνορα αλλά και σε παγκόσμια κλίμακα.

Για να επιτευχθεί αυτή η αλλαγή, η επανεκπαίδευση των νεο-αποικιοκρατικών χωρών πρέπει να συνδυασθεί με μια αληθινή προσπάθεια από πλευράς τους να βοηθήσουν την ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου. Έχει υπολογιστεί ότι οι επιδοτήσεις που η Ευρώπη πληρώνει στους αγρότες της είναι αρκετές να επιφέρουν μια άρδην αλλαγή της κατάστασης στον Τρίτο Κόσμο, ώστε να εξαφανισθεί το πρόβλημα της πείνας σε όλο τον κόσμο. Μια τέτοια ιδέα χλευάστηκε βιαστικά σε μια (φιλανθρωπική) συνάντηση πρώην υπουργών και πρωθυπουργών από διάφορες χώρες, η οποία έλαβε χώρα στην Ευρώπη. Ούτε η κατάργηση των επιδοτήσεων, ούτε η ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου, θεωρήθηκαν βιώσιμες επιλογές, η πρώτη για λόγους πολιτικής σκοπιμότητας και η δεύτερη εξαιτίας πολιτικής στρατηγικής.

– Η Ανάγκη για Αυτοσυγκράτηση

Η μοναδικά ανθρώπινη ικανότητα της αυτοσυγκράτησης έχει διαβρωθεί σε μεγάλο βαθμό και πρέπει να ανακτηθεί. Αν και αποτελεί καίρια διάκριση ανάμεσα σε ανθρώπους και ζώα,

η νοοτροπία της σύγχρονης εποχής φαίνεται να έχει βάλει ως στόχο να την μειώσει σημαντικά. Ένας νεαρός άνδρας, ο οποίος συνελήφθη επειδή πυροβολούσε τα διερχόμενα οχήματα σε ένα αυτοκινητόδρομο και σκότωσε αρκετούς ανθρώπους, είχε να δώσει ως εξήγηση μόνο αυτό: «Είχα διάθεση να σκοτώσω κάποιον». Αυτό δεν είναι ένα μόνο παράδειγμα. Οι στατιστικές πάνω στα εγκλήματα σαφώς δείχνουν ότι η κατάφωρα παρορμητική και καταστροφική συμπεριφορά έχει γίνει ένα κοινό κοινωνικό φαινόμενο, αντί να αποτελεί μια εξαίρεση, και αυτό μπορεί να επιβεβαιώσει ο κάθε ένας που βλέπει τις ειδήσεις ή διαβάζει τις εφημερίδες. Η έλλειψη ενός υγειούς συστήματος αξιών και η συνακόλουθη τρομακτική έλλειψη αντίστασης στις παρορμήσεις και τους πειρασμούς είναι βασικοί παράγοντες που έχουν οδηγήσει σε σταδιακή καταστροφή της κοινωνίας.

Το κλειδί της αλλαγής βρίσκεται στην εκπαίδευση και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Αλλά η εκπαίδευση πρέπει να συμπεριλαμβάνει όχι μόνον τη γνώση αλλά και την πίστη σε ό,τι είναι δίκαιο, καθώς και τη συνειδητοποίηση ότι είμαστε υπόλογοι σε μια ανώτερη δύναμη. Μόνο τότε οι περισσότεροι άνθρωποι θα ανταποκριθούν πλήρως στις παροτρύνσεις της συνείδησής τους. Εάν υπάρχει η Ημέρα της Κρίσεως, όπως πιστεύουν οι Μουσουλμάνοι και πολλοί άλλοι, τότε δεν μπορεί κανείς να ζηλέψει τους μεγιστάνες των μέσων μαζικής ενημέρωσης που θα βρεθούν αντιμέτωποι με το ρόλο τους στην προβολή και προώθηση βίας, πορνογραφίας και ακολασίας. Η μέθοδός τους είναι: '*Μίλησε λίγο για το απίστευτο και αυτό θα γίνει φυσιολογικά πιστευτό*'. Παρατηρούμε ως συνέπεια αυτής της μεθόδου το γεγονός ότι οι νέοι μας αρχίζουν να εξερευνούν και να πειραματίζονται μέχρι που και η ακολασία και η αχρειότητα γίνονται κοινωνικοί εθισμοί.

Δυστυχώς, ορισμένα κράτη θέτουν με διακριτικό τρόπο την καταφυγή στη 'γυμνή εξουσία' ως παράδειγμα στους νέους τους, και αυτό συμβαίνει ιδιαίτερα στα κράτη που είναι

υπέρ το δέον ισχυρά, ενώ οι αντίπαλοί τους είναι υπέρ το δέον ανίσχυροι. Το φύλλο συκής που ονομάζεται αξίες και αρχές συχνά πέφτει, όταν στρατιωτικώς πανίσχυρα κράτη πατάσσουν μια υποτιθέμενη απόπειρα επίθεσης με όλες τους τις δυνάμεις και, στην ουσία, χωρίς καν να συναντούν αντίδραση. Και όταν εμφανίζεται μια ισχυρή επίθεση, τα ίδια στρατιωτικώς πανίσχυρα κράτα υποχωρούν, επειδή 'η αποστολή δεν θα ήταν εύκολη'. Ο σεβασμός για την ανθρώπινη ζωή έχει εξαφανισθεί, τόσο επειδή αυτή γίνεται αντικείμενο επίθεσης όσο και επειδή δεν προστατεύεται όσο θα έπρεπε. Ένα ισχυρό αλλά και αποκαλυπτικό σχόλιο που έκανε ένας στρατιωτικός ηγέτης κατά την διάρκεια του Πολέμου του Κόλπου το 1991 ήταν το εξής: «Δεν είναι δουλειά μας να μετράμε πτώματα» και, βέβαια, εννοούσε τα σώματα της άλλης πλευράς.

– Πόλεμος και ειρήνη

Οι κανόνες του πολέμου στο Ισλάμ είναι πολύ σαφείς και έχουν σαφώς προσδιορισθεί από τον ίδιο τον Προφήτη Μωάμεθ. Πρέπει να είναι είτε αμυντικής φύσεως, είτε πόλεμος με σκοπό την απόσειση τυραννίας όπου κι αν υπάρχει, είτε να είναι η φυσική κατάληξη του τι σήμερα καλείται 'μια δίκαιη υπόθεση'. Ο πόλεμος πρέπει να διεκπεραιωθεί, χωρίς να βλάπτονται αθώοι, αμάχοι και το περιβάλλον. Η σύναψη συμμαχίας, με σκοπό να αποφευχθεί μια επίθεση, περιγράφεται στον παρακάτω στίχο του Κορανίου: «*Και αν δύο κοινότητες ανάμεσα στους Πιστούς βρίσκονται σε διαμάχη, φροντίστε να ειρηνεύουν μεταξύ τους. Αλλά, αν μια* (μερίδα) *απ' αυτούς υπερβεί τα όρια ενάντια στην άλλη,* (τότε) *πολεμείστε εκείνην που παρανομεί μέχρις ότου συμμορφωθεί* (γυρίσει) *με τη διαταγή του Αλλάχ. Κι αν συμμορφωθεί* (γυρίσει), *τότε φροντίστε να αποκατασταθεί η ειρήνη* (συμβιβασμός) *μεταξύ τους με κάθε δικαιοσύνη και να είστε αμερόληπτοι. Πράγματι, ο Αλλάχ αγαπά τους αμερόληπτους* (και δίκαιους)». (49:9)

Συμμαχία με μη Μουσουλμάνους για μια δίκαιη υπόθεση είναι αποδεκτή. Ένα παράδειγμα είναι η συνθήκη του Προφήτη με τους Ιουδαίους της Μεδίνας με σκοπό να υπερασπιστούν από κοινού την πόλη ενάντια στους άπιστους. Άλλο παράδειγμα είναι η αναφορά τού Προφήτη σε μια συνθήκη που έγινε ανάμεσα στις φυλές της Μέκκας πολύ πριν το Ισλάμ, όταν αυτές συμφώνησαν να ενωθούν, για να υποστηρίξουν τους καταπιεσμένους. Ο Προφήτης είπε: *«Αυτή ήταν μια συνθήκη πριν το Ισλάμ, αλλά εάν, κατά το Ισλάμ, θα είχα προσκληθεί σ' αυτή, θα είχα συμμετάσχει».* Οι ρητές οδηγίες του Προφήτη στο στρατό του ήταν αυστηρές, ως προς το ότι θα έπρεπε να στρέφονται μόνον εναντίον των πολεμιστών και όχι εναντίον των γυναικών, των παιδιών ή των ηλικιωμένων. Μη Μουσουλμάνοι ιερωμένοι στα μοναστήρια ή στους οίκους λατρείας τους επίσης δεν θα έπρεπε να κτυπηθούν, ούτε και θα έπρεπε Μουσουλμάνοι στρατιώτες να κόψουν ή να κάψουν να δένδρα των εχθρών ως αντίποινα, ή να βάλουν για στόχο και να σφάξουν τα ζώα των αντιπάλων, εκτός κι αν χρειάζονται τροφή. Όταν κάποιος επανεξετάζει τις εν λόγω διατάξεις, αντιλαμβάνεται πολύ καλά ότι η εφαρμογή αυτής της υψηλής ισλαμικής ηθικής κατά τον πόλεμο απαιτεί εξαιρετική προσπάθεια σε ένα σύγχρονο πόλεμο. Ίσως, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος ήταν και ο τελευταίος πόλεμος στον οποίο ήταν δυνατό να περιορίζονται οι εχθροπραξίες μόνο σε στρατιωτικό προσωπικό. Αρχίζοντας με τον Ισπανικό Εμφύλιο Πόλεμο στη δεκαετία του 1930, οι κανόνες άλλαξαν, και αυτό έγινε ολοφάνερο στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στον Πόλεμο της Κορέας, και στον Πόλεμο του Βιετνάμ. Οι δύο ατομικές βόμβες στη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι μιλάνε από μόνες τους, όπως επίσης και οι βομβαρδισμοί κατά τον Πόλεμο του Βιετνάμ όπου ορίσθηκαν «ελεύθερες ζώνες πυρός», όπου σκοτώνονταν και καταστρέφονταν όχι μόνον άνθρωποι, ζώα και φυτά, αλλά ακόμη και το ίδιο το έδαφος.

Ως εκ τούτου, αρκετοί ίσως θεωρήσουν ότι η ανωτέρω

ισλαμική ηθική κατά του πολέμου είναι σήμερα πλέον θεωρητική και δεν μπορεί να υιοθετηθεί στη σύγχρονη εποχή μας. Ωστόσο, και οι Μουσουλμάνοι και αρκετοί άλλοι εξετάζουν το θέμα από μια άλλη σκοπιά. Αφού ο σύγχρονος πόλεμος είναι τόσο καταστροφικός, ο πόλεμος ο ίδιος θα έπρεπε να σταματήσει να αποτελεί μία επιλογή κατά την επίλυση διαφορών. Ο πόλεμος θα έπρεπε να είναι παρωχημένος, ακριβώς όπως και η δουλεία! Είναι ένας κακός οιωνός ότι η Νέα Παγκόσμια Τάξη ανακοινώθηκε με την ευκαιρία ενός συντριπτικού στρατιωτικού κτυπήματος. Οι μεταγενέστερες αποφάσεις εγείρουν υποψίες ότι ο,τιδήποτε είναι καινούριο στη Νέα Παγκόσμια Τάξη δεν είναι τίποτα περισσότερο από την παλιά τάξη που όμως επιβάλλεται από τον ένα από τους δύο παλιούς αντιπάλους.

Με την ανθρωπότητα να βρίσκεται στην παρούσα κορυφή του πολιτισμού που ποτέ πιο πριν δεν είχε προσεγγισθεί και να οδεύει προς τη δεύτερη χιλιετία, η εξαγγελία και ο πανηγυρισμός της Νέας Παγκόσμιας Τάξης, ενός κόσμου απαλλαγμένου από πολέμους, ενός κόσμου που διαθέτει κάποια εναλλακτικά μέσα δίκαιης ειρήνευσης, δεν αποτελούν πλέον ένα μάταιο όνειρο.

Γιατί δεν μπορούν ανεξάρτητα διεθνή δικαστήρια να διευθετούν τις διαφορές μεταξύ των εθνών; Στο κάτω-κάτω της γραφής, ο πόλεμος δεν διακρίνει ανάμεσα στο σωστό και στο λάθος, αλλά δείχνει μόνο ποιος είναι ο ισχυρότερος, και ποιος κατέχει μεγαλύτερη καταστροφική δύναμη. Η εφαρμογή της αμερόληπτης και δίκαιης επίλυσης διαφορών θα ήταν αρκετά πιθανή, εάν ιδρύονταν νομικά δικαστήρια με την ικανότητα και τη διάθεση να διαχειρισθούν με τρόπο ειλικρινή και αμερόληπτο τις υπαρκτές διαφορές και συγκρούσεις. (Η συγκεκριμένη πρόταση δεν περιλαμβάνει τα Ηνωμένα Έθνη και το Συμβούλιο Ασφαλείας στη συγκεκριμένη προοπτική). Η επιτυχία μιας τέτοιας πρότασης περιστρέφεται αποκλειστικά γύρω από ένα άξονα: ότι οι πολιτισμένες χώρες θα αποφασίσουν να γίνουν πολιτισμένες. Απαιτείται αλήθεια και κανείς δεν θα έλεγε ποτέ

ότι είναι εναντίον της αλήθειας, αλλά στην πραγματικότητα είναι. Η αλήθεια είναι μία αξία, και δυστυχώς οι πολιτικοί είναι τυφλοί και αδιάφοροι ως προς τις αξίες, και αυτή είναι η πραγματική απειλή που αντιμετωπίζουμε σήμερα.

Θα αποδεχθούν τελικά οι ισχυροί τη δικαιοσύνη, όπως αυτή αποφασίζεται από το νόμο, ή θα συνεχίσουν να πιστεύουν ότι η ισχύς αποτελεί δίκαιο; Θα εγκαταλείψει το στρατιωτικό-βιομηχανικό κατεστημένο το λόγο ύπαρξής του, και θα πάψει να δικαιολογεί κάθε τόσο τον εαυτό του όταν προξενεί τον ένα πόλεμο μετά τον άλλο; Μπορεί η δικαιοσύνη να γίνει αποδεκτή στην κατανομή των παγκόσμιων πόρων και στο κόστος αναπλήρωσής τους; Όχι φυσικά. Αυτό θα αποτελούσε βλασφημία για τους κυρίαρχους της τρέχουσας τάξης, εκτός και αν τα πράγματα αλλάξουν, και η αλλαγή δεν θα έλθει άνωθεν. Και πράγματι, θα έλθει από κάτω προς τα επάνω, από τον απλό λαό.

– Η Οικολογία

Προκειμένου να κερδίσουν δολάρια οι ισχυροί, για να αγοράσουν την τροφή τους, να εξυπηρετήσουν τα χρέη τους, να εξοπλίσουν το στρατό τους, να προστατέψουν τους δικτάτορές τους, και να ικανοποιήσουν την αχόρταγη όρεξη των κυβερνητών και της ελίτ τους, το φτωχότερο τμήμα της ανθρωπότητας στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι καταδικασμένο να καταστρέψει τις πηγές φυσικού πλούτου των χωρών τους. Από την μεριά της εύπορης πλευράς της ανθρωπότητας, με σκοπό να γίνουν οι πλούσιοι πλουσιότεροι, να ενισχύσουν τις καταναλωτικές τους συνήθειες, να αυξήσουν τις πολυτέλειες, και να επιδοθούν στις ηδονές τους, ο βιομηχανοποιημένος κόσμος παραβιάζει, δηλητηριάζει, μολύνει και σκοτώνει το παγκόσμιο οικοσύστημα. Αυτό συμβαίνει σε μια περίοδο που η επιστήμη και η τεχνολογία είναι ικανές να επηρεάσουν τη βιόσφαιρα με ένα δραματικό και πρωτοφανή τρόπο, και μάλιστα σε καιρό ειρήνης, χωρίς

να υπολογίζουμε την καταστροφική και διαρκή βλάβη που ένας γενικευμένης κλίμακας σύγχρονος πόλεμος είναι ικανός να προκαλέσει. Δανειζόμαστε τους φυσικούς πόρους του μέλλοντος με υπερβολικό ρυθμό, τη στιγμή που υγιείς και λογικές εκτιμήσεις μας φανερώνουν ότι αναλαμβάνουμε ένα χρέος το οποίο οι μελλοντικές μας γενιές δεν θα είναι ικανές να πληρώσουν. Διορθωτικά μέτρα και εφαρμόσιμες προτάσεις έχουν υποδειχθεί, αλλά το εμπόδιο, όπως αναμενόταν, είναι εκείνοι που κρατούν τα ηνία της εξουσίας, οι θεματοφύλακες του αχαλίνωτου, άπληστου, εγωϊστικού, λαίμαργου και κοντόφθαλμου καπιταλιστικού συστήματος. Όπως τονίζει το Κοράνιο: «*Υπάρχει ένας τύπος ανθρώπου, που μιλώντας σ' αυτόν τον κόσμο, σε γοητεύει, και επικαλείται για μάρτυρα τον Αλλάχ σ' ότι περικλείει η καρδιά του. Ενώ είναι ο πιο αδιάλλακτος απ' τους εχθρούς. Μόλις όμως σου γυρίσει την πλάτη του, ο σκοπός του οπουδήποτε κι αν βρεθεί πάνω στη γη, είναι να σκορπίσει το κακό στη γη, να καταστρέφει τη σοδειά των χωραφιών και τα ζωντανά! Ο Αλλάχ όμως δεν αγαπά την καταστροφή*». (2:204-205)

Παρά την σκληρή αντίσταση που προβάλλεται από τις μεγάλες επιχειρήσεις, το οικολογικό κίνημα έξω από την σφαίρα της πολιτικής έχει σταθερά αποκτήσει δυναμική. Για την Ημέρα της Γης, το 1990, εκατό εκατομμύρια άνθρωποι, σε 140 χώρες, παρουσιάστηκαν για την μεγαλύτερη ποτέ διαδήλωση οργανωμένων λαϊκών πυρήνων στον κόσμο. Αυτό δεν μπορεί να αγνοηθεί από τους πολιτικούς οι οποίοι θα έχαναν διαφορετικά τις ψήφους τους. Ίσως είναι καιρός να ιδρύσουμε ένα διεθνή οικολογικό οργανισμό, στον οποίο οι κυβερνήσεις όλων των χωρών θα μπορούσαν να συμμετάσχουν υπό την προϋπόθεση ότι θα συμφωνούσαν να λάβουν οικειοθελώς υπόψει τις συστάσεις του οργανισμού, οι οποίες, φυσικά, δεν θα πρέπει να αγνοούν τη δικαιοσύνη στην όποια αναφορά τους.

– Θέματα πληθυσμού

Ο παγκόσμιος πληθυσμός αυξάνεται με ρυθμό που

υπερβαίνει κατά πολύ το ρυθμό αύξησης των διαθέσιμων πόρων. Κάθε προβληματισμός για την πληθυσμιακή έκρηξη είναι επομένως εντελώς δικαιολογημένος. Αφού η μεγαλύτερη πληθυσμιακή αύξηση λαμβάνει χώρα στον Τρίτο Κόσμο, οι χώρες του έχουν κατηγορηθεί για ανεύθυνη συμπεριφορά και έχουν θεωρηθεί υπαίτιες από τη Δύση. Έχει εξετασθεί ακόμη και η λήψη πειθαρχικών μέτρων, ενώ ένας αριθμός χωρών που παρέχουν βοήθεια στον Τρίτο Κόσμο, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, έχουν καλλιεργήσει την ιδέα της σύνδεσης της βοήθειας με ρυθμίσεις επί της γονιμότητας και με αναπροσαρμογές του οικογενειακού προγραμματισμού. Ακόμη χειρότερα, σε ένα άρθρο με τίτλο «Θα ήταν τώρα ο Μακιαβέλης καλύτερος σύμβουλος των γιατρών από τον Ιπποκράτη;»[18] ο Δρ. Jean Martin εξετάζει κάποιες δυτικές απόψεις, που αμφισβητούν τη σκοπιμότητα ορισμένων προγραμμάτων εμβολιασμού και άλλων μέτρων υγείας στον Τρίτο Κόσμο, επειδή επιτρέπουν σε πάρα πολλά παιδιά να επιβιώνουν και να χρησιμοποιούν τους φυσικούς πόρους των χωρών τους, γεγονός που ενδεχομένως προκαλεί επανάληψη του κύκλου πείνας και θανάτου. Με άλλα λόγια, υπάρχει μια έκκληση για να καθορισθούν όρη στην μείωση της θνησιμότητας στον Τρίτο Κόσμο. Η στροφή από τον ανθρωπισμό στον «πραγματισμό» φαίνεται λογική σε κάποιους, εξού και η ένταξη του ονόματος του Μακιαβέλη στο άρθρο.

Το ότι υπάρχει πρόβλημα, δεν μπορεί να το αμφισβητήσει κανείς. Είναι επίσης γεγονός ότι υπάρχει ανάγκη να εφοδιασθούν με αξιόπιστες και προσιτές μεθόδους αντισύλληψης οι οικογένειες που επιθυμούν να τις χρησιμοποιήσουν (χωρίς καταναγκασμό). Το Ισλάμ δεν έχει ενδοιασμούς επ' αυτού. Η μόνη μας επιφύλαξη είναι ότι η απόδοση της ευθύνης του πληθυσμιακού προβλήματος αποκλειστικά και εξ ολοκλήρου

18 World Health Forum, τομ. 14, 1993, 105

στις χώρες του Τρίτου Κόσμου δεν φανερώνει όλη την αλήθεια, γιατί το ζήτημα είναι πραγματικά πολύπλευρο. Με το να κατηγορούμε τον Τρίτο Κόσμο για το συγκεκριμένο θέμα, παραβλέπουμε το γεγονός ότι η γέννηση ενός μωρού στις Ηνωμένες Πολιτείες *«...εξασκεί εκατό φορές μεγαλύτερη πίεση στους παγκόσμιους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον απ' ό,τι μια γέννηση ενός μωρού, ας πούμε, στο Μπαγκλαντές»*, έγραψαν ο Paul και η Anne Ehrlich του Τμήματος Βιολογικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Στάνφορντ, στο National Geographic Magazine. Σημειώνουν ότι, ενώ τα πληθυσμιακά προβλήματα στα φτωχά έθνη τα διατηρούν φτωχά, τα πληθυσμιακά προβλήματα στα πλούσια έθνη καταστρέφουν την δυνατότητα της γης να υποστηρίξει τον πολιτισμό.[19]

Ο τρόπος για να μειωθεί η πληθυσμιακή αύξηση στον Τρίτο Κόσμο έχει εκτεταμένα συζητηθεί (ιδιαίτερα στο Παγκόσμιο Συνέδριο Πληθυσμού στη Βουδαπέστη, το 1974). Ιστορικά προηγούμενα (μελέτες σχετικά με το τι έγινε στην Ευρώπη που μείωσε τα ποσοστά γεννητικότητας) και κοινή λογική δείχνουν ότι η ανάπτυξη είναι η αιτία και όχι το αποτέλεσμα της μειωμένης γεννητικότητας. Η ανάπτυξη είναι το καλύτερο χάπι. Το ότι η ανασφάλεια είναι ένα φυσικό ερέθισμα της γονιμότητας είναι επίσης ένα γνωστό φαινόμενο. Ωστόσο, οι καπιταλιστικές χώρες δίνουν μια δυσανάλογα ιδιαίτερη έμφαση στον έλεγχο των γεννήσεων στον Τρίτο Κόσμο. Η ανησυχία τους πηγαίνει πολύ πιο πέρα από τις απλές φιλανθρωπικές ή αλτρουϊστικές εκτιμήσεις για την ευημερία της ανθρωπότητας.

Στο καλοκαιρινό τεύχος *Foreign Affairs* του 1991, μια μελέτη (αρχικά προετοιμασμένη για τη Διάσκεψη Σχεδιασμού Μεγάλης Εμβέλειας του αμερικανικού στρατού) του Δρ. Nicholas Eberstadt, του American Enterprise Institute,

19 Αναφέρεται στο βιβλίο του Michael Henderson, Hope for a Change (Salem: Grosvenor Books, 1991), σ. 24

προειδοποιεί για τις επιπτώσεις της αναλογικής αύξησης του πληθυσμού των εθνών του Τρίτου Κόσμου για την διεθνή πολιτική τάξη και την ισορροπία της παγκόσμιας δύναμης. Μετά από τρεις γενιές, σημειώνει, οχτώ προπάπποι στη Δύση θα έχουν μόνο τέσσερις ή πέντε απογόνους, ενώ σε μεγάλο μέρος της Αφρικής και της Μέσης Ανατολής οκτώ προπάπποι θα έχουν πάνω από τριακόσιους απογόνους. Επομένως, οι σημερινές πρωτοπόρες χώρες θα είναι τα μικρότερα έθνη στο μέλλον.

Το National Security Study Memorandum (Μνημόνιο σχετικά με τη Μελέτη περί της Εθνικής Ασφαλείας) 200, μια μελέτη σχετικά με τις «Επιπτώσεις της Παγκόσμιας Αύξησης του Πληθυσμού για την Αμερικανική Ασφάλεια και τα Εξωτερικά Συμφέροντα»[20], είναι ένα πολύ χρήσιμο και διαφωτιστικό έγγραφο που αποκαλύπτει τις πολύπλοκες πολιτικές, οικονομικές και στρατιωτικές επιπτώσεις καθώς και την σκληρή αλήθεια του κόσμου στον οποίο ζούμε. Ο παράγων 'πληθυσμός' μπορεί να γίνει σπόρος επαναστατικών ενεργειών και να δώσει μια ώθηση στην απαλλοτρίωση ή τον περιορισμό των ξένων οικονομικών συμφερόντων. Η φτώχεια, η αύξηση του πληθυσμού και η νεότητα του πληθυσμού[21] θα έπρεπε να επιβάλουν ανάπτυξη, να ωθήσουν σε επανεξέταση των όρων και των προϋποθέσεων για ξένες επενδύσεις, και ακόμη να ενισχύσουν τη στρατιωτική ανάπτυξη, εάν η υποχρεωτική στράτευση θεωρηθεί ως μία βιώσιμη εναλλακτική λύση στην ανεργία. Σε ορισμένα σημεία, το συγκεκριμένο έγγραφο δίνει την αίσθηση ότι οι βιομηχανικές χώρες διεξάγουν ήδη έναν

20 National Archives, Files of the National Security Study Memorandum 100. RG 273

21 Το συνηθισμένο φαινόμενο των χωρών του Τρίτου Κόσμου, όπου η πλειοψηφία του πληθυσμού μιας χώρας είναι νέοι, γεγονός που προκύπτει από ένα επιταχυνόμενο ρυθμό γεννήσεων, σε συνδυασμό με ένα χαμηλότερο προσδόκιμο ζωής από αυτό των αναπτυγμένων χωρών.

προληπτικό πόλεμο εναντίον των υπανάπτυκτων χωρών.

Θα φαινόταν σ' εμάς ότι μια Νέα Παγκόσμια Τάξη θα έπρεπε να προγραμματιστεί με βάση τις ανάγκες του 'παγκόσμιου χωριού', γιατί αυτό είναι η κατάσταση στην οποία βρίσκεται πλέον ο πλανήτης. Δεν θα έπρεπε να προϋποθέτει ως αναπόφευκτη τη διαίρεση του κόσμου σε πλούσιους και άπορους, και συνεπώς δεν θα έπρεπε να θεωρεί ως αναπόφευκτη τη μέχρι θανάτου σύγκρουση αυτών των δύο συνόλων. Απαιτεί από τους πλουσίους να είναι ταπεινοί, ικανοποιημένοι, και πρόθυμοι να εγκαταλείψουν, για το κοινό καλό, πολλές πολυτέλειες που αποτελούν μέρος το σημερινού τρόπου ζωής τους. Οι πολυτέλειές τους δεν απαντούν σε ζωτικής σημασίας ανάγκες τους, και η ανταμοιβή τους θα ήταν η χαρά που θα ένιωθαν ότι προμηθεύουν ό,τι απαιτούν ζωτικής σημασίας ανάγκες του μεγαλύτερου μέρους της ανθρώπινης οικογένειας. Τι άλλο μπορεί να συμβάλει περισσότερο στην ευτυχία; Ο Θεός πρέπει να λαμβάνεται πάντοτε υπόψει στις αποφάσεις της ζωής όλων των ανθρώπων.

Τζιχάντ

Η λέξη Τζιχάντ χρησιμοποιείται συχνά από το δυτικό Τύπο κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών, και εξηγείται άμεσα ή υπαινικτικά ότι σημαίνει «ιερό πόλεμο». Στην πραγματικότητα, ο όρος «ιερός πόλεμος» επινοήθηκε στην Ευρώπη κατά τη διάρκεια των Σταυροφοριών, για να δηλώσει τον πόλεμο ενάντια στους Μουσουλμάνους. Δεν υπάρχει κάτι αντίστοιχο στο ισλαμικό λεξιλόγιο και το Τζιχάντ σίγουρα δεν είναι η μετάφρασή του.

Τζιχάντ σημαίνει «αγώνας». Στην πρωταρχική της έννοια, πρόκειται για μια εσωτερική πάλη, εντός του εαυτού του κάθε ανθρώπου, και σκοπό έχει να τον απαλλάξει από ασυλλόγιστες ενέργειες ή τάσεις και να τον βοηθήσει να εφαρμόσει σταθερότητα και επιμονή στην επίτευξη ενός υψηλότερου ηθικού προτύπου.

Εφόσον το Ισλάμ δεν περιορίζεται στη σφαίρα του ατόμου, αλλά επεκτείνεται σε ολόκληρη την κοινωνία και την ανθρώπινη κοινότητα, συμπεριλαμβάνοντας και την φροντίδα για την ευημερία της κοινωνίας και της ανθρωπότητας γενικώτερα, ο Μουσουλμάνος δεν μπορεί να αγωνίζεται μόνο για να βελτιώσει το άτομό του, ανεξάρτητα από το τι συμβαίνει στην κοινότητα στην οποία ζει, ή στον κόσμο γενικότερα. Σ' αυτό το σκεπτικό οφείλεται και η διαταγή η οποία εμπεριέχεται στο Κοράνιο και συνιστά σε όλο το ισλαμικό έθνος να θεωρήσει ως καθήκον το εξής: «*να κελεύει ποιο είναι το σωστό, και να απαγορεύει το κακό*» (3:104). Είναι ένα καθήκον που δεν προορίζεται αποκλειστικά για τους Μουσουλμάνους, αλλά ισχύει για την ολόκληρη την ανθρώπινη φυλή, η οποία είναι, σύμφωνα με το Κοράνιο, ο εκπρόσωπος του Θεού στη γη. Οι Μουσουλμάνοι, ωστόσο, δεν μπορούν να αποσείσουν αυτή την ευθύνη από πάνω τους, ακόμη και αν οι λοιποί δεν την αναλαμβάνουν. Οι τρόποι να εκπληρώσουν αυτή την ευθύνη στο ακέραιο είναι ποικίλοι και, στο σύγχρονο κόσμο μας, περιλαμβάνουν όλα τα νομικά, διπλωματικά, διαιτητικά, οικονομικά και πολιτικά μέσα.

Το Ισλάμ δεν αποκλείει τη χρήση δύναμης, για να περιορισθεί το κακό, εάν δεν υπάρχει μια άλλη αποτελεσματική εναλλακτική λύση. Πρόδρομος της αρχής της συλλογικής ασφάλειας και της συλλογικής παρέμβασης έτσι όπως αυτή περιγράφεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών με σκοπό να σταματήσει μια επίθεση, είναι, τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο, η αναφορά του Κορανίου: «*Και αν δύο κοινότητες ανάμεσα στους Πιστούς βρίσκονται σε διαμάχη, φροντίστε να ειρηνεύσουν μεταξύ τους. Αλλά, αν μια* (μερίδα) *απ' αυτούς υπερβεί τα όρια ενάντια στην άλλη,* (τότε) *πολεμείστε εκείνην που παρανομεί μέχρις ότου συμμορφωθεί* (γυρίσει) *με τη διαταγή του Αλλάχ*» (49:9). Η στρατιωτική δράση επομένως είναι μια υπο-κατηγορία μέσα στο όλο σύνολο της Τζιχάντ και δεν αποτελεί την ίδια τη Τζιχάντ. Αυτό είναι το τι τόνισε ο Προφήτης

Μωάμεθ στους συντρόφους του, όταν, επιστρέφοντας από μια στρατιωτική εκστρατεία, τους είπε: «*Σήμερα επιστρέφουμε από τη μικρή Τζιχάντ* (εμπόλεμη κατάσταση) *στη μεγάλη Τζιχάντ* (αυτοέλεγχο και αυτοβελτίωση)».

Η Τζιχάντ δεν συνιστά μια διακήρυξη πολέμου εναντίον άλλων θρησκειών, και σίγουρα δεν στρέφεται ενάντια στους Χριστιανούς και τους Ιουδαίους, όπως ορισμένα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ορισμένοι πολιτικοί κύκλοι θέλουν να κάνουν τον κόσμο να πιστεύει. Το Ισλάμ δεν μάχεται εναντίον άλλων θρησκειών. Οι Χριστιανοί και οι Ιουδαίοι θεωρούνται από τους Μουσουλμάνους ως συγκληρονόμοι των αβρααμικών παραδόσεων, λάτρεις τον ίδιου Θεού, και διατηρητές της παράδοσης του Αβραάμ.

Τα συγκεκριμένα και αυστηρά κριτήρια για έναν «δίκαιο πόλεμο» σύμφωνα με τις αρχές του Ισλάμ έχουν ήδη αναφερθεί, όπως επίσης και οι σχετικοί ηθικοί και δεοντολογικοί περιορισμοί, οι οποίοι πρέπει να είναι σεβαστοί από τους μαχητές. Οι σύγχρονες συγκρούσεις δεν προσφέρονται για αυτά τα ηθικά πρότυπα. Συνεπώς, ο πόλεμος θα έπρεπε να αντικατασταθεί από κάποια άλλη εναλλακτική μορφη επίλυσης διαφορών, εάν όλες οι πλευρές συμφωνούν σε μια δίκαιη λύση. Μια φωτισμένη και αποφασισμένη παγκόσμια κοινή γνώμη θα μπορούσε να ξεπεράσει και να περιορίσει διάφορους κύκλους εξουσίας με πολεμοχαρή νοοτροπία. Εν προκειμένω, το κλειδί είναι μια αλλαγή νοοτροπίας. Όπως ακριβώς στις διαπροσωπικές σχέσεις, η συγχώρεση παίζει ένα εποικοδομητικό ρόλο, το ίδιο θα μπορούσε να συμβεί και στις διεθνείς σχέσεις, υπό την προϋπόθεση ότι η δικαιοσύνη, και όχι η βία, θα είναι ο τελικός κριτής.

Για να είμαστε τίμιοι, πρέπει να σημειώσουμε ότι ιστορικά οι λαοί όλων των παραδόσεων, Μουσουλμάνοι, Χριστιανοί και Ιουδαίοι, όπως και πολλοί άλλοι, έχουν διαπράξει λάθη

και πολλές φορές δεν ακολούθησαν τίμια τα υψηλά ιδανικά των θρησκειών ή φιλοσοφιών τους. Όλοι έχουμε κάνει λάθη και θα συνεχίσουμε να κάνουμε. Οι Μουσουλμάνοι δεν αποτελούν εξαίρεση, και πάρα πολλές φορές η θρησκεία έχει γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από φιλόδοξους τυράννους, ή δεν έχει τύχει σεβασμό από τον αμαθή όχλο. Αυτό δεν είναι προβληματισμός σχετικά με τη θρησκεία, αλλά δείχνει πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη καλύτερης εκπαίδευσης για την ανθρωπότητα, και πόσο πιο έντονα είναι απαραίτητα ένα διαρκές ενδιαφέρον για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, δικαιώματα και ελευθερίες και μία άγρυπνη επιδίωξη της δικαιοσύνης, ακόμη και με τίμημα τον περιορισμό της πολιτικής και οικονομικής απληστίας.

Οικογένεια και Σεξουαλική Επανάσταση

Ο Προφήτης Μωάμεθ είπε: «Οι γυναίκες είναι το έτερον ήμισυ των ανδρών». Η μονάδα της ανθρωπότητας δεν είναι ένας άνδρας, ή μια γυναίκα. Είναι ένας άνδρας με μια γυναίκα ενωμένοι σε γάμο, ο οποίος τους καθιστά μια οικογένεια (όπως ακριβώς το μικρότερο μόριο του νερού δεν είναι οξυγόνο ή υδρογόνο, αλλά και τα δύο μαζί ενωμένα). Το Ισλάμ, όπως ο Ιουδαϊσμός, ο Χριστιανισμός και πολλές άλλες θρησκείες, θεσπίζει ότι η συνένωση ενός άνδρα με μια γυναίκα σε μία οικογένεια συνιστά ένα ιερό δεσμό, τον οποίο το Κοράνιο αποκαλεί «ιερή δέσμευση» που πρέπει να τεκμηριωθεί και επικυρωθεί από το γαμήλιο συμβόλαιο, ή γάμο.

Ο γάμος σημαίνει την αμοιβαία δέσμευση των συζύγων και προσδιορίζει τα αμοιβαία δικαιώματα και ευθύνες του κάθε μέλους, καθώς και τα δικαιώματα και τις ευθύνες τους απέναντι στα παιδιά τους. Τα παιδιά έχουν δικαίωμα α) στη νομιμότητα (να γνωρίζουν την ταυτότητα και των δύο γονιών τους, να επωφελούνται από τη σχέση τους μαζί τους, όπως επίσης και να γεννηθούν εντός ενός έγκυρου γάμου), β) στη

στοργική φροντίδα καθώς μεγαλώνουν, γ) στη διατροφή και στην πνευματική γαλούχηση, και δ) στην εκπαίδευση που τους κάνει ικανούς να αντιμετωπίσουν τη ζωή και να αναλάβουν τις ευθύνες τους ως ώριμοι και χρήσιμοι πολίτες.

Όταν οι γονείς γερνάνε ή γίνονται ανήμποροι κατά κάποιο τρόπο, είναι τότε το θρησκευτικό καθήκον των παιδιών τους να τους προσέξουν και να φροντίσουν για την άνεσή τους, χωρίς να δείχνουν κάποια ανησυχία για την εκπλήρωση της υποχρέωσής τους αυτής. Αυτό είναι μια υποχρέωση που οφείλουν τα παιδιά στο Θεό, και ταυτόχρονα αποτελεί μια διαρκή εξασφάλιση, διότι αυτό μια μέρα θα ωφελήσει και αυτά τα ίδια τα παιδιά, όταν θα γίνουν γονείς, γεράσουν και χρειάζονται την φροντίδα των δικών τους παιδιών.

Η ενότητα της οικογένειας και η δύναμη των οικογενειακών δεσμών είναι ύψιστης σημασίας στο Ισλάμ. Απλώνονται ακόμη πιο πέρα από τον οικογενειακό πυρήνα, και συμπεριλαμβάνουν και ένα διευρυμένο κύκλο δεσμών αίματος. Το Κοράνιο αποκαλεί την οικογένεια «δεσμό μήτρας». Η ευγενής συμπεριφορά προς τους εξ αίματος συγγενείς, είτε παίρνει τη μορφή ανθρωπιστικής φροντίδας, είτε εκφράζεται ως οικονομική στήριξη (αν χρειάζεται κάτι τέτοιο). Είναι τόσο καθήκον όσο και αξιέπαινη φιλανθρωπία. Μετά το θάνατο των γονέων, ο καθένας έχει το καθήκον να προσεύχεται γι' αυτούς, και ακόμη και να διατηρεί δεσμούς με τους φίλους τους, να τους δείχνει ευγένεια, και να τους προσφέρει βοήθεια, εάν χρειαστεί.

Στο Ισλάμ, ο γάμος εξυπηρετεί δύο λειτουργίες και είναι μόνον ο γάμος που νομίμως τις εξυπηρετεί. Η μία είναι να εκπληρώσει τον πόθο του ενός ημίσεος για το έτερον ήμισυ και την επιθυμία των δύο μελών του ζεύγους να γίνουν ένα, τόσο σωματικά όσο και πνευματικά: «*Κι από τα σημάδια Του είναι και το ότι έχει πλάσει από τον ίδιο τον εαυτό σας συζύγους για να συγκατοικείτε* (ήσυχα) *μαζί τους, κι έκανε ανάμεσά σας* (να

φωλιάσουν) *η αγάπη, και η στοργή. Βέβαια σ' αυτά υπάρχουν Σημεία* (διδάγματα) *για τον λαό εκείνο που σκέπτεται*» (30:21). Η άλλη λειτουργία είναι η αναπαραγωγή και η δημιουργία απογόνων: «*Κι ο Αλλάχ έκανε για σας συζύγους από το ίδιο το γένος κι έκανε για σας από τις συζύγους σας παιδιά και εγγόνια, και σας εφοδιάσαμε με τα καλύτερα* (αγαθά). *Μήπως λοιπόν* (επιτρέπεται) *να πιστεύουν στο άδικο και να αρνούνται τις χάρες του Αλλάχ;*» (16:72).

Ο γάμος είναι ο μόνος νόμιμος χώρος για τον έρωτα και την αναπαραγωγή. Οι εξωγαμιαίες σχέσεις συνιστούν ένα σοβαρό αμάρτημα που μπορεί επιπλέον να αποτελέσει νομικό αδίκημα στο Ισλάμ, εάν επιβεβαιωθεί από τέσσερις μάρτυρες, οι οποίοι να αναγνωρίσουν τους δράστες και να καταθέσουν ότι έχουν κυριολεκτικά δει με τα μάτια τους τη σαρκική ένωση του ζευγαριού (όχι απλώς ότι έχουν την εντύπωση ή ότι θεωρούν δυνατή την πιθανότητα να έχει κάνει το εν λόγω ζευγάρι σεξ, υποθέτοντας με βάση τη στάση τους ή κάτι άλλο). Τα απαραίτητα νομικά κριτήρια, με τα οποία τυχόν μάρτυρες μπορούν να κατηγορήσουν ένα άτομο για μοιχεία, είναι αυστηρά και χρησιμεύουν ουσιαστικά στην αποτροπή κάθε πιθανότητας για εσφαλμένες κατηγορίες σε ένα ζήτημα τόσο σοβαρό όπως αυτό που μπορεί να καταστρέψει την ενότητα της οικογένειας.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι ηθικές αρχές της αγνότητας πριν από το γάμο και της πιστότητας μετά το γάμο, επικρατούσαν παλαιότερα στην Αμερική και γενικώτερα στη Δύση, αλλά με τη διολίσθηση όλο και περισσότερων ανθρώπων στην αθεΐα και στον μικροθεϊσμό, δηλ. την αδύναμη πίστη σε ένα απόμακρο θεό, η αλλαγή ήλθε αναπόφευκτα. Αθεΐα υπάρχει, όταν ο Θεός απορρίπτεται. Μικροθεϊσμός υπάρχει, όταν ο Θεός αναγνωρίζεται, αλλά αντιμετωπίζεται με πολύ μειωμένη ευλάβεια. Τον λατρεύουμε, αλλά υπό τους δικούς μας όρους. Επισκεπτόμαστε τους οίκους λατρείας, συνήθως τα Σαββατοκύριακα, αλλά δεν αφήνουμε το Θεό να μας υποδείξει

τι θα πράξουμε στην ιδιωτική ή δημόσια ζωή μας. Αυτή η διάβρωση της πίστης δημιούργησε τις προϋποθέσεις για τη «σεξουαλική επανάσταση», καθώς όλες οι θρησκευτικές αξίες αποτέλεσαν αντικείμενο ριζικής αναθεώρησης.

Η σεξουαλική επανάσταση δεν ξεκίνησε τόσο πρόσφατα όσο η δεκαετία του 1960, όπως πολλοί υποθέτουν. Ούτε ήταν το αποτέλεσμα μιας διαρκούς και βαθμιαίας, φυσικής κοινωνικής αλλαγής. Ήταν συνέπεια των καλά σχεδιασμένων και επιμόνων προσπαθειών εκείνων, οι οποίοι ήθελαν να επιφέρουν αλλαγή στα κοινωνικά ήθη και ειδικώτερα στη σεξουαλική συμπεριφορά. Όλα ξεκίνησαν με τον ακραίο ενθουσιασμό της κοινωνίας για την επιστήμη και τις τεχνολογικές της δυνατότητες, και την συνεπακόλουθη εκδίωξη της εκκλησίας από τον έλεγχο της δημόσιας ζωής. Με την πεποίθηση ότι η επιστήμη είχε τελικά εκθρονίσει τη θρησκεία ως πηγή της αληθινής γνώσης, πολλοί θεώρησαν τον ανθρώπινο νου ως τον τελικό κριτή όλων των ανθρωπίνων υποθέσεων. Σαν λογική συνέχεια όλες οι από καιρού καθιερωμένες αξίες αναπροσαρμόσθηκαν σύμφωνα με τις νέες διαταγές. Ωστόσο, με τη βιασύνη και την επιπολαιότητά τους, οι άνθρωποι δεν αντιλήφθηκαν το προφανές γεγονός ότι ο ανθρώπινος νους από μόνος του, και κατά δική του ομολογία, αποτελεί ένα ατελές όργανο. Παρέβλεψαν το γεγονός ότι με τους φυσικούς περιορισμούς του, ο ανθρώπινος νους δεν μπορεί να εκφέρει τελικές αποφάσεις, όπως εκείνες που καθορίζουν τα απόλυτα ηθικά πρότυπα. Το απλό γεγονός ότι ο άνθρωπος συνεχώς και επιμελώς αναζητά περισσότερες γνώσεις και διεξάγει περαιτέρω έρευνες αποτελεί μια ομολογία ότι υπάρχουν τόσα πολλά που ακόμη έχουμε την ανάγκη να μάθουμε. Εάν θα είχαμε πράγματι πιστέψει ότι κατέχουμε όλες τις γνώσεις και ότι το μυαλό μας είναι τέλειο, θα έπρεπε λογικά να έχουμε σταματήσει όλες τις έρευνες που επιχειρούνται με σκοπό την απόκτηση ολοένα και περισσοτέρων γνώσεων σχετικά με τη ζωή και το περιβάλλον μας. Σε μια τέτοια περίπτωση, δεν θα

χρειαζόταν πλέον να δαπανούμε γενναιόδωρα κρατικά κονδύλια για την έρευνα. Ωστόσο, τα πράγματα δεν είναι έτσι, διότι όπως τονίζεται στο Κοράνιο: «*Πολύ λίγα σας μεταδίδονται* (ω! Άνθρωποι!) *από τη γνώση του πνεύματος*»*!* (17:85).

Με σκοπό να αντικαταστήσει επιτυχώς το Θεό με τον άνθρωπο, εμφανίστηκε μεταξύ των δύο παγκοσμίων πολέμων ένα κίνημα γνωστό ως «*Ηθική χωρίς Θρησκεία*», το οποίο κατηγορούσε τη θρησκεία – όχι το ανθρώπινο λάθος – για την πρόκληση εχθρότητας και σύγκρουσης μεταξύ των ανθρώπων. Μέλη αυτού του κινήματος υπέθεσαν ότι τα υψηλά ηθικά πρότυπα θα μπορούσαν να επιτευχθούν χωρίς απαραιτήτως να τα αποδίδουμε σε μια θρησκεία, και αποκάλεσαν αυτά τα πρότυπα «*αδέσμευτες ηθικές*». Ενώ επισήμως λίγοι ανήκαν στο κίνημα αυτό, η φιλοσοφία που υιοθέτησε το κίνημα διαδόθηκε βαθμιαία, διότι οι άνθρωποι έχασαν την εμπιστοσύνη τους στη θρησκεία, εξαιτίας των ασυμφωνιών μεταξύ της Βίβλου και των επιστημονικών ανακαλύψεων. Καθώς η θρησκεία μετατέθηκε εκτός του επικέντρου του ενδιαφέροντος, ο Θεός εκθρονίστηκε, και νέοι κώδικες ηθικής εκδόθηκαν, όπου το τι εθεωρείτο ανήθικο πιο παλιά γινόταν πλέον αποδεκτό ως φυσιολογική κατάσταση, και οι οπαδοί του κοσμικού ανθρωπισμού μπορούσαν επιτέλους να δηλώσουν ειλικρινά ότι οι ανθρώπινες αξίες πρέπει να καθορίζονται από τους ανθρώπους και χωρίς καμμία αναφορά σε οποιοδήποτε μη ανθρώπινο ή υπερφυσικό κριτήριο. Με την εκτροπή προς τον υλισμό, παναθρώπινες αξίες όπως η τιμή, η αγνότητα και η καθαρότητα μετατράπηκαν σε κενές λέξεις με ισχνή αποδοχή. Ένα πλήρες φάσμα ιδεολογικού εμποτισμού λειτούργησε με σκοπό να επεκτείνει τα όρια της ελευθερίας μέχρι την ασυδοσία, και σε μια κοινωνία που έδινε έμφαση στην ατομικότητα, κάθε ανθρώπινη ιδιοτροπία μετατράπηκε σε ανθρώπινο δικαίωμα.

Ένα άλλο πλήγμα για την ηθική ήταν το γεγονός ότι το προαναφερμένο παλιρροϊκό κύμα που χτύπησε την κοινωνία κατέκλυσε επίσης πολλούς από τους παραδοσιακούς θεματοφύλακες της θρησκείας και των αξιών της δηλ. τον κλήρο. Βαθύτατα επηρεασμένος ο κλήρος λειτούργησε ως Δούρειος Ίππος, επειδή αντί να εγκαταλείψουν το χώρο της θρησκείας και να ενταχθούν στον κύκλο των φιλελευθέρων διανοητών, οι επηρεασμένοι από αυτές τις θεωρίες κληρικοί άρχισαν να εργάζονται βλαπτικά πάνω στην ίδια τη θρησκεία, παρασκευάζοντας νέες απόπειρες ερμηνειών και θεολογικών επεξηγήσεων των κειμένων με σκοπό να καταστήσουν νόμιμο και επιτρεπτό ό,τι ήταν παράνομο και κατακριτέο μέσα σε ολόκληρη την ιστορία της θρησκείας. Πολλοί από αυτούς τους κληρικούς από μόνοι τους έπεσαν θύματα των μικροβίων που υποτίθεται ότι θα έπρεπε να αποκρούσουν. Ορισμένοι μάλιστα ερμήνευσαν το θεσμό της αγαμίας ως αποχή από το γάμο, αλλά όχι από το σεξ[22].

Το αποτέλεσμα, όπως αναμενόταν, είναι η χαοτική σεξουαλική συμπεριφορά ολόκληρων κοινωνιών. Χωρίς τις αξίες της αγνότητας εκτός γάμου και της πιστότητας μετά τον γάμο, το σεξ, ως ένας εντελώς ειδικός δεσμός ανάμεσα στον άνδρα και τη γυναίκα, βεβηλώθηκε, και επακολούθησαν η διάδοση του πολυγαμικού σεξ, βιασμοί, ανεπιθύμητες εγκυμοσύνες που οδηγούν στην άμβλωση ή σε ανεπιθύμητα παιδιά που στερούνται το δικαίωμά τους να έχουν δύο νόμιμους γεννήτορες, και ακόμη η θλιβερή κατάσταση κατά την οποία παιδιά αποκτούν παιδιά. Επιπλέον, η οικογενειακή εμπιστοσύνη διαβρώθηκε, καθώς ακόμη και μεταξύ σταθερών οικογενειών περίπου το 15% των παιδιών είναι παράνομα. Σε όλα αυτά προστίθενται και οι κίνδυνοι για την υγεία εξαιτίας της επιδημικής εξάπλωσης σεξουαλικώς μεταδιδομένων ασθενειών, είτε πρόκειται για νέες ασθένειες είτε για υποτροπή παλαιών ασθενειών που θεωρούσαμε ότι τις είχαμε καταπολεμήσει από καιρό. Και

22 Keith L. Woodward et al., "Gays in the clergy", Newsweek, February 23, 1987, 58

όμως, οι γενεσιουργοί παράγοντες αυτών των ασθενειών έχουν αποκτήσει ανθεκτικότητα στις γνωστές θεραπείες με αντιβιωτικά, και έτσι αυτές οι ασθένειες προξενούν και πάλι μεγάλες απώλειες στην κοινωνία, και πιο ειδικά ανάμεσα στους νέους, εξαιτίας των αυξημένων ελεύθερων, πολυγαμικών σχέσεων.

Οι Μουσουλμάνοι δεν έχουν καμία σύγχυση ή ασάφεια σχετικά με το τι είναι νόμιμο και τι παράνομο κατά την θρησκεία μας. Το Κοράνιο διατηρείται στην αρχική μορφή που φανερώθηκε, λέξη προς λέξη και γράμμα προς γράμμα. Το Κοράνιο είναι ο θείος λόγος (οποιαδήποτε μετάφραση ή απόδοση σε οποιαδήποτε γλώσσα, ακόμη και στα αραβικά [τη γλώσσα του Κορανίου], δεν μπορεί να ονομαστεί Κοράνιο). Οι ηθικές αξίες και οι ανηθικότητες που λεπτομερειακά αναφέρονται στο Κοράνιο θα παραμείνουν ως έχουν για πάντοτε, και δεν μπορούν να συμπεριληφθούν επιλεκτικά σε ένα άλλο σύστημα, να ανασκευασθούν, ή να προσαρμοστούν στη σημερινή ανθρώπινη λογική. Δεν υπάρχει κλήρος ή λόγιοι που να μπορούν να ισχυρισθούν ότι είναι προικισμένοι με το δικαίωμα ή την ικανότητα μιας ιδιαίτερης ερμηνείας. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι οι Μουσουλμάνοι είναι συνεπώς ενάρετοι άνθρωποι που δεν αμαρτάνουν. Βεβαίως, κάποιοι Μουσουλμάνοι παραβαίνουν τις εντολές της θρησκείας τους διαπράττοντας αμαρτίες και βδελύγματα, αλλά τουλάχιστον γνωρίζουν ότι η πράξη τους αποτελεί μία αμαρτία, και αυτό παραμένει στη συνείδησή τους, έως ότου παύσουν να αμαρτάνουν και μετανοήσουν ενώπιον του Θεού.

Αληθινή πρόκληση στην προώθηση και εμπέδωση της ηθικής αντιμετωπίζουν εκείνοι οι Μουσουλμάνοι οι οποίοι είναι πολίτες μη μουσουλμανικών χωρών, όπου τα παιδιά τους περιβάλλονται από κοινωνικά και ηθικά πρότυπα που έρχονται σε αντίθεση με τις διδασκαλίες του Ισλάμ. Οι Μουσουλμάνοι δεν είναι μόνοι τους σε αυτό, επειδή υπάρχουν επίσης Ιουδαίοι, Χριστιανοί και άλλοι που σέβονται και υποστηρίζουν ανάλογες ηθικές αξίες θείας προέλευσης και καταβάλλουν κάθε προσπάθεια για να μεταδώσουν στα παιδιά τους την πίστη τους σ' αυτές τις ηθικές αξίες. Συνεργασία προς το σκοπό αυτό είναι ήδη σε εξέλιξη και συνιστώνται ακόμη περισσότερα ανάμεσα στους Μουσουλμάνους και σ' εκείνους που έχουν την ίδια αντίληψη για τα θέματα αυτά, όποιοι και αν είναι, κληρικοί, λαϊκοί ή διάφοροι οργανισμοί.

Η συμπεριφορά μας προς τα παιδιά μας επιβάλλει μία πρώϊμη ενημέρωση σχετικά με τον Θεό (βλ. πρώτο κεφάλαιο) και την ιδέα ότι η πίστη σε Αυτόν σημαίνει ότι αποδεχόμαστε και τηρούμε τους κανόνες Του. Εάν ακολουθήσουμε τους κανόνες Του, δεν μας απασχολεί εάν οι άλλοι δεν το κάνουν, γιατί όταν κάποιος είναι στο πλευρό του Θεού, ανήκει στην πλειοψηφία δεδομένου ότι όλη η δημιουργία Του είναι επίσης υποταγμένη στους νόμους Του.

Η πίστη εκτρέφει την εμπιστοσύνη η οποία επιτρέπει στον πιστό να αντιστέκεται στις πιέσεις από τους συνανθρώπους του και στις ιδιοτροπίες του πειρασμού. Η γνωστή έκφραση «*όλοι το κάνουν*» παύει να είναι μια δικαιολογία. Με αυτή την «*προσέγγιση εμβολιασμού*», με το να δίνουμε στα παιδιά γερές βάσεις στη γνώση της πίστης, στοχεύουμε στην πρόκληση ανοσίας σ' αυτά, πολύ πριν αυτά εκτεθούν σε ασθένειες, είτε σωματικές είτε ηθικές. Όπως ένας στρατιώτης είναι έτοιμος να πολεμήσει πριν και όχι κατά τη διάρκεια της μάχης, έτσι και οι Μουσουλμάνοι γονείς συζητούν σχετικά με πιθανούς μελλοντικούς κίνδυνους με τα παιδιά τους, ώστε αυτά να μπορούν να αποφασίσουν εκ των προτέρων ποια θέση να πάρουν, όταν έλθει ο καιρός και κληθούν να συμμετάσχουν σε κάπνισμα, ποτό, ναρκωτικά, ή ελεύθερο σεξ.

Το κήρυγμα της προγαμιαίας αγνότητας συνεπάγεται περισσότερα από μια διαταγή για υπακοή (αν και βέβαια η

διδασκαλία ορίζει ότι, όταν ο Θεός διατάζει, εμείς ακούμε και υπακούμε). Συζητήσεις με νέους Μουσουλμάνους, αλλά και με μη Μουσουλμάνους μπορούν να παρουσιάσουν την υπόθεση δυναμικά, αν και σε εντελώς θεωρητικές γραμμές. Ρωτήστε: *«Ποιος πιστεύει στην ισότητα των φύλων;»* και θα έχετε μια ομόφωνη απόφαση υπέρ αυτής. *«Ποιος πιστεύει στη δικαιοσύνη;»* και πάλι θα υπάρχει μια ομόφωνη συμφωνία. Η υποθετική συζήτηση τότε μπορεί να συνεχισθεί με την πρόταση ότι κάθε σχέση μεταξύ δύο συνεταίρων, οι συνέπειες της οποίας δεν μοιράζονται εξίσου και από τους δύο, δεν μπορεί να αποτελεί δικαιοσύνη. Όλοι συμφωνούν. Σε μια κατάσταση ελεύθερου σεξ, οι συνέπειες δεν μοιράζονται εξίσου, επειδή η θηλυκή πλευρά είναι ο χαμένος από όλες τις απόψεις, είτε την παρατήσει ο σύντροφός της, είτε μείνει έγκυος και κάνει άμβλωση, είτε γεννήσει και δώσει για υιοθεσία το παιδί της, είτε καταλήξει να συντηρεί μόνη της ένα μωρό χωρίς πατέρα για το υπόλοιπο της ζωής της. Όταν εξετάζονται αυτές οι επιπτώσεις και τίθεται η ερώτηση: «*Μπορεί αυτό να είναι δικαιοσύνη;*», η γενική κατακραυγή είναι: «*Όχι!*».

Το ομοφυλοφιλικό κίνημα σημείωσε μία αρκετά καθυστερημένη άφιξη στο σκηνικό της σεξουαλικής επανάστασης. Η ομοφυλοφιλία, βεβαίως, δεν είναι μια νέα εφεύρεση και ουσιαστικά έχει υπάρξει σε όλους τους πολιτισμούς και σε όλους τους λαούς, αλλά συνήθως σε πολύ λιγότερους αριθμούς από ό,τι σήμερα. Η επίδρασή της ομοφυλοφιλίας έχει επεκταθεί σε εκπληκτικό βαθμό μόνο κατά τη διάρκεια περίπου των δύο τελευταίων δεκαετιών εξαιτίας της άσκησης οργανωμένων πιέσεων εκ μέρους οργανώσεων και λόγω διαφόρων άλλων διαφημιστικών προσπαθειών. Θυμάμαι ότι κάποτε παρακολούθησα ακαδημαϊκές συνδιασκέψεις όπου παρουσιάσθηκαν ορισμένες επιστημονικές εργασίες, των οποίων οι συγγραφείς με κατάλληλη χρήση επιστημονικής μεθοδολογίας προσπαθούσαν να «αποδείξουν» την ασφάλεια

του πρωκτικού έρωτα. Αυτό συνέβηκε στις αρχές του 1970, και για μένα τα ευρήματα ήταν τόσο αντιφατικά με την απλή κοινή λογική, ώστε άρχισα, για πρώτη φορά στην ακαδημαϊκή μου ζωή, να αμφιβάλλω για την τιμιότητα ορισμένων επιστημόνων ερευνητών. Λίγο αργότερα, η American Pychiatric Association δήλωσε ότι η ομοφυλοφιλία δεν θα έπρεπε να θεωρείται πλέον ασθένεια, αλλά θα έπρεπε να εκλαμβάνεται απλώς ως ένας προσανατολισμός ή μια σεξουαλική ποικιλία. Τα υπόλοιπα είναι ιστορία.

Ένα «Εντερικό Σύνδρομο Ομοφυλοφίλων» αναφέρθηκε αργότερα στην ιατρική βιβλιογραφία, ενώ αργότερα ήταν το έιτζ που κυριάρχησε στις ειδήσεις και που η σχέση του με την ομοφυλοφιλική συμπεριφορά τονίστηκε ιδιαίτερα. Πολύ σύντομα το πρόβλημα του έιτζ μεταφέρθηκε εκτός του ιατρικού χώρου, ο οποίος πλέον δεν μπορούσε να επιβάλει σ' αυτό τους συνηθισμένους του κανόνες και κανονισμούς με σκοπό τον περιορισμό των μολυσματικών ασθενειών. Το έιτζ έγινε ένα πολιτικό ζήτημα, και το ομοφυλοφιλικό λόμπυ μετατράπηκε σε μια πολιτική δύναμη ικανή να εκφοβίζει αξιωματούχους και πολιτικά πρόσωπα και να κερδίζει την υποστήριξη πολλών παραγόντων από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τις τέχνες και τον κλήρο. Αντί να περιοριστεί, το έιτζ εξαπλώθηκε, μολύνοντας λήπτες αίματος, ναρκομανείς, έμβρυα στη μήτρα, ετεροφυλοφιλικές επαφές με συζύγους (ή άλλους), καθώς και εκείνους που έχουν ακούσια έλθει σε επαφή με μολυσμένα σωματικά υγρά. Το έιτζ έχει γίνει μια παγκόσμια επιδημία και εξαπλώνεται επικίνδυνα. Για τον πάσχοντα από έιτζ, οι Μουσουλμάνοι τρέφουν συμπάθεια και συμπόνια και γεμάτοι ελπίδα διαθέτουν την καλύτερη διαθέσιμη ιατρική φροντίδα. Σε εκείνους που δεν έχουν μολυνθεί, συστήνεται η προληπτική μέθοδος. Αυτή δεν είναι το προφυλακτικό, γιατί δεν υπάρχει κάτι που να λέγεται 'ασφαλές σεξ'. Το μόνο πραγματικά ασφαλές σεξ είναι η αγνότητα μέχρι το γάμο και η πιστότητα μετά το γάμο.

Η συζήτηση σχετικά με την ομοφυλοφιλία μαίνεται. *«Να είστε ό,τι είστε»*, συνιστάται από ένα σλόγκαν, *«και μην ντρέπεστε γι' αυτό»*. Πολλοί ανυποψίαστοι νέοι λοιπόν αρχίζουν να πειραματίζονται, για να «ανακαλύψουν» τι πραγματικά είναι. Η συναίνεση αποτελεί προϋπόθεση, και τα λόμπυ στη Σκανδιναβία προσπαθούν να ρίξουν την ηλικία της συναίνεσης στα τέσσερα χρόνια. Μια «Ημέρα Υπερηφάνειας Ομοφυλοφίλων» λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στην Καλιφόρνια με κάλυψη από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ένας «Μήνας Υπερηφάνειας Ομοφυλοφίλων» σε ορισμένες σχολικές περιοχές έχει θεσπιστεί για να απομακρύνει τον φανατισμό και την προκατάληψη, και οι οικογένειες δύο αντρών ή δύο γυναικών παρουσιάζονται ως εναλλακτικές μορφές οικογένειας.

Πρόσφατα, η επιστήμη άρχισε να ερευνά μια πιθανή ανατομική ή γενετική βάση για τον ομοφυλοφιλικό προσανατολισμό. Οι Μουσουλμάνοι δεν εντυπωσιάζονται, και για εμάς το θέμα είναι τόσο απλό: δεν φτιάχνουμε τη θρησκεία μας, αλλά την λαμβάνουμε και υπακούμε σ' αυτήν. Δεν μπορούμε να επιβάλουμε τα πιστεύω μας σε κανένα, αλλά πιστεύουμε στην αλήθεια των διδασκαλιών του Κορανίου και του Προφήτη Μωάμεθ, οι οποίες σαφώς και ρητώς καταδικάζουν τις ομοφυλοφιλικές πράξεις. Είτε κάποιος έχει τον προσανατολισμό είτε όχι, είτε κάποιος νομίζει ότι φιλοξενεί το «ομοφυλοφιλικό γονίδιο» είτε όχι, τα συναισθήματα και οι επιθυμίες κάποιου δεν μπορούν να υπαγορεύουν τη συμπεριφορά του. Μπορεί να επιθυμείτε σφοδρά να κάνετε κάτι (είτε ομοφυλοφιλική επαφή, είτε ετεροφυλοφιλική επαφή με ένα / μία σύντροφο που δεν είναι σύζυγός σας, είτε να πιείτε αλκοολούχο ποτό, είτε να διαπράξετε ένα βίαιο έγκλημα, ή κλοπή), αλλά αυτό που επιθυμείτε δεν είναι ανάγκη να είναι αυτό που θα κάνετε. *«Δεν είναι σωστό σ' ένα Πιστό κι ούτε σε μια Πιστή, όταν για μια υπόθεση που έχει ληφθεί η απόφαση από τον Αλλάχ κι από τον Απόστολό Του, να έχουν την ελεύθερη επιλογή για την απόφασή τους. Κι αν κανείς δεν υπακούει στον Αλλάχ και στον Απόστολό Του, τότε βρίσκεται σε φανερή πλάνη»* (33:36). Κάθε ανθρώπινο ον έχει ένα αδιαμφισβήτητο γονίδιο, χωρίς το οποίο δεν θα μπορούσε να είναι άνθρωπος: ονομάζεται «γονίδιο του αυτοελέγχου».

Βιοϊατρική Ηθική

Θέματα Αναπαραγωγής
- Ρύθμιση Γονιμότητας
  - *Αντισύλληψη*
  - *Θηλασμός*
  - *Ενδομήτρια συσκευή*
  - *Άμβλωση*
  - *Στείρωση*
- Θεραπεία της στειρότητας
  - *Τεχνητή γονιμοποίηση*
  - *Εξωσωματική γονιμοποίηση*
  - *Παρένθετη μητρότητα*

Δωρεά Οργάνων και Μεταμόσχευση
- *Μεταμόσχευση νευρικού ιστού*
- *Το ανεγκέφαλο έμβρυο*
- *Μεταμόσχευση σεξουαλικών αδένων*

Ορισμός του Θανάτου

Ευθανασία

Γενετική Μηχανική

Αυτή η ενότητα αποσαφηνίζει την ισλαμική άποψη πάνω σε θέματα που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του τομέα της βιοηθικής και πάνω στα οποία συναίνεση ανάμεσα σε όλους τους Μουσουλμάνους έχει πλήρως επιτευχθεί.

Θέματα Αναπαραγωγής

Ρύθμιση Γονιμότητας

Αντισύλληψη. Το Ισλάμ επιτρέπει την αντισύλληψη στο βαθμό που αυτή δεν συνεπάγεται ριζικό χωρισμό του γάμου από την αναπαραγωγική λειτουργία του. Από την εποχή του Προφήτη Μωάμεθ, η αντισύλληψη εφαρμοζόταν, αλλά ο Προφήτης

κατέστησε σαφές ότι η χρήση της θα έπρεπε να αποτελεί κοινή απόφαση των δύο συζύγων. Η γενική σύσταση για όλο το ισλαμικό έθνος ν' αποκτούν παιδιά και να αυξάνονται σε αριθμό, εννοώντας κυρίως ποιοτική και όχι ποσοτική αύξηση: αυτό ήταν το τι τόνισε ο Προφήτης Μωάμεθ στους πιστούς. Μία από τις πιο προφητικές προβλέψεις του ήταν: «*Θα έλθει μια μέρα που άλλα έθνη θα πέσουν επάνω σας όπως πεινασμένοι πάνω σε ένα πιάτο φαγητό*». Όταν ρωτήθηκε αν αυτό θα γινόταν λόγω έλλειψης αριθμών, είπε: «*Όχι. Εκείνη την ημέρα θα είστε πάρα πολλοί, αλλά* (ως προς την ποιότητα) *θα είστε σαν τον αφρό στην επιφάνεια ενός χειμάρρου*».

Σε όλη την ισλαμική ιστορία, νομικοί επιστήμονες και αξιωματούχοι επέτρεψαν τον οικογενειακό προγραμματισμό για ένα συγκεκριμένο αριθμό λόγων, οι οποίοι αρχίζουν από θέματα υγείας και κοινωνικοοικονομικής δυνατότητας και φθάνουν μέχρι την ανησυχία των γυναικών για την διατήρηση της ομορφιάς τους. Τόσον οι φυσικές όσο και οι τεχνητές μέθοδοι αντισύλληψης είναι αποδεκτές, υπό την προϋπόθεση ότι δεν είναι επιβλαβείς και δεν διακόπτουν την κύηση. Η χρήση αντισύλληψης θα πρέπει να είναι επιλογή κάθε μεμονωμένης οικογένειας, χωρίς εξαναγκασμό ή πίεση. Οι χώρες που υιοθετούν μια πληθυσμιακή πολιτική μπορούν να καταφύγουν σε ευρείες εκστρατείες εκπαίδευσης για να εξασφαλίσουν τη δυνατότητα πρόσβασης του μέσου πολίτη τους στην αντισυλληπτική τεχνολογία, αλλά η απόφαση πρέπει να εναπόκειται στην οικογένεια.

Έχουμε ήδη εκφράσει επιφυλάξεις σχετικά με τα πληθυσμιακά προγράμματα που σχεδιάστηκαν από τις δυτικές χώρες για τον Τρίτο Κόσμο. Αναλυτές, πολιτικοί και διανοητές τον Τρίτου Κόσμου έχουν υπόψει τους το δημογραφικό πόλεμο που σκοπό έχει να στερήσει τους πληθυσμούς τους από τη μεγάλη αριθμητική δύναμη, ή να μετατρέψει τις

πλειοψηφίες σε μειοψηφίες σε ορισμένες περιοχές. Έχουν θορυβηθεί από το γεγονός ότι ποικίλο αντισυλληπτικό υλικό, το οποίο απαγορεύεται να χρησιμοποιηθεί στις (δυτικές) χώρες όπου παράγεται, εξάγεται σε αφθονία στις ισλαμικές και τριτοκοσμικές χώρες, θέτοντας σε κίνδυνο τις προδιαγραφές ασφαλείας. Ελπίζουμε να δούμε εκ μέρους της Δύσης περισσότερες επενδύσεις στον τομέα της ανάπτυξης των ενδογενών πόρων του Τρίτου Κόσμου και πραγματική προθυμία μεταφοράς της απαραίτητης προς το σκοπό αυτό τεχνολογίας.

Θηλασμός. Ο θηλασμός ενθαρρύνεται έντονα από τις ισλαμικές διδασκαλίες. Ως μια μέθοδος οικογενειακού προγραμματισμού δεν αποτελεί μια αξιόπιστη συνταγή για μια μεμονωμένη οικογένεια, αλλά έχει υπολογισθεί ότι σε μια ομαδική (συλλογική) βάση είναι ένα ισχυρότερο αντισυλληπτικό από όλες τις άλλες μεθόδους συνδυασμένες. Αυτό συνάγεται από καταμετρήσεις που τεκμηριώνουν τη μείωση του ποσοστού γονιμότητας σε κοινότητες γυναικών που θηλάζουν. Το Κοράνιο αναφέρει το θηλασμό και τονίζει ότι η φυσιολογική διάρκειά του είναι ένα διάστημα δύο ετών.

Στο Ισλάμ, ο θηλασμός θεωρείται σαν κάτι παραπάνω από μια διαδικασία διατροφής ή οικογενειακού προγραμματισμού. Είναι μια «αξία» και αναγνωρίζεται ως σφυρηλάτηση ενός ιδιαίτερου δεσμού σε τέτοιο βαθμό που μια γυναίκα, άλλη από τη φυσική μητέρα, που θηλάζει ένα βρέφος αποκτά μια ιδιαίτερη κοινωνική θέση σύμφωνα με τον ισλαμικό νόμο. Αυτή καλείται 'συγγένεια θηλασμού', και η συγκεκριμένη γυναίκα αποκαλείται 'μητέρα εκ γαλακτισμού' του βρέφους. Για να φανεί η μεγάλη αξία του θηλασμού, σημειώνουμε εδώ ότι η 'μητρότητα εκ θηλασμού' αποκτάει θέση φυσικής μητρότητας σε νομικές αποφάσεις που αφορούν το γάμο. Το αποτέλεσμα είναι ότι τα φυσικά παιδιά μιας μητέρας που θήλασε άλλα παιδιά

θεωρούνται 'αδέλφια εκ γαλακτισμού' με αυτά τα παιδιά, και συνεπώς δεν μπορεί να επισυμβεί γάμος ανάμεσά τους.

Ενδομήτρια συσκευή (σπιράλ). Εάν μια ενδομήτρια συσκευή εξυπηρετεί ως αντισυλληπτικό προκαλώντας στην πραγματικότητα άμβλωση, δεν είναι μια αποδεκτή μέθοδος. Σε αυτή την περίπτωση, το σπιράλ δεν λειτουργεί πλέον ως εμπόδιο για την εμφύτευση. Οι τωρινές γενιές της συσκευής περιέχουν ένα χάλκινο σύρμα, το οποίο απελευθερώνει σπερματοκτόνα ιόντα χαλκού, ή περιλαμβάνουν την ορμόνη προγεστερόνη, η οποία πυκνώνει την τραχηλική βλένη, ώστε να μην μπορεί να διαπεραστεί από το σπέρμα. Και οι δύο ενέργειες αυτών των νεώτερων συσκευών θέτουν το σπιράλ στην κατηγορία της αντισύλληψης, όχι της άμβλωσης, και αυτό έχει επιβεβαιωθεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας.

Άμβλωση. Δεν υπάρχουν καθόλου «υπέρ της ζωής» και «υπέρ της επιλογής» λόμπυ στις ισλαμικές χώρες, και γενικώτερα ανάμεσα στους Μουσουλμάνους. Το Ισλάμ θεωρεί την άμβλωση ως πολύ διαφορετική διαδικασία από την αντισύλληψη, επειδή συνεπάγεται την παραβίαση μιας ανθρώπινης ζωής. Το ερώτημα που φυσιολογικά τίθεται είναι εάν ο όρος 'ανθρώπινη ζωή' περιλαμβάνει την ζωή ενός εμβρύου στη μήτρα. Σύμφωνα με την ισλαμική νομολογία, την περιλαμβάνει. Το Ισλάμ αναγνωρίζει στο έμβρυο την θέση του 'ατελούς ντίμι'. Το ντίμι είναι η νομική υπόσταση σύμφωνα με την οποία απονέμονται δικαιώματα και υποχρεώσεις στον κάθε αφορώμενο. Εν προκειμένω, το ντίμι του εμβρύου είναι ατελές, διότι αυτό έχει δικαιώματα, αλλά όχι και υποχρεώσεις. Μερικά από τα δικαιώματα του εμβρύου είναι τα ακόλουθα:

1. Εάν ένας άντρας πεθάνει, στο διάστημα κατά το οποίο η γυναίκα του είναι έγκυος, η νομοθεσία σχετικά με θέματα κληρονομιάς αναγνωρίζει το έμβρυο ως κληρονόμο, εάν γεννηθεί ζωντανό. Οι άλλοι κληρονόμοι παίρνουν το μερίδιό

τους σύμφωνα με τις προκαθορισμένες νομικές αναλογίες, αλλά μόνον αφού το μερίδιο του αγέννητου εμβρύου αφεθεί κατά μέρος για να του διατεθεί μετά τη γέννησή του.

2. Εάν ένα έμβρυο αποβληθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της εγκυμοσύνης και αφού δείξει σημάδια ζωής, όπως βήχα ή κίνηση, πεθάνει, αυτό το έμβρυο έχει δικαίωμα να κληρονομήσει ο,τιδήποτε εδικαιούτο νομίμως να κληρονομήσει από οποιονδήποτε επέθανε μετά την έναρξη της εγκυμοσύνης. Και μετά το θάνατο αυτού του εμβρύου, ό,τι αυτό τυχόν κληρονόμησε από άλλους κληρονομείται με τη σειρά του από τους νόμιμους κληρονόμους του εμβρύου.

3. Εάν μια γυναίκα διαπράξει ένα έγκλημα που τιμωρείται με θάνατο και αποδειχθεί έγκυος, τότε η εκτέλεση της τιμωρίας της αναβάλλεται, έως ότου γεννήσει και φροντίσει το μωρό της μέχρι τον απογαλακτισμό. Αυτό ισχύει ανεξάρτητα από τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, δηλ. όσο πρώϊμα και να έχει επιτελεσθεί από την έγκυο γυναίκα ένα έγκλημα κατά τη διάρκειά της εγκυμοσύνης της, κάτι που καθαρά δηλώνει το δικαίωμα του εμβρύου στη ζωή από την πρώτη στιγμή της υπόστασής του. Όλα αυτά ισχύουν ακόμα και αν η εγκυμοσύνη είναι παράνομη, δηλ. αποτέλεσμα προγαμιαίων ή εξωγαμιαίων σχέσεων, κάτι που δείχνει ότι ακόμη και το εξώγαμο έμβρυο έχει δικαίωμα στη ζωή. Όλοι οι κλάδοι του Ισλάμ και όλες οι ισλαμικές σχολές νομομάθειας ομόφωνα αποδέχονται την προσέγγιση αυτή.

4. Υπάρχει μια χρηματική κύρωση που αποσπάται για την πρόκληση άμβλωσης, ακόμη κι αν αυτή είναι ακούσια. Αυτή ονομάζεται «γόρα». Επιπλέον, εάν επίθεση ή εσκεμμένη ενέργεια προξενήσει άμβλωση, η κατάλληλη τιμωρία επιβάλλεται από το δικαστήριο.

Το ζήτημα της αρχής της ζωής έχει συζητηθεί σε ισλαμικούς κύκλους από τα πρώϊμα χρόνια του Ισλάμ, δεδομένου ότι το απαράδεκτο της άμβλωσης σχετίζεται με την επιβεβαίωση της

ύπαρξης της ζωής (ορισμένοι νομικοί στο παρελθόν επέτρεπαν την άμβλωση πριν τον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης, ενώ άλλοι αποδέχονταν την άμβλωση στις πρώτες επτά εβδομάδες της εγκυμοσύνης, με το αιτιολογικό ότι η ζωή δεν είχε ακόμη κυριολεκτικά αρχίσει σε αυτά τα στάδια της εγκυμοσύνης). Περίπου δέκα αιώνες πιο πριν, ο Γαζάλι, ένας σημαντικός λόγιος, πολύ σωστά περιέγραψε μια φάση ανεπαίσθητης ζωής, πριν από τη φάση κατά την οποία η μητέρα μπορεί να αισθανθεί την εμβρυϊκή επιτάχυνση. Πρόσφατα νομικά συνέδρια επανεξέτασαν το ζήτημα, λαμβάνοντας υπόψει τις εφαρμογές της σύγχρονης τεχνολογίας, και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το αρχικό στάδιο της ζωής ενός ατόμου θα πρέπει να ικανοποιεί όλα τα παρακάτω κριτήρια: 1) να είναι ένα σαφές και ξεκάθαρο γεγονός, 2) να παρουσιάζει το κύριο χαρακτηριστικό της ζωής: την ανάπτυξη, 3) εάν η ανάπτυξή του δεν διακοπεί, να εξελίσσεται φυσιολογικά μέσα από τα επόμενα στάδια ζωής όπως τα γνωρίζουμε, 4) να περιέχει το γενετικό πρότυπο που είναι το χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φυλής γενικώτερα, και ειδικώτερα ενός εκάστου συγκεκριμένου ατόμου, και 5) να μην έπεται οποιασδήποτε άλλης φάσης η οποία να συνδυάζει τα τέσσερα πρώτα κριτήρια. Προφανώς, αυτοί οι ορισμοί αναφέρονται στη γονιμοποίηση.

Ωστόσο, η άμβλωση επιτρέπεται κατά το Ισλάμ, εάν η συνέχιση της εγκυμοσύνης συνιστά μια σοβαρή απειλή για τη ζωή της μητέρας. Η Σαρία θεωρεί ότι η μητέρα είναι η ρίζα και το έμβρυο είναι το παρακλάδι, οπότε αυτό θυσιάζεται, εάν είναι απαραίτητο, για να σωθεί η ρίζα. Υπάρχουν μερικοί που τάσσονται υπέρ της επέκτασης της αποδοχής της άμβλωσης με σκοπό να καλύψουν και μερικές δραστικές περιπτώσεις εγγενών ανωμαλιών και ασθένειας του εμβρύου που δεν θα του επέτρεπαν να επιβιώσει φυσιολογικά, αρκεί η άμβλωση να πραγματοποιηθεί πριν από τον τέταρτο μήνα της εγκυμοσύνης.

Στείρωση. Με εξαίρεση την περίπτωση κατά την οποία υπάρχει μία σαφής ιατρική υπόδειξη, η στείρωση γενικά

αποδοκιμάζεται. Ωστόσο, η στείρωση επιτρέπεται για τις γυναίκες που πλησιάζουν στην εμμηνόπαυση και έχουν ήδη αποκτήσει ένα λογικό αριθμό παιδιών. Στην περίπτωση αυτή, εκούσια και ενσυνείδητη συγκατάθεση και από τα δύο μέλη του ζεύγους θα πρέπει να υπάρχει, χωρίς να δίνονται υποσχέσεις ή εγγυήσεις για μία επιτυχή αναστροφή της στείρωσης, εάν αυτοί αργότερα αλλάξουν γνώμη. Καμμία κυβερνητική πολιτική δεν πρέπει να εξασκεί πίεση στους πολίτες ούτως ώστε αυτοί να υποβληθούν σε στείρωση. Οι γιατροί έχουν το δικαίωμα να αρνηθούν να αναλάβουν την περίπτωση, εάν δεν έχουν πειστεί ότι είναι προς το συμφέρον της ασθενούς.

Ρύθμιση γονιμότητας

Η επιδίωξη της εγκυμοσύνης είναι νόμιμη και τα άτομα μπορούν να προσφεύγουν στη λήψη των αναγκαίων μέσων προς το σκοπό αυτό, με την προϋπόθεση ότι τα μέσα αυτά δεν παραβιάζουν τη Σαρία.

Τεχνητή γονιμοποίηση. Η τεχνητή γονιμοποίηση είναι επιτρεπτή μόνον εάν το σπέρμα ανήκει στον σύζυγο. Το σπέρμα ενός δωρητή δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί, διότι η τεκνοποίηση είναι νόμιμη μόνο μέσα στο συμβόλαιο γάμου και στα συμβαλλόμενα μέλη (το ζευγάρι).

Εξωσωματική γονιμοποίηση. Αυτή η διαδικασία, ευρέως γνωστή ως τεχνολογία των ‘μωρών του σωλήνα’, είναι αποδεκτή από το Ισλάμ, αρκεί να συμβαίνει ανάμεσα σε ένα παντρεμένο ζευγάρι, δηλαδή εντός των ορίων ενός συμβολαίου γάμου. Στην περίπτωση αυτή, το γαμήλιο συμβόλαιο πρέπει να είναι έγκυρο και ενεργό. Δεδομένου ότι χηρεία ή διαζύγιο καταργούν ένα γαμήλιο συμβόλαιο, συνάγεται ότι απαγορεύεται να εμφυτευτεί σε μια γυναίκα το σπέρμα του νεκρού ή του πρώην συζύγου της, το οποίο ενδεχομένως να φυλάσσεται σε μία τράπεζα σπέρματος. Στην εξωσωματική γονιμοποίηση απαγορεύεται επίσης και η ένταξη οιουδήποτε τρίτου ατόμου, άλλου από

τα μέλη ενός παντρεμένου ανδρογύνου, τα οποία είναι και οι φορείς του γενετικού υλικού τους (του σπερματοζωαρίου και του ωαρίου), διότι αυτό θα αποτελούσε μια παραβίαση του γαμήλιου συμβόλαιου που ένωσε το συγκεκριμένο ζευγάρι. Ένα 'ξένο σπερματοζωάριο', ένα 'ξένο ωάριο' ή μια 'ξένη μήτρα' (για να φιλοξενήσει το έμβρυο του ζευγαριού) απαγορεύονται.

Παρένθετη μητρότητα. Η παρένθετη μητρότητα, κατά την οποία μια γυναίκα κυοφορεί το έμβρυο ενός άλλου ζευγαριού, είναι απολύτως ανεπίτρεπτη στο Ισλάμ. Συνεπάγεται εγκυμοσύνη έξω από τη νομιμότητα ενός γαμήλιου συμβολαίου. Επιπλέον, καταλήγει σε διχοτόμηση της μητρότητας σε γενετικά και βιολογικά συστατικά, ενώ αυτά θα έπρεπε να είναι ένα. Εξάλλου, διαφωνία σχετικά με τα γονικά δικαιώματα μεταξύ γυναικών που συμμετείχαν σε παρένθετη μητρότητα οδήγησε σε νομικά και άλλα προβλήματα στην Αμερική. Σε μια τέτοια περίπτωση, ένα συμβόλαιο που ορίζει την τύχη του εμβρύου είναι σαφώς απάνθρωπο, καθώς αντιμετωπίζει το μωρό ως εμπόρευμα. Οι συνέπειες μπορεί να φθάνουν πολύ μακριά και δεν έχουν ακόμη αποσαφηνισθεί πλήρως, αφού ποτέ πιο πριν στην ιστορία γυναίκες δεν είχαν πρόθυμα επιλέξει να υποβληθούν σε πλήρη εγκυμοσύνη και τοκετό με την εκ των προτέρων πρόθεση να διαθέσουν τα μωρά τους για κυοφορία σε άλλες γυναίκες. Στην πλειοψηφία των περιπτώσεων αυτό γίνεται για μια διαπραγματευμένη τιμή, η οποία συρρικνώνει τη 'μητρότητα' από 'αξία' σε κεφάλαιο. Αν αυτό γίνει καθιερωμένη πρακτική, οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της στους δεσμούς μεταξύ των αλληλοδιαδεχομένων γενεών θα είναι καταστροφικές.

Δωρεά Οργάνων και Μεταμόσχευση

Το Κοράνιο λέει: «*Αν όμως κανείς σώσει κάποιον θα είναι σαν να σώζει όλον τον κόσμο*» (5:32). Ίσως δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος να εφαρμόσουμε αυτή την έννοια παρά η μεταμόσχευση δωρισμένων οργάνων στη θέση των αρρώστων πλην όμως

ζωτικών μερών του σώματος ενός ανθρώπου. Καταλήγουμε στο συμπέρασμα αυτό ύστερα από μία ερμηνευτική ανασύνθεση παλαιοτέρων ισλαμικών κανόνων.

Κατ' αρχήν, η παραβίαση του ανθρώπινου σώματος, είτε ζωντανού είτε νεκρού, είναι ενάντια στους κανόνες του Ισλάμ. Θα συνεπαγόταν ότι η τομή στο σώμα ενός ζώντος δότη ή ενός πτώματος και η απόκτηση ενός οργάνου προς δωρεά θα ήταν ανεπίτρεπτες, αν δεν συνέβαιναν με παράλληλη επίκληση δύο νομικών κανόνων που επιλύουν άμεσα το αδιέξοδο. Ο πρώτος είναι ο κανόνας: «Η αναγκαιότητα ανατρέπει την απαγόρευση». Ο δεύτερος είναι: «Το μικρότερο από δύο κακά θα πρέπει να επιλεχθεί, εάν και τα δύο δεν μπορούν να αποφευχθούν». Δεδομένου ότι η διάσωση μιας ζωής είναι αναγκαιότητα με μεγαλύτερη βαρύτητα από τη διατήρηση της ακεραιότητας ενός σώματος ή ενός πτώματος, και ότι ο τραυματισμός στο σώμα ενός δωρητή είναι μικρότερο κακό από το να αφεθεί να πεθάνει ένας ασθενής, η διαδικασία της δωρεάς οργάνων και της μεταμόσχευσης επιτρέπεται. Δεν θα πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο τον δωρητή, στο βαθμό που αυτό μπορεί να εξακριβωθεί ιατρικώς. Οι κανόνες της ελεύθερης συγκατάθεσης, χωρίς να υπάρχει κανενός είδους πίεση θα πρέπει να τηρούνται, και ο δότης (ή ο πλησιέστερος συγγενής ενός νεκρού που δεν έχει ακόμη ενταφιασθεί) πρέπει να είναι πρόθυμος για τη δωρεά και να εκφράσει την προθυμία αυτή.

Μεταμόσχευση νευρικού ιστού. Πρόσφατα πειράματα δίνουν ελπίδες για τη δυνατότητα θεραπείας ορισμένων ασθενειών μέσω της μεταμόσχευσης νευρικών ιστών. Αυτό είναι ισλαμικώς νόμιμο εάν η προέλευση είναι μυελός του επινεφρίδιου αδένα, ή ένα έμβρυο ζώου, ή ένα ανθρώπινο έμβρυο που αποβάλλεται αυθόρμητα και στη συνέχεια πεθαίνει φυσιολογικά. Είναι όμως ισλαμικώς παράνομο να θυσιάζεται ένα ζωντανό ή βιώσιμο ανθρώπινο έμβρυο για το σκοπό αυτό. Σε περίπτωση νόμιμης άμβλωσης (όπως για να σωθεί η ζωή της μητέρας), ιστός από

το έμβρυο μπορεί να χρησιμοποιηθεί. Όμως η δημιουργία εμβρύων ή η εκτέλεση αμβλώσεων με αποκλειστικό σκοπό τη μεταμόσχευση είναι παράνομες.

Το ανεγκέφαλο έμβρυο. Ένα ανεγκέφαλο έμβρυο προκύπτει από μια εγγενή ανωμαλία, κατά την οποία ο θόλος του κρανίου και τα ημισφαίρια του εγκεφάλου απουσιάζουν. Μπορεί να γεννηθεί ζωντανό, αλλά τελικά θα πεθάνει μετά από ένα χρονικό διάστημα που μπορεί να ποικίλει ανά περίπτωση και να κρατήσει αρκετές ημέρες. Για όσο χρονικό διάστημα ζει, δεν πρέπει να χρησιμοποιηθεί ως πηγή οργάνων για μεταμόσχευση. Επιπλέον, τεχνητός τερματισμός της ζωής του είναι παράνομος. Μπορεί να διατηρηθεί στη ζωή με τεχνητή ανάνηψη, ώστε να διατηρηθούν υγιείς οι ιστοί του, έως ότου ο εγκέφαλός του (ο βλαστός) πεθάνει, και μόνον τότε επιτρέπεται να ληφθούν τα όργανά του.

Μεταμόσχευση σεξουαλικών αδένων. Είναι παράνομη η μεταμόσχευση σε άλλο άτομο όρχεων ικανών για αναπαραγωγή και εκσπερμάτωση, ή ωοθηκών ικανών για ωορρηξία, επειδή αυτό θα οδηγούσε σε σύλληψη μωρών από γαμέτες που δεν είναι ενωμένοι με έναν αυθεντικό γάμο και σε συνεπαγόμενη σύγχυση της γενεαλογίας, δεδομένου ότι τα συγκεκριμένα σπερματοζωάρια και ωάρια θα ανήκουν πάντοτε στον δότη και όχι στον παραλήπτη. Σεξουαλικοί αδένες που είναι στείροι (δεν παράγουν γαμέτες) αλλά ορμονικά ενεργοί δεν υπόκεινται σ'αυτή την απαγόρευση, αλλά η χρήση τους δεν έχει καμία θέση στην κλινική πρακτική.

Ορισμός του Θανάτου

Ο ορισμός της στιγμής του θανάτου είναι προφανώς σημαντικός για την επίλυση ιατρικών θεμάτων, όπως ο καθορισμός του πότε είναι επιτρέψιμο να αφαιρεθεί η τεχνητή αναπνοή ή να ληφθεί ένα μοναδικό ζωτικό όργανο για

μεταμόσχευση (όπως η καρδιά). Επιπλέον, έχει άμεση σχέση με νομικά θέματα, όπως η κατανομή των μεριδίων κληρονομιάς, αν δύο ή περισσότεροι κληρονόμοι πεθάνουν ο ένας μετά τον άλλο. Ο ορισμός της στιγμής του θανάτου έχει επίσης άμεση σχέση και με τον καθορισμό της έναρξης της περιόδου αναμονής που μια χήρα πρέπει να αφήσει να περάσει μετά το θάνατο του συζύγου της πριν συνάψει νέο γάμο (τέσσερις μήνες και δέκα ημέρες, ή, εάν είναι έγκυος, μέχρι το τέλος της κύησης).

Πρόσφατα νομικά συνέδρια αποδέχθηκαν ένα νέο ορισμό του θανάτου, βασιζόμενο στον ολικό εγκεφαλικό θάνατο (συμπεριλαμβανομένου και του θανάτου του βλαστού), ακόμη και όταν ορισμένες φυσιολογικές λειτουργίες διατηρούνται με τεχνητή αναπνοή. Ο νέος ορισμός κατέστη δυνατός μέσα από μια διαδικασία παραλληλισμών και διατύπωσης 'αναλογιών' με ένα παλιό νομικό κανόνα που αναγνώριζε την έννοια του θανάσιμου τραυματισμού. Αιώνες πριν, είχε ορισθεί ότι, εάν ένα άτομο μαχαιρωνόταν και αυτό είχε ως συνέπεια να πεταχθούν τα έντερά του έξω, αυτό ήταν θανάσιμος τραυματισμός, ακόμα και αν το θύμα συνέχιζε να κινείται και να δείχνει και άλλα σημεία ότι η ζωή του χανόταν. Στην περίπτωση αυτή, ο όρος που χρησιμοποιούσαν ήταν 'κινήσεις του δολοφονηθέντος'. Εάν τότε ένας δεύτερος δράστης αποτελείωνε το θύμα προκαλώντας (πλήρη) θάνατο, η ευθύνη του φόνου θα εξακολουθούσε να βαρύνει τον πρώτο δράστη, ενώ ο δεύτερος θα κατηγορείτο, αλλά όχι για φόνο. Άτομα τα οποία έχουν περιέλθει σε κατάσταση εγκεφαλικού θανάτου, ακόμη και αν τα όργανά τους και τα συστήματα οργάνων τους διατηρούνται τεχνητά, χαρακτηρίζονται ως εμφανίζοντα την 'κίνηση του δολοφονηθέντος', κάτι που σημαίνει ότι επιστροφή στη ζωή είναι επιστημονικώς αδύνατη για την περίπτωσή τους. Επομένως, δεν θα ήταν έγκλημα, εάν σε τέτοια περίπτωση σταματούσαμε την τεχνητή αναπνοή, ή εάν αφαιρούσαμε την (πάλλουσα και ζωντανή) καρδιά του με σκοπό να την μεταμοσχεύσουμε σε ένα

ασθενή, του οποίου η καρδιά είχε υποστεί ανήκεστη βλάβη.

Ευθανασία

Η ευθανασία έχει κερδίσει νομική αποδοχή στην Ολλανδία. Έφθασε μέχρι την κάλπη σε δύο πολιτείες της Αμερικής, αλλά απορρίφθηκε, αν και το λόμπυ που την προωθεί γίνεται ολοένα και πιο ενεργό. Το Ισλάμ έχει τις δικές του συγκεκριμένες απόψεις πάνω στην ευθανασία.

Ανθρώπινη ζωή. Η ιερότητα της ανθρώπινης ζωής είναι μια βασική αξία, όπως ορίσθηκε από τον Θεό πολύ πριν την εποχή των Μωϋσή, Ιησού και Μωάμεθ. Σχολιάζοντας το φόνο του Άβελ από τον αδερφό του Κάϊν (που ήταν οι δύο γιοι του Αδάμ), ο Θεός λέει στο Κοράνιο: «*Γι' αυτό γράψαμε στα παιδιά του Ισραήλ* (νομοθετήσαμε στο βιβλίο τους) *ότι αν κανείς τους, σκοτώσει κάποιον – εκτός βέβαια αν πρόκειται για δολοφόνο ή κακοποιό στη γη – θα είναι σαν να σκοτώνει όλο τον κόσμο. Αν όμως κανείς σώσει κάποιον, θα είναι σαν να σώζει όλον τον κόσμο*» (5:32). Στο Κοράνιο τονίζεται επιπλέον: «*Να μην σκοτώνετε τη ψυχή που ο Αλλάχ έχει απαγορέψει, εκτός για δίκαιους λόγους* (αν το δίκαιο το απαιτεί)» (6:151), και «*Και να μην αφαιρείτε ζωή – που ο Αλλάχ την έχει κάνει απαραβίαστη*» (17:33). Η Σαρία περιγράφει πολύ αναλυτικά τους όρους υπό τους οποίους η αφαίρεση ζωής είναι επιτρεπτή, είτε σε πόλεμο είτε σε ειρήνη (ως θέμα ποινικού δικαίου), και εν προκειμένω ορίζονται αυστηρές προϋποθέσεις και λαμβάνονται προφυλάξεις για να περιοριστεί η χρήση της.

Υπάρχει δικαίωμα στην αυτοκτονία; Το Ισλάμ δεν αναγνωρίζει την αυτοκτονία ως δικαίωμα, αλλά αντίθετα την θεωρεί παραβίαση δικαιώματος. Εφόσον δεν δημιουργήσαμε τους εαυτούς μας, δεν μας ανήκουν τα σώματά μας. Μας ανατέθηκε η φροντίδα, η διατροφή και η φύλαξή τους. Ο Θεός είναι ο Κάτοχος και ο Δωρητής της ζωής, και τα δικαιώματά Του να δίνει και να παίρνει τη ζωή δεν πρέπει να παραβιάζονται.

Η απόπειρα αυτοκτονίας είναι έγκλημα κατά το Ισλάμ, καθώς επίσης και βαρύτατη αμαρτία. Στο Κοράνιο σημειώνεται: «*Μην καταστρέφετε μόνοι σας τον εαυτό σας. Γιατί ο Αλλάχ είναι για σας Πολυεύσπλαχνος*». (4:29)

Για να προειδοποιήσει εναντίον της αυτοκτονίας, ο Προφήτης Μωάμεθ είπε: «*Οποιοσδήποτε σκοτώσει τον εαυτό του με ένα σιδερένιο αντικείμενο, θα το κουβαλάει για πάντα μαζί του στην κόλαση. Όποιος πιει δηλητήριο και αυτοκτονήσει, θα συνεχίσει αιώνια να πίνει αυτό το δηλητήριο στην κόλαση. Όποιος πηδήξει από ένα βουνό και αυτοκτονήσει, θα συνεχίσει αιώνια να πέφτει στα βάθη της κολάσεως*».

Ευθανασία–'δολοφονία ελέους'. Η Σαρία έχει καταγράψει και προσδιορίσει τους όρους που καθιστούν την αφαίρεση μιας ζωής επιτρεπτή (δηλαδή τις εξαιρέσεις στο γενικό κανόνα της ιερότητας της ανθρώπινης ζωής). Σ' αυτούς τους όρους δεν περιλαμβάνεται η 'δολοφονία ελέους', ή δεν λαμβάνεται υπόψει. Η ανθρώπινη ζωή έχει εγγενή αξία που πρέπει να τυγχάνει σεβασμού άνευ όρων, άσχετα από οποιαδήποτε περίσταση. Η έννοια μιας ζωής που δεν αξίζει να βιώνεται δεν υπάρχει στο Ισλάμ.

Η δικαιολογία αφαίρεσης της ζωής με σκοπό την αποτροπή του πόνου ή την διαφυγή απ' αυτόν δεν είναι αποδεκτή. Ο Προφήτης Μωάμεθ ανέφερε ότι υπήρχε ένας άνθρωπος σε παλαιότερες εποχές, στον οποίο είχε επιβληθεί μια τιμωρία που εξήντλησε την υπομονή του, κι έτσι αυτός πήρε ένα μαχαίρι, έκοψε τον καρπό του, και πέθανε από αιμορραγία. Πάνω σε αυτό ο Θεός είπε: «*Το υποκείμενό μου επιτάχυνε το τέλος του, του αρνούμαι τον παράδεισο*». Κατά τη διάρκεια μιας από τις στρατιωτικές εκστρατείες, ένας από τους Μουσουλμάνους σκοτώθηκε και οι σύντροφοι του Προφήτη επαινούσαν επί μακρόν τη λεβεντιά και την αποτελεσματικότητά του στη μάχη, αλλά, προς έκπληξή τους, ο Προφήτης σχολίασε: «*Η μοίρα του*

είναι η κόλαση». Κατόπιν έρευνας, οι σύντροφοι ανακάλυψαν ότι ο άνδρας αυτός είχε τραυματισθεί σοβαρά, κι έτσι στήριξε τη λαβή του σπαθιού του στο έδαφος και καρφώθηκε επάνω του, διαπράττοντας αυτοκτονία.

Ο Ισλαμικός Κώδικας της Ιατρικής Ηθικής[23], εγκεκριμένος από το Πρώτο Διεθνές Συνέδριο Ισλαμικής Ιατρικής, ορίζει: «*Η δολοφονία ελέους, όπως και η αυτοκτονία, δεν βρίσκει καμία υποστήριξη, εκτός από τον αθεϊστικό τρόπο σκέψης που θεωρεί ότι η ζωή μας πάνω σ' αυτή τη γη ακολουθείται από ένα κενό. Ο ισχυρισμός της θανάτωσης για μία επώδυνη ασθένεια χωρίς ελπίδα ανάρρωσης για τον ασθενή έχει επίσης καταρριφθεί, γιατί δεν υπάρχει κανένας ανθρώπινος πόνος που να μην μπορεί σε μεγάλο βαθμό να καταπολεμηθεί με φαρμακευτική αγωγή ή με κατάλληλη νευροχειρουργική...*».

Επιπλέον, υπάρχει μια υπερβατική διάσταση στο θέμα του πόνου και της ταλαιπωρίας. Η υπομονή και η αντοχή είναι αξίες που ιδιαίτερα εκτιμώνται και επιβραβεύονται στο Ισλάμ, όπως για παράδειγμα αναφέρεται στο Κοράνιο ότι: «*Όσοι μάλιστα καρτερικά υπομένουν θα πάρουν την αμοιβή τους χωρίς λογαριασμό* (απεριόριστα)» (39:10). Επίσης: «*Να υπομένεις καρτερικά σ' ο,τιδήποτε δυστύχημα κι αν συμβεί, γιατί τούτο είναι το πιο σταθερό στοιχείο για τις υποθέσεις*». (31:17)

Ο Προφήτης Μωάμεθ δίδαξε ότι: «*Όταν ο πιστός ταλαιπωρείται από πόνο, ακόμη και αυτόν από ένα τσίμπημα αγκαθιού ή μεγαλύτερο, ο Θεός συγχωρεί τις αμαρτίες του, και τα παραπτώματα του διαγράφονται, όπως ένα δέντρο ρίχνει μακριά τα φύλλα του*».

Όταν τα μέσα αποτροπής ή ανακούφισης του πόνου παύουν να φέρνουν αποτέλεσμα, η πνευματική διάσταση μπορεί πολύ

23 Islamic Code of Medical Ethics (Kuwait: Islamic Organization of Medical Sciences, 1981), p. 65

αποτελεσματικά να αναζητηθεί με σκοπό την υποστήριξη του ασθενούς, ο οποίος πιστεύει ότι η αποδοχή του αναπόφευκτου πόνου και η αντοχή θα είναι προς όφελός του στο Επέκεινα, δηλ. την πραγματική και αιώνια ζωή. Σε κάποιον που δεν πιστεύει στο Επέκεινα, αυτό μπορεί να φαίνεται ανυπόφορο, αλλά για κάποιον που πιστεύει, η ευθανασία σαφώς και δεν είναι ανεκτή.

Ο οικονομικός παράγοντας. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το κόστος συντήρησης ενός ανίατου αρρώστου και ενός βαθύτατα ηλικιωμένου ατόμου αποτελεί μια αυξανόμενη ανησυχία σε τέτοιο βαθμό που μερικές ομάδες υπερμάχων της ευθανασίας έχουν προχωρήσει πέρα από την έννοια του 'δικαιώματος στο θάνατο' στη θεωρία του 'καθήκοντος του θανάτου'. Ισχυρίζονται ότι όταν η ανθρώπινη μηχανή ζει περισσότερο από την περίοδο κατά την οποία μπορεί να παράγει, η συντήρησή της είναι ένα απαράδεκτο φορτίο για το παραγωγικό τμήμα της κοινωνίας και θα έπρεπε να απαλλασσόμαστε από αυτή, απότομα, παρά να αφήνουμε την κατάσταση αυτή να επιδεινώνεται σταδιακά[24].

Αυτή η λογική είναι εντελώς ξένη για το Ισλάμ. Οι αξίες έχουν πάντοτε προτεραιότητα προ οικονομικών θεμάτων. Η φροντίδα για τους αδύνατους, τους ηλικιωμένους και τους ανήμπορους είναι από μόνη της μια αξία για την οποία οι άνθρωποι θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να θυσιάσουν χρόνο, προσπάθεια και χρήματα, και αυτό αρχίζει, φυσικά, με τους ίδιους τους γονείς του καθενός: «*Ο Κύριός σου έχει θεσπίσει να μη λατρεύετε παρά μόνο Εκείνον και στους γονείς σας να οφείλετε φιλοφροσύνη. Αν ο ένας ή και οι δύο τους φθάσουν τη μεγάλη ηλικία κατά τη ζωή σου, μην πεις σ' αυτούς λέξη στενοχώριας κι ούτε να τους αποδιώχνεις, αλλά ν' απευθύνεσαι σ' αυτούς με λόγια σεβασμού. Και, εκτός από την καλωσύνη, χαμήλωσε σ' αυτούς τη*

24 Atalli, Jacques. La medicine en accusation. Αναφέρεται στο βιβλίο του Michel Solomon, "L' Avenir de la Vie", Coll. Les Visages de L'avenir. (Paris: Seghers, 1981), 273-275

φτερούγα της ταπεινοφροσύνης και να πεις: 'Κύριέ μου! Δώσε σ' αυτούς την Ευσπλαχνία Σου καθώς μ' έχουν αναθρέψει (με αγάπη) *στην παιδική μου ηλικία'*» (17:23-25). Επειδή μια τέτοια φροντίδα είναι αρετή η οποία έχει ορισθεί από τον Θεό και η οποία ανταμείβεται και σ' αυτό τον κόσμο και στον άλλο, οι πιστοί την θεωρούν όχι ως μία οφειλή, αλλά ως μια επένδυση. Σε μια υλιστική κοινότητα που έχει το δολάριο ως επίκεντρο του ενδιαφέροντος, αυτή η λογική δεν έχει νόημα. Αυτό όμως δεν συμβαίνει σε μία κοινότητα πιστών που είναι προσανατολισμένη σε αξίες και που έχει συνείδηση του Θεού.

Σύμφωνα με το Ισλάμ, όταν το ατομικό εισόδημα δεν μπορεί να καλύψει το κόστος της απαιτούμενης φροντίδας, αυτή γίνεται συλλογική ευθύνη της κοινωνίας και οι οικονομικές προτεραιότητες ανασχηματίζονται, ώστε οι αξίες να προηγηθούν των απολαύσεων (εξάλλου, οι άνθρωποι στην πραγματικότητα αντλούν περισσότερη ευχαρίστηση από την προσήλωσή τους στις αξίες παρά από την επιδίωξη μικρών απολαύσεων). Βέβαια, προϋπόθεση γι' αυτό είναι ο πλήρης ηθικός και πνευματικός αναπροσανατολισμός μιας κοινωνίας που δεν τηρεί αυτές τις αρχές.

Κλινικές καταστάσεις. Σε ένα ισλαμικό περιβάλλον, το ερώτημα της ευθανασίας δεν ανακύπτει συνήθως, και αν τύχει και παρουσιασθεί, απορρίπτεται ως θρησκευτικώς παράνομο. Ο ασθενής θα πρέπει να λάβει κάθε δυνατή ψυχολογική υποστήριξη και συμπόνια από την οικογένεια και τους φίλους, συμπεριλαμβανομένων και των πνευματικών (θρησκευτικών) συμβούλων του ασθενούς. Ο γιατρός συμμετέχει επίσης σ' αυτό και παρέχει θεραπευτικά μέτρα για την ανακούφιση του πόνου. Ένα δίλημμα παρουσιάζεται, όταν η δόση του παυσίπονου που είναι απαραίτητη για την ανακούφιση του πόνου προσεγγίζει ή συμπίπτει με το επίπεδο μιας θανατηφόρου δόσης που θα μπορούσε να επιφέρει τον θάνατο του ασθενούς. Απαιτείται ευφυΐα από πλευράς του γιατρού για την αποφυγή αυτής της

κατάστασης, αλλά από θρησκευτικής απόψως, το κρίσιμο ερώτημα είναι η πρόθεση του γιατρού: θέλει να σκοτώσει ή να απαλύνει τον πόνο; Η πρόθεση δεν μπορεί να επαληθευθεί σε νομικό επίπεδο, αλλά σύμφωνα με το Ισλάμ, δεν μπορεί να ξεφύγει από τα πάντα άγρυπνο μάτι του Θεού. Σύμφωνα με το Κοράνιο: «*Ο Θεός γνωρίζει τα τεχνάσματα των ματιών που εξαπατούν, και ό,τι κρύβεται στα στήθη* (των ανθρώπων)» (40:19). Αμαρτίες που δεν μπορούν να αποδειχθούν ως νομικό έγκλημα είναι πέρα από την περιοχή αρμοδιότητας του δικαστή, αλλά αυτοί που τις διέπραξαν παραμένουν υπόλογοι στον Θεό.

Η αναζήτηση ιατρικής θεραπείας για την αντιμετώπιση της ασθένειας είναι υποχρεωτική στο Ισλάμ, σύμφωνα με τα εξής δύο σημεία της διδασκαλίας του Προφήτη: «*Ω! Υποκείμενα του Θεού! Αναζητείστε θεραπεία, διότι για κάθε ασθένεια ο Θεός έχει δημιουργήσει και μια θεραπεία*», και «*Το σώμα σας δικαιούται της φροντίδας σας*». Αλλά όταν η θεραπεία δεν υπόσχεται πολλά, παύει να είναι υποχρεωτική. Αυτό εφαρμόζεται και σε χειρουργικά και σε φαρμακευτικά μέτρα και, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της πλειοψηφίας των ερευνητών, στη χρήση του εξοπλισμού τεχνητής αναπνοής. Οι συνήθεις ανάγκες που είναι δικαίωμα κάθε ζώντος ανθρώπου και που δεν μπορούν να χαρακτηρισθούν ως 'θεραπεία' αντιμετωπίζονται διαφορετικά. Αυτές περιλαμβάνουν την βρώση και την πόση, καθώς και τη συνήθη νοσηλευτική φροντίδα, και δεν πρέπει να σταματήσουν για όσο χρονικό διάστημα ο ασθενής ζει.

Ο Ισλαμικός Κώδικας Ιατρικής Ηθικής (σ. 67) ορίζει: «*Ωστόσο, στην προσπάθειά του να σώσει μια ζωή, συμβουλεύουμε τον κάθε γιατρό να συνειδητοποιήσει τα όριά του και να μην τα ξεπεράσει. Εάν είναι επιστημονικώς βέβαιο ότι η ζωή δεν μπορεί να αποκατασταθεί, τότε είναι μάταιο να κρατάει επιμελώς τον ασθενή σε κατάσταση φυτού με ηρωϊκά μέσα ή να τον διατηρεί στην κατάψυξη, ή με άλλες τεχνητές μεθόδους. Είναι την πορεία της ζωής που ο γιατρός έχει ως σκοπό να διατηρήσει, και όχι*

την πορεία του θανάτου. Εν πάση περιπτώσει, ο γιατρός δεν θα πρέπει ποτέ να λάβει μέτρα τα οποία οδηγούν στον τερματισμό της ζωής του ασθενούς».

Σχόλιο

Το ζήτημα της ευθανασίας δεν μπορεί να απομονωθεί από το συνολικό ιδεολογικό υπόβαθρο οποιασδήποτε κοινότητας. Οι Μουσουλμάνοι, οι οποίοι πιστεύουν στον Θεό και στη Σαρία που είναι προϊόν θείας έμπνευσης είναι φυσικό να έχουν πάνω σ'αυτό το θέμα διαφορετικές απόψεις από όσους δεν πιστεύουν στον Θεό, ή από εκείνους που αναγνωρίζουν τον Θεό αλλά Του αρνούνται οποιαδήποτε εξουσία να μας πει τι πρέπει και τι δεν πρέπει να κάνουμε. Σε ένα μεγάλο μέρος της σύγχρονης Χριστιανοσύνης, ο χωρισμός της εκκλησίας από το κράτος έχει καταλήξει να σημαίνει τον αποκλεισμό του Θεού από τις ανθρώπινες υποθέσεις, παρά το γεγονός ότι αυτές οι έννοιες δεν είναι ίδιες.

Η εμπειρία της ευθανασίας στη ναζιστική Γερμανία τον 20ο αιώνα συνέβαλε στο ν' ανοίξουν τα μάτια μας. Η ευθανασία είχε εγκριθεί, προπαγανδισθεί και εφαρμοσθεί από γιατρούς ανώτατου επιπέδου νοημοσύνης και επαγγελματικού κύρους. Από τη στιγμή που η «*ζωή που δεν έχει αξία ώστε να βιώνεται*» ως έννοια είχε τύχει έγκρισης και αποδοχής, δημιουργήθηκε το προηγούμενο για να βγαίνουν τέτοιου τύπου αποφάσεις που αναπόφευκτα οδήγησαν στη γνωστή φρίκη. Το λόμπι της ευθανασίας έχει σήμερα συγκεντρωθεί στην Ολλανδία κι έχει στόχο την Ευρώπη και Αμερική. Οι αντίπαλοί τους αμφισβητούν την υποτιθέμενη ελεύθερη συγκατάθεση των ασθενών οι οποίοι, ήδη σε μεγάλη προσωπική δυστυχία, υποφέρουν ακόμη περισσότερο επειδή γνωρίζουν το βάρος που συνεπάγονται η ασθένειά τους και η θεραπεία της τόσο σε ψυχολογικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο. Επιπλέον, η συγκατάθεση που δίνεται από την οικογένεια είναι ανοικτή σε ενδεχόμενο σύγκρουσης

συμφερόντων. Οι γραμμές μάχης ανάμεσα στους υπέρμαχους της ευθανασίας και σ' αυτούς που την καταγγέλλουν ως απάνθρωπη έχουν χαραχθεί και υπολείπεται να δούμε ποιο θα είναι το αποτέλεσμα. Ωστόσο, αυτή η σύγκρουση δεν πρόκειται να λάβει χώρα εντός του ισλαμικού κόσμου, εξαιτίας της σταθερής κοινωνικής ισχύος των θεολόγων.

Γενετική Μηχανική

Η γενετική μηχανική έχει προκαλέσει κατ' εξοχήν εκτενείς συζητήσεις ανάμεσα στους Μουσουλμάνους λογίους εξαιτίας μιας φράσης του Κορανίου σχετικά με την «*αλλαγή του δημιουργήματος του Θεού*». Σύμφωνα με το Κοράνιο, αφού ο Σατανάς έβαλε τον Αδάμ και την Εύα στον πειρασμό να αμαρτήσουν τρώγοντας από το απαγορευμένο δένδρο, δυσαρεστήθηκε που τους είδε να μετανιώνουν, να συγχωρούνται από τον Θεό, και να τιμώνται ιδιαίτερα με την αποστολή που τους ανατέθηκε, δηλαδή να κατοικήσουν στον πλανήτη Γη ως εκπρόσωποι του Θεού. Ο Σατανάς τότε ζήτησε από το Θεό να του δώσει άλλη μία ευκαιρία, για ν' αποδείξει ότι οι άνθρωποι δεν είναι τελικά τόσο αξιόπιστοι. Όταν ο Θεός του έδωσε την άδεια να βάλει σε πειρασμό την ανθρωπότητα (καθιστώντας σαφές ότι ο Σατανάς θα μπορούσε να παρασύρει μόνον εκείνους που επιλέγουν να τον ακολουθήσουν), ο Σατανάς φανέρωσε μερικές από τις μηχανορραφίες που είχε επινοήσει για να τους αναστατώσει, λέγοντας: «*Κι εκείνος* (ο Σατανάς) *του είπε: 'Θα πάρω ένα ορισμένο μέρος απ' αυτούς που σε λατρεύουν, οπωσδήποτε, θα τους παραπλανήσω και θα δημιουργήσω σ'αυτούς ψεύτικους πόθους, θα τους διατάξω να κόβουν τ' αυτιά απ' τα κοπάδια των ζώων, και θα τους παραγγείλω να παραμορφώσουν τη σωστή φύση που δημιουργήθηκε απ' τον Αλλάχ*'» (4:118-119). Αυτός ο στίχος επηρέασε πάρα πολύ τη γνώμη των Μουσουλμάνων μελετητών και τις απόψεις των γιατρών σχετικά με όλα τα συναφή θέματα. Για παράδειγμα, αυτός ο στίχος βαρύνει ιδιαίτερα κατά τη λήψη αποφάσεων εκ μέρους

Μουσουλμάνων θεολόγων και γιατρών σχετικά με το θέμα των εγχειρήσεων αλλαγής φύλου, όπου άνδρες προσπαθούν να γίνουν γυναίκες, και αντίστροφα. Ενώ ο στίχος σαφώς ισχύει για τέτοιες ριζικές και παρά φύσιν χειρουργικές επεμβάσεις, υπάρχει γενική ομολογία ανάμεσα σε Μουσουλμάνους θεολόγους και γιατρούς είναι ότι αυτός ο στίχος του Κορανίου δεν πρέπει να ερμηνεύεται ως συνεπαγόμενος συνολική και ριζική απόρριψη και απαγόρευση της γενετικής μηχανικής. Αν ο στίχος αυτός ερμηνευθεί κατά γράμμα, έρχεται σε αντίθεση με πολλές μορφές πραγματικά θεραπευτικής χειρουργικής επέμβασης, που επίσης συνεπάγονται κάποια αλλαγή στο δημιούργημα του Θεού.

Πολλά ηθικά θέματα εγείρονται από την επιστημονική ανάπτυξη της γενετικής μηχανικής. Η δημιουργία νέων λοιμωδών βακτηριδίων για χρήση σε βιολογικό πόλεμο ήταν ένα σοβαρό πρόβλημα στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν η τεχνολογία του ανασυνδυασμένου DNA είχε γίνει γνωστή για πρώτη φορά. Μια τέτοια εφαρμογή είναι σαφώς λανθασμένη. Εφαρμογές όπως η διάγνωση, η βελτίωση, η θεραπεία, ή η πρόληψη γενετικών ασθενειών είναι αποδεκτές και μάλιστα αξιέπαινες. Η αντικατάσταση γονιδίου είναι ουσιαστικά χειρουργική μεταμόσχευση, αν και σε μοριακό επίπεδο. Οι φαρμακευτικές δυνατότητες της γενετικής μηχανικής μπορούν να ανοίξουν τεράστιες προοπτικές στην θεραπεία πολλών ασθενειών, και οι δυνατότητες στην γεωργία και την κτηνοτροφία θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην επίλυση του προβλήματος της πείνας σε όλο τον κόσμο.

Οι βασικές ανησυχίες σχετικά με τη γενετική μηχανική βρίσκονται στην περιοχή του άγνωστου και ανύποπτου μέλλοντος. Η δυνατότητα μεταμόσχευσης νέων γονιδίων όχι μόνο σε σωματικά κύτταρα αλλά και σε γεννητικά κύτταρα είναι κάτι που μπορεί να επηρεάσει τις επερχόμενες γενιές και θα μπορούσε αργότερα να συσχετιστεί με τραγικές και ανεξέλεγκτες μεταλλάξεις. Οι κίνδυνοι της ατομικής

ακτινοβολίας δεν ήταν προφανείς για αρκετό χρονικό διάστημα, και ενδεχόμενη ζημιά δεν θα ήταν δυνατόν να επιδιορθωθεί. Συνεπώς το τι διακυβεύεται με τη γενετική μηχανική είναι κάτι το πάρα πολύ σοβαρό.

Η εισαγωγή γενετικού υλικού από ένα είδος σε ένα άλλο σημαίνει πρακτικά τη δημιουργία ενός νέου είδους με μεικτά χαρακτηριστικά. Αν επιδιωχθεί απερίσκεπτα, και με δεδομένη την τάση του ανθρώπου να αναζητάει συνέχεια το άγνωστο, μέχρις ότου αυτό του γίνει γνωστό, και να επιδιώκει το ανέφικτο, μέχρις ότου το καταστήσει εφικτό, η ανθρωπότητα μπορεί να έλθει αντιμέτωπη με πρότυπα ζωής που δεν έχουν ακόμη εμφανισθεί και στο βιολογικό στάδιο. Εάν αυτό συμβεί, οι επιστήμονες μπορεί ενδεχομένως να σκεφθούν ότι όλα είναι υπό έλεγχο, ενώ τα πράγματα δεν είναι πραγματικά έτσι. Η επέμβαση στους παράγοντες που διαμορφώνουν τη φύση και τη διαδοχή του ανθρώπινου γένους από γενεά σε γενεά θα μπορούσε ακόμη και να επεκταθεί πέρα από τον τομέα της καταπολέμησης των ασθενειών στην καλλιέργεια-προπαρασκευή φυσικών χαρακτηριστικών του ανθρώπου που ενδεχομένως θεωρούνται επιθυμητά, κάτι που οδηγεί σε ελιτισμό και διακρίσεις σε βάρος (φυσιολογικών) ατόμων που δεν έχουν αυτά τα χαρακτηριστικά. Χειρότερη ακόμη θα ήταν η απόπειρα προμελετημένου προσδιορισμού της συμπεριφοράς των ανθρώπων, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί με την απομόνωση των γονιδίων που την σχηματίζουν. Μια απόπειρα παρέμβασης στην ανθρώπινη προσωπικότητα και την ικανότητά της για ατομική ευθύνη και λογοδοσία είναι βέβαιο ότι θα καταδικαζόταν από το Ισλάμ.

Από μόνη της η τεχνολογία της γενετικής μηχανικής προσελκύει μεγάλα κεφάλαια για επενδύσεις και οι επενδυτές αναπόφευκτα θα αναζητήσουν την μέγιστη δυνατή οικονομική απόδοση. Πολλοί επιστήμονες έχουν ήδη ανταλλάξει την απομόνωσή τους σε εργαστήρια μακριά από τον λοιπό κόσμο με τεράστιες χρηματικές αμοιβές και έχουν απεμπολήσει το πνεύμα

ανοικτής και ανιδιοτελούς συνεργασίας, προσαρμόζοντας τη ζωή τους στην απαιτούμενη μυστικότητα και στην απόπειρα κατοχύρωσης της ευρεσιτεχνίας τους στην διαμόρφωση νέων μορφών ζωής. Εν προκειμένω, έχουν ήδη εκφρασθεί ηθικές ανησυχίες με σκοπό την προφύλαξη εν προκειμένω της ισότητας, της δικαιοσύνης και του κοινού καλού. Ίσως είναι ήδη ώρα για να οργανωθεί μια εφ' όλης της ύλης δημόσια συζήτηση και να διαμορφωθεί ένας κώδικας δεοντολογίας για τη γενετική μηχανική. Μας περιμένει μια μακρά ιστορία που μόλις έχει αρχίσει να εκτυλίσσεται.

Επίλογος

Θα ήταν κρίμα, εάν αυτό το βιβλίο απλά διαβαζόταν και μετά αφηνόταν στο ράφι όπως τόσα άλλα. Ακόμα και αν ο απαιτητικός αναγνώστης αποδεχθεί ως αληθινό το κάθε τι που έχω γράψει και αρκεσθεί σ' αυτό, θα έχω αποτύχει στο σκοπό μου. Εάν ο αναγνώστης δεν προχωρήσει από το γνωστικό στάδιο σε ένα ψυχο-εξελικτικό στάδιο, η αποστολή μου θα έχει παραμείνει ανολοκλήρωτη. Εάν η γνώση που παρουσιάστηκε σε αυτές τις σελίδες δεν διεγείρει κάποια συναισθήματα (στην καρδιά του αναγνώστη) και δεν αντικατοπτρισθεί στη συμπεριφορά του, θα παραμείνει στείρα σαν ένα δένδρο που δεν παράγει καρπούς.

Οι καρδιές δεν μπορούν να εμπεριέχουν κενούς χώρους, αλλά πρέπει να γεμίζουν με αγάπη, μίσος ή αδιαφορία. Τώρα, στα γηρατειά μου, και μετά από μια ζωή γεμάτη μελέτη, προβληματισμό και εμβάθυνση στην ισλαμική μου πίστη, αισθάνομαι την καρδιά μου να ξεχειλίζει από αγάπη. Δεν είναι μια εξειδικευμένη αγάπη και δεν έχει ένα προσδιορισμένο αντικείμενο. Αισθάνομαι αγάπη για τους συνανθρώπους μου, τα ζώα, τα πτηνά, τα δένδρα, τα αντικείμενα, τη γη, και το σύμπαν στο οποίο ζούμε, και βαθιά μέσα στην καρδιά μου εύχομαι να είναι αυτή η αγάπη μου μεταδοτική.

Η αγάπη δεν μπορεί να είναι υποκατάστατο για την πολιτική, την οικονομία, τη βιομηχανία, την διοίκηση επιχειρήσεων, την εργασία, τις επιχειρηματικές δραστηριότητες ή ακόμη τον πόλεμο. Αλλά οι πράξεις των ανθρώπων υποκινούνται πάντοτε από τη νοοτροπία τους και τις διαθέσεις τους. Μέχρι σήμερα οι διαθέσεις των ανθρώπων κατά κύριο λόγο ήταν ο εγωϊσμός, η απληστία, η πίστη και η απάθεια, οι οποίες δυστυχώς λειτουργούν τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό (διεθνές) επίπεδο. Εάν

αυτό μπορούσε να αλλάξει, τότε όλοι θα ήταν ευτυχισμένοι, ακόμη και εκείνοι που θα θυσίαζαν τον τρόπο ζωής τους για το κοινό καλό όλων.

Η φιλοσοφία της αγάπης ως βασικό κίνητρο δεν είναι νέα, αλλά στην εποχή μας, οι περισσότεροι άνθρωποι δεν την ασπάζονται ειλικρινά. Η φιλοσοφία της αγάπης καλύπτει ολόκληρο τον κόσμο, ανεξάρτητα από θρησκευτική πίστη ή φυλετική καταγωγή. Σ' αυτό οφείλεται και η σημασία που έχει για τους οπαδούς της φιλοσοφίας αυτής να προσεγγίσουν ο ένας τον άλλο και να συνεργασθούν μεταξύ τους. Δεν είναι αποκαρδιωτικό να ανήκει κανείς στη μειοψηφία, αν η καλωσύνη συνεχίζει να βρίσκεται σε ανοδική πορεία. Είναι μια ανάγκη που την αισθάνεται ολόκληρη η ανθρωπότητα. Οι άνθρωποι έχουν απαυδήσει από τις 'λύσεις' που προσφέρουν οι υλιστικές θεωρίες και η απάτη της αθεΐας, κι αισθάνονται μια πνευματική δίψα που θέλουν να ικανοποιήσουν. Αν ένας ελάχιστος αλλά κρίσιμος αριθμός ανθρώπων που είναι πρόθυμοι να αγωνιστούν για καλωσύνη και αξιοπρέπεια στη ζωή αναλάμβανε μόνο μια πρωτοβουλία, θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια αλυσιδωτή αντίδραση με σαρωτικό αποτέλεσμα. Ο κόσμος θα μπορούσε να αλλάξει. Αλλά αυτό δεν πρόκειται ποτέ να γίνει χωρίς επιμελή και ανιδιοτελή προσπάθεια εκ μέρους εκείνων που πιστεύουν στη σημασία αυτής της πρωτοβουλίας.

Κλείνω με τον ισλαμικό χαιρετισμό: Ε-ι-ρ-ή-ν-η υμίν!

Γλωσσάριο

Αΐντ. Ισλαμική γιορτή. Οι Μουσουλμάνοι έχουν δύο αΐντ.Στο πρώτο γιορτάζουν την ολοκλήρωση της νηστείας του Ραμαζανίου, και στο δεύτερο τιμούν την υπακοή του Προφήτη Αβραάμ στο Θεό. Οι Μουσουλμάνοι γιορτάζουν τα αΐντ με ιδιαίτερες ομαδικές προσευχές, φιλανθρωπικές πράξεις, και οικογενειακές συγκεντρώσεις.

Αλλάχ. Το σωστό όνομα του Ενός Θεού, του Δημιουργού, Κύριου του σύμπαντος, και Θεού των Αδάμ, Νώε, Αβραάμ, Μωϋσή, Ιησού, Μωάμεθ, και εν γένει όλων των προφητών, στα αραβικά.

Αλλάχ ου Άκμπαρ. Ο Θεός είναι ο Μέγιστος (ενν. σε σχέση με όλους τους άλλους). Απαγγέλλεται από τους Μουσουλμάνους κατά το αζάν (πρόσκληση σε προσευχή), στις προσωπικές προσευχές τους, και ως ικεσία ή εξύμνηση του Θεού ανά πάσα στιγμή.

Ζακάτ. Κυρ. 'εξαγνισμός' και 'ανάπτυξη'. Η ζακάτ είναι επίσης υποχρεωτική για όλους τους Μουσουλμάνους που διαθέτουν πλούτο που υπερβαίνει τις νόμιμες και απαραίτητες οικονομικές ανάγκες τους. Πρέπει λοιπόν να παραχωρήσουν στους φτωχούς και τους απόρους το 2,5% του ποσού που υπολείπεται, όταν από τα έσοδά τους αφαιρεθούν οι απαιτούμενες εύλογες ανάγκες τους.

Ιμάμης. Ο ηγέτης μιας ομαδικής (συλλογικής) προσευχής, ή (επίσης) ο εκλεγμένος ηγεμόνας μιας κοινότητας.

Ιντζίλ. Το βιβλίο που αποκαλύφθηκε από τον Θεό στον προφήτη Ιησού για την καθοδήγηση των Παιδιών του Ισραήλ. Δεν σώζεται πλέον στο σύνολό του, αλλά σε μέρη του πρωτοτύπου τα οποία μπορεί να έχουν διασωθεί στα υπαρκτά καταγραμμένα Ευαγγέλια.

Ισλάμ. Κυρ. 'υποταγή'. Ισλάμ σημαίνει υπακοή και υποταγή στο Θεό. Ισλάμ σημαίνει επίσης «ειρήνη», κάτι που υπογραμμίζει το

γεγονός ότι μόνο μέσω της υπακοής στο Θεό μπορεί ο άνθρωπος να επιτύχει πραγματική ειρήνη με τον εαυτό του και με άλλες εκφράσεις της δημιουργίας του Θεού τριγύρω του (συνανθρώπους, ζώα, φυτά, έδαφος, σύμπαν). Αυτοί που πιστεύουν και εφαρμόζουν το Ισλάμ λέγονται Μουσουλμάνοι. Το Κοράνιο διδάσκει ότι όλοι οι προφήτες του Θεού, από την δημιουργία του ανθρώπου, ήταν υπό αυτή την έννοια Μουσουλμάνοι, και ότι ο πυρήνας του μηνύματός τους για την ανθρωπότητα ήταν το Ισλάμ, ή μία συμβουλή για ειρήνη και υπακοή στο Θεό.

Ιτζντιχάντ. Κυρ. 'προσπάθεια'. Στον ισλαμικό νόμο σημαίνει την επιστράτευση της μέγιστης προσπάθειας μέσω νομολογικών συλλογισμών για την εξακρίβωση της εντολής του Ισλάμ αναφορικά με ένα κάποιο θέμα υπό εξέταση, και για την αποσαφήνιση της θεωρητικά σωστής προσέγγισης σ΄αυτό με βάση τις αρχές του Ισλάμ, ειδικά όταν δεν υπάρχει ρητή αναφορά και οδηγία για το εν λόγω θέμα που να αναφέρεται στις αυθεντικές πηγές (το Κοράνιο και τη Σούνα).

Κάαμπα. Κυρ. ένα κυβοειδές κτήριο, το Κάαμπα ήταν το πρώτο τζαμί, το οποίο οικοδομήθηκε από τον Προφήτη Αβραάμ και τον γιο του Ισμαήλ στη Μέκκα, για να αποδοθεί στη λατρεία του Θεού.

Κοράνιο. Το τελευταίο βιβλίο που αποκαλύφθηκε από τον Θεό υπό τη μορφή οδηγιών και ελέους για όλη την ανθρωπότητα. Το Κοράνιο επιβεβαιώνει ό,τι είχε απομείνει από τις πρότερες αυθεντικές αποκαλύψεις του Θεού, οδηγεί τον άνθρωπο στη λατρεία του Θεού, διδάσκει στην ανθρωπότητα για την αληθινή φύση του Θεού και για τη θέλησή Του αναφορικά με την ανθρωπότητα, και εξηγεί την πραγματικότητα και το σκοπό της ζωής μας πάνω στη γη. Το Κοράνιο αποκαλύφθηκε στον προφήτη Μωάμεθ μέσω του αρχαγγέλου Γαβριήλ σε διάστημα είκοσι τριών χρόνων.

Ουντού (κάθαρση). Για τους Μουσουλμάνους κάθε σαλάχ (προσευχή) είναι μια ακρόαση με τον Κύριό τους, και προετοιμάζονται γι' αυτή την ακρόαση, ανανεώνοντας τη σωματική και πνευματική

τους καθαρότητα με το *ουντού*, πλένοντας τα χέρια, τους αγκώνες, το πρόσωπο, και τα πόδια τους με καθαρό νερό, και σκουπίζοντας κεφάλι και λαιμό με βρεγμένα δάχτυλα, πριν επιτελέσουν λατρεία και προσκύνημα του Θεού.

Ραμαζάνι. Ο ένατος μήνας του ισλαμικού ημερολογίου, κατά τη διάρκεια του οποίου οι υγιείς ενήλικοι Μουσουλμάνοι απέχουν από κάθε είδους φαγητό, ποτό (συμπεριλαμβανόμενου και του νερού), κάπνισμα και συζυγικές σχέσεις από λίγο πριν από την ανατολή μέχρι τη δύση του ηλίου. Κάθε χρόνο, το Ραμαζάνι πέφτει έντεκα μέρες νωρίτερα, κάτι που αποτελεί ευλογία του Θεού εφόσον εξασφαλίζει ότι οι Μουσουλμάνοι τόσο του βορείου όσο και του νοτίου ημισφαιρίου δεν απαιτείται μονίμως να νηστεύουν στη διάρκεια του κρύου χειμώνα ή του θερμού καλοκαιριού, στη διάρκεια πολύ μεγάλων ή πολύ μικρών σε διάρκεια ημερών.

Σαλάχ. Οι πέντε ημερήσιες υποχρεωτικές προσευχές του ισλαμικού τυπικού, κατά την διάρκεια των οποίων οι Μουσουλμάνοι απαγγέλλουν τμήματα του Κορανίου, υποκλίνονται και γονατίζουν σε ένδειξη λατρείας. Η Σαλάχ θέτει τους Μουσουλμάνους σε διαρκή επικοινωνία με το Δημιουργό τους, ενώ παράλληλα τους παρέχει μια διαρκή υπενθύμιση της ανώτατης ηθικής και πνευματικής αποστολής τους στη ζωή.

Σάουμ. Η ισλαμική νηστεία Σάουμ είναι κάτι το υποχρεωτικό για τους Μουσουλμάνους κατά τη διάρκεια του Ραμαζανίου και μια συνιστώμενη προαιρετική πρακτική κατά τη διάρκεια του υπόλοιπου χρόνου. Η νηστεία εξασκεί τους Μουσουλμάνους σε υπακοή στον Θεό, υπομονή κατά τους δύσκολους καιρούς, και συμπόνια για τους φτωχούς. Ως μια μορφή λατρείας, η ισλαμική νηστεία είναι μια έντονα πνευματική εμπειρία που επιτρέπει στους ευσυνείδητους Μουσουλμάνους να εμβαθύνουν τη σχέση τους με τον Θεό.

Σαρία. Ο ισλαμικός νόμος, ο οποίος έχει ως πηγές το Κοράνιο, τη *Σούνα* του προφήτη Μωάμεθ, και κάθε παλαιό ή νέο νομολογικό συλλογισμό (Ιτζντιχάντ) για θέματα που δεν είχαν προσδιορισθεί ρητώς από τις δύο πρωταρχικές πηγές.

Σαχάντα. Η ομολογία της πίστης, ή η δήλωση ότι δεν υπάρχει άλλος θεός εκτός από τον Ένα Αληθινό Θεό και ότι ο Μωάμεθ είναι ο υπηρέτης και ο απεσταλμένος Του. Η μόνη προϋπόθεση για να γίνει κάποιος Μουσουλμάνος είναι να απαγγείλει τη *Σαχάντα* με ειλικρινή πίστη.

Σία (Σιίτης). Κυρ. μέλος του κόμματος. Δηλώνει τη μειοψηφία των Μουσουλμάνων, εκείνους οι οποίοι πιστεύουν ότι ο Αλί, ο εξάδελφος και γαμπρός του Προφήτη, ήταν ο νόμιμος διάδοχός του, αντί του Αμπού Μπακρ (του πρώτου χαλίφη) ή άλλων. Ενώ συμφωνούν με τους άλλους Μουσουλμάνους στις βασικές αρχές του Ισλάμ, οι Σία (Σιίτες) έχουν εντούτοις διατηρήσει την ταυτότητά τους ως μια ξεχωριστή θρησκευτική ομάδα.

Σούνα. Κυρ. 'πρακτική' ή 'παράδειγμα', η *Σούνα* περιλαμβάνει τις πράξεις και δηλώσεις του προφήτη Μωάμεθ και αποτελεί μία σημαντική πηγή του ισλαμικού νόμου.

Σούρα. Αμοιβαία διαβούλευση. Οι Μουσουλμάνοι διατάσσονται από το Κοράνιο να λαμβάνουν αποφάσεις μέσω της διαδικασίας της Σούρα, η οποία ορίζει ότι η επιλογή των ηγετών πρέπει γίνεται μέσω λαϊκής εντολής, και ότι οι αποφάσεις οι οποίες αφορούν όλη την κοινότητα πρέπει να λαμβάνονται κατόπιν συζητήσεων των εκλεγμένων ηγετών με εκείνους τους οποίους αντιπροσωπεύουν. Οι μουσουλμανικές κυβερνήσεις είναι υποχρεωμένες να εφαρμόζουν τη μεθοδολογία της Σούρα. Δεν υπάρχει χώρος για δικτατορία στο Ισλάμ.

Τζιχάντ. Κυρ. αγώνας. Δηλώνει τον αγώνα για την υπόθεση του Θεού, είτε ο αγώνας στρέφεται προς τη βελτίωση της ηθικής ενός ατόμου, και την αναμόρφωση του χαρακτήρα του, είτε διεξάγεται σε ένα ευρύτερο κοινωνικό κύκλο και έχει σκοπό να περιορίσει το κακό και να βοηθήσει την προώθηση του καλού, κατ' αρχήν ειρηνικά και μέσω ευγενικής προτροπής, αλλά ενδεχομένως και με τη χρήση βίας, στην περίπτωση που η τυραννία και η αδικία επικρατούν στερώντας τον άνθρωπο από την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, και την ελευθερία σκέψης, πίστης και έκφρασης.

Χαντίθ. Οι καταγεγραμμένες ομιλίες και διδασκαλίες, συζητήσεις και επεξηγήσεις του Προφήτη Μωάμεθ, οι οποίες πρώτα απομνημονεύθηκαν και καταγράφηκαν από τους συντρόφους του, και αργότερα συγκεντρώθηκαν σε διάφορες συλλογές. Από αυτές, οι συλλογές των Μπουχάρι και Μούσλιμ, δυο μεγάλων λογίων και συγγραφέων, θεωρούνται ως οι πιο αυθεντικές. Άλλες αυθεντικές συλλογές είναι αυτές των Μουάττα, Αλ Νισάϊ, Ιμπν Μάτζαχ, Αλ Τερμίδι, και Αμπού Νταούντ. Μερικές φορές, οι Χαντίθ αναφέρονται ως 'παραδόσεις'. Οι Χαντίθ αποτελούν τη δεύτερη σημαντικότερη πηγή του ισλαμικού νόμου μετά το Κοράνιο. Η επιστήμη των Χαντίθ είναι σχολαστική στην προσπάθεια εξακρίβωσης της γνησιότητας του κάθε τμήματος ομιλίας, διδασκαλίας, συζήτησης ή επεξήγησης διατυπωμένης από τον Προφήτη, καθώς και της αξιοπιστίας εκείνων που το αναφέρουν.

Χατζ. Το προσκύνημα, κατά τον μήνα Δου 'λ Χάτζε, στο Κάαμπα, τον πρώτο Οίκο που οικοδομήθηκε προς λατρείαν του Θεού από τον Αβραάμ και τον γιο του Ισμαήλ. Το κτήριο Κάαμπα βρίσκεται στην Μέκκα (Σαουδική Αραβία), η οποία διαμορφώθηκε ως πόλη πολύ μετά την ανέγερση του Κάαμπα. Το Χατζ ολοκληρώνεται με τη Γιορτή της Θυσίας (*Άϊντ αλ Άντχα*) και είναι υποχρεωτικό για όλους τους Μουσουλμάνους που μπορούν να αντέξουν σωματικά και να αναλάβουν οικονομικά το ταξίδι στη Μέκκα, τουλάχιστον μια φορά στη ζωή τους.

Ευρετήριο